



Załącznik Nr 1 - Tom I, cz. 1 do uchwały Nr XXXIX/1061/22
Rady Miasta Szczecin
z dnia 26 kwietnia 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN

TOM I UWARUNKOWANIA

CZĘŚĆ 1

Spis treści

UWARUNKOWANIA PONADLOKALNE	6
I. OTOCZENIE PRAWNO-ORGANIZACYJNE	6
1. POLITYKA ROZWOJU W POLSCE	6
2. OTOCZENIE ZEWNĘTRZNE SZCZECINA	6
2.1. DOKUMENTY STRATEGICZNE	7
2.2. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE	15
3. STRATEGIA ROZWOJU SZCZECINA 2025	18
3.1. DOKUMENTY STRATEGICZNE MIASTA SZCZECINA	19
UWARUNKOWANIA LOKALNE	20
I. SFERA PRZESTRZENNO-EKOLOGICZNA	20
1. POŁOŻENIE.....	20
2. STAN ŚRODOWISKA I ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH.....	20
2.1. POWIĄZANIA ZE STRUKTURAMI PONADREGIONALNYMI SIECI OCHRONY PRZYRODY	20
2.2. LOKALNE SYSTEMY I OBSZARY OCHRONY PRZYRODY	23
2.3. WODY POWIERZCHNIOWE	24
2.4. OBSZARY PODMOKŁE I BAGIENNE	25
2.5. STAN WÓD PODZIEMNYCH	26
2.6. ZDOLNOŚĆ RETENCYJNA OBSZARU MIASTA I OTOCZENIA	27
2.7. ZIELEŃ URZĄDZONA (KOMPONOWANA), OGRODY DZIAŁKOWE	27
2.8. LASY	28
2.9. GRUNTY ROLNE I POROLNICZE	29
2.10. FLORA I FAUNA, STAN BIORÓŻNORODNOŚCI	30
2.11. KRAJOBRAZ GEOGRAFICZNY.....	31
2.12. ZJAWISKA GEODYNAMICZNE	31
2.13. ZASOBY ZŁÓŻ KOPALIN, ICH WYKORZYSTANIE I OCHRONA	33
2.14. STAN CZYSTOŚCI RZEK DORZECZA ODRY	33
2.15. STAN CZYSTOŚCI JEZIOR	34
2.16. STAN CZYSTOŚCI ATMOSFERY (EMISJE, GAZY, PYŁY, HAŁAS).....	34
2.17. GLEBY, ICH STAN I ZANIECZYSZCZENIE	38
2.18. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA DZIAŁAŃ REKULTYWACYJNYCH I REMEDIACYJNYCH	39

2.19. PODMIOTY ZNACZĄCO ODDZIAŁUJĄCE NA ŚRODOWISKO	39
2.20. KLIMAT I LOKALNE PROCESY KLIMATOTWÓRCZE	40
2.21. STAN INTEGRACJI EKOLOGICZNEJ W MIEŚCIE – POWIĄZANIA EKOLOGICZNE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH	41
3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	43
3.1. KRAJOBRAZ KULTUROWY, ZASÓB ZABYTKOWY	43
3.2. ZABYTKOWE UKŁADY KRAJOBRAZOWE I ICH EKSPOZYCJA	45
3.3. RELIKTY OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO I ŚREDNIOWIECZNEGO - ZABYTKI (STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE).....	48
3.4. ZABYTKI RUCHOME I WARTOŚCI NIEMATERIALNE	48
3.5. DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	48
3.6. JEDNOSTKI OSADNICZE, PROCESY PRZEKSZTAŁCENÍ STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ SZCZECINA	49
3.7. OPIS STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ MIASTA	51
3.8. STRUKTURA UŻYTKOWANIA I STAN PRAWNY GRUNTÓW	52
3.9. DZIELNICA ŚRÓDMIEŚCIE I MIĘDZYODRZE	53
3.10. DZIELNICA PÓŁNOC	53
3.11. DZIELNICA ZACHÓD	54
3.12. DZIELNICA PRAWOBRZEŻE	55
3.13. MIEJSKIE OBSZARY REPREZENTACYJNE	56
3.14. LOKALNE CENTRA USŁUGOWE	57
3.15. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENÍ – OBSZARY ZDEGRADOWANE, OBSZARY DO REWITALIZACJI.....	57
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	60
4.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ	60
4.2. ODPROWADZANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW	62
4.3. GOSPODAROWANIE WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI	64
4.4. ZAOPATRZENIE W GAZ	65
4.5. CIEPŁOWNICTWO	66
4.6. ELEKTROENERGETYKA	67
4.7. PRODUKCJA ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH (PROSUMENCKIE PODEJŚCIE)	71
4.8. TELEKOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA INFORMATYCZNA	74
4.9. GOSPODARKA ODPADAMI I SUROWCAMI WTÓRNYMI, RECYCLING	74

5. TRANSPORT	76
5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA SZCZECINA W MIĘDZYNARODOWYCH SIECIACH TRANSPORTOWYCH	76
5.2. INFRASTRUKTURA DROGOWA	77
5.3. PARKOWANIE	79
5.4. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA.....	82
5.5. KOMUNIKACJA ZBIOROWA	83
5.6. TRANSPORT KOLEJOWY.....	85
5.7. TRANSPORT WODNY	87
5.8. TRANSPORT MORSKI	88
5.9. ŚRÓDLĄDOWE DROGI WODNE	90
6. PRZEPIŁYWY TOWARÓW	90
6.1. SAMOCHODOWY TRANSPORT TOWAROWY.....	91
6.2. USŁUGI POCZTOWE I KURIERSKIE, SEKTOR LOGISTYCZNY I MAGAZYNOWY	92
II. SFERA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA	94
1. DEMOGRAFIA	94
1.1. AKTUALNA SYTUACJA DEMOGRAFICZNA SZCZECINA	94
1.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA W SOM	102
2. MIESZKALNICTWO	103
2.1. MIESZKANIOWY ZASÓB GMINY I JEGO STAN	103
2.3. MIESZKANIOWY ZASÓB NA WOLNYM RYNKU	105
2.4. POLITYKA MIESZKANIOWA MIASTA	107
3. KAPITAŁ SPOŁECZNY, STAN SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ.....	111
3.1. PARTYCYPACJA PUBLICZNA	111
3.2. KONSULTACJE SPOŁECZNE	113
3.3. AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW POPRZEZ RADY OSIEDLI	114
3.4. AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW W WYBORACH LOKALNYCH.....	114
4. STAN ZDROWIA PUBLICZNEGO, OCHRONA ZDROWIA, OPIEKA SPOŁECZNA.....	114
4.1. STAN ZDROWIA PUBLICZNEGO	115
4.2. KONDYCJA ZDROWOTNA MIESZKAŃCÓW, KULTURA FIZYCZNA.....	116
4.3. STAN INFRASTRUKTURY OCHRONY ZDROWIA (PUBLICZNA I NIEPUBLICZNA) I JEJ DOSTĘPNOŚĆ	117

4.4. INFRASTRUKTURA OPIEKI SPOŁECZNEJ	118
5. SPORT MASOWY, INDYWIDUALNY I REKREACJA.....	119
5.1. ROLA SPORTU I REKREACJI W ROZWOJU MIASTA	119
5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA, JEJ DOSTĘPNOŚĆ	120
5.3. OBIEKTY SPORTOWE	121
5.4. ŚCIEŻKI ROWEROWE.....	122
6. EDUKACJA I OŚWIATA	123
6.1. SIEĆ SZCZECIŃSKICH SZKÓŁ I PLACÓWEK OŚWIATOWYCH	123
6.2. SZKOLNICTWO WYŻSZE	126
6.3. JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE	129
7. KULTURA, PRZEMYSŁY KREATYWNE.....	131
7.1. PLACÓWKI I INSTYTUCJE KULTURALNE	131
7.2. UCZESTNICTWO W KULTURZE.....	135
7.3. DZIAŁALNOŚĆ MIASTA W SFERZE KULTURY	138
7.4. PRZEMYSŁY KREATYWNE I INICJATYWY KREATYWNE	139
8. BEZPIECZEŃSTWO LUDZI I MIENIA	140
8.1. STAN BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	140
8.2. JEDNOSTKI RATOWNICZE	141
8.3. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ	142
8.4. SYSTEM MONITOROWANIA I WCZESNEGO OSTRZEGANIA.....	143
8.5. BEZPIECZEŃSTWO CYFROWE I DOSTĘP DO SIECI.....	144
8.6. BUDOWANIE BEZPIECZEŃSTWA W DOBIE ZMIAN KLIMATYCZNYCH.....	144
8.7. RYZYKO WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ	145
9. INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA W MIEŚCIE	146
10. STAN BAZY EKONOMICZNEJ	148
10.1. SFERA GOSPODARCZA, RYNEK PRACY I BILANS POTRZEB TERENOWYCH (ZAPOTRZEBOWANIE NA TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I USŁUG)	148
11. HANDEL I WIELKOPOWIERZCHNIOWE OBIEKTY HANDLOWE	155
11.1. USŁUGI HANDLU, CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA	155
11.2. ISTNIEJĄCE WIELKOPOWIERZCHNIOWE OBIEKTY HANDLOWE	157
11.3. TARGOWISKA.....	158

UWARUNKOWANIA PONADLOKALNE

I. OTOCZENIE PRAWNO-ORGANIZACYJNE

1. POLITYKA ROZWOJU W POLSCE

Politykę rozwoju w Polsce reguluje podstawowy akt prawny, jakim jest Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, stanowiąca podstawę prawną do koordynacji dostępnych instrumentów finansowania rozwoju oraz zapewnienia spójności w planowaniu działań rozwojowych. Na poziomie **krajowym** podstawowym dokumentem określającym cele i kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego kraju jest średniookresowa strategia rozwoju kraju (SOR). W powiązaniu z nią wprowadzono koncepcję rozwoju kraju jako dokument pomocniczy, identyfikujący globalne trendy rozwojowe (megatrendy) oraz scenariusze i wyzwania rozwojowe Polski. Do porządku prawnego wprowadzono również polityki publiczne, pokazujące sposoby realizacji celów rozwojowych odnoszone do sektorów, dziedzin gospodarki lub terytorium.

Na poziomie **regionalnym** wprowadzono aspekty przestrzenne do strategii rozwoju województwa i oparto ją na modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa.

Na poziomie **lokalnym** podstawowym (nieobligatoryjnym) dokumentem jest strategia rozwoju gminy lub strategia rozwoju ponadlokalnego, wspólna dla kilku gmin. W obu przypadkach strategia ma łączyć ze sobą sferę rozwoju społeczno-gospodarczego z przestrzenią, konsolidując działania rozwojowe z przestrzenią i uwzględniając oddziaływania poza granice administracyjne jednostki terytorialnej. Dokument strategii umożliwia przygotowanie ram strategicznych dla aplikowania o środki unijne. Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju służy wzmocnieniu obszarów o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych i przestrzennych, do których konieczne jest skierowanie zintegrowanych interwencji publicznych. W procesie prowadzenia uzgodnień działań rozwojowych z samorządami terytorialnymi wprowadzono, jako zasadę koordynacji współpracy JST, nowe instrumenty: kontrakt programowy, sektorowy i porozumienie terytorialne.

2. OTOCZENIE ZEWNĘTRZNE SZCZECINA

Uwarunkowania administracyjno-prawne i społeczno-gospodarcze pozycjonują Szczecin wśród wiodących, ponadregionalnych, krajowych ośrodków metropolitalnych. Miasto jest jedyną metropolią nadgraniczną, pełniącą równocześnie funkcję ośrodka bramowego dla transportu morskiego i rzeczno (tzw. *hub*).

W regionie zdominowanym przez gospodarkę rolno-leśną i turystyczną, Szczecin jest najważniejszym centrum gospodarczym, miastem rdzeniowym szczecińskiego obszaru funkcjonalnego o łącznej populacji ok. 730 tys. mieszkańców.

Powiązania funkcjonalne Szczecina z jego bliskim otoczeniem obejmują również przygraniczne powiaty niemieckie, dla których miasto pełni funkcję transgranicznego ośrodka usługowego. W mieście koncentruje się aktywność społeczna, kulturowa, naukowa i ekonomiczna obszaru funkcjonalnego. Zmieniające się polityczno-prawne uwarunkowania rozwojowe Unii Europejskiej kreują wyzwania, które określają krajową politykę regionalną (np.: Europejski Zielony Ład, transformacja energetyczna, 5G).

Polskie miasta metropolitalne, w tym Szczecin, znajdują się pod silnym wpływem polityki Unii Europejskiej, będącej odpowiedzią na aktualne wyzwania rozwojowe i megatrendy o znaczeniu ogólnoswiatowym, jak: urbanizacja (metropolizacja), cyfryzacja (rozwój technologiczny), zmiany demograficzne i migracje (zmiany społeczne), zmiany klimatu oraz ograniczoność zasobów naturalnych (ograniczenia przyrodnicze determinujące rozwój miast i warunki życia ich mieszkańców).

Aktualizacja Studium jest odpowiedzią na aktualne zmiany, zachodzące w granicach miasta oraz w bliższym i dalszym jego otoczeniu, zaistniałe po 2012 roku. Nowelizacja dokumentu jest konsekwencją okresowego badania aktualności Studium, co zainicjowała uchwała Rady Miasta Szczecin z 2016 roku (Uchwała nr XXII/523/16).

W aktualizacji Studium uwzględniono wprowadzone przez ustawodawcę zmiany prawa, mające wpływ na planowanie przestrzenne, w tym wymagające wdrożenia nowych dokumentów strategicznych.

Hierarchię i schemat powiązań obowiązujących w Polsce dokumentów strategicznych różnego szczebla pokazuje tabela 1.

Tabela 1. Wykaz ważniejszych dokumentów strategicznych w różnych wymiarach

Wymiar światowy i europejski	Nowa Agenda Miejska 2030 Strategia Europa 2020 Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego
Wymiar krajowy	Koncepcja Rozwoju Kraju Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 Krajowa Polityka Miejska Strategie horyzontalne
Wymiar makroregionalny	Strategia rozwoju Polski Zachodniej
Wymiar regionalny	Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2030 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego Inne dokumenty strategiczne przyjmowane przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego
Wymiar metropolitalny	Wspólna Koncepcja Przyszłości 2030 dla Polsko-Niemieckiego Obszaru Powiązań Strategia rozwoju Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (2020) Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego Zintegrowana Strategia Transportu Publicznego na obszarze Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020
Wymiar lokalny	Strategia rozwoju miasta Szczecin 2025 Plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta Szczecin

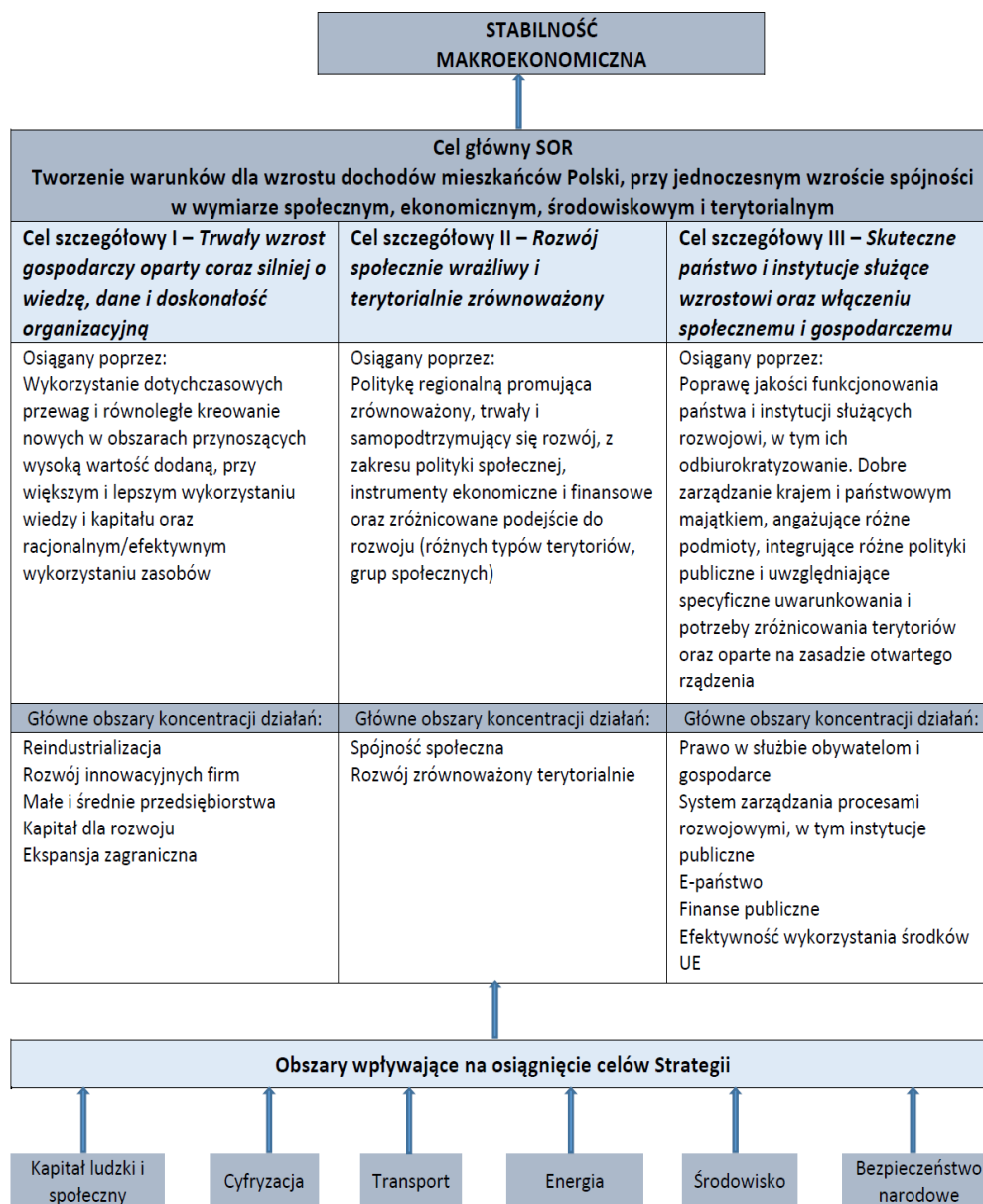
Źródło: opracowanie własne.

2.1. DOKUMENTY STRATEGICZNE

Podstawowe uwarunkowania unijne, będące punktem odniesienia dla kształtowania wszystkich polityk Unii Europejskiej (UE), w tym polityki spójności, wyznacza **Strategia Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu** (Strategia Europa 2020), określająca trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety rozwojowe UE: wzrost inteligentny (ang. *smart growth*) (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji), wzrost zrównoważony (ang. *sustainable growth*) (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej) oraz wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. *inclusive growth*) (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

W katalogu krajowych dokumentów strategicznych, nadrzędnym dokumentem jest **Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** (SOR), przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, ustalająca podstawę nowego systemu dokumentów strategicznych, których głównym celem jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Warunki te realizują w sposób komplementarny cele szczegółowe przedstawione na rycinie 1.

Rycina 1. Cel główny, cele szczegółowe oraz obszary koncentracji działań Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju



Źródło: SOR, s.58.

Dla Szczecina istotne dyspozycje, wynikające z zapisów SOR, dotyczą:

- wykorzystania potencjałów rozwojowych i likwidacji barier w rozwoju na rzecz zwiększenia konkurencyjności gospodarki miasta i regionu, przy równoczesnym zapewnieniu warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju
- tworzenia warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym
- tworzenia optymalnych warunków i wspierania rozwoju innowacyjnych firm oraz rozwoju przedsiębiorczości wśród młodych ludzi
- wdrażania nowych cyfrowych rozwiązań techniczno-technologiczno-organizacyjnych i wspierania rozwoju nowych gałęzi przemysłu opartych na technologiach cyfrowych zdolnych do tworzenia produktów przełomowych
- rozwijania partnerstw międzysektorowych służących poprawie kompetencji administracji samorządowej, zwiększeniu efektywności wydatkowania publicznych środków finansowych oraz

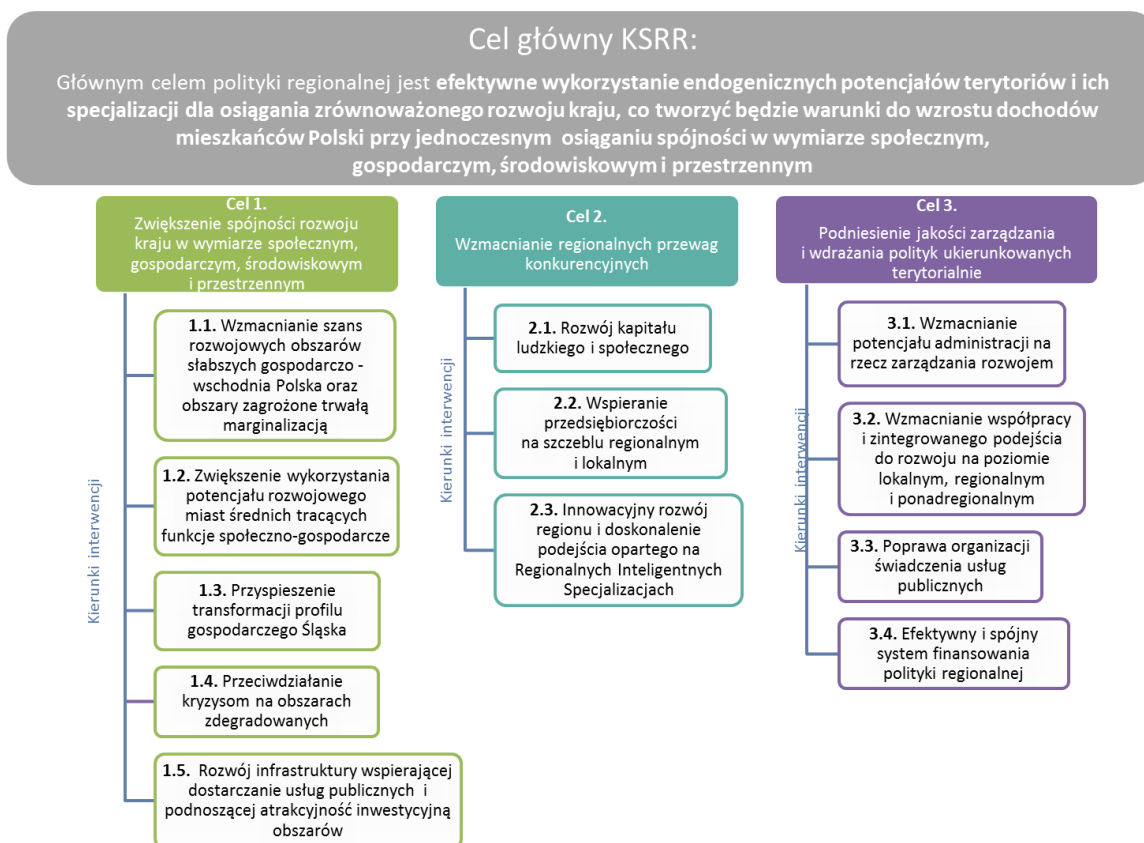
budowie kapitału społecznego i poczuciu współodpowiedzialności kluczowych interesariuszy za rozwój miasta i regionu

- zwiększenia efektywności wykorzystania środków zewnętrznych, w tym pochodzących z Unii Europejskiej, w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe
- wdrażania rozwiązań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w sposób nienaruszający stabilności finansów publicznych
- wykorzystywania podejścia projektowego w realizacji celów strategicznych miasta przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych, społeczeństwa obywatelskiego, świata nauki i samorządów sąsiadujących ze Szczecinem lub współpracujących z miastem
- wzmocnienia wymiaru przestrzennego w strategiach sektorowych miasta
- poprawy dostępności do usług publicznych, w szczególności ze względu na rosnącą rolę gospodarki senioralnej, kreowania rynku usług i produktów nastawionych na potrzeby starzejącej się populacji (produkty żywnościowe, usługi związane z bezpieczeństwem, podtrzymaniem samodzielności, rekreacją, życiem zawodowym)
- dalszej elektronizacji obsługi obywateli i przedsiębiorców (e-usługi)
- realizacji celów i kierunków zorientowanej terytorialnie polityki rozwoju kraju, w tym Krajowej Polityki Miejskiej
- doskonalenia systemu edukacji i nauczania pod kątem dopasowania do potrzeb rynku pracy i zmieniających się warunków gospodarczych kraju
- poprawy uwarunkowań infrastrukturalnych i środowiskowych miasta poprzez wypełnianie luk inwestycyjnych
- wzmocnienia funkcji metropolitalnych Szczecina i powiązań funkcjonalnych między miastem rdzeniowym i jego otoczeniem funkcjonalnym
- ograniczania zagrożeń związanych z przemianami demograficznymi poprzez zintegrowaną politykę prorodzinną i mieszkaniową oraz ukierunkowaną politykę migracyjną, nastawioną na zapewnienie równowagi na lokalnym rynku pracy
- wzmocnienia terytorialnych potencjałów rozwojowych i specjalizacji, głównie w kierunku aktywizacji gospodarczej, rozwoju lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM)
- koordynacji działań prorozwojowych w aglomeracji i w obrębie jej obszaru funkcjonalnego w zakresie realizacji strategii niskoemisyjnych (transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza), przeciwdziałania niekontrolowanej suburbanizacji i poprawy ładu przestrzennego.

Podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do roku 2030 jest **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030**, która rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020, określone w filarze *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*, w tym przyjętych tam projektów strategicznych, jak również w odniesieniu do realizacji przez Polskę celów Agendy 2030 na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ. KSRR tworzy warunki sprzyjające realizacji projektów angażujących samorzady lokalne we współpracę ponad granicami administracyjnymi i tworzenie partnerstw międzysektorowych, i przez to do włączania się w większym niż do tej pory stopniu w procesy programowania i realizacji polityki regionalnej.

KSRR identyfikuje cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć zarówno rząd RP, jak i samorząd terytorialny oraz pozostali partnerzy społeczno-gospodarczy uczestniczący w realizacji tej polityki.

Rycina 2. Siatka celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030



Źródło: KSRR 2030, s.48.

Dla Szczecina istotne dyspozycje, wynikające z zapisów KSRR, dotyczą:

- tworzenia warunków do zapewnienia spójności społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej
- wzmacniania potencjałów endogenicznych, będących podstawą dla budowy strategii rozwoju
- przeciwdziałania negatywnym skutkom procesów demograficznych
- precyzyjnego dobierania działań ukierunkowanych terytorialnie, wykraczając poza utrwalone schematy myślenia i administracyjnie podporządkowane podziały (planowanie rozwoju miasta wykraczające poza granice administracyjne)
- zmniejszania dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym poprzez wzmacnianie funkcji lokalnych i wspieranie potencjałów rozwojowych w skali miasta (osiedle, dzielnica)
- utrzymania zasobów przyrodniczych jako potencjalnego czynnika rozwoju w kontekście zmian klimatu i konieczności ograniczania zagrożeń dla środowiska
- wzmacniania konkurencyjności miasta (i docelowo regionu) poprzez kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz do rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności lokalnej gospodarki (m.in. wzrost produktywności) oraz infrastruktury technologii cyfrowych
- rozwijania kompetencji administracji publicznej, niezbędnych do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju i zintegrowanego planowania rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego
- wspierania powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a uczelniami wyższymi
- wzmacniania powiązań i przepływów miasta rdzeniowego z jego otoczeniem funkcjonalnym poprzez prowadzenie wieloletniej partnerskiej współpracy samorządów i innych podmiotów w celu rozwiązywania wspólnych problemów i pobudzania potencjałów rozwojowych (partnerstwa samorządowe)
- wzmacniania dostępności zewnętrznej i wewnętrznej Szczecina

- niwelowania sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych w mieście (rewitalizacja)
- uwzględnienia obszaru funkcjonalnego w diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej poprzedzającej opracowanie strategii rozwoju miasta
- powiązania celów strategicznych i operacyjnych z instrumentami i mechanizmami realizacji polityki regionalnej
- zastosowania zintegrowanego podejścia terytorialnego, polegającego na dopasowaniu interwencji do specyfiki lokalnej, przy efektywnym zaprogramowaniu instrumentów łączących działania o charakterze twardym i miękkim, które będą wdrażane we współpracy i w partnerstwie między administracją publiczną i interesariuszami lokalnymi oraz lepszej koordynacji działań i dostępnych środków finansowych
- zwiększenia roli partnerstwa publiczno-prywatnego oraz zwrotnych form wsparcia, w tym instrumentów finansowych w finansowaniu przedsięwzięć rozwojowych ze środków publicznych
- koncentracji tematycznej wsparcia na obszarach strategicznej interwencji (OSI) oraz RIS
- stosowania zasady zrównoważonego inwestowania, wymagającej jak najmniejszej presji na środowisko i przestrzeń oraz priorytetowe traktowanie przez samorząd zasady pierwszeństwa wtórnego użytkowania przestrzeni w procesach inwestycyjnych, a także współpracy i koordynacji w obszarach planowania rozwoju, gospodarki przestrzennej, polityki mieszkaniowej, transportowej, ochrony przyrody, w tym jakości powietrza, budowania gospodarki o obiegu zamkniętym.

Konsekwencją ukierunkowanej terytorialnie polityki rozwoju prowadzonej na poziomie krajowym jest wyróżnienie obszarów miejskich, charakteryzujących się specyficznymi problemami i wyzwaniami.

Krajowa polityka miejska jest elementem dwóch krajowych polityk: polityki regionalnej i przestrzennej. Celem strategicznym polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Szczecin, jako miasto, jest również adresatem polityki miejskiej.

Rycina 3. Cele szczegółowe Krajowej Polityki Miejskiej



Źródło: KPM 2023, s. 15.

Dokumentami pozycjonującymi Szczecin na poziomie regionalnym¹ są:

- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030, przyjęta Uchwałą Nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 r.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020 r).

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (SRWZ) jest dokumentem nadrzędnym w relacji do innych dokumentów programowych i operacyjnych na poziomie regionalnym.

¹ Oba dokumenty zawierają praktycznie wszystkie generalne dyspozycje do studium, w tym również wynikające z dyspozycji zawartych w dokumentach rangi krajowej. Zadania ponadlokalne, zgodnie z przepisami, uwzględniane są w planach zagospodarowania województw i na podstawie tego planu przenoszone są do studium.

Jako dokument ramowy dla programowania strategicznego na poziomie lokalnym, SRWZ zwraca uwagę na potrzebę myślenia o planowaniu rozwoju Szczecina, nie tylko w granicach administracyjnych miasta, ale również na konieczność pobudzania i wspierania potencjału obszaru funkcjonalnego wokół miasta. Współdziałanie wykraczające poza granice administracyjne miasta, wymaga skoordynowania działań różnych podmiotów i wspólnej wizji rozwoju całego obszaru metropolitalnego.

Metropolia szczecińska, z racji koncentracji potencjału gospodarczego i populacji oraz braku porównywalnych ośrodków w regionie, decyduje o pozycji konkurencyjnej całego województwa zachodniopomorskiego; przypada jej również wiodąca rola w układzie makroregionalnym Polski Zachodniej oraz na polu zintensyfikowanych powiązań transgranicznych i europejskich. W Strategii za jeden z warunków budowania konkurencyjności regionu uznaje się wzmocnienie roli Szczecina jako stolicy oraz włączenie aglomeracji i regionalnych ośrodków wzrostu, w europejski i regionalny system powiązań, w tym poprzez system korytarzy transportowych. Procesy miastotwórcze, w tym rozwój funkcji metropolitalnych Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego, decydować będą o pozycji regionu w kraju i w Unii Europejskiej.

Dyspozycje dla Szczecina wynikające ze strategii regionalnej koncentrują się na roli Szczecina jako ośrodka gospodarczego, ośrodka nauki i innowacji oraz ośrodka efektywnych powiązań funkcjonalnych i dostarczania wysokiej jakości usług publicznych.

Na poziomie bardziej ogólnym, w odniesieniu do SOM w polityce przestrzennej województwa, istotne znaczenie ma wykorzystanie wspólnego potencjału i integracja miejskich obszarów funkcjonalnych (w ramach poszczególnych obszarów funkcjonalnych oraz pomiędzy nimi), efektywne partnerstwo miejsko-wiejskie oraz poprawa spójności wewnętrznej i przełamywanie peryferyjności przygranicznego obszaru funkcjonalnego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (PZPW)

jest elementem regionalnego planowania strategicznego, istotnego w kontekście koordynacji działań polityki przestrzennej na poziomie regionalnym, określającym uwarunkowania i kierunki rozwoju struktury przestrzennej województwa zachodniopomorskiego (sieć osadnicza, infrastruktura techniczna i społeczna, ochrona środowiska oraz lokalizacja inwestycji celu publicznego).

PZPW zawiera szereg ustaleń i zaleceń odnoszących się do Szczecina i jego obszaru metropolitalnego w poszczególnych sferach.

W przestrzeni planu zagospodarowania województwa zidentyfikowano² Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego (MOFOW) - obszar, dla którego istnieje ustawowy obowiązek sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego jako część planu zagospodarowywania przestrzennego województwa (Art. 39 ust. 6 ustawy). W granicach tego obszaru zawiera się Szczeciński Obszar Metropolitalny - wyznaczony i wynikający z porozumienia międzygminnego w tej sprawie.

Delimitację obszaru funkcjonalnego SOM wyznaczyło Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego (RBGP WZ) na podstawie wytycznych zawartych w projekcie rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (2015). Przedmiotowe wytyczne nie uwzględniają jednak szczególnych uwarunkowań przestrzennych i społeczno-gospodarczych regionu oraz funkcjonującej od 2005 roku partnerskiej współpracy samorządów lokalnych w ramach wdrażania wspólnej strategii rozwoju obszaru metropolitalnego.

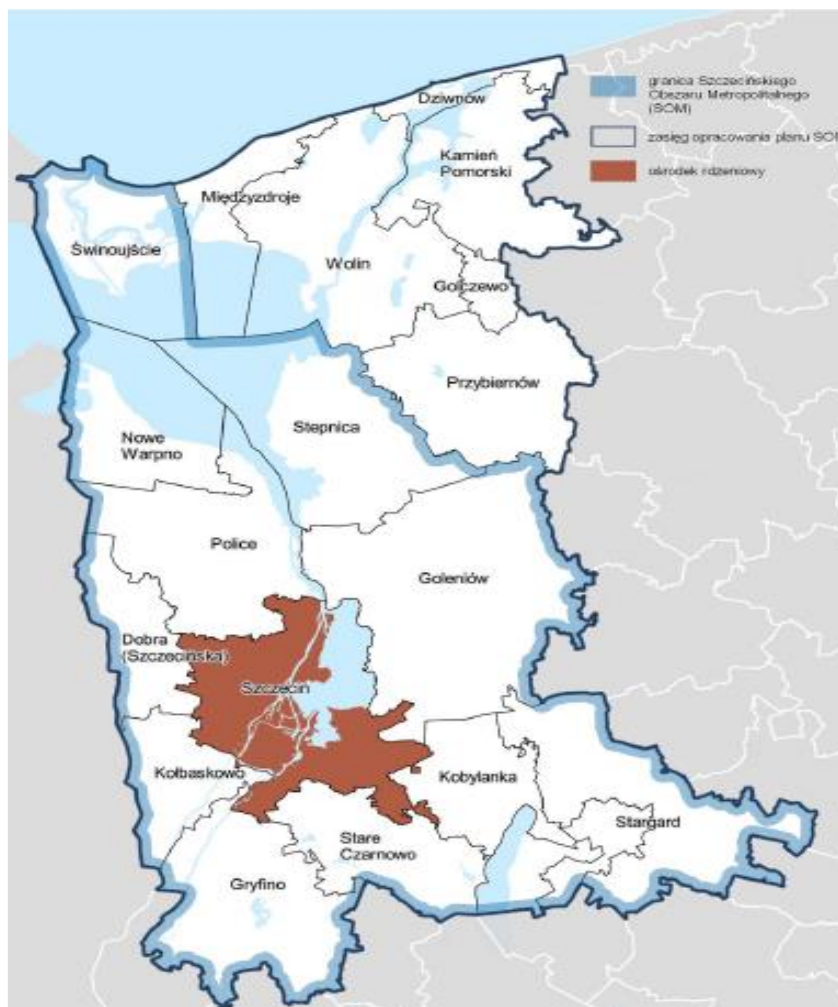
W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego wskazano szerszą delimitację SOM od tej przyjętej przez Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SSOM)³ kierując się szczególnymi uwarunkowaniami przestrzennymi (ujście Odry, Zalew Szczeciński

² W przestrzeni województwa zachodniopomorskiego zidentyfikowano trzy obszary funkcjonalne: Szczeciński Obszar Metropolitalny, Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzki Obszar Funkcjonalny (KKBOF) oraz Strefę Przybrzeżną.

³ Przyjęto, że miejski obszar funkcjonalny Szczecina obejmuje swym zasięgiem gminy członkowskie SSOM, tj.: gminy miejskie (Szczecin, Stargard i Świnoujście), gminy miejsko-wiejskie (Goleniów, Gryfino, Police, Stepnica i Nowe Warpno), gminy wiejskie (Stargard, Kobylanka, Stare Czarnowo, Dobra i Kołbaskowo) oraz powiat policki. Łącznie powierzchnia SOM w takim ujęciu wynosi 2 795 tys. km².

wraz z cieśninami: Świną, Dziwną, Zalewem Kamieńskim), infrastrukturalnymi oraz społeczno-gospodarczymi (porty, powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne, w tym drogi, drogi wodne, linie kolejowe, powiązania sieci osadniczej i gospodarczej w ramach gospodarki morskiej).

Rycina 4. Zasięg Planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (zasięg planu SOM)



Źródło: PZPWZ, s. 326.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej SOM, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, wyodrębnia następujące strefy:

- **Centrum Szczecina** - wielofunkcyjny obszar śródmieścia Szczecina jest rdzeniem układu funkcjonalno-przestrzennego SOM, o charakterze metropolitalnym, regionalnym i ponadregionalnym, poprzez ośrodki kultury, administracji, zarządzania, finansów, usług i otoczenia biznesu. W obszarze tym znajduje się całość miasta powstała pod koniec XIX wieku i na początku XX w., której rdzeń zachowany w stanie pierwotnym podlega procesowi intensywnej kontrurbanizacji - wyludniania się Śródmieścia i suburbanizacji, wzrostu liczby ludności w dzielnicach peryferyjnych.
- **Strefa miejska** - (dawne dzielnice Szczecina lewo- i prawobrzeżnego oraz przedmieścia: Mierzyn, Bezrzecze, Przecław, Warzymice) - obszar intensywnego osiedlania się szczecinian, a w Śródmieściu zachodzi proces relokacji na obszary oddalone od centrum do osiedli: Osów, Warszewo, Płonia i Kijewo. Głównym zewnętrznym obszarem ekspansji osadnictwa wielorodzinnego stały się nadgraniczne gminy: Police, Dobra i Kołbaskowo, z najlepszą dostępnością do centrum miasta i niższymi cenami działek budowlanych.

- **Strefa ośrodków równoważących rozwój** - miasta: Świnoujście, Kamień Pomorski, Goleniów, Gryfino, Stargard oraz Police, pełnią funkcje satelickie w stosunku do Szczecina; rozwijane są tam istniejące usługi oraz powstają usługi nowego rodzaju, co z kolei wpływa na proces urbanizacji przestrzennej. Miasta te, poza oddziaływaniem lokalnym, stanowią ośrodki obsługi o charakterze ponadgminnym z odpowiednio rozwiniętą ofertą usługową. Świnoujście, oddalone od centrum Szczecina o 56 km w linii prostej, jest ośrodkiem subregionalnym, równoważącym rozwój w północnej części SOM, z rozwiniętą funkcją turystyczną i połączonym portem Szczecin-Świnoujście z zarządem w Szczecinie.
- **Strefa ekstensywnej urbanizacji** - obejmuje tereny podmiejskie Szczecina z intensywnie rozwijającą się zabudową jedno- i wielorodzinną, wsie zatracające charakter rolniczy w gminach: Dobra, Kołbaskowo, Kobylanka, zachodnia część gminy Police, południowa część g. Goleniów, północna część g. Gryfino oraz mniej intensywnie w bezpośrednim otoczeniu Stargardu.
- **Tereny otwarte i leśne** - obszary o krajobrazie półnaturalnym, rolniczym, leśnym oraz duże obszary wód.

Z perspektywy Studium podstawowe znaczenie ma plan dla MOFOW, w którym wskazano cele i kierunki odnoszące się do SOM, w tym do Szczecina:

- Rozwój funkcji metropolitalnych oraz roli Szczecina w europejskiej i krajowej sieci miast (cel XV)
- Racjonalizacja struktury funkcjonalno-przestrzennej i sieci osadniczej oraz wzmocnienie funkcji miejskich (cel XVI)
- Poprawa standardów życia mieszkańców (cel XVII)
- Ochrona walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego (cel XVIII)
- Wzmacnianie szczecińskiego obszaru funkcjonalnego jako ośrodka wzrostu gospodarczego (cel XIX)
- Wzmacnianie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań transportowych (cel XX)
- Utworzenie w SOM sprawnie działających systemów infrastruktury technicznej w dziedzinie energetyki, gospodarki odpadami i ochrony przeciwpowodziowej (cel XXI).

Na poziomie ponadlokalnym istotne znaczenie od strony formalno-organizacyjnej mają wypracowane w środowisku interesariuszy obszaru funkcjonalnego skupionych w SSOM, którego członkiem jest również miasto Szczecin, wymienione niżej dokumenty:

1. **Strategia rozwoju Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego 2020** jest dokumentem, w którym oś rozwoju SOM zbudowano na skutecznym podnoszeniu jakości usług publicznych, wskazuje strategiczne kierunki rozwoju w skali całego obszaru metropolitalnego do roku 2020 i zakłada wspieranie działań samorządów lokalnych w rozwiązywaniu problemów o wymiarze ponadlokalnym oraz budowę potencjału społeczno-gospodarczego obszaru, tworzonego przez samorzady członkowskie SSOM. Kierunkami strategicznymi są: wzmocnienie integracji przestrzennej i funkcjonalnej SOM, poprawa atrakcyjności SOM w krajowej i europejskiej przestrzeni, wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki SOM oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez poprawę dostępu do usług publicznych.

2. **Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego** jest dokumentem, którego nadrzędnym celem jest zintegrowane planowanie strategiczne i realizacja inwestycji poprzez zwiększenie zaangażowania samorządów lokalnych z terenu SOM oraz efektywne zarządzanie środkami z funduszy UE i własnymi zasobami na rzecz wdrożenia spójnych i komplementarnych projektów, realizujących przyjętą wizję rozwojową SOM. Przy pomocy instrumentu finansowego ZIT, samorzady lokalne wchodzące w skład Stowarzyszenia realizują w partnerstwie przedsięwzięcia inwestycyjne, mające na celu wspólne rozwiązanie problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i społecznych, wychodzące poza ramy granic administracyjnych poszczególnych JST i wzmocniające powiązania funkcjonalne między nimi.

3. **Zintegrowana Strategia Transportu Publicznego na obszarze SOM na lata 2014-2020** jest dokumentem, którego głównym celem jest stworzenie spójnego systemu transportu zbiorowego, umożliwiającego mieszkańcom SOM swobodne przemieszczanie się. Osią rozwojową całego obszaru oraz jego systemu transportowego SOM staje się Szczecińska Kolej Metropolitalna, sprzyjająca jego integracji przestrzennej i spójności społecznej. Rozwiązania ujęte w Strategii mają prowadzić do uproszczenia i usprawnienia organizacji oraz wprowadzić nową jakość w sferze integracji taryfowo-biletowej komunikacji zbiorowej.

2.2. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Szczecin podlega oddziaływaniom transgranicznym, wymuszającym makroregionalne spojrzenie na miasto. Szczególne znaczenie mają relacje polsko-niemieckie oraz bałtyckie, które są istotnym punktem odniesienia do wdrażanej strategii rozwoju miasta (SRS 2025). W przyszłości mogą one, przy instytucjonalnym wsparciu współpracy transgranicznej, przyczynić się do wykształcenia transgranicznego obszaru funkcjonalnego.

Do kluczowych dla miasta polsko-niemieckich interakcji i relacji transgranicznych najistotniejszym dokumentem w kontekście Studium jest **Wspólna Koncepcja Przyszłości 2030** (KGPPNKM, 2016). Dokument ten powstał w wyniku wypracowanej we współpracy z regionalnymi partnerami ze strony polskiej i niemieckiej Koncepcji Rozwoju Transgranicznego Regionu Metropolitalnego Szczecina (TRMS). Realizacja priorytetów rozwojowych, określonych we Wspólnej Koncepcji Przyszłości 2030 dla polsko-niemieckiego obszaru powiazań, przybliży Szczecin i jego obszar funkcjonalny do miana bałtyckiego obszaru wzrostu.

Wspólna Koncepcja Przyszłości 2030 nie zawiera formalnych ustaleń planistycznych, przedstawia natomiast wspólne rekomendacje kierowane do decydentów, wskazujące na potencjał i możliwości rozwoju obszaru w zakresie planowania przestrzennego.

Z Koncepcji dla Szczecina wynika zasadnicza rekomendacja dotycząca konieczności wzmocnienia bałtyckich i transgranicznych powiązań społeczno-ekonomicznych, transportowych (rzeka Odra z jej dorzeczem kształtująca geografie wspólnego obszaru gospodarczego oraz sieci transportowe TEN-T), administracyjnych, bazujących na wzajemnym zrozumieniu. Istotnym oczekiwaniem po drugiej stronie granicy jest wdrażanie strategii niskoemisyjnych (oszczędność i efektywniejsze wykorzystanie energii). Rekomendowane przez oba dokumenty strategiczne kierunki działań na pograniczu polsko-niemieckim obejmują:

- wykorzystanie zalet policentrycznej struktury osadniczej
- poprawę połączeń transportowych, w tym dalszą rozbudowę konkurencyjnych połączeń w transgranicznych przewozach regionalnych i międzynarodowych, zapewnienie dogodnych połączeń drogowych, aktywizację żeglugi śródlądowej, wzmocnienie pozycji konkurencyjnej portów morskich
- inwestowanie w ludzi, w tym rozwój kompetencji interkulturowych, ułatwienie dostępu do rynku pracy sąsiada, intensyfikacja współpracy szkół wyższych oraz wspieranie nauki języka sąsiada
- promowanie trwałego i zrównoważonego wzrostu, w tym wspieranie rozwoju turystyki, zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, promowanie długoterminowej strategii wspierania zrównoważonego wzrostu w całym sektorze morskim (tzw. „niebieskiego wzrostu”)
- zabezpieczenie podstaw dla wysokiej jakości życia, w tym ochrona i dostęp do dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, zmniejszanie zagrożenia powodzią, klęskami i katastrofami, oraz ochrona zasobów naturalnych.

Obszar metropolitalny Szczecina, jako terytorium wiodące struktury TRMS, został również wskazany jako jeden z jedenastu obszarów priorytetowych zidentyfikowanych w „Studium integracji polskiej części pogranicza Polski i Niemiec IPPON”.

Koncepcja TRMS stanowi istotny instrument współpracy międzyregionalnej i koordynacji polityki rozwoju na pograniczu polsko-niemieckim. Posiada ona ciągle wymiar planowania przestrzennego, któremu brakuje wymiaru społecznego, autentycznego zbliżenia społeczności żyjących po obu

stronach granicy, wsparcia politycznego i nadania mu odpowiedniej rangi politycznej w relacjach transgranicznych.

W bałtyckich relacjach transgranicznych najważniejszym dokumentem jest **Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB)**, będąca jedną z czterech strategii makroregionalnych wdrażanych na obszarze UE i obejmującą 8 państw członkowskich Unii graniczących z Bałtykiem. Realizacja SUERMB odbywa się poprzez Plan działań, opierający się na czterech głównych filarach tematycznych: region zrównoważony ekologicznie (ochrona morza), region dostępny i atrakcyjny (wzrost integracji regionu) i region dobrobytu (wzrost dobrobytu), region bezpieczny, oraz w obszarach horyzontalnych, obejmujących rozwój struktur zintegrowanej gospodarki morskiej oraz morskie i lądowe planowanie przestrzenne. Strategia umożliwia aktywizowanie interesariuszy w regionie Morza Bałtyckiego, reprezentujących bardzo różne dziedziny współpracy i instytucje na wielu poziomach: rządowym, regionalnym i lokalnym, z udziałem ośrodków badawczych, akademickich, organizacji regionalnych, instytucji zarządzających programami operacyjnymi, a także sektora prywatnego.

W obszarze działań horyzontalnych istotne znaczenie ma planowanie przestrzenne obszarów morskich i lądowych w Regionie Morza Bałtyckiego i wspólne podejście do bałtyckiej współpracy transgranicznej oraz tworzenie wartości dodanej współpracy bałtyckiej, zdefiniowanej wcześniej również w dokumentach programowych VASAB 2010 oraz HELCOM.

Dla Szczecina kluczowa jest poprawa współpracy transgranicznej z miastami bałtyckimi w zakresie ochrony zasobów Morza Bałtyckiego, czystej i bezpiecznej żeglugi, poprawy zewnętrznych połączeń transportowych, bezpieczeństwa i zwalczania przestępczości transgranicznej, rozwoju kultury, edukacji i nauki, sektorów kreatywnych oraz współdziałanie w zakresie adaptacji do zmian klimatycznych.

Euroregion Pomerania (EP) funkcjonuje na pograniczu polsko-niemieckim od 25 lat na podstawie m.in. Konwencji Madryckiej (1980) i umów formalnych zawartych między partnerami⁴. Euroregion Pomerania jest regionem granicznym, łączącym ze sobą od 1995 r. terytoria niemieckie i polskie, a w latach 1998-2013 także gminy szwedzkie.

Granice Euroregionu Pomerania obejmują swoim zasięgiem po stronie niemieckiej: trzy powiaty Meklemburgii Pomorza-Przedniego: Vorpommern-Greifswald, Meklenburgische Seenplatte i Vorpommern-Rügen, dwa powiaty Brandenburgii: Uckermark i Barnim oraz po stronie polskiej całe województwo zachodniopomorskie.

Ogólna powierzchnia obszaru Euroregionu Pomerania wynosi 40.000 km² i jest największym z polsko-niemieckich euroregionów, zamieszkuje go ok. 2,7 mln ludzi. Gęstość zaludnienia jest zróżnicowana i wynosi 68 mieszkańców/km².

Euroregion Pomerania posiada policentryczną strukturę osadniczą, w której Szczecin jest jedynym dużym, dominującym miastem. Od północy największym obszarem funkcjonalnym sąsiadującym z euroregionem jest Malmø, o porównywalnie największym PKB w relacji do niemieckich i polskich obszarów funkcjonalnych.

Obszar EP charakteryzuje zróżnicowana dostępność. Niemieckie regiony mają lepszą dostępność, a polskie niższą od średniej europejskiej dostępność drogową oraz przewagę terenów rolniczych nad zurbanizowanymi.

Celem Euroregionu jest podejmowanie wspólnych działań na rzecz równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionu, poprawy jakości transgranicznych połączeń komunikacyjnych oraz zbliżenia jego mieszkańców po obu stronach granicy poprzez popieranie idei jedności europejskiej.

Główne cele współpracy euroregionalnej obejmują: podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w regionie, współpracę i wymianę grup społecznych, naukowych, młodzieżowych, kulturalnych, utrzymanie oraz poprawa stanu środowiska naturalnego, budowę oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb ruchu transgranicznego, transfer technologii, rozwój transgranicznego planowania przestrzennego, współpracę w zakresie likwidacji klęsk żywiołowych. Euroregion

⁴ Umowę o utworzeniu Euroregionu Pomerania podpisali w dniu 15 grudnia 1995 roku w Szczecinie sygnatariusze: Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, niemiecki Związek Komunalny Euroregion Pomerania e.V. oraz Miasto Szczecin.

Pomerania bierze udział we wdrażaniu programów: INTERREG, Południowy Bałtyk, Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży oraz realizuje wiele własnych projektów.

Rycina 5. Euroregion Pomerania



Źródło: www.pomerania.org.pl.

Priorytety Strategii rozwoju i działania Euroregionu Pomerania do roku 2030 obejmują:

- poprawę transgranicznych połączeń transportowych
- wzmocnienie innowacyjnego, ekologicznego wzrostu gospodarczego
- wzmocnienie współpracy społecznej i administracji
- wspólną ochronę unikalnych walorów środowiskowych, ochronę klimatu i współpracę na rzecz zrównoważonego rozwoju euroregionu.

W kontekście KIERUNKÓW Studium kluczowa jest kontynuacja następujących zadań wynikających ze strategii rozwoju Euroregionu:

- skutecznego przezwyciężania efektów granicy poprzez współpracę transgraniczną samorządów lokalnych SOM, wspierania dobrosąsiedzkich relacji społecznych, kulturalnych i handlowych
- tworzenia i wzmacniania istniejących wzajemnych powiązań sieciowych i sektorowych (społeczne, gospodarcze, ekologiczne itp.)
- w ramach transeuropejskich sieci transportowych budowanie nowych połączeń regionów granicznych i transgranicznych w celu eliminacji „wąskich gardeł” i poprawy wewnętrznej dostępności w regionach przygranicznych
- wzmacnianie współpracy w zakresie planowania przestrzennego, połączeń transportowych i bezpieczeństwa, współdziałanie w zakresie adaptacji do zmian klimatu i budowania odporności, czystej energii, ochrony środowiska naturalnego, dostępu do usług publicznych itp.

3. STRATEGIA ROZWOJU SZCZECINA 2025

Strategia Rozwoju Szczecina jest dokumentem średniookresowym szczebla lokalnego (uchwała Rady Miasta nr XIV/320/11 z dnia 19 grudnia 2011 r.), identyfikującym najważniejsze zadania rozwojowe miasta i sposoby ich realizacji w perspektywie do roku 2025. Długofalową wizję rozwoju miasta powiązano ze strategią brandingową (zarządzanie marką miasta).

Celem strategicznym polityki rozwoju miasta jest jak najszersze wykorzystanie potencjałów wewnętrznych dla kreowania wzrostu zatrudnienia i podniesienia konkurencyjności względem porównywalnych miast w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Dokumentami operacyjnymi Strategii są cztery programy strategiczne (Zarządzenie nr 83/13 Prezydenta Miasta Szczecin z dn. 28 lutego 2013 r.), identyfikujące problemy rozwojowe miasta i wskazujące zintegrowane podejście do zrównoważonego rozwoju, bazujące na współdziałaniu wielu podmiotów.

Do najważniejszych zadań, wymagających uwzględnienia w procesie kształtowania wielokierunkowego rozwoju społeczno-gospodarczego Szczecina do 2025 roku zaliczono:

- zwiększenie tempa rozwoju Szczecina i zmniejszenie dystansu rozwojowego w relacji do innych miast wojewódzkich
- dynamikę procesów metropolizacyjnych w przestrzeni europejskiej i ich wpływ na miasto
- efektywniejsze wykorzystanie potencjałów rozwojowych miasta dla silniejszej dywersyfikacji miejskiej gospodarki i rozwoju nowych form aktywności gospodarczej
- budowanie przewag konkurencyjnych (w miejsce komparatywnych) szczecińskiej gospodarki, niezbędnych dla długofalowego działania na rynku międzynarodowym w warunkach swobodnego przepływu dóbr, usług, kapitału i ludzi i postępującej globalizacji
- przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym, skutkującym starzeniem się społeczeństwa i wyludnianiem miasta; tworzenie podstaw miejskiej polityki migracyjnej
- silniejsza i efektywniejsza integracja sektora wiedzy, innowacji i gospodarki dla budowy nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki opartej o wiedzę
- kształtowanie warunków nauczania i rozwoju osobowego dzieci, młodzieży i dorosłych i dostępu do technik informatycznych w celu budowy społeczeństwa informacyjnego
- przeciwdziałanie marginalizacji Szczecina, związanej z projektowanym przebiegiem transnarodowych korytarzy wysokiego rozwoju wzdłuż osi A2 i A4, omijających region zachodniopomorski, poprzez udział w strategiach rozwoju multimodalnego transportu w oparciu o korytarz transportowy *Via Hanseatica* i CETC-ROUTE 65
- rozwijanie funkcjonalnych powiązań z najbliższym otoczeniem, zarówno krajowym, jak i międzynarodowym, w obliczu integrującej się Europy
- włączenie Szczecina do realizacji wspólnych koncepcji sieciowej współpracy miast i regionów bałtyckich w zakresie budowy globalnej strefy integracji o kształcie europejskiego pentagonu (przyciąganie inwestycji, funkcjonalna integracja obszarów miejskich z otaczającymi obszarami, wzmocnienie kapitału przyrodniczo-kulturowego itp.)
- wzmocnienie tożsamości mieszkańców, rozwój postaw prospołecznych, proinnowacyjnych i proekologicznych
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego, partycypującego zarówno w podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków i metod rozwoju miasta, jak i w ich realizacji; rozwój szerokiej, partnerskiej platformy zarządzania miastem.

Rycina 6. Siatka celów strategicznych i operacyjnych zawartych w Strategii rozwoju Szczecina 2025

Cele strategiczne			
I.	II.	III.	IV.
Szczecin - miasto wysokiej jakości życia	Szczecin - miasto nowoczesnej, konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki	Szczecin – miasto o wysokim kapitale intelektualnym	Szczecin – atrakcyjne miasto metropolitalne
Cele operacyjne			
I.1.	II.1.	III.1.	IV.1.
Ochrona oraz wykorzystanie walorów przyrodniczych	Wspieranie rozwoju biznesu lokalnego i dopływu inwestycji zewnętrznych	Budowanie kapitału społecznego szczecinian, wzrost zaufania między ludźmi, poprawa relacji Miasto-Obywatel oraz pobudzanie aktywności społecznej	Intensyfikacja i wzrost efektywności współpracy międzynarodowej
I.2.	II.2.	III.2.	IV.2.
Rewitalizacja i rozwój przestrzeni miejskiej	Podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw	Wspieranie rozwoju szczecińskiego ośrodka naukowego oraz współpracy środowisk nauki, gospodarki, kultury, sportu oraz lokalnych elit	Poprawa dostępności transportowej i układu komunikacyjnego miasta
I.3.	II.3.	III.3.	IV.3.
Wspieranie rozwoju efektywnych usług społecznych	Zdynamizowanie rozwoju turystyki z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych i dziedzictwa historyczno-kulturowego	Poszerzanie zakresu, dostępności i jakości edukacji	Wspieranie rozwoju i harmonizacja metropolitalnych funkcji Szczecina oraz realizacja projektów budujących prestiż miasta

Źródło: Strategia rozwoju Szczecina 2025, s.43.

3.1. DOKUMENTY STRATEGICZNE MIASTA SZCZECINA

W systemie dokumentów strategicznych miasta Szczecin, obok Strategii rozwiązywania problemów społecznych i Lokalnego Programu Rewitalizacji, znaczenie dla rozwoju na poziomie lokalnym ma **Plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta Szczecin (MPA)**. Plan adaptacji (uchwała Rady Miasta Szczecin nr VII/218/19 z dn. 28 maja 2019 r.) stanowi podstawę do podejmowania przez władze miasta decyzji uwzględniających ryzyko związane z zagrożeniami klimatycznymi.

MPA pozwala na skoordynowanie lokalnych działań i przedsięwzięć inwestycyjnych wiążących się z minimalizowaniem negatywnych skutków ekonomicznych, społecznych i środowiskowych wynikających ze zmian klimatu, a podejmowanych przez miasto i partnerów społeczno-gospodarczych.

UWARUNKOWANIA LOKALNE

I. SFERA PRZESTRZENNO-EKOLOGICZNA

Ilustrację tekstu rozdziału stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy
- Mapa 5. Infrastruktura techniczna

1. POŁOŻENIE

Szczecin jest miastem portowym w Regionie Morza Bałtyckiego, krajowym ośrodkiem metropolitalnym, położonym w ujściu rzeki Odry na skrzyżowaniu szlaków komunikacji lądowej i wodnej. Jest miastem tranzytowym dla jadących z zachodu na wschód Europy, jak też z południa na północ. Jako największe miasto Pomorza Zachodniego i północnej części pogranicza polsko-niemieckiego jest naturalnym centrum administracyjno-gospodarczo-kulturalnym dla mieszkańców pobliskich miast i osiedli, tworząc z nimi szczeciński obszar metropolitalny i transgraniczny region metropolitalny (TRMS).

Zgodnie z podziałem na regiony fizycznogeograficzne Polski, Szczecin znajduje się na obszarze makroregionu Pobrzeża Szczecińskiego, w granicach siedmiu mezoregionów, tj. Wzniesień Szczecińskich, Doliny Dolnej Odry, Wzgórz Bukowych, Równiny Goleniowskiej, Równiny Wełtyńskiej i Równiny Wkrzańskiej i Równiny Pyrzyckiej.

2. STAN ŚRODOWISKA I ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

2.1. POWIĄZANIA ZE STRUKTURAMI PONADREGIONALNYMI SIECI OCHRONY PRZYRODY

2.1.1. Regionalny i ponadregionalny system obszarów chronionych

Szczecin położony jest w obrębie Doliny Odry. Mezoregion ten charakteryzuje się bogactwem występującej flory, fauny i grzybów, i pełni funkcje korytarza ekologicznego o znaczeniu lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym i europejskim, warunkując kierunek migracji zwierząt, roślin i grzybów na przebiegu południkowym - z centrum Europy do Bałtyku.

Dolina Odry z jeziorem Dąbie znajduje się w obszarze węzłowym o randze międzynarodowej, który obejmuje: Dolinę Dolnej Odry, Wzgórze Bukowe, jeziora Miedwie i Dąbie, Zalew Szczeciński oraz sąsiadujące z nim obszary.

Na obszarze Szczecina istnieje szereg korytarzy o znaczeniu lokalnym lub ponadlokalnym, którymi są przede wszystkim ciek wodne wraz z otaczającymi je terenami podmokłymi i kompleksami lasów. Podobnie jak w Szczecinie, strefy faunistyczne i florystyczne na terenie gmin sąsiednich, tworzą mozaikę zawartą w obszarach już chronionych i proponowanych do ochrony.

W granicach miasta występują obszary, które spełniają rolę lokalnych i/lub ponadlokalnych obszarów węzłowych, które cechuje różnorodność gatunkowa roślin i zwierząt oraz występowanie naturalnych i seminaturalnych ekosystemów. Należą do nich:

- Zaleskie Łęgi - kompleks łągów, olszyn, łożowisk, łąk, ziołorośli i szuwarów nadrzecznych między Wyspą Pucką na zachodzie i Regalicą na wschodzie, od północy ograniczony terenami portowymi, od południa łączy się z Parkiem Krajobrazowym Doliny Dolnej Odry
- wyspy między terenami portowymi nad Odrą i jeziorem Dąbie pokryte łągami, olszynami, łożowiskami, łąkami, ziołoroślami i szuwarami nadrzeczными
- fragmenty Puszczy Wkrzańskiej z parkiem leśnym Mścięcino i parkiem leśnym Arkońskim, wnikające do miasta od strony północnej
- fragmenty Puszczy Bukowej: lasy między Żydowcami i Podjuchami, park leśny Zdroje, lasy między Kijewem i Płonią, wnikające do miasta od strony południowo-wschodniej.

Tabela 2. Systemy obszarów chronionych

Lp.	Obiekt	Położenie w gminach
Parki krajobrazowe		
1.	Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry	Gryfino, Kołbaskowo
	Otulina parku	Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin
2.	Szczeciński Park Krajobrazowy Puszcza Bukowa	Gryfino, Stare Czarnowo, Szczecin
	Otulina parku	Gryfino, Stare Czarnowo, Szczecin, Kobylanka
Rezerваты przyrody		
1.	Zdroje	Szczecin
2.	Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego	Stare Czarnowo
3.	Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika	Stare Czarnowo, Szczecin
4.	Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego	Stare Czarnowo
5.	Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa	Stare Czarnowo
6.	Źródłiskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego	Stare Czarnowo
7.	Kanał Kwiatowy	Kołbaskowo
8.	Kurowskie Błota	Kołbaskowo
9.	Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem	Kołbaskowo
10.	Olszanka	Goleniów, Stepnica
11.	Wilcze Uroczysko	Goleniów, Stepnica
12.	Uroczysko Święta	Goleniów
13.	Świdwie	Police, Dobra
14.	Osetno	Stare Czarnowo
15.	Żółwia Błoc	Goleniów
Korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym		
1.	Dolina Odry	Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin, Police, Goleniów
2.	Jezioro Dąbie z kompleksami łąk	Szczecin, Goleniów
3.	Puszcza Wkrzańska	Police, Dobra, Szczecin
4.	Puszcza Bukowa	Gryfino, Stare Czarnowo, Szczecin
5.	Dolina Płoni	Kobylanka, Szczecin
6.	Dolina Bukowej	Dobra, Szczecin
7.	Dolina Iny	Goleniów

Źródło: opracowanie własne.

2.1.2. Obszary Natura 2000

Obszary Natura 2000 powstają w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Obszarów Natura 2000, której celem jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków uważanych za cenne i zagrożone w skali całej Europy, a także ochrona różnorodności biologicznej.

Podstawą funkcjonowania obszarów Natura 2000 są dwie dyrektywy unijne:

- Dyrektywa ptasia (*Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa* - wcześniej Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa) - określa kryteria do wyznaczania ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem
- Dyrektywa siedliskowa (*Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory*) - ustala zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo.

Dyrektywy te wyznaczają dwa typy obszarów ochrony: obszary specjalnej ochrony ptasiej (OSO) oraz obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na terenie Szczecina znajdują się 4 obszary Natura 2000, które zajmują powierzchnię 11548,20 ha, co stanowi 38,5 % całej powierzchni miasta.

Dolina Dolnej Odry (kod obszaru PLB320003) - obszar specjalnej ochrony ptasiej, o powierzchni 9360,21 ha, obejmujący dolinę Odry, pomiędzy Kostrzynem a Zalewem Szczecińskim wraz z jeziorem Dąbie; obszar szczególnie ważny dla ptaków wodno-błotnych, zarówno w okresie

łęgowym, wędrowskim i zimowiskowym; ostoja ptaków o randze europejskiej. Podstawą prawną utworzenia obszaru jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Został przyjęty plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Odry PLB320003.

Wzgórza Bukowe (kod obszaru PLH320020) - obszar specjalnej ochrony siedliskowej, o powierzchni 2107,94 ha, obejmujący południowo-wschodnie dzielnice Szczecina, w tym lasy na skraju Puszczy Bukowej wchodzące w granice miasta. Na obszarze występują doliny i wąwozy pokryte lasami, z jeziorami i torfowiskami mszarnymi oraz lasami bukowymi. Podstawą prawną utworzenia obszaru jest Decyzja Komisji z dn. 13 listopada 2007 roku przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE). Został przyjęty plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wzgórza Bukowe PLH320020.

Dolna Odra (kod obszaru PLH320037) - obszar specjalnej ochrony siedliskowej, o powierzchni 2192,19 ha, w granicach miasta obejmujący obszary w Międzyodrze: wyspy Dębina, Czarnołęka, Radolin, Zaleskie Łęgi oraz dno doliny między Regalicą i terenami zabudowy Podjuch, Żydowiec i Klucza. Obszar ten tworzą tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łąkowe, starorzecza, liczne odnogi rzeki oraz wysepki. Dużą powierzchnię obszaru zajmują naturalne tereny zalewowe. W granicach ostoi znajdują się fragmenty strefy krawędziowej Doliny Odry z płatami roślinności sucholubnej, w tym murawami kserotermicznymi oraz lasami; ostoja dla ptaków o randze europejskiej E006, zwłaszcza migrujących i zimujących gatunków wodno-błotnych. Podstawą prawną utworzenia obszaru jest Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 roku przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008)8039)(2009/93/WE). Został przyjęty plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolna Odra PLH320037.

Ujście Odry i Zalew Szczeciński (kod obszaru PLH320018) - obszar specjalnej ochrony siedliskowej, o powierzchni 80,05 ha, w granicach miasta obejmujący południowy kraniec Domiędzy wraz z wysepką Rybi Ostrów na wysokości Skolwińskiego Ostrowa. Zalew Szczeciński jest szczególnie ważny dla ichtiofauny słodko- i słonowodnej. Jest on także położony na szlaku wędrowek tarłowych wielu gatunków ryb. Wody zalewu wraz z urozmaiconą strefą wybrzeży, pełnią rolę ostoi ptasiej o randze europejskiej; obszar obejmuje estuaria, laguny przybrzeżne, bory, lasy bagienne. Podstawą prawną utworzenia obszaru jest Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE). Dla obszaru nie ustanowiono planu ochrony, ale wykonano projekt tego dokumentu.

Pokazane na rysunku Studium nr 1 - Struktura funkcjonalno-przestrzenna granice obszarów, Natura 2000 traktowane są jako przybliżone i każdorazowo weryfikowane na etapie sporządzania projektów planów miejscowych. W planach miejscowych uwzględnia się aktualnie obowiązujące linie ograniczające te obszary.

2.1.3. Europejska sieć ekologiczna EECONET

Składnikiem europejskiej sieci ekologicznej EECONET jest krajowa sieć ekologiczna ECONET-PL, tworzona w celu zintegrowania obszarów chronionych istniejących w poszczególnych krajach europejskich i obszarów przewidzianych do ochrony, zgodnie z ustanowionymi kryteriami i standardami. Krajową sieć ekologiczną ECONET-PL tworzą: obszary węzłowe (obejmują ok. 31% powierzchni kraju) i wiążące je korytarze ekologiczne (obejmują ok. 15% powierzchni kraju). Sieć ECONET-PL nie jest strukturą formalną w rozumieniu polskiego prawa.

Szczecin i gminy sąsiednie leżą w obrębie obszaru węzłowego rangi międzynarodowej - 01 M - Obszar Ujścia Odry (o pow. 4 045 km²), który obejmuje: Dolinę Dolnej Odry, jeziora Miedwie i Dąbie, Zalew Szczeciński z terenami sąsiadującymi. Najcenniejszymi fragmentami obszaru są tereny o ustanowionej już

formie ochrony prawnej: Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa” i Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry” z otulinami oraz rezerwy. Zachowanie zasobów przyrody na terenie obszaru węzłowego zależy nie tyle od usankcjonowania prawnego, ale przede wszystkim od możliwości zachowania lokalnych i ponadlokalnych obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych. Dla Szczecina, w powiązaniu z gminami sąsiadującymi, wyróżnia się cztery przedstawione poniżej obszary węzłowe przeplacone korytarzami ekologicznymi.

Tabela 3. Obszary węzłowe i korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym

Obszary węzłowe o znaczeniu ponadlokalnym		
Lp.	Obiekt ⁵	Położenie w gminach
1.	Dolina Dolnej Odry , wnikająca do miasta od strony południowej przez Zaleskie łąki i między Wyspą Pucką na zachodzie oraz Regalicą na wschodzie z kompleksami łągów, olszyn, łożowisk, łąk, ziołorośli, szuwarów nadrzecznych - ograniczony od północy terenami portowymi	Gryfino, Kołbaskowo, Szczecin
2.	Jeziro Dąbie , z wyspami na zachodzie i kompleksami łąk na wschodzie, z łągami, olszynami, łożowiskami, łąkami, ziołoroślami i szuwarami nadrzeczными	Szczecin, Goleniów
3.	Puszcza Wkrzańska , wnikająca do miasta od strony północnej przez park leśny Mścięcino i Arkoński	Police, Dobra, Szczecin
4.	Puszcza Bukowa , wnikająca do miasta od strony południowo - wschodniej przez lasy w dzielnicach Podjuchy, Żydowce, Zdroje, między Kijewem i Płonią.	Stare Czarnowo, Szczecin

Źródło: opracowanie własne.

2.1.4. Parki krajobrazowe

Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa” utworzony został na obszarze Wzgórz Bukowych w celu ochrony różnorodnych siedlisk flory i fauny, zachowania i popularyzacji jego walorów krajobrazowych, kulturowych i fizjonomicznych oraz w celu ograniczenia antropopresji i racjonalnego gospodarowania jego zasobami (Uchwała nr IX/55/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie z dnia 04.11.1981 r.).

W granicach miasta park obejmuje powierzchnię ok. 380 ha, a jego otulina ok. 4890 ha. Jest to największy i najlepiej zachowany kompleks buczyn w Polsce.

Do szczególnych walorów obszaru należą: zróżnicowana budowa geologiczna i geomorfologia, w dużym stopniu zgodna z potencjalną roślinnością rzeczywistą, obejmującą mozaikę zespołów lasów liściastych (głównie buczyn i łągów, ale też olszyn bagiennych i dąbrów), bogactwo flory i fauny, obecność rezerwatów przyrody („Zdroje” i „Bukowe Zdroje im. prof. T. Dominika”), jedno stanowisko dokumentacyjne („Margle kredowe nad jeziorem Szmaragdowym”), oraz 14 pomników przyrody. Rozporządzeniem nr 113/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 22 sierpnia 2006 r. został ustanowiony Plan ochrony dla Szczecińskiego Parku Krajobrazowego PUSZCZA BUKOWA.

Park Krajobrazowy DOLINA DOLNEJ ODRY utworzony został na obszarze doliny Odry od Widuchowej do Szczecina w celu ochrony miejsc rozrodu i bytowania różnorodnych, w tym unikatowych, gatunków ptactwa wodno-błotnego oraz ochrony walorów krajobrazowych, kulturowych i estetycznych o randze ponadregionalnej. Powołany został w 1993 r. na podstawie Rozporządzenia Nr 4/93 Wojewody Szczecińskiego z dnia 1 kwietnia 1993 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Odry. W granicach Szczecina występuje tylko część jego otuliny o powierzchni ok. 234 ha.

2.2. LOKALNE SYSTEMY I OBSZARY OCHRONY PRZYRODY

2.2.1. System obszarów chronionych

System obszarów chronionych na terenie miasta tworzą formy ochrony przyrody o randze ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej. Wraz z pozostałymi terenami zieleni (m.in.: z lasami, parkami, skwerami, zieleńcami) budują system przyrodniczy miasta, który jest powiązany z systemami przyrodniczymi gmin sąsiednich.

Wykazy form ochrony przyrody zamieszczono w tomie IV ANEKSY.

⁵ Korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym, jak w tabeli 2.

2.2.2. Formy ochrony przyrody o randze lokalnej

Do form ochrony przyrody o randze lokalnej należą pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz stanowiska dokumentacyjne. Obszarowe formy ochrony przyrody o randze lokalnej - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne i stanowiska dokumentacyjne - zajmują ok. 1366 ha powierzchni miasta (około 4,5% pow. adm.).

2.2.3. Lasy ochronne

Na terenie lasów Skarbu Państwa w 1996 r. utworzono Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Puszczy Bukowej i Goleniowskiej”, w 2004 r. zmieniając nazwę na Leśny Kompleks Promocyjny (LKP) „Puszcze Szczecińskie” i powiększono ją o lasy Puszczy Wkrzańskiej, Lasy Miejskie i Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie”. Dla jednostki tej sporządzono „Jednolity program gospodarczo-ochronny dla LKP „Puszcze Szczecińskie”.

Powierzchnia LKP „Puszcze Szczecińskie” wynosi 61 038 ha. W skład jednostki wchodzi: obręb leśny Rozdół Nadleśnictwa Gryfino, Nadleśnictwo Kliniska, Nadleśnictwo Trzebież, Lasy Miejskie oraz Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie”.

Szczególną cechą LKP „Puszcze Szczecińskie” jest położenie jednostki w obrębie aglomeracji szczecińskiej obejmującej Szczecin wraz z innymi mniejszymi miastami i ośrodkami (m.in.: Police, Stargard, Morzyczyn). Celem LKP „Puszcze Szczecińskie” jest promocja zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrona zasobów przyrody w lasach. Wśród szeregu przypisanych jednostce zadań najistotniejszymi są: ochrona i odnawianie walorów przyrodniczych lasów, edukacja ekologiczna i promocja działań z zakresu gospodarki leśnej i ochrony środowiska, zintegrowanie działań różnych podmiotów na rzecz wdrażania nowych metod zagospodarowania i ochrony lasu oraz ochrony wartości przyrodniczych.

Ważnym zadaniem LKP jest kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez edukację ekologiczną. Na terenie miasta znajduje się Edukacyjna Pracownia Przyrodnicza nad jeziorem Głębokim.

Na obszarze LKP znajduje się wiele szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych i leśnych obiektów turystycznych umożliwiających wypoczynek i rekreację.

Do form prawnej ochrony utworzonych na terenie LKP „Puszcze Szczecińskie” należą:

- Rezerwat Przyrody ZDROJE i Rezerwat Przyrody BUKOWE ZDROJE im. prof. Tadeusza Dominika
- Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa” wraz z otuliną i otulina Parku Krajobrazowego DOLINA DOLNEJ ODRY
- stanowisko dokumentacyjne MARGLE KREDOWE NAD JEZIOREM SZMARAGDOWYM
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej (wskazane w tomie IV ANEKSY).

Część obszaru LKP „Puszcze Szczecińskie” objęta jest siecią Natura 2000.

2.3. WODY POWIERZCHNIOWE

Szczecin należy do miast o bogatej i urozmaiconej sieci wodnej, która wraz z gruntami pod wodami, stanowi ok. 24 % jego powierzchni, tj. 7 175 ha, w tym: wód powierzchniowych płynących 6 380 ha, wód powierzchniowych stojących 83 ha. Specyfiką miasta portowego jest udział w wodach płynących morskich wód wewnętrznych, wynoszący 712 ha.

Głównym elementem sieci hydrograficznej jest rzeka Odra, kształtująca stosunki wodne na całym obszarze. Zlewnie o mniejszej powierzchni tworzą rzeka Płonia i jezioro Dąbie.

Odra w granicach miasta podzielona jest na dwa nurty: Odra Zachodnia, w najszerszym nurcie osiągająca szerokość 140-200 m i głębokość 5-10 m, Odra Wschodnia od Widuchowej (Regalica) ma szerokość około 160 m i średnią głębokość 7 m. Obszar mokradł, kanałów i wysp znajdujący się pomiędzy dwiema odnogami Odry to teren Międzyodrza. Kończąc swój bieg Odra wpada do zlewiska przymorskiego utworzonego przez duży zespół wodny: Roztokę Odrzańską i Zalew Szczeciński. Poniżej Mostu Długiego na Odrze Zachodniej głębokość rzeki jest sztucznie utrzymywana w celu zachowania drożności toru wodnego Świnoujście-Szczecin, niezbędnej dla utrzymania żeglugi statków morskich na obszarze morskich wód wewnętrznych.

Warunki hydrologiczne w dolinie Odry kształtują się na skutek normalnego przepływu wód oraz cofek. Rozległe tereny jeziora Dąbie oraz zalewowe w rejonie miasta ograniczają ryzyko wysokich wezbrań (nie dotyczy rzeki Płoni), jednak zmiany klimatyczne oraz pogłębianie toru wodnego zwiększają ryzyko wezbrań powodowanych przez cofki i w dalszej perspektywie wydłużenie okresów stagnowania wód na niżej położonych obszarach dna doliny Odry.

Największymi zbiornikami wodnymi są jezioro Dąbie i jezioro Głębokie. Jezioro Dąbie, czwarte co do wielkości jezioro w Polsce (ok. 5600 ha), łączy się z nurtem Odry wieloma kanałami i jest zasilane przez Regalicę, Duńcycę i Świętą, Płonię i Chęlszczącą, jego średnia głębokość wynosi 2,61 m. Jezioro jest zanieczyszczane eksploatacją żeglugową, zanieczyszczeniami miejskimi oraz związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Położone wśród lasów Puszczy Wkrzańskiej, jezioro Głębokie posiada powierzchnię 31,0 ha i jest zasilane przez opady atmosferyczne oraz wody podziemne; posiada również sztuczne połączenia, które umożliwiają zasilanie go wodami Osówki i Gunicy podczas sezonowego obniżania wysokości lustra wody.

Na obszarze miasta wiele cieków i rowów melioracyjnych uległo degradacji na skutek zmian środowiskowych, bądź ingerencji człowieka (np. ciek Bukowa i Osówka). Z ekologicznego i społecznego punktu widzenia wszystkie ciek wodne, kanały i zbiorniki, znajdujące się w granicach miasta lub z nim sąsiadujące, mają ogromne znaczenie dla utrzymania zarówno jakości życia biologicznego, tworząc sieć korytarzy ekologicznych, stwarzając dogodne warunki pozwalające na zachowanie bioróżnorodności siedlisk i bytowania unikatowych gatunków fauny i flory. Całkowita długość cieków wodnych wynosi ok. 60 km - Lewobrzeże i ok. 53 km Prawobrzeże.

Tabela 4. Ważniejsze ciek, kanały i zbiorniki wodne w granicach miasta

Cieki wodne	Długość [km]	Kanały	Zbiorniki wód stojących
Lewobrzeże		Kanały Międzyodrza	Jezioro Dąbie
Bukowa	14,2 km	Kanał leśny (Odyńca)	Jezioro Głębokie
Osówka	12,6 km	Przecznica	Jezioro Głuszc
Grzęziniec	5,5 km	Kanał Żeglarski	Jezioro Goplany
Grzybnica	5,5 km	Skośnica	Jezioro Portowe
Glinianka	5,5 km	Parnica	Jezioro Rusałka
Przęsocińska Struga	5,5 km	Przekop Parnicki	Jezioro Słoneczne
Skolwinka	5,1 km	Kanał Klucki	Jezioro Szmaragdowe
Warszewiec	5,0 km	Kanał Kurowski	Staw Cysterski
Bogdanka	3,5 km	Kanały portowe	Stawy Bliźniaki
Prawobrzeże		Kanał Wrocławski	Staw Brodowski
Płonia	17,7 km	Kanał Dębicki,	Staw Kijewski
Chęlszcząca	9,8 km	Przekop Mieleński	Staw Kupały
Niedźwiedzianka	7,8 km	Duńczyca	Stawy Potorfowe
Rudzianka	7,8 km	Kanał Grabowski	Syrenie Stawy
Chojnówka	7,0 km	Kanał Grodzki	Staw Uroczysko
Żołnierska Struga	5,0 km		Staw Klasztorny, Staw Kiełpiński, Wysoki Staw

Źródło: opracowanie własne.

2.4. OBSZARY PODMOKŁE I BAGIENNE

Obszary podmokłe i bagienne pełnią istotną rolę retencyjną, zmniejszają zagrożenie związane z gwałtownymi wezbrańmi wód w ciekach, pełnią istotną rolę biocenotyczną i krajobrazową. Ich obecność w środowisku miejskim wpływa pozytywnie na zachowanie równowagi ekologicznej.

Do najcenniejszych obszarów bagiennych i podmokłych Szczecina należy zaliczyć obszar Międzyodrza, ciąg wysp rozdzielających Odrę od jeziora Dąbie, tereny pomiędzy osiedlami Stołczyn i Skolwin, łąki nad jeziorem Dąbie. Niewielkie mokradła występują licznie na terenie Puszczy Bukowej oraz wzdłuż rzek: Płoni i Bukowej.

2.5. STAN WÓD PODZIEMNYCH

W obszarze Szczecina głównym użytkowym piętrzem wodonośnym jest piętro czwartorzędowe, niemniej jednak miejscami wydziela się również poziomy: mioceńskie i oligoceńskie oraz piętro kredowe, które nie mają charakteru użytkowego ze względu na słabe parametry hydrauliczne budujących je warstw lub jakość występujących w ich obrębie wód podziemnych.

W przekroju czwartorzędowego piętra wodonośnego wydzielone zostały trzy główne użytkowe poziomy wodonośne. I poziom (gruntowy) zbudowany z niezolowanych utworów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych, mający miąższość od kilku do 25-40 metrów. Zasilanie tego poziomu następuje głównie przez infiltrację opadów atmosferycznych i drenaż niżej leżących poziomów. Wahania poziomu wód są zależne od stanu wód powierzchniowych w Zalewie Szczecińskim i Odrze oraz od zasilania opadami. Poziom II (międzyglinowy) jest zbudowany z utworów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych wieku plejstoceniowego. Osady te tworzą w miarę ciągłą warstwę o miąższości od kilku do 20-25 metrów. Zasilanie tego poziomu zachodzi na drodze przesączania się wód z poziomu gruntowego lub infiltrację opadów atmosferycznych. Główną bazą drenażu dla wód tego piętra jest Dolina Odry i Zalew Szczeciński. Poziom III (podglinowy) jest zbudowany z piaszczystych i piaszczysto-żwirowych utworów plejstoceniowych o miąższości od kilku do 50 metrów. Poziom ten jest często w kontakcie hydraulicznym z poziomem oligoceńskim i mioceńskim. Łączy się on również hydraulicznie z poziomem międzyglinowym i stanowi niezwykle korzystny element hydrogeologiczny dla budowy ujęć wód podziemnych. Zasilanie następuje poprzez infiltrację opadów oraz przesączania się wód z poziomów wyżej leżących.

Szczecin położony jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Dolina kopalna Szczecin” (GZWP 122) o powierzchni ok. 151 km², będącego strukturą wodonośną, wykazującą wysoką wodonośność i zasobność wód, stanowiącego źródło zaopatrzenia mieszkańców w wodę do spożycia. Wydzielono go w III poziomie wodonośnym.

Na terenie GZWP 122 projektuje się wyznaczenie jednego obszaru ochronnego o powierzchni 9,89 km², obejmującego fragment rynny glacialnej Tanowo-Pilchowo-Szczecin (strefa zasilania poziomu międzyglinowego) w rejonie ujęć komunalnych Szczecina „Arkonka” i „Pilchowo” wraz ze strefami ochronnymi tych ujęć. W obrębie GZWP 122 zlokalizowane są lokalne ujęcia wód, które zaopatrują Szczecin w wodę, a także stanowią możliwość awaryjnego zaopatrzenia w wodę w przypadku skażenia wód na ujęciach powierzchniowych (jezioro Miedwie, Kanał Kurowski).

W większości ujęć, poza żelazem, manganem, sporadycznie jonem amonowym, siarczanami, barwą i mętnością, nie stwierdzono innych składników w ilościach ponadnormatywnych dla wód do spożycia. Podwyższone zawartości tych wskaźników są typowym zjawiskiem w warunkach naturalnych i są stosunkowo łatwe do usunięcia.

Według rozporządzenia Ministra środowiska z dnia 23 lipca 2008 roku wody podziemne poziomu międzyglinowego zaliczono do II klasy, o dobrej jakości oraz o dobrym stanie chemicznym.

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na jakość wód podziemnych na obszarze GZWP 122 są czynniki antropogeniczne, związane z działalnością człowieka w sferze gospodarki odpadami, nadmiernej chemizacji rolnictwa (w tym uprawy w obrębie ogrodów działkowych) i funkcjonowaniem obiektów i instalacji znacząco oddziałujących na środowisko.

Na większości obszaru zasilania zbiornik jest dobrze chroniony przed przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni terenu, z uwagi na mięszszy nakład utworów słabo przepuszczalnych (czasy potencjalnego przesiąkania wód przekraczają 50 i więcej lat). Obszarem GZWP 122 o zmniejszonej odporności na zanieczyszczenia jest południowa część rynny glacialnej Tanowo-Pilchowo-Szczecin, w rejonie ujęcia „Pilchowo”, a zwłaszcza ujęcia „Arkonka” (czasy przesączania zanieczyszczeń mieszczą się w przedziale 23-35 lat).

Zmiany stanów wody podziemnej ściśle powiązane są warunkami meteorologicznymi, a przede wszystkim z ilością opadów atmosferycznych i w zależności od nich podlegają okresowym wahaniom. Charakterystyka tych zmian podlega stałemu monitoringowi prowadzonego przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach Państwowej Służby Hydrologicznej.

W obowiązującym podziale Polski na 172 jednolite części wód podziemnych, 39 uznano za zagrożone nieosiągnięciem ustalonych dla nich celów środowiskowych (m.in. ze względu na aktualne

zagospodarowanie terenu czy budowę geologiczną). Z monitoringu jakości wód podziemnych wynika, że stan ilościowy i chemiczny wód podziemnych Szczecina oceniany jest za dobry i nie wskazuje Szczecina, jako zagrożonego nieosiągnięciem ustalonych celów środowiskowych. Mimo okresowych wahań stanów wód podziemnych Szczecin należy do obszarów o poziomie bezpiecznym dla zaopatrzenia ludności w wodę.

W celu utrzymania dobrego stanu środowiskowego wód podziemnych w obszarze Szczecina, konieczne jest podjęcie interdyscyplinarnych działań z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska: przeciwdziałanie nadmiernej emisji zanieczyszczeń uwalnianych do środowiska (w tym ścieków), zmniejszanie powierzchni uszczelnionych terenu, sprzyjających szybkiemu spływowi powierzchniowemu wód i blokujących infiltrację wód opadowych i roztopowych, intensyfikacja przedsięwzięć z zakresu małej retencji.

2.6. ZDOLNOŚĆ RETENCYJNA OBSZARU MIASTA I OTOCZENIA

Szczecin, w porównaniu z innymi ośrodkami metropolitalnymi w Polsce, posiada bardzo korzystne warunki do retencjonowania wód. Lasy stanowią 17% powierzchni miasta, a 24% wody powierzchniowe, które są naturalnym rezerwuarem wodnym.

Wysoka, naturalna zdolność retencyjna miasta nie jest wystarczającym czynnikiem utrzymania stabilnego poziomu wód gruntowych, uwilgotnienia gleby, zachowania wód powierzchniowych, terenów podmokłych oraz związanych z nimi ekosystemami roślinnymi i zwierzęcymi.

Wraz z postępującą zabudową zmniejsza się ilość opadów atmosferycznych infiltrowanych do gruntu, a tym samym zmniejsza się retencja wodna obszaru miasta. Uszczelnienie powierzchni terenu w procesie urbanizacji, powoduje wzrost ilości wód opadowych odprowadzanych do kanalizacji w stosunku do tej infiltrowanej do gruntu. W takich warunkach wody opadowe w większości nie zasilają wód podziemnych, nie są też miejscowo zagospodarowywane ani odpowiednio wykorzystywane przez rośliny. Prowadzi to do obniżania stanów wód powierzchniowych, zanikania terenów podmokłych wraz z cennymi biocenozami.

Z ocen stanu wód podziemnych prowadzonych systematycznie przez Państwową Służbę Hydrogeologiczną wynika, że zagrożenie suszą hydrologiczną w Szczecinie jest znaczne, a suszą hydrogeologiczną jest zmienne, znaczna część miasta jest słabo narażona, natomiast obrzeża są potencjalnie narażone. Ogólny stopień narażenia na suszę określono jako umiarkowany.

2.7. ZIELEŃ URZĄDZONA (KOMPONOWANA), OGRODY DZIAŁKOWE

Szczecin nazywany jest „miastem parków i zieleni”. Na jego terenie występuje bogactwo zieleni w postaci parków, cmentarzy, ogrodów działkowych, zieleńców, skwerów, zieleni towarzyszącej zabudowie i zieleni ulicznej. Zielen komponowana stanowiła integralny element kompozycji urbanistycznej miasta, dlatego też dla zachowania charakteru i tradycji urbanistycznej miasta istotna jest pielęgnacja i rozwój istniejących założeń oraz tworzenie nowych, które mają za zadanie równoważyć tereny zabudowane oraz uzupełnić system połączeń pomiędzy terenami zieleni w mieście.

Zielen komponowana w mieście pełni funkcję rezerwuaru rekreacyjnego, wpływa pozytywnie na dobrostan mieszkańców, krajobraz i rozluźnia zabudowę. Wraz z pozostałymi terenami zieleni o charakterze półnaturalnym, tworzy obszary regeneracji powietrza, które oczyszczają, ochładzają i nawilgacają przemieszczające się nad nimi masy powietrza dopływające do miasta. Zielen komponowana odgrywa kluczową rolę w lokalnym przewietrzaniu zwartej zabudowy miejskiej.

W Szczecinie znajduje się 31 parków o łącznej powierzchni 172,29 ha. Największym i najpopularniejszym terenem jest park im. Jana Kasprowicza (26,92 ha), zlokalizowany na wzniesieniu i stoku Doliny Niemierzyńskiej. Posiada sztucznie utworzone jezioro Rusałka, a na jego terenie występuje ponad 200 gatunków i odmian drzew i krzewów, w tym wiele gatunków egzotycznych. Drugim pod względem wielkości, równie interesującym jest park im. Stefana Żeromskiego (21,18 ha). Rośnie tu ponad 170 gatunków i odmian drzew i krzewów, w przewadze liściastych, w tym okazy z obwodem sięgającym 300 cm. Pozostałe parki zajmują dużo mniejsze powierzchnie i są rozlokowane w różnych rejonach miasta. Są to zarówno założenia dawne (głównie

dawne cmentarze) jak i nowopowstałe. Parki reprezentują walory krajobrazowe, kompozycyjno-przestrzenne i przyrodnicze, stanowią istotną część kompozycji urbanistycznej Szczecina i jako wartość historyczna są objęte ochroną konserwatorską jako zabytki lub planistyczną jako wartości przyrodniczo-krajobrazowe.

Do specyficznych form założeń parkowych należą: ogród dendrologiczny im. Stefana Kownasa, dawny cmentarz z poł. XIX w. po zamknięciu w 1950 r. został przekształcony w 1973 r. w park związany z sąsiadującymi budynkami ówczesnej Akademii Rolniczej oraz Ogród Różany – Różanka, powstała w okresie międzywojennym jako tematyczny ogród kwiatowy z pawilonem rekreacyjno-koncertowym. Do nowopowstałych założeń parkowych należy zaliczyć powstanie w 2018 roku parku dendrologicznego Syrenie Stawy oraz przywrócenie obszarowi dawnych funkcji uzdrowiskowych, funkcji retencyjnych i rekreacyjnych.

W Szczecinie znajduje się 6 czynnych cmentarzy: Cmentarz Centralny, Cmentarz Zachodni oraz cmentarze na terenie osiedli: Zdroje, Dąbie, Wielgowo, Płonia. Największy i najcenniejszy jest Cmentarz Centralny (ponad 172 ha), powstały na początku XX w. jako miejsce pochówku oraz park z ponad stu kilometrami alejek, kaplicami i pomnikami. Zinventaryzowano tu ponad 400 gatunków drzew i krzewów, w tym liczne gatunki obcego pochodzenia.

W granicach miasta znajduje się wiele mniejszych terenów zieleni, w tym około 150 skwerów i zieleńców (o powierzchni ponad 110 ha), z czego największe i najciekawsze to Wały Chrobrego, plac Adama Mickiewicza, jezioro Słoneczne (Gumieńce), plac im. Janiny Szczerskiej (Turzyn) oraz Rubinowy Staw (Słoneczne). W zwartej zabudowie miejskiej tereny zieleni, pomimo niedużych powierzchni, pełnią istotną rolę ekologiczną, społeczną i wypoczynkową.

Zieleń towarzysząca układom przestrzennym zabudowy jest bardzo zróżnicowana. Śródmieście i jego obrzeża to układy przestrzenne powstałe pod koniec XIX w. i zagospodarowywane w różnych konwencjach osiedla Łękno i Pogodno nawiązują do fizjonomii miasta-ogrodu, osiedle Turzyn i Śródmieście to miasto wzorowane na obowiązujących wzorach militarno-socjalnych z połowy XIX wieku, wywodzące się z angielskich i niemieckich wzorów urbanistycznych operujących formami różnorodnych placów z promienistymi ulicami, alejami oraz szachownicowym wypełnieniem terenów obrzeżnych. Efektowne formy najważniejszych ulic osiągnęte są przez przedogródki i alejowe obsadzenia z traktami dla kawalerii w pasie rozdzielającym jezdnie.

Dzielnice peryferyjne zachowały struktury rolnicze i zespoły zabudowy jednorodzinnej oparte o istniejące układy drożne z dużym udziałem zieleni przydomowej, kontynuowane w okresie powojennym, jednak na znacznie zredukowanych działkach i zachowując minimalną wielkość terenu zieleni przydomowej pomniejszych o nowe garaże i place postojowe dla samochodów.

Zespoły powojennej komunalnej i spółdzielczej zabudowy wielorodzinnej posiadają stosunkowo duży udział terenów zieleni o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym, często wzbogaconej placami zabaw i małą architekturą. Natomiast tereny zabudowy wielorodzinnej realizowane współcześnie, zwłaszcza w formule deweloperskiej i bezplanistycznej często charakteryzują się szczątkowym udziałem zieleni towarzyszącej i terenów rekreacyjnych.

W granicach miasta znajduje się 88 zespołów ogrodów działkowych o łącznej powierzchni ok. 1180 ha. Są to tereny o ograniczonej dostępności publicznej, niemniej stanowią element systemu przyrodniczego miasta. Są miejscem upraw ogrodniczych, wypoczynku i rekreacji indywidualnej dla około 25% stałej ludności Szczecina. Charakterystyczną cechą ogrodów działkowych jest ich rozproszenie w strukturze miasta, część z nich zajmuje kluczowe lokalizacje, mogące pełnić funkcję rezerwy terenowej dla funkcji ogólnomiejskich.

2.8. LASY

Lasy na terenie Szczecina zajmują powierzchnię ok. 5093,51 ha. Wyróżnić można lasy Skarbu Państwa, znajdujące się w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Miejskie oraz lasy prywatne, które stanowią ok. 1% (52,93 ha) powierzchni lasów w mieście.

Lasy Skarbu Państwa stanowią ok. 46% powierzchni lasów w mieście (zajmują powierzchnię 2343,75 ha) i wchodzi w skład trzech nadleśnictw:

- Nadleśnictwa Trzebież

- Nadleśnictwa Kliniska
- Nadleśnictwa Gryfino.

Lasy Miejskie stanowią ok. 53% powierzchni zalesionej Szczecina i zajmują powierzchnię 2696,83 ha, są one częścią trzech puszc położonych w dolnym biegu Odry: Puszczy Wkrzańskiej, Puszczy Bukowej i Puszczy Goleniowskiej. Obszar Lasów Miejskich podzielony jest na dwa leśnictwa:

- Leśnictwo Głębokie, obejmujące swoim zasięgiem lasy położone po zachodniej stronie Odry
- Leśnictwo Dąbie, obejmujące lasy położone po wschodniej stronie Odry.

W skład Lasów Miejskich wchodzi 13 kompleksów leśnych zwanych uroczyskami (potocznie część z nich nazywana jest parkami leśnymi): Las Arkoński, Dąbie, Głębokie, Mścięcino, Zdroje, Płonia, Leśne Wzgórze, Wielgowo, Bukowe, Jezierzycy, Klęskowo, Trzech Strumieni, Skolwin.

Tereny leśne różnią się ze względu na charakter siedlisk. Wyniesienia morenowe - Wzgórze Bukowe, Wzgórze Warszawskie i Wał Stobniański to pierwotnie siedliska buczyn, które zachowały się jednak tylko na Wzgórzach Bukowych, w okolicach Pilchowa oraz na uroczysku Leśne Wzgórze. W Dolinie Dolnej Odry występują łęgowe lasy olszowe i wierzbowe oraz olszyny. Mimo wielu naturalnych cech, lasy w większości pochodzą z nasadzeń, podobnie jak drzewostany sosnowe i sosnowo-dębowe, powstałe głównie na gruntach porolnych. Mniejsze powierzchnie zajmują lasy grądowe, kwaśne buczyny i kwaśne lasy dębowo-bukowe (doliny strumieni na Wzgórzach Warszawskich i krawędzi doliny Odry w okolicach Stołczyzna i Skolwina oraz w dolinie Płoni).

Do form prawnej ochrony utworzonych na terenach leśnych bądź ich części należą: Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa”, rezerwat przyrody „Zdroje”, użytki ekologiczne (np. „Dolina Strumienia Grzęziniec”), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (np. „Wodozbiór”), pomniki przyrody żywej i nieożywionej. Na terenach leśnych zinwentaryzowano chronione siedliska przyrodnicze oraz stanowiska chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów. Część terenów leśnych objęto obszarami Natura 2000.

Lasy w granicach miasta pełnią wiele ważnych funkcji. Do najważniejszych z nich należą funkcje:

- ochronne, związane z pozytywnym wpływem kompleksów leśnych na środowisko przyrodnicze miasta, w tym m.in.: na bioróżnorodność, temperaturę, obieg wody i warunki gruntowo-wodne, warunki sanitarne i mikroklimat
- społeczne, związane z turystyką, rekreacją i edukacją ekologiczną, realizowane poprzez szereg projektów, konkursów i programów ekologicznych
- krajobrazotwórcze, realizowane poprzez estetyzację otoczenia i poprawę walorów krajobrazowych
- produkcyjne, związane przede wszystkim z pozyskiwaniem drewna.

2.9. GRUNTY ROLNE I POROLNICZE

Użytki rolne na terenie Szczecina zajmują 5583 ha, co stanowi ok. 18% ogólnej powierzchni miasta. Są to głównie grunty orne, łąki i pastwiska, które należą do ustępujących ekosystemów na terenie miasta. Niegdyś ekstensywna hodowla rozwijająca się w okolicach Szczecina wiązała się z utrzymywaniem rozległych użytków zielonych, zwłaszcza w dolinie Odry, na wyspach Międzyodrza i nad jeziorem Dąbie.

Aktualnie wyróżnić można trzy większe kompleksy użytków rolnych: Sadlińskie Łęgi nad jeziorem Dąbie (ok. 580 ha), grunty orne w rejonie Skolwina (ok. 160 ha) oraz użytki zielone i grunty orne w rejonie Wielgowa (ok. 200 ha).

Niewielka część użytków rolnych utrzymała charakter rolniczej przestrzeni produkcyjnej, co wynika z lokalizacji tych gruntów na obszarze podmokłym lub występowania chronionych wartości przyrodniczych, które w znacznym stopniu uniemożliwiają wprowadzenie innego zagospodarowania i nakładają na właściciela obowiązek utrzymania lokalnego środowiska w odpowiednim stanie.

Na niezagospodarowanych odłogach, powstałych na skutek ustępowania gospodarki rolnej, licznie powstały murawy będące różnymi stadiami sukcesji zbiorowisk roślinnych, które często charakteryzują się bogatym składem gatunkowym (m.in.: na suchych, nasłonecznionych skarpach na krawędzi doliny Odry w północnych dzielnicach Szczecina oraz w Klęskowie w rejonie doliny Rudzianki). Ze względu na bogactwo florystyczne murawy odgrywają istotną rolę jako siedlisko wielu

zagrożonych i chronionych gatunków. Należą do najrzadszych i najsilniej zagrożonych degradacją zbiorowisk roślinnych w Polsce.

Porzucenie użytkowania kośnego i pastwiskowego, zaniechanie melioracji oraz nadmierne odwadnianie dawnych użytków zielonych prowadzi do dominacji gatunków ekspansywnych i powstawania monokultur, w efekcie czego porastające dawne łąki zbiorowiska roślinne są trudne lub niemożliwe do sklasyfikowania jako tradycyjne formy łąk.

2.10. FLORA I FAUNA, STAN BIORÓŻNORODNOŚCI

2.10.1. Flora

Flora Szczecina wyróżnia się unikalnym w skali kraju bogactwem przyrodniczym, co wynika m.in.: z położenia miasta w obszarze kilku form geomorfologicznych (dolina Odry, wzniesienia morenowe Wzgórz Warszawskich i Bukowych, pasma Niziny Goleniowskiej), bliskiej odległości do wybrzeża morskiego i zróżnicowania krajobrazu typowego dla młodogłacjalnych pojezierzy. Szczecin stanowi miejsce występowania wielu rzadkich w skali regionu gatunków. Wysoki stopień zbadania florystycznego miasta począwszy od pierwszych dekad XIX wieku, wskazuje na występowanie szeregu gatunków, które zanikły w okresie późniejszego rozwoju miasta, lub które w skali szerszej ustępowały ze stanowisk w okresie industrializacji i silnych oddziaływań antropogenicznych na krajobraz przyrodniczy. Nadal obserwuje się wymieranie gatunków i utratę bioróżnorodności wynikające w dużej mierze z globalnych zjawisk, w tym:

- zmian klimatycznych (m.in.: ocieplenia klimatu i związanym z nim występowaniem powodzi, huraganów, czy zjawisk suszy),
- ekspansji gatunków inwazyjnych i niepożądanych wypierających rodzime gatunki roślin, zmniejszając ich różnorodność.

Położenie miasta warunkuje występowanie dużego udziału dobrze wykształconych i zachowanych zbiorowisk roślinnych o charakterze zbliżonym do naturalnego: kompleksy lasów aluwialnych na wyspach Międzyodrza, grądy i łągi w głęboko wciętych dolinach strumieni spływających ze Wzgórz Warszawskich do doliny Odry, lasy bukowe żyzne i kwaśne na wzniesieniach morenowych, lasy łęgowe i grądowe, lokalnie też kwaśne buczyny wzdłuż doliny Płoni. Zanik funkcji rolniczych i wzrost presji urbanizacyjnej przyczynił się do postępującej degradacji siedlisk półnaturalnych (łąk i muraw) oraz zanikania roślinności zielonej.

Z waloryzacji przyrodniczej miasta z 2018 roku wynika, że flora miasta Szczecina obejmuje 1265 gatunków roślin, z czego co najmniej 137 wymarło. Z liczby zinwentaryzowanych 1265 gatunków roślin, 34 stanowią gatunki chronione (12 gatunków objętych ochroną ścisłą, 22 gatunki objęte ochroną częściową) oraz 48 gatunki zagrożone (w tym 19 gatunków nieobjętych ochroną). Zinwentaryzowano 16 typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w dyrektywach wspólnoty europejskiej. Są to obszary lądowe lub wodne (lasy, murawy, łąki, rzeki, jeziora) o określonych cechach przyrodniczych, wyznaczone w celu ochrony miejsc bytowania cennych z punktu przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt, mające duże znaczenie dla zachowania naturalnego i półnaturalnego charakteru środowiska przyrodniczego.

Na terenie miasta coraz większym zagrożeniem dla zachowania bioróżnorodności, funkcjonowania ekosystemów i gatunków rodzimych są rośliny inwazyjne i niepożądane - gatunki nierodzące, wywołujące lub potencjalnie wywołujące szkody w środowisku, straty ekonomiczne lub stwarzające zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Do problemowych gatunków niepożądanych na terenie Szczecina należą m.in.: klon jesionolistny, moczarka kanadyjska, niecierpek drobnokwiatowy, niecierpek pomarańczowy, niecierpek gruczołowaty, czeremcha amerykańska, rdestowiec ostrokończysty i sachaliński, robinia akacja, jarząb szwedzki i śnieguliczka biała.

2.10.2. Fauna

Waloryzacja przyrodnicza miasta odnotowała na terenie Szczecina 192 gatunki ptaków (42,3% gatunków wpisanych na krajową listę awifauny), 9 gatunków płazów (50% wszystkich płazów

w Polsce), 6 gatunków gadów (60% gadów polski), 54 gatunki ssaków (47,4% wszystkich ssaków polski), oraz 70 gatunków ryb i minogów, co stanowi 58,3% gatunków odnotowanych w Polsce.

Spośród gatunków umieszczonych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt i Czerwonej Liście Zwierząt, Waloryzacja przyrodnicza miasta wykazała obecność na tym terenie: 11 gatunków bezkręgowców (kolejne 4 gatunki z tej grupy uznano za wymarłe), 3 gatunki z grupy herpetofauny, 45 gatunków ptaków (kolejne 19 uznano za wymarłe jako lęgowe, a 7 jako ptaki zalatujące), 9 gatunków ssaków. Z uwagi na specyfikę położenia obszaru najwięcej stwierdzeń dotyczy gatunków wodno-błotnych, w mniejszym stopniu gatunków związanych z terenami leśnymi i zadrzewieniami, w najmniejszym stopniu gatunków pól uprawnych, łąk, nieużytków i terenów zabudowanych.

Na terenie miasta występują gatunki ptaków, których siedliska podlegają ochronie strefowej: bielik i kania ruda. Ponadto na terenie miasta znajdują się dwa stanowiska gatunku strefowego - sokoła wędrownego.

Waloryzacja przyrodnicza miasta wskazuje w obrębie Szczecina szereg korytarzy o znaczeniu lokalnym lub ponadlokalnym, mającym znaczenie dla przemieszczania się fauny. Są to przede wszystkim cieki wodne wraz z otaczającymi je terenami podmokłymi i kompleksami lasów: dolina Odry, rzeki Płoni, Bukowej, jezioro Dąbie, kompleksy Puszczy Bukowej przechodzące w obrębie miasta w park leśny Zdroje, Kłęskowo oraz Dąbie; kompleksy Puszczy Wkrzańskiej przechodzące w obrębie miasta w park leśny Głębokie, Arkoński oraz Mścięcino, a także kompleksy łąk nad jeziorem Dąbie oraz pól uprawnych i innych użytków rolnych.

2.11. KRAJOBRAZ GEOGRAFICZNY

Ukształtowanie terenów Szczecina jest wynikiem zróżnicowanej budowy geologicznej oraz przekształceń obszaru w czwartorzędzie. Przeciętne wyniesienie nad poziom morza wynosi około 25 m n.p.m. Głównymi formami ukształtowania powierzchni terenu są: Wzgórza Bukowe i Wzgórza Warszawskie oraz Dolina Dolnej Odry.

Najwyższe wzniesienie lewobrzeża to Wielecka Góra (131 m n.p.m.) znajduje się w obrębie Wzgórz Warszawskich, na prawobrzeżu jest to Bukowiec (149 m n.p.m.), leżący poza granicami miasta na terenie Wzgórz Bukowych. Najniżej położonym terenem jest Międzyodrze wyniesione zaledwie od 0,1 do 0,5 m n.p.m. oraz niewielkie powierzchnie depresyjne rzędu - 0,10 m p.p.m.

Różnorodność rzeźby terenu powoduje, że miasto zalicza się do jednego z najbardziej urozmaiconych geomorfologicznie rejonów Niżu Polskiego.

Na obszarze miasta rozróżniono następujące rodzaje krajobrazu: doliny i równiny akumulacyjne o gatunkach krajobrazu den dolin (centralna część miasta), deltowy (północna i północno-wschodnia część miasta), tarasów z wydmami (południowo-wschodnia część miasta) oraz młodoglacjalny z gatunkiem krajobrazu równin i wzniesień morenowych (północno-zachodnia część miasta oraz zachodnia i południowo-wschodnia).

Na atrakcyjność krajobrazową wpływa zróżnicowanie rzeźby terenu, znaczne powierzchnie wód otwartych, lasów, naturalnych ekosystemów, a także obecność i charakter zieleni komponowanej. Do naturalnych dominant krajobrazowych na terenie miasta należy zaliczyć: dolinę Odry wraz z jeziorem Dąbie oraz łąkami nadodrzańskimi i dąbskimi, Wzgórza Warszawskie, Wał Bezleśny, Wzgórza Bukowe wchodzące w obszar miejski, fragment Puszczy Goleniowskiej i Wkrzańskiej.

2.12. ZJAWISKA GEODYNAMICZNE

Zjawiskami geodynamicznymi występującymi na terenie miasta są głównie osuwiska, sływanie, speływanie, obryw i ruch złożony, będący kombinacją kilku typów ruchu. Ich natężenie zależy od nachylenia stoku, rodzaju utworów i ułożenia warstw, czynników atmosferycznych, uwilgotnienia mas ziemnych, obecności roślin, podcinania stoku przez wody, a także od działalności antropogenicznej - przekształcania zboczy i stoków oraz ich obciążania. Najniebezpieczniejszym procesem jest osuwanie się mas ziemnych, mogących powodować znaczne szkody w obiektach budowlanych lub w infrastrukturze.

2.12.1. Osuwiska

Osuwisko jest obszarem podatnym na ruchy grawitacyjne, powodujące przemieszczenie mas ziemnych. Osuwiska powstają na stokach wzniesień, gdzie warstwy gruntów przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych występują naprzemiennie. W granicach administracyjnych miasta występuje 179 udokumentowanych osuwisk, wśród nich 9 aktywnych, 78 okresowo aktywnych, 62 nieaktywnych oraz 30 o różnych stopniach aktywności w obrębie jednego osuwiska. Ich wielkość jest zróżnicowana - od bardzo małych (poniżej 0,5 ha) do dużych (około 10-12 ha). Kilka osuwisk objętych jest stałym monitoringiem obserwacyjnym lub instrumentalnym. Ze względu na lokalizację względem doliny Odry, wydzielono 2 główne rejony występowania osuwisk: zachodnia część miasta (lewobrzeże) i wschodnia części miasta (prawobrzeże). Na zachodnim brzegu doliny Odry największe zgrupowanie osuwisk występuje w dzielnicy Północ - osiedla: Stołczyn, Skolwin, Bukowo, Gołęcino-Gołław, Żelechowa. Dominują tu osuwiska małe i bardzo małe. Średnie i największe występują wzdłuż dopływów Odry - Przęsocińskiej Strugi, Żółwinki (Skolwinki), Glinianki, Osińca i Grzęzińca. Zdecydowana większość rozpoznanych w tej części miasta osuwisk występuje na obszarach leśnych oraz terenach niezagospodarowanych - nieużytkach lub zaniechanych odkrywkach po eksploatacji głównie łąk septariowych. W mniejszym stopniu osuwiska znajdują się w obrębie pól i łąk. Takie zagospodarowanie terenów osuwiskowych powoduje, że nie stwarzają one aktualnie większego zagrożenia. Tylko w nielicznych przypadkach przez tereny osuwisk przechodzą odcinki dróg, a w obrębie 3 występują budynki. W pozostałej lewobrzeżnej części Szczecina, w obrębie osiedli Głębokie-Pilchowo, Osów, Warszewo i Pogodno, rozpoznano małe osuwiska, głównie okresowo aktywne i nieaktywne.

We wschodniej, prawobrzeżnej części miasta rozpoznano 28 osuwisk, wśród których przeważają formy okresowo aktywne i nieaktywne. Znajdują się one w granicach osiedli: Podjuchy, Zdroje, Bukowe-Kłęskowo, Żydowce-Klucz oraz Płonia-Śmierdnica-Jezierzyce. Są one związane głównie ze stokami nieczynnych obecnie odkrywek górniczych oraz zboczami doliny rzeki Płoni. Największe osuwisko zlokalizowane jest w parku leśnym Zdroje na zachód od jeziora Szmaragdowego i należy w większej części do okresowo aktywnych. W północnej części parku leśnego Zdroje występuje kilka mniejszych osuwisk okresowo aktywnych. Jedno z nich rozcięte jest linią kolejową, a jego czoło dochodzi w pobliże bloków na osiedlu park leśny. Aktualnie nie stwarza ono większego zagrożenia dla budynków mieszkalnych, ale może zagrozić odcinkowi torów w przypadku jego uaktywnienia. Wszystkie pozostałe osuwiska występujące w tej części miasta są zlokalizowane na terenach leśnych lub nieużytkach, dlatego nie stanowią zagrożenia dla infrastruktury i człowieka.

2.12.2. Tereny zagrożone ruchami masowymi

Są to obszary, na których istnieje potencjalna możliwość powstania i rozwoju nowych osuwisk w przyszłości, głównie z uwagi na budowę geologiczną i morfologię zbliżoną do obszarów osuwisk. Mogą to być również obszary starych osuwisk, silnie zdenudowane i/lub przekształcone przez działalność antropogeniczną.

W ich obrębie miejscami występują procesy spęływania i/lub drobne zsuwy, ale są one ograniczone do małych lub bardzo małych powierzchniowo obszarów. Występują tutaj też i inne procesy geologiczne, np. erozja wodami opadowymi czy gruntowymi, manifestująca się w postaci rozcięć erozyjnych.

Na obszarze Szczecina wyznaczono 61 terenów zagrożonych ruchami masowymi. Najbardziej predysponowane do powstania nowych osuwisk są tereny wzdłuż zachodnich zboczy doliny Odry oraz dolin jej większych dopływów. W ich obrębie istnieją już udokumentowane osuwiska, co przy zbliżonej budowie geologicznej i morfologii zboczy/stoków, predysponuje do rozwoju ruchów masowych w przyszłości.

Specyficznym i największym powierzchniowo terenem zagrożonym pojawieniem się ruchów masowych jest obszar Wzgórz Warszewskich w okolicy ulic: Duńskiej, Warcisława i Przyjaciół Żołnierza. Na skutek intensywnej urbanizacji bardzo często dochodzi tutaj do osiadania różnych obiektów budowlanych i powstawania małych osuwisk, obsunięć - głównie w wykopach fundamentowych.

Na terenach zagrożonych ruchami masowymi wzrasta możliwość pojawienia się osuwisk wraz z intensyfikacją wylesiania, zmiany geometrii zboczy (prace ziemne, budowlane) lub ich nawadniania

(niekontrolowane odprowadzanie wód opadowych). Działania te mogą spowodować zachwianie stabilności zboczy i doprowadzić do wzmożenia procesów osuwiskowych.

2.13. ZASOBY ZŁOŻ KOPALIN, ICH WYKORZYSTANIE I OCHRONA

Do kopalin znajdujących się na terenie Szczecina należą: złoża surowców ilastych, torfy i kruszywa naturalne.

Surowce ilaste zlokalizowane są w następujących złożach: Szczecin-Zgoda, Niebuszewo, Bukowo (podzielone na Bukowo-Wschód i Bukowo-Szczecin Płonia). Złoża te figurują w Bilansie Zasobów Złóż Kopalin w Polsce, w którym określone są jako złoża zaniechane. W przeszłości złoża te były intensywnie wydobywane, jednak obecnie nie prowadzi się na żadnym z nich eksploatacji ze względu na ich niską wartość gospodarczą. Nie wszędzie jednak, zgodnie z wymogami prawa, przeprowadzona została rekultywacja gruntów i zagospodarowanie terenów po działalności górniczej. Obowiązek ten spoczywa na przedsiębiorcy prowadzącym wydobywanie w przeszłości. Obszary występowania złóż surowców ilastych podlegają ochronie przed zagospodarowaniem, które może uniemożliwić w przyszłości wykorzystanie złoża i niezbędną do tego działalność górniczą.

Obszary występowania torfów i gytii zostały udokumentowane na terenie Szczecina w latach 60. XX wieku. Ze względu na uwarunkowania nie wchodzi one (za wyjątkiem jednego złoża pod nazwą Szczecin-Police 36e) w skład potencjalnej bazy zasobowej. Złoża te, za wyjątkiem Szczecin-Police 36e, nie były eksploatowane. Ze względu na istotną rolę torfowisk w środowisku (retencja zasobów wodnych, rozwój i kształtowanie fitocenozy, siedliska bytowe i rozrodzce fauny) uznaje się prowadzenie eksploatacji tej kopaliny za całkowicie nieuzasadnione.

Na obszarze Szczecina wyznaczono również obszary perspektywicznych surowców mineralnych, do których należą piaski i piaski ze żwirem. Specyfiką tych złóż jest ich podwodne występowanie.

Wykaz złóż kopalin na terenie Szczecina wraz z ich szczegółowym opisem przedstawiono w tomie IV ANEKSY.

2.14. STAN CZYSTOŚCI RZEK DORZECZA ODRY

Na stan czystości rzek dorzecza Odry mają wpływ następujące czynniki: rodzaj i ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do wód, podatność danej kategorii wód na degradację oraz zdolność jej do samooczyszczania. Do najważniejszych zagrożeń wód należy zaliczyć: zanieczyszczenia dopływające do wód ze źródeł rozproszonych (spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, miejskich i przemysłowych, depozyt zanieczyszczeń z atmosfery, małe źródła punktowe) oraz nadmierny pobór wód. Istotne dla życia biologicznego są również zagrożenia wód powierzchniowych związanych z zabudową hydrotechniczną (szczególnie zamykającą koryta rzeczne) oraz zagrożenia, jakie niosą ze sobą ekstremalne zjawiska pogodowe. Od czasu uruchomienia oczyszczalni ścieków dla Szczecina stężenia zanieczyszczeń organicznych, związków fosforu a także skażenie bakteriologiczne wód, które odzwierciedla wpływ na jakość wód odprowadzanych ścieków komunalnych, utrzymuje się na niskim poziomie.

Rzeka Odra i Płonia

Monitoring wód powierzchniowych realizowany jest zgodnie z programem Państwowego Monitoringu Środowiska województwa zachodniopomorskiego w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Wyniki badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (2015-2016) wskazują, że wszystkie jednolite części wód Odry w granicach miasta nie spełniają wymagań określonych dla dobrego stanu wód. Ocena stanu wód powierzchniowych jednoznacznie wskazuje na ich zły stan jakościowy, wszystkie są również zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Zagrożenie wynika z kilku powodów m.in.: zmian w charakterystykach fizycznych JCWP spowodowanych ochroną przeciwpowodziową, kumulacją zanieczyszczeń czy sposobem

użytkowania. Ocena potencjału ekologicznego⁶ badanych JCWP w obrębie rzeki Odry wykazała, że jest on umiarkowany. Głównym źródłem zanieczyszczenia Odry jest miejska gospodarka komunalna. Wieloletnie badania WIOŚ w Szczecinie rzeki Odry wykazują utrzymywanie się tendencji spadkowej wskaźników zanieczyszczeń organicznych oraz biogennych (odpowiedzialnych za eutrofizację wód), a w szczególności poprawę jakości wód rzeki Odry oraz ochronę jej makrofauny.

Badania WIOŚ wykazują, że wody Płoni w granicach miasta są silnie zmienione i o złym stanie w odniesieniu do Jednolitej Części Wód powierzchniowych (po uwzględnieniu stanu chemicznego). Są one również zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Na jakość wód odcinka Płoni usytuowanego w granicach miasta oddziałują osiedla prawobrzeżnego Szczecina: Płonia i Dąbie. Rzeka jest też odbiornikiem znacznych ilości ścieków odprowadzanych w sposób bezpośredni lub pośredni poprzez jej dopływy, ale też zanieczyszczeń z wielu obszarów dorzecza wykorzystywanych rolniczo poza granicami miasta.

2.15. STAN CZYSTOŚCI JEZIOR

Wody jeziora Głębokiego pod względem fizykochemicznym zostały zakwalifikowane do III klasy czystości, co jest powodowane głównie silnym wiosennym zakwitaniem glonów.

Czystość wód jeziora Dąbie znajduje się poniżej III klasy. Stan ekologiczny określa się jako umiarkowany. Jezioro jest wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

2.16. STAN CZYSTOŚCI ATMOSFERY (EMISJE, GAZY, PYŁY, HAŁAS)

2.16.1. Emisje

Jakość powietrza w Szczecinie jest wypadkową emisji punktowej, powierzchniowej, liniowej oraz immisji, w tym transgranicznej i przemian fizykochemicznych w atmosferze.

Źródłami emisji punktowej są zakłady prowadzące procesy energetycznego spalania paliw i przemysłowe procesy technologiczne, największe z nich w Szczecinie są zlokalizowane głównie wzdłuż lewego brzegu Odry, a także w centrum prawobrzeżnej części miasta, gdzie rozwijają się funkcje przemysłowe. Na terenie Szczecina funkcjonuje 5 instalacji spalania paliw o mocy nominalnej nie mniejszej niż 50 MW. Wiatry z kierunku południowo-zachodniego i zachodniego zapobiegają wnikaniu zanieczyszczeń powietrza pochodzenia punktowego do śródmieścia oraz dzielnic o największej intensywności zabudowy mieszkaniowej.

Dzięki lokalizacji największych emitorów punktowych wzdłuż brzegu Odry, która stanowi naturalny korytarz przewietrzania, emisje pochodzące z tych źródeł ulegają rozproszeniu. Na podstawie danych otrzymanych z Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, źródłami punktowymi o największych emisjach zanieczyszczeń, zarówno gazowych (NO_x, SO₂, CO, CO₂) jak i pyłowych (pył całkowity, PM₁₀, PM_{2,5}, WWA) w latach 2014-2018 w Szczecinie, były:

- PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. - Oddział Zespół Elektrowni Dolna Odra - Elektrownia Szczecin, z siedzibą przy ul. Gdańskiej
- PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. - Oddział Zespół Elektrowni Dolna Odra - Elektrownia Pomorzany, z siedzibą przy ul. Szczawiowej
- SEC sp. z o.o. – CR Dąbska, przy ul. Dąbskiej
- Grupa Animex S.A. Morliny 15, o/Szczecin, przy ul. ul. Pomorskiej
- JW STEEL CONSTRUCTION sp. z o.o, sp.k., przy ul. Władysława Nehringa
- FOSFAN S.A., z siedzibą przy ul. Nad Odrą
- PAMAR Stanisław Jakubowski, przy ul. Targowej
- Zakład Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o., przy ul. Logistycznej
- CAMPELO sp. z o.o., przy ul. Dąbskiej
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Szczecinie, z siedzibą przy ul. Józefa Korzeniowskiego.

⁶ Potencjał ekologiczny jest określeniem jakości struktury i funkcjonowania ekosystemu wód powierzchniowych, sklasyfikowanej na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz wspierających je wskaźników fizykochemicznych i hydromorfologicznych.

Emisję powierzchniową tworzą głównie zanieczyszczenia z eksploatacji źródeł ciepła w zabudowie indywidualnej związane ze spalaniem paliw stałych niskiej jakości, a także procesy gromadzenia i utylizacji ścieków i odpadów. O stanie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego decydują przede wszystkim emisje z indywidualnych gospodarstw domowych, w znacznej mierze odpowiadających za powstawanie benzo(a)pirenu, przyczyniając się do występowania przekroczeń standardów jakości powietrza w Szczecinie.

Obszary nieobjęte siecią ciepłowniczą i gazową odpowiadają za występowanie lokalnie największych stężeń zanieczyszczeń powietrza. Należą do nich:

- na północy - osiedla Osów, Żelechowa, Bukowo, Stołczyn oraz Skolwin, objęte częściowo siecią ciepłą lub znajdujące się poza jej zasięgiem
- na zachodzie - osiedle Krzekowo-Bezrzecze znajdujące się poza zasięgiem sieci ciepłej oraz osiedla Pogodno i Gumieńce, gdzie przeważa zabudowa historyczna
- na południowym zachodzie - osiedle Międzyodrze-Wyspa Pucka znajdujące się poza siecią ciepłą i gazową, gdzie występują niekorzystne warunki gruntowe, utrudniające poprowadzenie ww. sieci
- na południu - osiedle Żydowce-Klucz znajdujące się poza zasięgiem sieci ciepłej oraz osiedle Bukowe-Kłęskowo objęte jedynie częściowo siecią ciepłą
- na wschodzie - osiedla Płonia-Śmierdnica-Jezierzyce oraz Wielgowo-Sławociesz-Zdunowo, gdzie zabudowa mieszkaniowa rozwija się na terenach porolnych, znajdujących się poza zasięgiem sieci ciepłowniczej oraz gazowej.

Peryferyjne obszary miasta, powstałe na terenach porolniczych znajdują się poza zasięgiem sieci ciepłej i gazowej, w większości jest to zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, dla której, doprowadzenie infrastruktury jest ekonomicznie nieuzasadnione.

W obszarach miasta z dostępem sieci gazowej i/lub ciepłej oraz z dużym udziałem zabudowy indywidualnej i/lub historycznej, podłączenie do infrastruktury ciepłowniczej utrudnia struktura własności, stan techniczny budynków, koszty przyłączy.

Na podstawie danych uzyskanych od Szczecińskiej Energetyki Ciepłej (SEC) oraz Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBIZE) stworzono mapę potencjalnych emitatorów zanieczyszczeń powietrza w Szczecinie - mapy UWARUNKOWAŃ.

Wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza mogą okresowo występować na terenach ogrodów działkowych, w przypadku spalania odpadów na powierzchni ziemi lub w związku z emisjami paleniskowymi (z palenisk zlokalizowanych w altanach). Obszary te w większości zlokalizowane są wewnątrz lub w bezpośrednim sąsiedztwie klinów przewietrzających, w których następuje regeneracja i wymiana powietrza. Koncentracje zanieczyszczeń powietrza w tych obszarach uniemożliwiają naturalną regenerację i wymianę powietrza w mieście.

Emisja liniowa - komunikacyjna, wpływa na stopień zanieczyszczenia pyłowego, mającego znaczący udział w bilansie emisji, a także zanieczyszczenia gazowe o zróżnicowanym składzie. W środowisku miejskim emisja liniowa z transportu samochodowego występuje powszechnie, jednak jej stężenie zależne jest od stopnia rozwinięcia i eksploatacji infrastruktury komunikacyjnej w poszczególnych częściach miasta. Największa emisja liniowa występuje w śródmieściu Szczecina oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Narażona na duże stężenia emisji liniowej jest także prawobrzeżna część miasta, gdzie skupiają się trasy wylotowe z miasta.

W Szczecinie są 3 stacje pomiarowe mierzące jakość powietrza w mieście zlokalizowane na ulicach: Łącznej, marsz. Józefa Piłsudskiego oraz Jerzego Andrzejewskiego. Wyniki pomiarów udostępniane są zgodnie z przepisami odrębnymi przez WIOŚ w Szczecinie.

Na jakość powietrza w Szczecinie największy wpływ mają przekroczenia benzo(a)pirenu zawartego w pyłach PM₁₀. Najwyższe wartości stężeń tego zanieczyszczenia występują w okresach grzewczych, znacznie obniżając jakość powietrza w mieście. Ze względu na odnotowane przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu sporządzony został „Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja szczecińska ze względu na przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu”, wskazujący istotne

źródła występowania przekroczeń oraz określający skuteczne i możliwe do zrealizowania działania naprawcze.

2.16.2. Zanieczyszczenia gazowe

Emisja zanieczyszczeń gazowych, kształtujących jakość powietrza atmosferycznego, to emisja głównie związków: siarki (SO_2), związków azotu (NO_x), tlenków węgla (CO , CO_2) oraz węglowodorów, jak metan i inne mniej powszechnie używane substancje gazowe. Głównym źródłem zanieczyszczeń związkami siarki jest stosowanie zanieczyszczonych siarką paliw stałych i płynnych spalanych w silnikach spalinowych i obiektach wytwarzających energię.

Transport jest jednym z najważniejszych źródeł emisji tlenków azotu. Procesom produkcji energii lub w związku z inną działalnością gospodarczą lub komunalną towarzyszy także emisja zanieczyszczeń powietrza takich, jak: tlenki węgla oraz paliwa i rozpuszczalniki. Na obszarze Szczecina rejestrowane są niskie stężenia gazowych zanieczyszczeń powietrza.

2.16.3. Zanieczyszczenia pyłowe

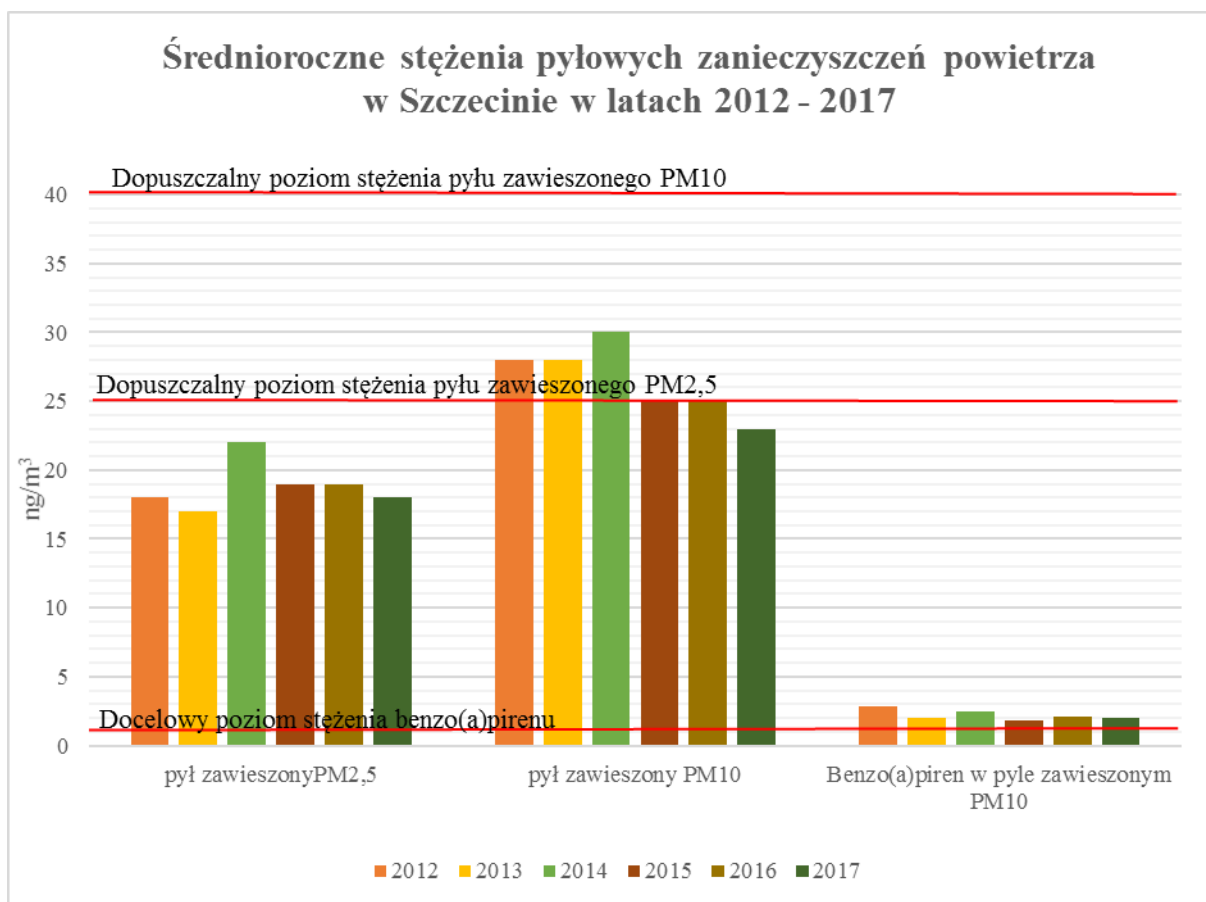
Emisja zanieczyszczeń pyłowych to głównie emisja pyłu zawieszonego $\text{PM}_{2,5}$ i PM_{10} , benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM_{10} , a także metali ciężkich (ołów, arsen, kadm, nikiel w pyłe zawieszonym PM_{10}). O stanie zanieczyszczenia pyłem drobnym (PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$) decyduje głównie jego emisja powierzchniowa, w tym przenoszone wraz pyłem tzw. WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne).

Przekroczenie obowiązujących standardów jakości powietrza w Szczecinie dotyczy jednego zanieczyszczenia - benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM_{10} , którego docelowe normy wynoszą 1 ng/m^3 w stężeniu średniorocznym.

Najwyższe jego stężenia rejestrowane są w okresach grzewczych. Dlatego przyjmuje się, że główną przyczyną przekroczeń benzo(a)pirenu jest emisja niska, pochodząca z indywidualnego ogrzewania domów, powodowana dużą liczbą niskich emitorów, używaniem niskiej jakości paliw oraz niekorzystnymi warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

Stężenia pozostałych zanieczyszczeń pyłowych na terenie miasta utrzymują się poniżej poziomów dopuszczalnych bądź docelowych. Dane WIOŚ dla okresu 2012-2017 pozwalają stwierdzić, że średnioroczne stężenia zanieczyszczeń pyłowych w Szczecinie utrzymują się na podobnym poziomie z tendencją spadkową dla pyłu zawieszonego $\text{PM}_{2,5}$ oraz pyłu zawieszonego PM_{10} .

Rycina 7. Średnioroczne stężenia zanieczyszczeń pyłowych w Szczecinie w latach 2012-2017



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ.

2.16.4. Hałas

Klimat akustyczny Szczecina kształtuje przede wszystkim użytkowanie sieci drogowej, tramwajowej i kolejowej oraz działalność wytwórcza i usługowa. Hałas drogowy jest źródłem największych uciążliwości, rosnących wraz ze wzrostem natężenia ruchu samochodowego, w tym wraz ze wzrostem udziału transportu ciężkiego, szczególnie w porze nocnej. Komunikacja tramwajowa jest drugim po hałasie drogowym, źródłem wpływającym na klimat akustyczny miasta. Źródłami hałasu, które w najmniejszym stopniu wpływają na jakość klimatu akustycznego są sieć kolejowa oraz przemysł. Powierzchnie terenów eksponowanych na hałas kolejowy wzrosły, jednak są to głównie tereny nieobjęte ochroną akustyczną, natomiast powierzchnie terenów eksponowanych na hałas przemysłowy zmalały. Na terenie Szczecina zidentyfikowano obszary, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego. Położone są one w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych, o których należą:

- autostrada A6 (odcinek w pobliżu ul. Radosnej oraz odcinek pomiędzy ul. Mączną i Szosą Stargardzką)
- droga krajowa nr 10 (Szosa Stargardzka na kilku odcinkach, centrum miasta, ul. Ku Słońcu)
- droga krajowa nr 13 (ulice Mieszka I, ul. Cukrowa)
- droga krajowa nr 31 (ul. Rymarska, ul. Metalowa)
- droga wojewódzka nr 115 (al. Wojska Polskiego).

Linie kolejowe stanowią źródło niekorzystnych oddziaływań akustycznych w obszarach ich przebiegu w zwartej zabudowie mieszkaniowej Szczecina. Przekroczenia obowiązujących standardów akustycznych dla hałasu kolejowego są niewielkie w porównaniu do przekroczeń dla hałasu drogowego i nie przekraczają 5 dB. Występują na terenach chronionych, na fragmentach ulic zlokalizowanych

w sąsiedztwie linii kolejowych, do których należą ul. Krzysztofa Kolumba, ul. Osiedleńcza oraz ul. Zagajnikowa i ul. Lutyków.

Hałas tramwajowy jest najbardziej uciążliwy wzdłuż odcinków starych torowisk w ich niewydzielonym przebiegu. Przekroczenia hałasu tramwajowego odnotowane zostały w obrębie torowisk zlokalizowanych w ulicach: Adama Mickiewicza, Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Parkowej, Zygmunta Chmielewskiego, Krzysztofa Kolumba, al. Powstańców Wielkopolskich. Przekroczenia obowiązujących norm akustycznych dla hałasu tramwajowego są na poziomie zbliżonym do hałasu kolejowego.

Uciążliwości związane z hałasem przemysłowym i towarzyszącym działalności usługowej obejmują swoim zasięgiem tereny tych przedsiębiorstw oraz w niewielkim zakresie obszary sąsiadujące. Zagrożenie przekroczeniem norm akustycznych występuje na terenach chronionych, przylegających do granic następujących przedsiębiorstw i obszarów przemysłowych: Centrum Logistyczne GRYF sp. z o.o. (na terenach strefy śródmiejskiej), PKP CARGOTABOR sp. z o.o. Zakład Napraw Taboru w Szczecinie (na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych), Bulk Cargo-Port Szczecin sp. z o.o. (na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych i mieszkaniowo-usługowych), Alfa Terminal Szczecin sp. z o.o. (na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych i terenach zabudowy jedno- i wielorodzinnej), Szczecińskie Przedsiębiorstwo Autobusowe DĄBIE sp. z o.o. (na terenach zabudowy jedno- i wielorodzinnej oraz terenach zabudowy związanej z edukacją).

Na terenie Szczecina występują miejsca, na których nie zostały odnotowane przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu. Mogą one stanowić potencjalne obszary ciche w aglomeracji. Należą do nich:

- tereny znajdujące się za budynkami ekranującymi hałas drogowy (wnętrza kwartałów zabudowane obrzeżnie)
- tereny znajdujące się w sąsiedztwie dróg o niskim natężeniu ruchu i znikomym udziale samochodów ciężarowych w strukturze ruchu (zabudowa jednorodzinna o gęstej siatce ulic dojazdowych)
- części terenów rekreacyjno-wypoczynkowych znajdujących się w znacznej odległości od tras komunikacyjnych (parki miejskie i leśne).

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, realizowanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie. Miasto Szczecin posiada opracowaną w 2019 r. mapę akustyczną, która stanowi dokument strategiczny. Jest ona podstawą do określenia tzw. gorących punktów (ang. *hot spots*) oraz dokonywania rozstrzygnięć o kierunkach działań i sposobach ograniczania niekorzystnego oddziaływania na warunki życia ludzi.

2.17. GLEBY, ICH STAN I ZANIECZYSZCZENIE

Na terenie Szczecina występują trzy typy gleb:

- gleby brunatnoziemne
- gleby bielicoziemne
- gleby hydrogeniczne, wykształcone na terenach zabagnionych i podmokłych.

Gleby brunatnoziemne stanowią główny kompleks glebowy lewobrzeżnej części miasta. Podstawową skałą macierzystą tych gleb jest glina zwałowa, lokalnie występuje ił septariowy. Gleby brunatnoziemne odznaczają się lekko kwaśnym i kwaśnym odczynem, a także dobrze wykształconym poziomem próchnicznym.

Gleby bielicoziemne występują głównie we wschodniej części miasta. Są to gleby lekkie, ze słabo wykształconym poziomem próchnicznym i podatne na erozję. W zależności od budowy skały macierzystej wyróżniamy tzw. bielice (podłoże tworzą utwory gliniasto-ilaste) oraz gleby bielcowe (podłoże tworzą piaski).

Niewielkie obszarowo tereny miasta zajmują gleby torfowe oraz namuły i gytie, występujące w dolinie Odry oraz wokół jeziora Dąbie. Drobne powierzchnie zajmowane są również przez czarne ziemie, gleby opadowo-glejowe, mułowe, mady oraz gleby litogeniczne.

Gleby w obrębie miasta wielokrotnie podlegały przekształceniom związanym z działalnością człowieka, co zaowocowało ich częściową degradacją i powstaniem kompleksów tzw. gleb antropogenicznych. Na terenie Szczecina nie prowadzi się monitoringu jakości gleb i ziemi. Najbliższy punkt monitoringu dotyczący badań chemizmu gleb ornych położony jest w miejscowości Tatynia w gminie Police.

2.18.OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA DZIAŁAŃ REKULTYWACYJNYCH I REMEDIACYJNYCH

Wieloletnie użytkowanie terenów wiąże się z występowaniem zanieczyszczenia gleby lub ziemi albo niekorzystnym przekształceniem naturalnego ukształtowania terenu. W tym celu może być wymagane przeprowadzenie działań naprawczych (rekultywacji i/lub remediacji).

Na terenie miasta znajdują się tereny zdegradowane, które wymagają przeprowadzenia działań rekultywacyjnych lub administracyjnego usankcjonowania dokonanej samoistnie rekultywacji w kierunku przyrodniczym. Są to głównie tereny wyrobiskowe, powstałe w wyniku pozyskiwania surowców mineralnych pozostawione bez działań rekultywacyjnych, które obecnie, w wyniku sukcesji wtórnej, porośnięte są roślinnością i stanowią ostoję dla flory i fauny.

W mieście występują również obszary o potwierdzonych historycznych zanieczyszczeniach powierzchni ziemi, wymagające przeprowadzenia działań remediacyjnych. Sporządza się dla nich opis występujących zanieczyszczeń, sposób remediacji oraz wydaje decyzje administracyjne zatwierdzające przeprowadzenie działań naprawczych.

Inne, obecnie niezidentyfikowane obszary wymagające przeprowadzenia działań naprawczych, po zidentyfikowaniu, będą poddane rekultywacji lub remediacji po opracowaniu stosownej dokumentacji w czasie ich zabudowy lub zagospodarowania.

2.19. PODMIOTY ZNACZĄCO ODDZIAŁUJĄCE NA ŚRODOWISKO

Na terenie Szczecina ryzyko wystąpienia poważnych awarii jest związane z działalnością przetwórczą oraz usługową i jej rozmieszczeniem przestrzennym oraz transportem materiałów niebezpiecznych (głównie transportem kolejowym i drogowym). W obrębie Szczecina przewożone są materiały niebezpieczne na trasach między stacjami: Zdunowo-Dąbie, Załom-Dąbie, Podjuchy-Dąbie, Podjuchy-Port Centralny, Klucz-Podjuchy, Szczecin Dąbie-p.o. Regalica, Regalica-Ustowo, Port Centralny-p.o. Regalica, Port Centralny-Ustowo, Gumieńce-Ustowo, a także przewozy tranzytowe do i z zakładów chemicznych Police. Zakłady przemysłowe o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej⁷ na terenie lub stanowiące ogniska zanieczyszczeń, które w wyniku poważnej awarii mogą rozprzestrzenić się na teren miasta to:

- „Baltchem” S.A. Zakłady Chemiczne
- Terminal metanolu Alfa Terminal sp. z o.o.
- Terminal gazu płynnego Orlen Paliwa sp. z o.o.
- Oktan Energy & V/L Service sp. z o.o.
- Intergas sp. z o.o. Dystrybucja gazów płynnych
- PKN Orlen S.A. Terminal Paliw.

Program ochrony środowiska miasta Szczecin na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2025-2028 wskazuje na największych obecnie producentów odpadów⁸, w tym niebezpiecznych. Są to:

- Bosman Browar-Szczecin S.A.
- Szczecińska Energetyka Ciepła sp. z o.o. - Ciepłownia CR-Marlicza
- Drobimex sp. z o.o.
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Szczecinie

⁷ Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego na lata 2016-2020 z perspektywą do 2024 r., Szczecin 2016.

⁸ Dane na podstawie Programu ochrony środowiska miasta Szczecin na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2021-2024 oraz Planu gospodarki odpadami dla miasta Szczecina na lata 2009-2011 z perspektywą do roku 2015; Rejestr pozwoleń zintegrowanych prowadzenia działalności, www.bip.um.szczecin.pl/chapter_11281.asp.

- Spec-Min II sp. z o.o.
- Szczecińska Energetyka Ciepła sp. z o.o. - Ciepłownia CR-Dąbska
- Szczecińska Stocznia Remontowa GRYFIA S.A.
- Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A. - Elektrociepłownia EC Pomorzany oraz Elektrociepłownia EC Szczecin
- Zakłady Mięsne AGRYF S.A. Morliny 15 - Zakłady Mięsne Szczecin
- Animex Foods Sp. z o.o. sp.k.
- ZWiK Sp. z o.o. w Szczecinie - oczyszczalnia ścieków ZDROJE oraz POMORZANY.

Tereny stoczniowe i portowe w granicach portu morskiego stanowią atrakcyjną lokalizację dla działalności podmiotów gospodarczych, potencjalnie mogą stać się źródłami znaczącego oddziaływania na środowisko. Wynika to z obszaru, jaki zajmują obecnie i powierzchni portowych terenów rozwojowych, znajdującej się na terenie portu infrastruktury oraz lokalizacji w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Odry od strony wschodniej oraz obszarów zabudowy od strony zachodniej.

2.20. KLIMAT I LOKALNE PROCESY KLIMATOTWÓRCZE

Klimat Szczecina kształtowany jest przez warunki fizjograficzne oraz bliskość morza. Czynniki mającymi największy wpływ na jego kształtowanie ma obecność jeziora Dąbie, doliny rzeki Odry oraz występowanie wysoczyzn: Wzgórz Warszawskich, Wzgórz Bukowych, a także Wału Bezleśnego.

Na klimat miasta wpływ ma także występowanie trzech kompleksów leśnych puszc: Wkrzańskiej, Bukowej oraz Goleniowskiej oraz duża ilość cieków i zbiorników wodnych w samym mieście i okolicach. Specyficzny klimat miasta kształtuje wpływ oddziaływania mas powietrza oceanicznego, zakłócany przez masy polarno-morskie i polarno-kontynentalne.

Klimat charakteryzuje się dużą liczbą dni pochmurnych. Ze względu na położenie miasta na szlaku przemieszczania się układów cyklonalnych znad Atlantyku, przejawia się on w postaci łagodnych zim oraz chłodnych i wilgotnych lat. Największym średnim zachmurzeniem charakteryzują się miesiące: listopad, grudzień i styczeń, kiedy przeważają chmury warstwowe. Dominującymi wiatrami są wiatry zachodnie oraz południowo-zachodnie, których średnia prędkość wynosi ok. 3,3 m/s. Wilgotność powietrza warunkowana jest występowaniem dużych zbiorników wodnych: Zalew Szczeciński, jezioro Miedwie oraz rozlewiska doliny Odry - największy wzrost wilgotności występuje w listopadzie, grudniu i w styczniu.

Obserwowane w ostatnich latach charakterystyczne cechy klimatu Szczecina są coraz mniej czytelne, co wynika z dokonujących się wciąż globalnych zmian klimatycznych. Zachodzące z dużą gwałtownością zjawiska pogodowe (anomalie temperatur, opadów, siła wiatrów) wpływają na zacieranie się wyraźnych granic między porami roku. Stałą tendencją jest zmniejszanie się liczby dni z ujemną temperaturą oraz pokrywą śniegu i występowaniem opadów śniegu. W czasie wiosny występują okresy suszy nie zawsze równoważone opadami w późniejszych porach roku.

Wyraźne zmiany klimatu wpłynęły na modyfikację oceny występowania zagrożeń ze strony ekstremalnych zjawisk pogodowych. Obecnie zagrożenia ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi związanymi z okresem zimowym, praktycznie nie występują. Na sile przybierają natomiast susze i upały.

W dolnym odcinku Odry występuje zjawisko cofki, które wraz z niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi sprzyja występowaniu w tym rejonie podtopień i powodzi. Zjawisko to powstaje na skutek wiatrów północnych. Podczas cofki często zalewane są reprezentacyjne przestrzenie publiczne, np. Bulwary Nadodrzańskie, będące istotną trasą komunikacyjną oraz fragmenty dojazdu do portu na Łasztowni.

Do obszarów objętych ryzykiem wystąpienia powodzi należą chronione wałami: Mścięcino-Skolwin, Wyspa Pucka, Sławocieszce, Klucz-Żydowce, Zdroje - ul. Łozowa, Dąbie - za wałem wstecznym. Ryzyko powodziowe, obejmujące obszary szczególnego zagrożenia powodzią dotyczy około 10% powierzchni miasta. Są to tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest: wysokie - wynoszące 10% (raz na 10 lat) oraz średnie - wynoszące 1% (raz na 100 lat).

O ograniczonych skutkach powodzi w Szczecinie decyduje bezpośrednio sąsiedztwo jeziora Dąbie i Międzyodrza, którego obszar pełni rolę naturalnego polderu zalewowego. Pojemność retencyjna Międzyodrza oszacowana została na 140 mln m³, co jednak stanowi tylko ok. 5% objętości fali powodziowej o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat. Dla utrzymania potencjału przeciwpowodziowego, niezbędne jest powstrzymanie lądowacenia ramion rzeki i kanałów w obrębie Międzyodrza, a w efekcie przywrócenie przepływu wód na tym obszarze.

Położenie Szczecina w dolinie Odry i w bliskości Bałtyku ogranicza prawdopodobieństwo występowania wichur oraz trąb powietrznych. Wichury występują najczęściej w okresie od listopada do marca, natomiast trąby powietrzne występują w okresie od czerwca do sierpnia - ich występowanie w konkretnym miejscu i czasie jest trudne do przewidzenia.

2.20.1. System przewietrzania miasta

Przewietrzanie Szczecina zapewnia wiatr kierunku południowo-zachodniego oraz zachodniego (przeważający kierunek wiatrów w mieście). Najważniejszą rolę w systemie przewietrzania miasta odgrywają przestrzenie wolne od zabudowy, pokryte roślinnością, a także wody powierzchniowe, które pełnią funkcję regeneracji powietrza oraz stanowią powierzchnię kontrastową odpowiadającą za intensyfikację wymiany powietrza. Wzniesienia Szczecińskie ciągnące się od Równiny Wkrzańskiej na północy do Doliny Dolnej Odry na południu, powodują częściowe zahamowanie napływającego powietrza do miasta. Składowymi systemy przewietrzania miasta, poza obszarami regeneracji powietrza, są uliczne kliny napowietrzające oraz korytarz przewietrzania.

Naturalny korytarz przewietrzania na obszarze miasta, stanowi Odra z jeziorem Dąbie. Zapewnia on przewietrzanie obszarów zlokalizowanych wzdłuż brzegów rzeki, które w dużej mierze stanowią tereny o funkcji przemysłowej. Jest także obszarem wymiany powietrza zapobiegającym lokalnym koncentracjom ciepła oraz zanieczyszczeń powietrza.

Rolę naturalnych obszarów regeneracji powietrza pełnią: SPK „Puszcza Bukowa” w południowej części miasta, Puszcza Wkrzańska wcinająca się w granice miasta od strony północnej oraz lasy Puszczy Goleniowskiej. Dzięki tym terenom nawet na obszarach, na których nie występują kliny napowietrzające, zapewniona jest wymiana powietrza. Kliny napowietrzające w zwartej strukturze miasta, stanowią ciągi komunikacyjne z zielenią przyuliczną, zorientowane zgodnie z przeważającymi kierunkami wiatrów w Szczecinie oraz doliny biegnące ze strefy pozamiejskiej do centrum miasta. Łączą one tereny zieleni na obrzeżach miasta, które zapewniają regenerację i wymianę powietrza. Funkcją napowietrzającą klinów ulicznych, wzmacnia usytuowana równolegle zabudowa, poprzez tzw. efekt tunelowy.

Wyraźnie osłabienie przewietrzania występuje w Śródmieściu, gdzie przepływ powietrza jest znacząco utrudniony przez promienisty układ ulic, powodując zjawisko miejskiej wyspy ciepła. Na obszarze Śródmieścia następują największe deformacje prędkości i kierunku wiatru, co powoduje spadek jego roli wentylacyjnej. Największe bariery w systemie przewietrzania miasta stanowi intensywna zabudowa zachodnich oraz północnych dzielnic Szczecina, zorientowana w kierunku przeciwnym do przeważających kierunków wiatrów w mieście. Ponadto tereny intensywnej zabudowy na północy, ograniczają wnikanie zregenerowanego przez Puszcę Wkrzańską powietrza do centrum miasta. Obszarami, które charakteryzują się osłabionymi warunkami przewietrzania na terenie miasta Szczecin są osiedla: Pogodno, Gumieńce, Pomorzany, Niebuszewo, Żelechowa, Stołczyn, Drzetowo-Grabowo, Niebuszewo-Bolinko, Śródmieście-Północ, Śródmieście-Zachód, Centrum, Stare Miasto, Nowe Miasto, Turzyn oraz Majowe.

2.21. STAN INTEGRACJI EKOLOGICZNEJ W MIEŚCIE – POWIĄZANIA EKOLOGICZNE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH

Szczecin ze względu na swoje uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe jest miastem o uniwersalnych walorach w skali europejskiej. Jest jednym z wielu przykładów ośrodka o charakterze metropolitalnym, który posiada bezpośredni kontakt śródmiejskiej zabudowy z rzeką. Otaczająca od północy miasto Puszcza Wkrzańska wkracza w granice administracyjne Szczecina tworząc parki leśne (Mścięcino, Arkoński). Jest to powiązanie naturalne, pozbawione barier, a relacje

puszcza - park są utrzymywane poprzez liczne ścieżki i trasy turystyczne. Wymiana biomasy dokonuje się tutaj w sposób naturalny z wykorzystaniem istniejącej sieci hydrograficznej (Przęsosińska Struga w parku leśnym Mścięcino, Osówka wraz z Syrenimi Stawami i Doliną Siedmiu Młynów w parku leśnym Arkoński), która spełnia rolę korytarzy ekologicznych. Ich bezpośrednie sąsiedztwo stanowią osiedla zabudowy o niskiej intensywności, najczęściej, jednorodzinnej, które rozwinęły się z dawnych wsi, na gruntach rolnych, a spełniają aktualnie rolę sypialni dla lewobrzeżnej części miasta (Osów, Warszewo, Bukowo, Stołczyn, Skolwin). Wśród tej struktury wyraźnym akcentem są objęte prawną ochroną tereny zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych (Wodozbiór, Dolina strumienia Grzęzińca, Dolina strumieni Skolwinki, Stołczyński i Żółwinki), które są ostoją bioróżnorodności i wyróżniają się pod względem rzeźby terenu i krajobrazu. Stanowią naturalny łącznik parków i puszczy Wzgórz Warszawskich, poprzez tkanę miejską, z Doliną Odry. Wraz ze wzrostem gęstości zabudowy i jej funkcyjności naturalne relacje i zależności są zakłócone i zdefragmentowane, a ich utrzymanie mocno zaburzone. Integralność zachowana i realizowana jest tutaj poprzez tereny sportowo-rekreacyjne, ogrody działkowe, parki, skwery, zieleńce, obsadzenia przyuliczne. Wyraźną barierę stanowi zabudowa Niebuszewa-Bolinka, Śródmieścia, Nowego Miasta, Drzetowa-Grabowa oraz wybetonowane tereny portowo-przemysłowe. Gęsta na terenie puszczy i parków oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych sieć hydrograficzna jest skanalizowana i nie pełni roli łącznika oraz wymiany organizmów żywych z ponadregionalnym korytarzem ekologicznym, którym jest Odra. Przemieszczanie się roślin i zwierząt uwarunkowane jest jedynie występowaniem terenów zieleni o różnej charakterystyce, wkomponowaną w ścisłą zabudowę.

Wyraźny jest w tej strukturze zielony klin biegnący od skrajów Puszczy Wkrzańskiej w północno-zachodniej części miasta, poprzez park leśny Arkoński wraz z otoczeniem jeziora Głębokie, stary ogród botaniczny, Różankę, park dendrologiczny im. Stefana Kownasa i park im. Jana Kasprowicza wraz z Jasnymi Błoniami. Poprzez al. Papieża Jana Pawła II, plac Grunwaldzki, Aleję Fontann, plac Lotników i plac Hołdu Pruskiego, łączy się on ze ścisłym centrum miasta i kompleksem parku im. Stefana Żeromskiego wraz z Wałami Chrobrego.

Osiedla Wału Bezleśnego (Krzekowo-Bezrzecze, Gumieńce), wraz z przylegającymi osiedlami (Zawadzkiego-Klonowica, Pogodno, Świerczewo i Pomorzany), nie mają bezpośrednich połączeń ze strukturami leśnymi lub otwartymi niezabudowanymi terenami. Poza granicami miasta sąsiadują ze stale urbanizowanymi terenami gmin ościennych. Bezpośrednia łączność ekologiczna poprzez elementy zieleni miejskiej z Puszcą Wkrzańską jest przerwana przez Aleję Wojska Polskiego. Fragmentacja tej części miasta przez trasy komunikacyjne (Adama Mickiewicza, 26 kwietnia-Stanisława Taczaka, Ku Słońcu, Mieszka I, Krzysztofa Kolumba, linia kolejowa) jest znacząca. Sieć hydrograficzną stanowi tutaj bezpośredni dopływ Odry - rzeka Bukowa wraz ze sztucznym jeziorem Słonecznym, która na znacznej długości przepływa w otwartym korycie przez ogrody działkowe. Wynikiem tego jest zbieranie przez rzekę dużych ilości substancji biogennej, które eutrofizują rzekę, a przepływając przez jezioro Słoneczne powodują jego zarastanie. Ponadto w wielu miejscach zabudowa jest zlokalizowana tuż przy brzegach rzeki, co utrudnia i niejednokrotnie hamuje migrację roślin, zwierząt i grzybów. Wyraźną barierą uniemożliwiającą przenikanie biomasy z/do Odry jest zabudowa produkcyjno-przemysłowa Pomorzany, wzdłuż brzegu Odry. Ten rejon Szczecina charakteryzuje się dużym udziałem ogrodów działkowych, ogrodów przydomowych związanych z powojenną zabudową mieszkaniową, znacznym udziałem zieleni osiedlowej (Zawadzkiego, Przyjaźni). Enklawy zróżnicowanej gatunkowo i wysokościowo zieleni stanowią park przy ulicy Przygodnej i Cmentarz Centralny. Zasoby zieleni tej części miasta mają zróżnicowany charakter i nie są strukturą ciągłą. Kondycja poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego jest niekorzystna - lokalna biosfera nie spełnia swoich naturalnych funkcji, nie jest nośnikiem wymiany organizmów żywych z lokalnymi i regionalnymi ostojami bioróżnorodności.

Otoczające Prawobrzeże Puszcze: Goleniowska i Bukowa - podobnie jak Puszcza Wkrzańska na północy - wcinają się w granice administracyjne miasta, tworząc strefę lasów miejskich w formie ogólnodostępnych parków leśnych, połączonych z puszciami gęstą siecią szlaków i tras turystycznych (park leśny Dąbie, park leśny Klęskowo). Wymiana materii organicznej pomiędzy tymi terenami następuje w sposób zbliżony do naturalnego. Największą barierą w tym rejonie jest

autostrada A6, biegnąca u podnóża Puszczy Bukowej. Wymiana biomasy następuje na Prawobrzeżu poprzez klin zieleni, który łączy kompleks Puszczy Bukowej z doliną Odry (pasmo lasów państwowych i aluwii nad Regalicą, między Podjuchami i Żydowcami oraz lasy parku leśnego Zdroje wraz z terenem ujęcia wody w Zdrojach i parkiem leśnym Klęskowo) oraz łączące Puszczę Bukową i Goleniowską (lasy między osiedlami Kijewo i Dąbie a Płonią i Wielgowem). Naturalnym korytarzem ekologicznym, który przyczynia się do wymiany biomasy między Puszczami a Odrą, jest również dolina rzeki Płoni. Zagrożeniem dla integralności tego korytarza jest przekształcenie wzdłuż jej biegu terenów rolnych w osiedlu Płonia-Śmierdnica-Jezierzyce. Urbanizacja Prawobrzeżnego Szczecina, stworzyła pierścień zwartej zabudowy, rozdzielając Dolinę Odry od Wzgórz Bukowych. Układ powiązań ekologicznych zachowany do czasów współczesnych obejmuje zwarte kompleksy leśne i tereny niesprzyjające zabudowie oraz oddalone od ośrodków urbanizacji. System tych powiązań pocięty jest infrastrukturą komunikacyjną, która projektowana i realizowana była bez uwzględnienia potrzeb ochrony drożności korytarzy ekologicznych. Przykładem takiego dysfunkcyjnego korytarza na terenie Prawobrzeża jest pasmo terenów leśnych łączących Puszczę Bukową i Goleniowską przecięte drogą krajową nr 10 i linią kolejową Szczecin-Stargard. Fragmentacja środowiska przyrodniczego dzieląca duże enklawy zieleni leśnej nastąpiła na skutek wybudowania tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu o osiach północ-południe i wschód-zachód, łączących Szczecin z regionem i krajem.

3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy
- Mapa 4. Systemy komunikacji
- Mapa 5. Infrastruktura techniczna
- Mapa 6. Infrastruktura społeczna

3.1. KRAJOBRAZ KULTUROWY, ZASÓB ZABYTKOWY

Szczecin powstał we wczesnym średniowieczu jako nadrzeczna osada z grodem i podgrodzem na styku traktów: lądowego wschód-zachód i wodnego północ-południe. Lokacja na prawie Magdeburskim w roku 1243 i wczesne przystąpienie do Związku Hanzeatyckiego zadecydowały o szybkim rozwoju miasta. W średniowieczu Szczecin był porównywalny z Lubeką, Stralsundem, Gdańskiem i Królewcem. Dopiero liczne wojny, a szczególnie wojny w latach 1618-48 (wojna 30-letnia) i 1756-63 (wojna 7-letnia) zahamowały proces wzrostu miasta. Panowanie Szwedów i budowa fortecy zamknęły możliwości ekspansji terytorialnej ograniczając obszar miasta do około 54 ha na lewym i około 10 ha na prawym brzegu Odry Zachodniej (Łasztownia). Przejęcie Szczecina przez Królestwo Prus w 1720 roku, wprowadziło miasto w struktury państw niemieckich jako ważną i wzorcową twierdzę. Pozwoliło to na odbudowę miasta ze zniszczeń wojennych bez rozszerzenia jego granic. Wojny napoleońskie i kilkuletnia okupacja francuska Szczecina nie miały wpływu na rozwój miasta. Dopiero klęska militarystyki pruskiej i zapoczątkowane reformy administracyjno-gospodarcze z lat 1808-1815, stworzyły podstawy do starań o uwolnienie terenów fortecznych pod zabudowę.

W porównaniu z innymi miastami nadbałtyckimi do XIX w. na obszarze Starego Miasta nie przetrwały zbyt liczne budynki średniowieczne, a liczba bogato zdobionych frontów zabudowy była skromna. Większość zabudowy uległa dużym zmianom w XIX w., podnoszono i upraszczano budynki, przekształcano partery i oficyny, likwidowano spichlerze, a nawet rozebrano kilka kościołów.

Pierwszym wyłomem w pierścieniu umocnień było doprowadzenie w 1843 r., poprzez fortyfikacje, do granic zabudowy miasta, kolei z Berlina. Rozpoczął się proces urbanizacji terytoriów podmiejskich poza granicami fortyfikacji. Przemysł zajmował dogodne tereny wzdłuż rzeki na północ i południe od miasta. Rozrastały się sąsiadujące ze Szczecinem wsie i miasta, zmieniając się w podmiejskie dzielnice robotnicze. Pod warunkiem otoczenia twierdzy nowymi umocnieniami, władze wojskowe umożliwiły

przejęcie przez miasto w 1845 r. około 30 ha terenów na południe od Starego Miasta ponad linią kolejową. Na nowych obszarach nazwanych Nowym Miastem, powstały obiekty administracyjno-reprezentacyjne i kamienice mieszkalne. Włączono do miasta tereny Kępy Parnickiej, przez którą poprowadzono nową linię kolejową do Stargardu. Jednak samo zagospodarowanie wyspy pod budownictwo mieszkaniowe nie powiodło się. W efekcie Kępa Parnicka zwiększyła obszar bezpośredniej obsługi portu. Po stronie zachodniej miasta, na terenach majątków stykających się z rejonami obronnymi, nastąpił rozwój mieszkalnictwa.

Decyzja, o likwidacji twierdzy w 1873 r., rozpoczyna gwałtowną urbanizację obszarów pofortecznych wokół Starego Miasta. Ogromny ruch budowlany realizowany był wg planów z 1874 r. miejskiego radcy budowlanego Konrada Kruhla, głównego planisty szczecińskiego śródmieścia, który kontynuował opracowanie planów poprzednika, radcy budowlanego Jamesa Friedricha Rudolfa Hobrechta. Plan śródmieścia Szczecina, na północny zachód od al. Wojska Polskiego, stanowi wybitny przykład dojrzałej kompozycji urbanistycznej drugiej połowy XIX w. Wielkomięski charakter, przestrzenność i oryginalność kompozycji tego rejonu przetrwały próbę czasu i stanowią o bogactwie dziedzictwa miasta i wartościach jego krajobrazu. Proces zabudowy trwał do wybuchu I wojny światowej. Tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową miały określoną w miejskiej ordynacji budowlanej formę i intensywność zabudowy, minimalne odległości pomiędzy oficynami oraz wysokość zabudowy, a w planie zabudowy przebieg ulic, linie zabudowy kwartałów, szerokości frontów i przedogródki. Typowa ulica miała 19 m szerokości przy wysokości budynków do 18,5 m. Zabudowa mieszkalna kwartałów zapewniała dość dobre warunki mieszkaniowe i wzajemne oddziaływanie różnych klas społecznych zamieszkujących budynek frontowy i oficyny. Likwidacja twierdzy umożliwiła dostęp do terenów mogących stanowić obszary portowe na Międzyodrze i wykonanie nowych kanałów, przekopów i basenów oraz budowę portowego dworca kolejowego (Dworzec Wrocławski). Szczecin wcześniej uzyskał podstawową infrastrukturę techniczną. Sieć gazową wykonano w 1848 r., wodociąg i kanalizację założono w 1864 r., a sieć elektroenergetyczną w 1886 r. Pierwsze linie tramwajowe założono w 1879 r., a ich elektryfikację przeprowadzono w roku 1897.

W okresie międzywojennym zaczęły powstawać pierwsze osiedla spółdzielcze i komunalne, jedno- i wielorodzinne, lokalizowane na styku z dzielnicami willowymi i na obrzeżach przyłączonych osiedli. Rolę centrum pełniło Stare Miasto i tereny bezpośrednio na jego obrzeżu.

Architektura zabudowy śródmiejskiej, pomimo zróżnicowanej wartości indywidualnej, stanowi wartościowy kompleks, który poza wyróżniającymi się budowlami publicznymi jest bardzo jednolity i tradycyjnie eklektyczny. Wysoki poziom rzemiosła budowlanego i prawidłowe proporcje wnętrz publicznych, komponent zieleni, wynikające z dobrej urbanistyki i ordynacji budowlanej, stworzyły z wnętrza ulic i placów unikalne dzieła, tworząc z całości historycznego śródmieścia znaczący zespół zabytkowy, współcześnie w całości objęty ewidencją konserwatorską.

W 1939 roku obszar Szczecina zwiększył się sześciokrotnie. Dołączone tereny wniosły ukształtowane historycznie własne układy zabudowy, poza indywidualnymi strukturami miejskimi w Dąbiu i w Policach - w większości o charakterze podmiejskim i wiejskim.

W czasie II wojny światowej Szczecin pełnił rolę zaplecza wojennego i był bombardowany przez aliantów. Największe zniszczenia wywołały naloty dywanowe w latach 1943-1944, powodując całkowite zniszczenie terenów Starego Miasta, Bolinka i Grabowa. Ogólnie zakres zniszczenia i uszkodzenia substancji miejskiej oceniano na 45%. Szczególnej wartości nabrała zachowana zabudowa układu śródmiejskiego po zniszczeniach i rozebraniu Starego Miasta. Naloty uszkodziły także budowle monumentalne: zamek, ratusz, kościoły św. Jakuba i św. Jana, które odbudowano, oraz nieodbudowane: kilka szkół, zespół spichlerzy na Łasztowni i bardzo efektowne mosty: Kłodny i Dworcowy.

Pomimo zniszczeń w Szczecinie nadal istnieje znaczący zasób kulturowy, liczący ok. 4267 zabytkowych nieruchomości (budynki, budowle, relikty osadnictwa pradziejowego, parki, cmentarze), znajdujących się w granicach administracyjnych miasta. W liczbie tej widnieją obiekty wpisane do rejestru i ujęte w gminnej ewidencji zabytków (3740 pozycji, dane z czerwca 2020). W biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie dostępna jest aktualizowana na bieżąco dokumentacja ewidencyjna obiektów i zespołów zabytkowych oraz studia dotyczące zabytkowego krajobrazu i zasobu zabytków wymagających ochrony i opieki konserwatorskiej. Obiekty o wartościach zabytkowych nieujęte w ww. zbiorach,

a zidentyfikowane w toku sporządzania planów miejscowych są chronione ustaleniami planu miejscowego.

Pod pieczęcią konserwatorską znajdują się układy urbanistyczne o szczególnych wartościach przestrzennych, architektonicznych, krajobrazowych i kulturowych:

- Stare Miasto, chronione wpisem do rejestru zabytków
- Stare Miasto Dąbie, ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków
- układ urbanistyczny Śródmieścia Szczecina, ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków
- układ urbanistyczny osiedla Głębokie, ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Odbudowa powojenna objęła przede wszystkim najstarsze obiekty historyczne oraz budynki bezpośrednio potrzebne do bieżącego życia miasta i regionu. Na miejscu zniszczonej zabudowy mieszkaniowej powstały nowe osiedla z zabudową zrywająca z tradycją i związkami kompozycyjnymi. Na Starym Mieście powstało osiedle mieszkaniowe połączone z odbudowanymi zabytkami, pomimo ich wyobcowania z naturalnego kontekstu, podnoszące wartość krajobrazową zachowanego śródmieścia.

Po ponad stu latach eksploatacji zabudowy z początku XX w. jej stan nie jest zadowalający. Powojenne remonty kamienic wiązały się z redukcją wystrojów i uproszczeniami, ale dla większości dozwolano na „gospodarcze” naprawy, adaptacje przy zaniechaniu bieżących i kapitalnych remontów. Praktyka indywidualnej wymiany stolarki okiennej bez szacunku dla zasad kompozycyjnych elewacji, przyczyniła się do zubożenia śródmiejskiego krajobrazu. Podobnie jak wycinanie komponowanej zieleni przyulicznej, przypadkowe zagospodarowywanie przedogródków i likwidacja ogrodzeń, częściowe likwidowanie przedogródków, interwencyjne, miejscowe remonty nawierzchni zniekształciły przestrzenie ulic.

Zabytkowe budowle, starannie odrestaurowane lub odbudowane po wojnie są w dobrym stanie a ich właściciele w większości wykazują dbałość o ich bieżące utrzymanie. Dotyczy to m.in.: budowli publicznych z przełomu XIX/XX wieku; budynków poczty, kościołów, banków, szkół, szpitali oraz siedzib administracji państwowej i samorządowej. Na znacznym obszarze śródmieścia prowadzone są prace rewaloryzacyjne. Uwłaszczenie znacznej części budynków komunalnych wpłynęło na aktywność właścicieli i podejmowanie prac remontowych, szczególnie kamienic w śródmieściu, co zdecydowanie przyczynia się do poprawy wizerunku miasta, w tym zabytkowego centrum, wartościowej zabudowy historycznej w starym mieście Dąbia i na terenach dawnych wsi. Część wspólnot mieszkaniowych potrzebuje wsparcia w zakresie utrzymania (substancji zabytkowej) budynków, wyposażenia sanitarnego, podłączenia do ciepła systemowego.

Zasób zabytkowy jest katalogiem otwartym, stale uzupełnianym, ale także redukowanym. Są to karty zabytków nieruchomości wpisanych i niewpisanych do rejestru zabytków zebrane w Gminnej Ewidencji Zabytków, prowadzonej przez Miejskiego Konserwatora Zabytków. Ewidencja zabytków zawiera podstawowe informacje o stanie zachowania i ich wyglądzie, na podstawie ewidencji określana jest miejska polityka konserwatorskiej opieki nad zabytkami z elementami ochrony, w tym planistycznej, zawarta w uchwalanym Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami, aktualizowanym co cztery lata i wiążącym dla polityki przestrzennej miasta oraz planów miejscowych.

3.2. ZABYTKOWE UKŁADY KRAJOBRAZOWE I ICH EKSPOZYCJA

Na etapie sporządzania Studium samorząd województwa nie sformułował rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów wyznaczonych w Audycie krajobrazowym. Autorzy nowelizacji Studium na podstawie studiów krajobrazu kulturowego i przyrodniczego opracowali analizę stanu zabytkowej przestrzeni w jednostkach morfo-genetycznych, jakimi są osiedla budujące fizjonomię przestrzeni miejskiej.

Większość dzisiejszych osiedli Szczecina powstała w wyniku procesów urbanizacyjnych osad wiejskich o wczesnośredniowiecznym rodowodzie. Wiele z nich zachowało czytelną strukturę przestrzenną wsi jak i otoczenia - rozległych terenów niezabudowanych i zwartych terenów leśnych, co w połączeniu z bogactwem rzeźby terenu sprawia, że krajobraz osiedli Szczecina jest różnorodny, malowniczy, o dużej wartości kulturowej.

Najstarsze centrum osadnicze Szczecina o powierzchni ok. 54 ha, zostało w XIII w. otoczone murami miejskimi z czterema bramami. Sytuacja polityczna i gospodarcza w wiekach średnich nie sprzyjała rozwojowi miasta, zasięg terenów miejskich nie zmieniał się przez kilka stuleci. W obrębie murów miejskich wykształciła się, na początku regularna (północna strona podzamcza), a następnie nieregularna (zachodnia i północno-zachodnia strona miasta) struktura ulic i licznych placów miejskich ze zwartą zabudową kamieniczkami. Port miejski stanowiły nabrzeża po obu stronach Odry pomiędzy mostami Długim i Kłodnym.

W wieku XVII miasto zostało ufortyfikowane, co przesądziło o jego rozwoju funkcjonalno-przestrzennym na kolejne stulecia. Rozbudowa dzieł twierdzy Szczecin i otoczenie nimi obszaru starego miasta przyczyniło się do utrwalenia średniowiecznego układu przestrzennego w obrębie wewnętrznych murów dzieł fortecznych oraz licznymi przekształceniami zabudowy, dogęszczanej i przebudowywanej na ograniczonym terenie.

Oddziaływanie fortecy objęło swym zasięgiem rozległe obszary poza murami miejskimi, tworząc przedpola, które nie podlegały zabudowie. Twierdzę sukcesywnie modernizowaną i rozbudowywaną uznano wówczas za wybitne dzieło sztuki obronnej. Na terenie miasta można wyodrębnić kilka stref występowania pozostałości dzieł fortecznych w rejonach: Bramy Królewskiej, Bramy, Portowej, dworca głównego i PKS, Łasztowni i Wałów Chrobrego. Rzeźba terenu, ulice i założenia urbanistyczne, których przebieg i kształt w różnym stopniu wymuszony został narysem nieistniejących obecnie dzieł fortecznych tworzą unikalny krajobraz miejski Szczecina. Decyzja o rozbiórce twierdzy w 1873 roku zniósła długowieczne ograniczenia przestrzennego rozwoju miasta i pozwoliła na realizację wielkomiejskiego założenia urbanistycznego dzielnicy mieszkaniowej, a obecnie Śródmieścia.

Wielowiekowa tradycja zwartej zabudowy miejskiej została złamana w latach 60. XX w., gdy w miejscach zniszczonej zabudowy obrzeżnej pojawiła się zabudowa blokowa w otoczeniu rachitycznej zieleni. Ingerując w otoczenie i ekspozycję ocalałej zabudowy historycznej (zamek, kościoły, ratusz, kamienica Loitzów), pozbawiło Stare Miasto ciągów elewacyjnych, wewnątrz krajobrazowych, w tym także obudowy architektonicznej brzegów przecinającej go rzeki, odbieranej z mostów i obu brzegów.

Wartościowe zespoły krajobrazowe z efektowną architekturą to: zabudowa Wałów Chrobrego z parkiem im. Stefana Żeromskiego, gmach Urzędu Miasta z założeniem Jasnych Błoni i parkiem im. Jana Kasprowicza, kompleks Cmentarza Centralnego, dwa historyczne place parad: Żołnierza i al. Niepodległości, plac Zwycięstwa z Bramą Portową i plac Hołdu Pruskiego z Bramą Królewską, oś alei papieża Jana Pawła II, ul. Wielkopolska, al. Piastów i ul. marsz. Józefa Piłsudskiego z placami: Grunwaldzkim, Szarych Szeregów, Odrodzenia; kompleksy koszarowe przy ulicach: Potulickiej, Gabriela Narutowicza, Żołnierskiej, Waleriana Łukasińskiego, al. Wojska Polskiego, Ku Słońcu; zespoły szpitalne: w Zduńowie, przy ul. Unii Lubelskiej, al. Wyzwolenia, ul. Piotra Skargi, ul. Powstańców Wielkopolskich, ul. Strzałowskiej, ul. Arkońskiej; zespoły fabryczne Stoewera przy al. Wojska Polskiego i ul. Zygmunta Krasińskiego – Juliana Ursyna Niemcewicza, ciągu zakładów na brzegu rzeki przy ul. Krzysztofa Kolumba, fabryka w Skolwinie, Stołczyźnie, Pomorzanach oraz znaczna część obszarów stoczniowych, Łasztownia ze Starą Rzeźnią i portem wolnocłowym, itp.

Inne tereny wartościowe krajobrazowo: ul. Niemierzyńska i Arkońska przylegające do parków miejskich, prowadzące do leśnego obszaru rekreacyjnego „Park Leśny Arkoński”; fragment centrum starego miasta w Dąbiu. Zachowane układy przestrzenne wsi włączonych do miasta, o zróżnicowanej typologii (układy owalnicowe, ulicówki, widlice): Krzekowo - ul. Szeroka, Płonia - ul. Klonowa, Wielgowo - ul. Mieczysława Bryczkowskiego, Osowo - ul. Miodowa i plac kościelny, nawsia w Warszawie, Skolwinie i Gołęczynie.

O kształcie śródmieścia Szczecina zdecydował pierwotny, niezrealizowany plan zabudowy dzielnicy mieszkaniowej w rejonie obecnych ulic Wielkopolskiej, Wyzwolenia i Wąskiej oraz na terenach należących do późniejszego „Westendu” (obszary przyległe do alei Wojska Polskiego i alei papieża Jana Pawła II). Dzięki perspektywicznej koncepcji Jamesa Hobrechta, wywodzącej się z angielskich wzorów urbanistyczno-architektonicznych, Szczecin zyskał wyjątkowo efektowną formę centrum miasta z zespołem różnorodnych w kształcie placów i promieniście przecinających się ulic. Wzorem miast angielskich zastosowano ciągi alejowe o zróżnicowanej szerokości i formie zagospodarowania akcentujące znaczenie kompozycyjne i funkcjonalne przestrzeni publicznych, przedogródki i obszerne kwartały budowlane zakończone często ostrymi narożnikami w strefie wielokątnych placów. Układ ulic wraz z osią

widokową (Kaiser Wilhelm Strasse, obecnie al. papieża Jana Pawła II) kształtujących kompozycję dzielnicy został zwielokrotniony tworząc prostokątne kwartały zabudowy z placami na głównych osiach kompozycyjnych (plac Grunwaldzki, pl. Odrodzenia, pl. Szarych Szeregów; pl. Zgody, pl. Tobrucki, pl. Stefana Batorego, pl. Zawiszy Czarnego; al. Wojska Polskiego, al. Bohaterów Warszawy, al. Piastów, al. 3 Maja; ul. Bolesława Krzywoustego, ul. Jagiellońska, ul. Potulicka, ul. Gabriela Narutowicza).

Szczególnym zespołem krajobrazowym jest osiedle Pogodno, zaliczane do układów funkcjonalno-kompozycyjnych, o wyjątkowych walorach krajobrazowych. Rozległe osiedle zabudowy jednorodzinnej, z dużym udziałem zieleni przydomowej, realizowało ideę nowoczesnego przedmieścia kontynuującej położonego na zachód od granic zwartej zabudowy śródmieścia „Westendu” (al. Wojska Polskiego od placu Szarych Szeregów do ul. Piotra Wawrzyniaka) na wzór dzielnicy Londynu o tej samej nazwie, w postaci początkowo szachownicowego układu ulic z okrągłym placem po środku przy al. Wojska Polskiego, następnie uzupełniane w kierunku południowym, zachodnim i wschodnim, także przy ul. Adama Mickiewicza i księcia Józefa Poniatowskiego, układem ulic z łukami i placzkami obudowanych domami szeregowymi, bliźniaczymi, małymi domami kilkurodzinnymi i trzy kondygnacyjnymi budynkami pasmowymi. Zabudowa ta o fizjonomii zbliżonej do miasta ogrodu była kontynuacją wczesnych koncepcji Jamesa Hobrechta dla „Westendu”, realizowanej w myśl Hermana Muthesusa i przy jego udziale zabudowy Wzgórza Ackermana – osiedla na zachód od linii kolejowej. Ze względu na stopień zachowania oryginalnej kompozycji, intensywności i skali zabudowy, terenów zieleni, unikalny charakter osiedla sprawia, że jest jednym z najatrakcyjniejszych miejsc na mapie miasta.

W latach trzydziestych XX wieku w sąsiedztwie zakładów przemysłowych (fabryka maszyn do szycia i rowerów Stoewer przy ul. Krasieńskiego, gazownia miejska przy ul. Boguchwały oraz licznych miejsc rozrywki i odpoczynku powstało robotnicze osiedle Niebuszewo-Bolinko.

Po II wojnie światowej ocalał kompleks spółdzielczej zabudowy wielorodzinnej, będący przykładem modernistycznego układu funkcjonalnego z centralnym ogrzewaniem całego zespołu osiedla z wstęgową zabudową i kompozycjami zieleni rekreacyjnej.

Istotnym elementem krajobrazu kulturowego Szczecina jest strefa podmiejska, bogata w zachowane artefakty i relikty przeszłości lub ich ślady (zabudowa, urządzenia hydrotechniczne, zespoły młynów, kuźnie, cegielnie, drogi i ich zadrzewienie zachowane na terenie parku leśnego Arkońskiego i graniczącego z nim kompleksu Puszczy Wkrzańskiej, zespół stawów młyńskich nad rzeką Osówką, parku leśnego Uroczysko Kupały z wieżą Gocławską, terenie parku leśnego Zdroje, stanowiący skrajny fragment Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa”).

Samodzielną wartością budującą fizjonomię miasta są sylwety zabudowy, widoczne z terenów dróg wlotowych. Należą do nich: sylweta Starego Dąbia z ul. Przestrzennej i jeziora Dąbie, sylweta skarpy odrzańskiej z sylwetą Starego i Nowego Miasta w widoku z autostrady i najazdu od strony Łasztowni, sylwety Wzgórz Warszawskich w widoku od południa z ul. Wyzwolenia, sylweta Wzgórz Bukowych w widokach ze Wzgórz Warszawskich, jeziora Dąbie i tras komunikacyjnych na Międzyodrze, wjazd od południa ul. Mieszka I z sylwetą koszar na skarpie dawnego fortu Prusy.

We wnętrzu miasta występują liczne otwarcia np. z ul. Duńskiej, Jagiellońskiej i 5 Lipca na centrum, ul. Bolesława Krzywoustego na plac Zwycięstwa i katedrę, widoki na lewobrzeże, zamek i Wały Chrobrego z Trasy Zamkowej. Ważne są także lokalne dominanty krajobrazowe, które stanowią o wartościach kompozycji wewnątrz publicznych miasta. Bardzo ważny dla wizerunku miasta jako portu morskiego jest widok ze szlaków wodnych. Krajobraz na brzegach doliny Odry i Regalicy od wieków był elementem locji dla żeglarzy, gdzie brzeg zachodni - wysoki, obudowany z dominantami, sylwetowo urozmaicony - jest efektem często świadomych działań inwestycyjnych w odrębnych historycznie miejscowościach otwartych na dolinę rzeki. Kształtowanie i ochrona wartości krajobrazowych skarpy nadodrzańskiej są niezbędne do utrzymania tożsamości miasta wynikającej z jego korzeni jako miasta portowego, położonego w głębi lądu. W granicach miasta Szczecin zlokalizowany jest fragment Obszaru Kulturowo-Krajobrazowego nr 8 Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, ustanowiony rozporządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego, który stanowi zintegrowaną formę ochrony dziedzictwa kulturowego, konsolidującą walory krajobrazu naturalnego i antropogenicznego. Na obszarze OKK8 wysoką wartość stanowi krajobraz krawędzi doliny Odry, wraz z punktami widokowymi oraz innymi elementami charakterystycznymi dla krajobrazu rzeczno, w tym przebieg koryta i infrastruktura techniczna.

3.3. RELIKTY OSADNICTWA PRADZIEJOWEGO I ŚREDNIOWIECZNEGO - ZABYTKI (STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE)

Źródła historyczne do dziejów miasta obejmują okres stosunkowo najnowszy, a osadnictwo na terenach miasta rozpoczęło się już 8 000 lat przed naszą erą. W mezolicie, neolicie, epoce brązu, żelaza oraz we wczesnym i późnym średniowieczu pozostały ślady osadnicze, osady, grodziska, cmentarzyska, które dotrwały do naszych czasów w warstwach gruntów, a znajduwane są w trakcie prac rolnych i budowlanych przy robotach ziemnych często przypadkowo i na tyle licznie, że nie ma możliwości przeprowadzenia rozpoznania wyprzedzającego. Badania archeologiczne są niszczące, dlatego obszar ich prowadzenia powinien być ograniczony do granic wykopów technicznych realizowanych metodami archeologicznymi z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z poziomu wiedzy i technik badawczych, których postęp może w przyszłości bardziej precyzyjnie odczytać informacje z depozytów nieodkopanych. Do naukowego zakresu źródeł archeologicznych w mieście dochodzą badania architektoniczne metodami archeologicznymi i dotyczą prac ziemnych przy obiektach nowożytnych w rejonach braku rozpoznania źródłowego w zasobie archiwalnym (ruiny, cmentarze, obiekty militarne, hydrotechniczne i inżynierskie).

Wartości naukowe zasobu reliktyw osadniczych, wymagających badań archeologicznych, obejmują całość obszarów osadnictwa średniowiecznego: na terenie Starego Miasta, Łasztowni, wzgórza pomiędzy ulicami: Teofila Firlika, Stanisława Dubois i Walcową (historyczna lokalizacja nieistniejącego klasztoru Kartuzów w Grabowie) i Starego Dąbia, gdzie wielometrowa struktura warstw kulturowych jest nośnikiem różnych informacji historycznych, co powoduje, że jednostki te są wykazane jako potencjalny zasób archeologiczny.

Na podstawie rozpoznania terenowego oraz badań dokumentacyjnych określono obszary ważne z punktu widzenia badań archeologicznych. Zestawienie tych obszarów znajduje się w tomie IV ANEKSY.

3.4. ZABYTKI RUCHOME I WARTOŚCI NIEMATERIALNE

Wartością kulturową, mającą pośrednie oddziaływanie na warunki zagospodarowania przestrzeni miejskiej, jest zasób zabytków ruchomych. W zasobie tym, obok artystycznego wyposażenia budynków, dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego oraz kolekcji, są zlokalizowane bezpośrednio w przestrzeni miejskiej historyczne: pomniki, fontanny i inne formy plastyczne, oraz wyposażenia obiektów wpisane do rejestru zabytków lub znajdujące się w ewidencji konserwatorskiej.

Grabieże wojenne i powojenne oraz dewastacje zubożyły zasób zabytków ruchomych. Z ulic i placów Szczecina zniknęły pomniki, często bardzo wartościowe. Zachowano tylko niektóre obiekty, o czysto artystycznych wartościach. Do tej kategorii należą m.in.: fontanna z rzeźbą na placu Orła Białego, rzeźby Samarytanina i kolumny Napoleona przed szpitalem przy ul. Unii Lubelskiej, centaur z tarasów Wałów Chrobrego, kilkanaście pomników nagrobnych, kilka drobnych form rzeźbiarskich w różnych miejscach miasta, najczęściej powiązanych z obiektami architektonicznymi oraz liczne dzieła sztuki i pomniki ustawione na placach i ulicach po wojnie. Do rejestru zabytków w przypadkach szczególnych wpisano wyposażenie kilku wewnątrz obiektu (apteka przy placu Grunwaldzkim, dawna restauracja Bajka przy al. Niepodległości).

Niematerialne wartości kulturowe tworzy historia miasta z jej symbolami, nazwami i znakami stanowiącymi o ciągłości tradycji, możliwymi do utrzymania i ochrony. Bezsprzeczną wartością niematerialną jest historyczny herb miasta i barwy, nazwy topograficzne wód, wzniesień, dolin i uroczysk, nazwy ulic, placów, parków, obiektów inżynierskich (mosty). Do tej kategorii wartości należą także nazwy własne budynków i zespołów zabudowy.

3.5. DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Do kategorii obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej na terenie miasta Szczecina, na podstawie wskazań specjalistów można zaliczyć:

- zabudowa mieszkaniowa w ramach tzw. Śródmiejskiej Dzielnicy Mieszkaniowej przy al. Papieża Jana Pawła II i pl. Lotników, autorzy projektu: H. Nardy, E. Maciejewski
- Szkoła na osiedlu Głębokie-Pilchowo przy ul. Jaworowej 41, autorzy projektu: M. Janowski, M. Masłowski

- Szczeciński Dom Sportu (dawny WDS) przy ul. Wąskiej 16 autor projektu M. Rąbek
- budynek dawnej Baltony „Grzybek” przy ul. Gdańskiej 40, autorzy projektu: A. Korzeniowski, R. Maciejewska
- Aula Kopernikańska Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, ul. Powstańców Wielkopolskich 72, autor projektu M. Rąbek
- Teatr Letni im. Heleny Majdaniec w parku im. Jana Kasprowicza autor projektu Z. Abrahamowicz
- Kościół pw. św. Krzyża na osiedlu Pogodno przy ul. Henryka Wieniawskiego 5a, autor projektu Z. Abrahamowicz
- Kościół pw. Miłosierdzia Bożego na osiedlu Niebuszewo przy ul. Przyjaciół Żołnierza 45, autorzy projektu: A. Szymski, M. Hamberg
- Kościół pw. św. Ottona z Bambergu na osiedlu Zawadzkiego-Klonowica przy pl. św. Ottona 1, autorzy projektu: S. Kondarewicz, R. Wilk
- Arcybiskupie Wyższe Seminarium Duchowne przy ul. Pawła VI 2, autorzy projektu: A. Szymski, T. Potiechin, M. Rozwarski, Z. Waligóra i P. Zaremba
- Kaplica Matki Boskiej Fatimskiej przy ul. Rydla 61, autorzy projektu: M. Rozwarski i A. Szymski
- Szkoła na osiedlu Gumieńce przy ul. Kingi 2, autor projektu J. Pokrzywnicki
- budynek usługowy (dawny CEZAS) przy al. Ludomiła Rayskiego 1, autor projektu M. Rąbek
- budynek biurowo-usługowy (dawny „Kontakt”) przy al. Niepodległości 31, autorzy projektu: S. Kondarewicz, R. Wilk
- Kapitanat Portu przy ul. Jana z Kolna 9, autor projektu R. Jaroszka
- budynek usługowo – mieszkalny, plombowy przy al. Wojska Polskiego 51 i ul. Jagiellońskiej 16 A, autor projektu J. Karwowski
- budynek usługowo-mieszkalny, plombowy przy pl. Zgody 1, autor projektu J. Lenart
- galerowiec „Mozajka” przy pl. Rodła 1-2 i al. Wyzwolenia 12-14, autor projektu R. Fyda-Karwowska
- zespół budynków wielorodzinnych na osiedlu Żydowce przy ul. Rymarskiej 12, 14, 16, 18, 20, 22
- budynek usługowo – mieszkalny w zabudowie obrzeżnej na osiedlu Niebuszewo-Bolinko przy ul. Piotra Skargi 5-5a i Zaciszna 4a, autor projektu I. Lech
- dwa budynki wielorodzinne TBS na osiedlu Pogodno przy ul. Franciszka Kleeberga 12-34, autorzy projektu: O. Sietnicka, M. Sietnicka, A. Szymski
- zespół zabudowy mieszkalnej „Osiedle Kotwica” przy pl. Kilińskiego i ul. Felczaka, Wyzwolenia, autorzy projektu: H. Nardy, T. Ostrowski, J. Karwowski, B. Płatkowska
- zespół zabudowy mieszkalnej „Osiedle Książąt Pomorskich” na osiedlu Niebuszewo, autorzy projektu: W. Zaborowski, W. Barszczewski
- zespół sześciu punktowców na osiedlu Niebuszewo-Bolinko przy ul. Rynkowej, autor projektu T. Ostrowski
- obiekty, będące dziełami sztuki pomnikowej: pomnik Czynu Polaków na Jasnych Błoniach w parku im. Jana Kasprowicza, pomnik Zwrotniczego przy ul. Krzysztofa Kolumba, pomnik Sternika przy al. Papieża Jana Pawła II i pomnik Braterstwa Broni na Cmentarzu Centralnym.

Za podstawę doboru obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej przyjęto uznany powszechnie fakt, że architektury współczesnej nie daje się ująć w kategoriach "klasycznej estetyki", a jedynie oceny wyrażają dziennikarze i działacze lokalnych stowarzyszeń. Wiążący dla ostatecznej redakcji Studium może być wykaz ujęty w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, gdzie na liście dóbr kultury współczesnej ujęto realizacje, których wartości kulturowe oraz sposób ochrony będą weryfikowane na etapie sporządzania planów miejscowych.

3.6. JEDNOSTKI OSADNICZE, PROCESY PRZEKSZTAŁCENI STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ SZCZECINA

Administracyjny podział miasta dzieli je na cztery dzielnice: Śródmieście (wraz z Międzyodrzem), Północ, Zachód i Prawobrzeże. Dzielnice są jednostkami podziału administracyjnego stworzonymi dla celów statystyczno-organizacyjnych. Na ich terenie znajduje się 37 osiedli, będących jednostkami pomocniczymi, które w wyborach samorządowych wyłaniają spośród swoich mieszkańców rady osiedla.

Aktualny obszar miasta to efekt rozwoju przestrzennego miast Szczecin i Dąbie oraz podszczecińskich wsi, które w konsekwencji złożyły się w zróżnicowaną strukturę miejską. Proces przekształceń jednostek osadniczych przebiegał na przestrzeni wieków i kształtował się różnie w zależności od lokalizacji i roli w otoczeniu. Niektóre z jednostek osadniczych wchłonęły mniejsze, dokonując ekspansji zabudowy i utrwaliły swoje nazwy administracyjne jako nazwy osiedli. Dla zobrazowania procesów miejskich form osadniczych, przyjmując za cezury czasowe rok 1945 i czas obecny stwierdzono, że do roku 1945 w obecnych granicach miasta funkcjonowało 87 jednostek osadniczych, a w granicach powiększonego w 1939 roku obszaru Szczecina o przylegające gminy 36 gmin i dwa okręgi majątkowe oraz dwa miasta, tj. Dąbie i Police. Obecnie w procesie ograniczania (do 1948), a później ponownego poszerzania granic w latach 80-tych XX w. było około 69 w wydzielonych w 1990 r. 37 osiedlach obejmując często po kilka historycznych jednostek osadniczych.

Wielowiekowy ograniczony rozwój przestrzenny miasta zdeterminował podstawową strukturę funkcjonalno-przestrzenną, która po II wojnie światowej została zagospodarowana i w niezbędnym zakresie i częściowo odtworzona i przekształcona zgodnie z potrzebami rozwoju cywilizacyjno-społecznego.

W okresie powojennym Szczecin, pozbawiony dzielnicy staromiejskiej stanowiącej centrum, rozwinął usługowe struktury śródmiejskie na terenie głównych ulic dzielnicy mieszkalnej z końca XIX i początku XX w. Stare Miasto zostało odbudowane jako osiedle mieszkaniowe, co wykluczyło powrót na te tereny funkcji śródmiejskich. Stąd obecnie Szczecin jest postrzegany jako pozbawiony „serca miasta”.

Rozwój zabudowy mieszkaniowej, postępujący w poprzednich wiekach głównie w kierunku południowo-zachodnim (Gumieńce, Pogodno), został zahamowany i skierowany na obszary północne i prawobrzeżne. Większość zmian w strukturze wynikała z uprzywilejowywania terenów przemysłowych, trudności w likwidacji oficyn i rozgęszczenia śródmieścia oraz łatwości budowania dużych osiedli wielorodzinnych na terenach niezagospodarowanych.

Polityka gospodarcza w okresie powojennym eksploatowała rabunkowo istniejące struktury budowlane i przestrzenne, koncentrując się na odbudowie przemysłu, utrzymaniu terenów wojskowych, odbudowie portu, ograniczeniach wypełnienia istniejących struktur mieszkalnych budownictwem plombowym przy systematycznym dzieleniu i dogęszczaniu zachowanych dużych mieszkań w kamienicach i dzieleniu domów jednorodzinnych, a następnie budowie wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych na terenach uzbrojonych (ŚDM, Pomorzany), odgruzowanych terenów zniszczeń wojennych (Niebuszewo-Bolinko i Grabowo oraz północna część śródmieścia Odzieżowa-Wyzwolenia i Stare Dąbie) oraz przemysłowych rezerwach przedwojennych (Kaliny, Przyjaźni). Dopiero w latach 60-70 XX w. władze miasta skierowały wysiłki inwestycyjne na tereny rolne prawobrzeża i poprawę ich dostępności komunikacyjnej. Ogólny niedostatek dóbr konsumpcyjnych oraz niska zamożność mieszkańców nie sprzyjały utrzymaniu dawnych obiektów handlowo-usługowych, nie wspominając o ich rozwoju, co skutkowało zaniechaniem inwestycji w miejskie funkcje centrotwórcze i usługowe. Część terenów rekreacyjnych, będących w doskonałej kondycji jeszcze kilka lat po wojnie i cieszących się popularnością wśród mieszkańców, została z czasem wyeksploatowana i uległa zniszczeniu z powodu braku środków na remonty i bieżące utrzymanie. W tym okresie doprowadzono do znacznej dekapitalizacji komunalnych zasobów mieszkaniowych, społecznych, przemysłowych i infrastrukturalnych.

Okres przemian ustrojowych uruchomił nowe mechanizmy rynkowe oraz zmianę podejścia do własności prywatnej. Żywiłowo rozwijający się handel, wolność gospodarcza dla przedsiębiorczości i brak parasola ochronnego dla sektora państwowego, poprzez system uwłaszczeń doprowadziły do utrwalenia przypadkowych i często niekorzystnych stanów władania gruntami. W wyniku komunalizacji nieruchomości zarządzanych przez administrację stopnia podstawowego i nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym, a także nieruchomości potrzebnych do realizacji zadań publicznych, miasto uzyskało majątek o niekomercyjnym charakterze.

Od początku największymi enklawami gruntów miejskich, możliwych, do co najmniej częściowego zagospodarowania na cele inwestycyjne, były i są: tereny okołolotniskowe w Dąbiu (ok. 80 ha), Ostrów Mieleński (ok. 137 ha) i Trzebusz (ok. 20 ha). Z komercyjnego wykorzystania gruntów wyłączone są tereny lasów ochronnych i zieleni miejskiej. Pozostałe tereny inwestycyjne pozostające we władaniu gminy, to zespoły działek w zróżnicowanych pod względem funkcji obszarach. Swobody ekonomiczne,

rozwój indywidualnej przedsiębiorczości i dostępność finansowania ujawniły możliwości i potrzeby poprawy warunków zamieszkiwania dużej grupy mieszkańców. Gwałtownie wzrosło i utrzymuje się zainteresowanie zabudową mieszkaniową jednorodziną i wielorodzinną przejawiające się:

- wzrostem zainteresowania terenami budowlanymi w dzielnicach Zachód i Północ oraz na słabo zurbanizowanych obszarach dzielnicy Prawobrzeże
- rozwojem zabudowy średniej i niskiej intensywności realizowanej przez Budownictwa Społeczne
- zdominowaniem rynku przez deweloperów, budujących zabudowę plombową i osiedlową wielorodzinną
- poszukiwaniem przez mieszkańców Szczecina terenów budowlanych i gotowych mieszkań w gminach ościennych
- spadkiem populacji mieszkańców śródmieścia na rzecz osiedli obrzeżnych i przygranicznych terenów mieszkaniowych gmin przyległych.

Do istotnej poprawy skomunikowania prawobrzeżnej części miasta z lewobrzeżną przyczyniła się w 2015 r. realizacja nowego połączenia tramwajowego (I etap budowy Szczecińskiego Szybkiego Tramwaju).

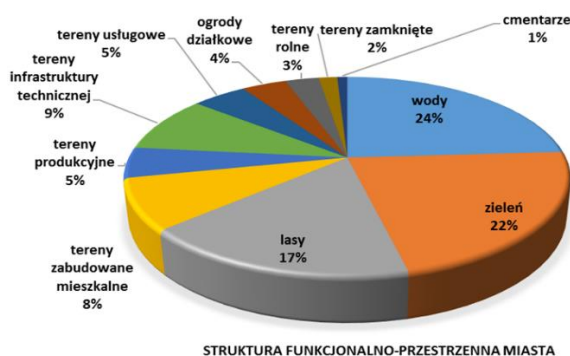
3.7. OPIS STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ MIASTA

Dynamiczny rozwój Szczecina po wschodniej stronie Odry oraz utrzymujące się ograniczenia przestrzenne i komunikacyjne na Międzyodrzu spowodowały, że struktura miasta w naturalny sposób prowadzi do utrzymania dwubiegunowego układu ośrodków centralnych: Prawobrzeże-Lewobrzeże. Struktura ta jest po obu stronach zaledwie zarysowana: centrum lewobrzeżne charakteryzuje koncentracja usług o znaczeniu ogólnomiejskim, regionalnym, krajowym i międzynarodowym; które zlokalizowane są głównie w Śródmieściu oraz w dzielnicy Zachód, natomiast na Prawobrzeżu kształtuje się centrum o znaczeniu lokalnym i podmiejskim, skierowanym na obsługę bezpośredniego otoczenia dzielnicy (w tym przyległe tereny gmin i powiatów sąsiednich).

Usługi, produkcja i składowanie w lewobrzeżnej części miasta koncentrują się na obszarach: wzdłuż Odry (Skolwin, Stołczyn, osiedle Drzetowo, Międzyodrze, Pomorzany) oraz w osiedlu Gumieńce, a w prawobrzeżnej części miasta w osiedlach: Dąbie i Słoneczne (pomiędzy ul. Andrzeja Struga, ul. Pomorską a linią i stacją kolejową Szczecin-Dąbie, w rejonie ul. Kniewskiej i ul. Lubczyńskiej), Załom (ul. Kablowa), Żydowce-Klucz (ul. Transportowa), Płonia-Śmierdnica-Jezierzyce (Szosa Stargardzka, ul. Tartaczna, ul. Karola Balińskiego). Koncentracja funkcji portowej ma miejsce na terenach Międzyodrza oraz na lewym brzegu Odry Zachodniej - w granicach obszaru portu morskiego. Zasadniczą funkcją na terenie miasta, we wszystkich dzielnicach poza Międzyodrzem i częściowo prawobrzeżem (dedykowanym funkcji transportu oraz produkcji i składów), jest funkcja mieszkaniowa i związane z nią usługi.

W Szczecinie koncentruje się 5 głównych grup funkcji metropolitalnych, nie w pełni realizowanych z powodu braku prawnego umocowania. Są to: funkcja decyzyjno-kontrolna (administracyjna), militarna (kompleksy koszar WP i Korpusu NATO), ośrodka przedsiębiorczości i biznesu (biurowce), ośrodka nauki (uniwersytety i akademie), innowacji (w sferze B+R i rynku pracowników innowacyjnych), HUB dla przepływów wielobranżowych oraz kulturalna (w zakresie edukacji kulturalnej oraz dostępu do kultury wysokiej). Szczeciński obszar metropolitalny cechuje znaczne zróżnicowanie funkcjonalne gmin (od satelitarnych/lokalnych zasobów pracy do samodzielnych centrów gospodarczych) oraz zróżnicowana intensywność ich powiązań z miastem rdzeniowym (od postępującej integracji społeczno-gospodarczej do powiązań sieciowych i administracyjno-gospodarczych).

Rycina 8. Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta

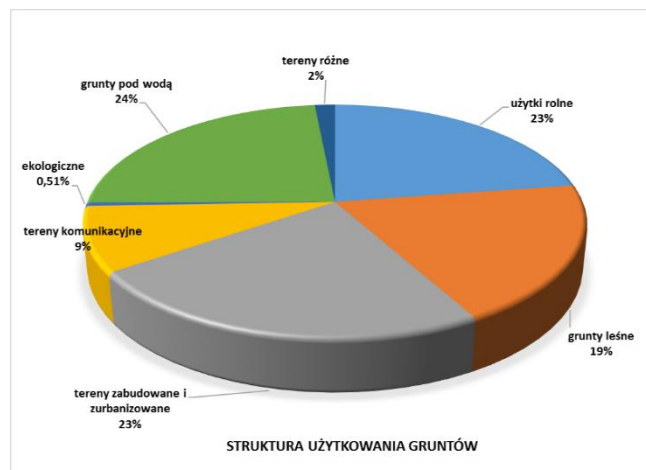


Źródło: Opracowanie własne.

3.8. STRUKTURA UŻYTKOWANIA I STAN PRAWNY GRUNTÓW

Licząca 300,60 km² powierzchnia miasta Szczecina charakteryzuje się dużą trwałością w stosunku do lat ubiegłych. Do istotnych w ostatnich latach zmian należy zaliczyć przejęcie przez gminę Police 24 ha gruntów w związku ze zmianą przebiegu granic Szczecina, będącą konsekwencją uznania wniosku mieszkańców osiedla rzemieślniczego przy ul. Ofiar Stutthofu.

Rycina 9. Struktura użytkowa gruntów w 2020 r.



Źródło: opracowanie własne.

W strukturze użytkowania gruntów wyraźnie dominują kompleksy przyrodnicze, które łącznie z użytkami rolnymi stanowią prawie 65% powierzchni miasta. Liczne wody stojące i płynące oraz różne formy terenów zieleni mają ogromne znaczenie ekologiczne i korzystny wpływ na jakość życia w mieście. Wielki potencjał wód i terenów zielonych dla rozwoju funkcji sportowych, rekreacyjnych i turystycznych jest słabo wykorzystany ze względów klimatycznych i wymaga bardzo intensywnego zagospodarowania. Struktura użytkowania gruntów ulega niewielkim, ale sukcesywnym zmianom będącym skutkiem procesów urbanizacji (34,50%). Wzrasta powierzchnia obszarów zabudowy mieszkaniowej i usług oraz powierzchnia terenów pod drogami. Systematycznie maleje natomiast udział gruntów zakwalifikowanych jako rolne. W części są to już grunty wyłączone z produkcji rolnej, podzielone na niewielkie obszary działki - traktowane jako grunty budowlane.

W strukturze własności gruntów zdecydowanie dominują zasoby publiczne. Tereny gminne oraz Skarbu Państwa łącznie zajmują prawie 74% powierzchni miasta. Do największego właściciela, Skarbu Państwa, należą głównie grunty pod wodami (60% powierzchni gruntów Skarbu Państwa), z czego przeważającą większość stanowią wody jeziora Dąbie oraz lasy i grunty leśne (22% powierzchni). Gmina jest największym

właścicielem terenów zurbanizowanych. Drogi i grunty rolne zajmują łącznie 57% powierzchni gruntów komunalnych. Do osób fizycznych należy przede wszystkim pozostała część użytków rolnych (2/3 zasobu gruntów tych właścicieli) oraz część terenów zurbanizowanych. Grunty będące w użytkowaniu wieczystym różnych podmiotów zajmują prawie 12% powierzchni Szczecina.

Zauważalnym trendem w strukturze własnościowej gruntów Szczecina jest spadek udziału terenów Skarbu Państwa, w tym głównie użytków rolnych oraz malejący udział gruntów komunalnych oddanych w użytkowanie wieczyste. Systematycznie rośnie natomiast powierzchnia gruntów stanowiących własność osób fizycznych, do których należy coraz więcej terenów zabudowanych.

3.9. DZIELNICA ŚRÓDMIEŚCIE I MIĘDZYODRZE

W Śródmieściu dominuje intensywna zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa i usługowa. Jest to obszar lokalizacji głównych funkcji miejskich i metropolitalnych, w szczególności: administracji i usług publicznych. Substancja budowlana zarówno historyczna (sprzed 1945 roku), jak i powojenna pomimo coraz częstszych fasadowych działań rewitalizacyjnych wykazuje wysokie zużycie techniczne. Funkcje usługowe i administracyjne oraz centrotwórcze i bogate wyposażenie w infrastrukturę społeczną powodują, że w Śródmieściu jest największa koncentracja miejsc pracy, a także najczęstszy cel podróży mieszkańców całego miasta.

W obrębie Śródmieścia, w strefie przyodrzeńskiej, na terenie osiedla Drzetowo-Grabowo znajdują się obiekty związane z gospodarką morską, głównie przemysłem stoczniowym, stanowiące południowe ogniwo pasma przemysłowego sięgającego aż do Skolwina. W rejonie ul. Kolumba, w dawnych obiektach przemysłowych, znajdują się tymczasowe lokalizacje handlu hurtowego i wielkogabarytowego, oczekując na restrukturyzację i zmianę przeznaczenia. Dużą część południowego obszaru Nowego Miasta zajmują tereny wojskowe i powojskowe z nową zabudową mieszkalno-usługową i naukowo-dydaktyczną w rejonie dawnego Fortu Prusy, ulic: Gabriela Narutowicza, Potulickiej, gen. Józefa Sowińskiego i Janusza Kusocińskiego.

Międzyodrzie w granicach zachodniej części portu i zabudowy przemysłowo-usługowej przy ul. Energetyków jest obszarem przyszłej wieloprzestrzennej reurbanizacji, funkcje portowe i towarzysząca im działalność gospodarcza migrując na nowe tereny powoli uwalniają tereny, które według planu miejscowego będą przejmowane na funkcje ogólnomiejskie. Proces ten został już zapoczątkowany realizacją kilku inwestycji, rewitalizacją Starej Rzeźni, budowa biurowca Lastadia, portu jachtowego oraz budowa Morskiego Centrum Nauki. Oczekuje się, że proces przekształceń obszaru przyśpieszy po udrożnieniu dostępu drogowego poprzez realizację mostu Kłódnego i modernizacji mostu Długiego, a w przyszłości budowy mostów: Dworcowego i Zielonego na Kępę Parnicką.

Miasto i podmioty prywatne kontynuują proces przekształcania wysp Łasztowni i Kępy Parnickiej w nowe struktury śródmiejskie i adaptację terenów zwalnianych z funkcji portowych. Tempo tego procesu wyznaczają: potencjał inwestycyjny miasta w sferze infrastruktury i zagospodarowania terenów publicznych i dynamika relokacji działalności gospodarczej uzależniona od kondycji funkcjonowania działających tu przedsiębiorstw oraz powstawania logistycznej suprastruktury portowej.

Międzyodrzie, w części objętej granicami portu morskiego, jest pozbawione zabudowy mieszkaniowej, zdominowane jest funkcją portu i usług okołoportowych. Na pozostałej części obszaru koncentrują się funkcje transportowe - drogowe i kolejowe, zarówno łączące port z zapleczem lądowym, stacja rozrządowa Port Centralny, jak i tranzyt wewnątrzmijski ul. Gdańska i Estakada Pomorska, pomiędzy lewobrzeżem i prawobrzeżem. Dominującą rolę odgrywają układy komunikacji kolejowej, drogowej i wodnej. Międzyodrzie to, po Śródmieściu, drugie ważne skupisko miejsc pracy. W części południowej obszaru, w niecce depresyjnej znajdują się tereny rolno-ogrodnicze z zabudową jednorodzinną oraz ogrody działkowe sąsiadujące z wymagającymi ochrony łąkami, łągami i lasami poprzecinane systemem kanałów w obrębie Wyspy Puckiej i Ostrowa Bryneckiego.

3.10. DZIELNICA PÓŁNOC

Dzielnica Północ to zbiór historycznie samodzielnych wsi złożonych z niw siedliskowych - część mieszkalno-produkcyjna i niw uprawowych - pola uprawne, pastwiska, lasy gospodarcze i nieużytki, powiązanych

wspólnymi ciągami komunikacji drogowej, które w pasmie odrzańskim uzyskały połączenie kolejowe i zostały silnie zurbanizowane.

Obszar wysoczyzny tarasu górnego do połowy XX wieku pozostał obszarem o charakterze rolniczo-rzemieślniczym. Obecne zagospodarowanie dzielnicy ma charakter pasmowy z terenami węzłowymi stanowiącymi centra osiedli: pasmo dolne, nadodrzańskie to głównie tereny komercyjnych funkcji przemysłowo-portowych, pasmo krawędziowe, zagrożone zjawiskami geodynamicznymi, to strefa ogrodów z wyspą zabudową, zrenaturalizowanej zieleni z otwarciami krajobrazowymi, wykorzystywana na zielen publiczną, ogrodnictwa, sady i ogrody działkowe. Tereny o stosunkowo małych spadkach są zabudowane nisko intensywną zabudową mieszkalną oraz pełnią rolę terenów rozwoju zabudowy rozwijającego się tu mieszkalnictwa i usług, w tym oczekiwanej przez właścicieli terenów porolniczych wykupu i przeznaczenia ich na cele budowlane. Na Wysoczyźnie Warszawskiej rozlokowana jest przede wszystkim zabudowa o funkcji mieszkaniowej. Część terenów mieszkaniowych zlokalizowana w sąsiedztwie dzielnicy śródmiejskiej charakteryzuje się wysoką intensywnością zagospodarowania (osiedla wielorodzinne: Książąt Pomorskich, Bandurskiego, Drzetowo). W miarę oddalania się od centrum intensywność zmniejsza się. W osiedlach: Warszawo, Bukowo, Gołęcino-Gołław, Skolwin dominuje zabudowa jednorodzinna, podobnie jak w osiedlu Żelechowa w części zachodniej, a w części wschodniej, przy Odrze znajduje się głównie zabudowa wielorodzinna. W osiedlu Stołczyn zlokalizowana jest zabudowa wielorodzinna, zlokalizowana przy ulicach przecinających stok z zachowaniem niezabudowanych terenów osuwiskowych. Większość osiedli ma swe struktury oparte o założenia ruralistyczne o średniowiecznej proveniencji, w Skolwinie to nawsie i jego obudowa wzdłuż ul. Inwalidzkiej; na Stołczynie to ulice: Kościelna i Władysława Nehringa; na Warszawie to nawsie w ulicach: Szczecińskiej i Poznańskiej, a nawsie Gołęcina jest w ul. Strzałowskiej. Tereny dawnych wsi zachowały niwę siedliskową, część zabudowy zagrodowej i częściowo niwę uprawową, z rolnym podziałem pól.

Do szczególnych form dzielnicy zalicza się również zabudowę ul. Nad Odrą na odcinku od skrzyżowania z ul. Kościelną do ul. Kolejowej/Zamkniętej oraz ul. Nad Odrą od ul. Leśnej do ul. Narciarskiej. Cały ten odcinek został zbudowany na przełomie XIX/XX wieku jako zabudowa kamieniczna, czynszowa związana z powstającym w tym rejonie przemysłem i jest silnie powiązana z okresem industrializacji tej części miasta. Jest istotnym elementem kulturowym Szczecina i jego specyfiki przestrzenno-funkcjonalnej.

Wyjątkowy charakter posiada również zabudowa ulicy Nad Odrą w części między skrzyżowaniem z Kościelną a Zamkniętą i Kolejową – industrialna zabudowa dawnej wsi Krańnica, powstała przy okazji budowy Huty Szczecin na przełomie XIX/XX wieku. Swego rodzaju ewenementem urbanistycznym są dwa osiedla tzw. familoków - na ul. Zamkniętej i Monterskiej.

W obszarze dzielnicy znajdują się leśne enklawy Puszczy Wkrzańskiej oraz wartościowe obszary przyrodnicze objęte różnymi formami ochrony przyrody, predysponujące do rozwijania funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

Podstawowe funkcje dzielnicy stale ulegają przekształceniom, za którymi nie nadążają zmiany infrastrukturalne, techniczne i społeczne. Bariery rozwoju dzielnicy są: zdekapitalizowane tereny poprzemysłowe pasma dolnego, stan dróg nieodpowiadający obecnym potrzebom i intensywności ruchu pojazdów, w tym rosnącego udziału transportu ciężkiego, znaczna ilość prywatnych terenów o podziałach rolnych, wolne w porównaniu z rozwojem zabudowy (głównie deweloperskiej) tempo uzbrajania terenów, słabe nasycenie usługami społecznymi i związanymi z obsługą mieszkańców. Pomimo różnej dynamiki rozwoju pasm i wskazanych deficytów wyposażenia dzielnicy w paśmie górnym rejestruje się znaczny (dominujący w mieście) przyrost zabudowy mieszkaniowej.

3.11. DZIELNICA ZACHÓD

Dzielnica Zachód, podobnie jak Północ, jest obszarem zaplecza żywicielskiego miasta, ale jako przedpole forticy była często dewastowana, a jej zainwestowanie i zalesienie pozostało znikome do końca XX w.

Obszar dzielnicy składa się z kilku samodzielnych ośrodków wiejskich, dość dobrze powiązanych z centrum. Dzielnicę charakteryzuje obecnie intensywna urbanizacja, rozpoczęta tuż przed i po likwidacji twierdzy i narastająca wraz z rozwojem społecznym i gospodarczym Szczecina. Najstarsza przemysłowa zabudowa powstała w pasie nadodrzańskim - Pomorzany, zniszczona w czasie wojny, częściowo

podniesiona z gruzów obecnie podlegająca restrukturyzacji wraz ze strefą krawędziową. Część północno-zachodnia (Gumieńce) to do połowy XX w. teren rolniczy z centrum w nowożytnej wsi, z którego wydzielono mało przydatny rolniczo teren, na którym zlokalizowano ogromny cmentarz, oraz nieliczną zabudowę jednorodziną rozbudowaną w okresie międzywojennym a większość terenu pozostawiono na cele wojskowe i przemysłowe podobnie jak sąsiednie Krzekowo. Naturalnym kierunkiem rozwoju miasta miał być kierunek zachodni, ale krótki czas pokoju i wysiłek wojenny nie pozwoliły na ambitne plany rozwojowe.

W okresie powojennym zachodnie tereny miasta nie były kierunkiem preferowanym i pozostawały obszarem ekstensywnej zabudowy „prywatnej” o niskich możliwościach inwestycyjnych. Obecnie pasmo na terasie wyniesionej ponad poziom doliny rzecznej, pełni funkcje mieszkaniowe, usługowe i komercyjne (ogólnomiejskie i dzielnicowe), z przewagą funkcji mieszkaniowej o średniej i dużej intensywności. Podobnie kształtuje się struktura pasa sąsiadującego ze śródmieściem, dalej w kierunku zachodnim znajdują się tereny dawnych wsi z zachowanymi układami ruralistycznymi - Osów, Krzekowo, Gumieńce, obudowane wielkoobszarowymi osiedlami mieszkaniowymi - Pogodno, Niemierzyn, z terenami wojskowymi, terenami zieleni rekreacyjnej.

Dzielnica w strefie styku ze Śródmieściem kontynuuje jego intensywne zagospodarowanie, koncentrację usług i jest bardzo dobrze wyposażona w infrastrukturę społeczną.

Północna część dzielnicy to głównie obszary lasów, parków, ogrodów działkowych, z enklawami jednorodzinnych osiedli mieszkaniowych. Cała dzielnica od Puszczy Wkrzańskiej na północy do rzeki Odry na południu jest bogato wyposażona w zielen przydomową i wydzieloną, tworzącą zintegrowany system połączeń ekologicznych z terenami zieleni Śródmieścia.

Przestrzeń dzielnicy jest już w większości wypełniona strukturami zabudowy mieszkaniowej. Istniejące, niewielkie rezerwy terenów pod zabudowę mieszkaniową położone są na terenie Krzekowa i Osowa (zabudowa jednorodzinna) oraz na terenie Gumieniec, w jego zachodniej części (zabudowa wielorodzinna).

3.12. DZIELNICA PRAWOBRZEŻE

Dzielnica Prawobrzeże obejmuje wschodnią część miasta, złożoną z dawnych samodzielnych wsi należących do miasta Dąbie. Obecnie w wyniku urbanizacji, wykształcona jest w formie "palczastej" w kierunku do: Gryfina, Stargardu, Pyrzyc i Goleniowa. Lokalnym centrum Szczecina na Prawobrzeżu jest obszar koncentracji usług dzielnicowych przy arterii wjazdowej do Szczecina, ul. Andrzeja Struga. a kształt i rozkład terenów zainwestowania miejskiego w dzielnicy miała wpływ przedtransformacyjna polityka przestrzenna prowadząca do powstania we wschodniej stronie miasta, odmiennie niż przed wojną nowej struktury miejskiej w postaci dużych, spółdzielczych skupisk zabudowy mieszkaniowej oraz przebieg głównych tras wylotowych z miasta: linii kolejowej, ul. Andrzeja Struga, ul. Pyrzyckiej oraz autostrady A6. Obszar starego miasta Dąbia zachował czytelny historyczny układ ulic i część zabudowy, pełni funkcję osiedlowego ośrodka usług komercyjnych i społecznych. Zachowała się działalność produkcyjna w rejonie ul. Pomorskiej, a obszar w rejonie ul. Andrzeja Struga i ul. Wiosennej zdominowany został przez handel wielkopowierzchniowy i usługi, w tym świadczone na rzecz podmiotów gospodarczych. Dzielnice Prawobrzeże zamieszkuje około 80 tys. mieszkańców Szczecina (25%). Dzielnica pełni wszystkie podstawowe dla nich funkcje, takie jak: mieszkalnictwo, usługi, produkcja i logistyka, dystrybucja oraz rekreacja i dodatkowo turystyka wodna i funkcje lotnicze. Wzrasta koncentracja funkcji usługowych o charakterze ogólnomiejskim i dzielnicowym, głównie handel, administracja publiczna, sport i rekreacja, a także usługi oświaty i ochrony zdrowia. Bezpośrednie połączenie linią Szczecińskiego Szybkiego Tramwaju z centrum i lewobrzeżną częścią miasta koncentrującą miejsca pracy i usługi związane ze spędzaniem czasu wolnego znacznie podniosło standard zamieszkania mieszkańców tej dzielnicy.

Na obrzeżach dzielnicy znajdują się duże kompleksy leśne: Puszcza Goleniowska, Szczeciński Park Krajobrazowy "Puszcza Bukowa". Do dzielnicy należy rozległy akwen jeziora Dąbie z terenami na południe od jeziora Małe Dąbie, będącymi miejscem lokalizacji zespołu nadwodnych usług turystyczno-wypoczynkowych oraz lotniska lokalnego. Przewiduje się kontynuację rozwoju zabudowy turystycznej i apartamentowej w tym rejonie.

Duże zróżnicowanie krajobrazowe, urozmaicona konfiguracja terenu czynią dzielnicę atrakcyjną pod względem mieszkaniowym, rekreacyjnym i turystycznym. Duży udział powierzchni objętych różnymi formami ochrony przyrody (obszary Natura 2000) wymaga dostosowania rozwoju funkcji rekreacyjno-sportowej i intensyfikacji zagospodarowania brzegów jeziora Małe Dąbie do uwarunkowań przyrodniczych, chroniąc obszar przed powstaniem zbyt dużych kompleksów turystycznych. Atutem, przesądającym o atrakcyjności obszaru będzie realizacja infrastruktury rekreacyjno-sportowej w formule rozproszonej, mało- i średnioskalowej.

Pomimo zaburzeń zabudową współczesną, wartościowy pozostaje urbanistyczny układ kompozycyjny Starego Dąbia, z wyodrębnionym zespołem historycznym podlegającym ochronie konserwatorskiej oraz obszarami niezagospodarowanych terenów komunalnych, będących szansą rozwojową dzielnicy jako wieloaspektowego ośrodka turystycznego. Istotne fragmenty tej struktury wypełniły realizacje zespołów mieszkaniowych TBS. Dzielnica dobrze powiązana z transportowo z zapleczem województwa oraz z dostępem do układu europejskich autostrad, posiadająca tereny dla lokalizacji przemysłu, składów i usług oraz wolne obszary osadnicze jest nadal obszarem pozwalającym na znaczący rozwój gospodarczy miasta.

3.13. MIEJSKIE OBSZARY REPREZENTACYJNE

Podstawową substancją miejskich obszarów reprezentacyjnych są przestrzenie publiczne, które odzwierciedlają kondycję i tożsamość cywilizacyjno-społeczną, materialną i kulturową miasta i jego mieszkańców. Jako takie stanowią one dobro publiczne wspólnie użytkowane, a ich odpowiednie kształtowanie leży w interesie publicznym - jest istotnym narzędziem w budowaniu lokalnego kapitału społecznego, publicznym dobrem i zasobem wspólnoty mieszkańców. Zgodnie z powyższymi kryteriami wskazuje się następujące tereny:

- Stare Miasto Szczecina z jego historycznymi dominatami oraz jego najstarsza część Podzamcze odbudowane na zachowanych fundamentach zabudowy sprzed 1945 r. z zachowaniem zespołu wewnątrz placów i ulic obudowanych budynkami wg indywidualnych projektów opartych na badaniach konserwatorskich.
- Nowe Miasto jako reprezentacyjna dzielnica z drugiej połowy XIX w. z zachowaną strukturą przestrzenną i autentyczną zabudową licznymi gmachami publicznymi.
- Struktura przestrzenna zespołu placów i alej miasta wybudowanego po 1873 r. na obszarze dzieł twierdzy z autentyczną zabudową kamienicową śródmieścia.
- Łasztownia jako dawna portowa wyspa z wybudowanym pod koniec XIX w. „Portem Wolnościowym” z obiektami składowo produkcyjnymi i usługowymi, powiązana komunikacyjnie z miastem, z zachowaną historyczną zabudową, obecnie miejsce oczekujące na inwestycje o walorach śródmiejskich i wykorzystywana jako przestrzeń publiczna do zgromadzeń i imprez masowych z wykorzystaniem akwenu Odry.
- Stare Miasto Dąbia istotna historycznie część Szczecina z niewielką liczbą zachowanej zabudowy przy praktycznie kompletnym układzie przestrzennym z dużym potencjałem jako centrum autonomicznej dzielnicy Prawobrzeże.

Do miejskich obszarów reprezentacyjnych, które posiadają wybitną wartość urbanistyczną, architektoniczną, kulturową i społeczną należą:

- Zamek Książąt Pomorskich wraz z bezpośrednim otoczeniem (obiekt mieści: siedzibę Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, Operę i Operetkę, galerie wystawiennicze oraz inne placówki kulturalne)
- obszar zachowanych relikwów przestrzennych historii miasta i lokalizacji współczesnych ikon architektonicznych, zespół pięciu placów: pl. Piotra i Pawła, pl. Solidarności i pl. Hołdu Pruskiego stykający się z pl. Żołnierza Polskiego - dawnym placem Parad oraz placem teatralnym stanowiącym obecnie obszar komunikacyjny wjazdu do miasta
- powojenny zespół ulic wjazdowych do miasta - ul. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego - pl. Brama Portowa - pl. Zwycięstwa

- obszar dawnego przedpoła miasta, obudowany w połowie XIX w. obiektami twierdzy z jej portem wcinającym się w miasto, po likwidacji twierdzy centralny teren rekreacyjny miasta obudowany ważnymi budynkami miejskimi: ratuszem, pocztą, synagogą biblioteką i budynkami wojskowymi - pl. Tobrucki - pl. Ratuszowy
- zespół zabudowy i układ przestrzenny Nowego Miasta z placem Zwycięstwa stanowiący dawny wjazd do miasta a następnie teren lokalizacji reprezentacyjnych obiektów z pierwszego okresu rozbudowy miasta, plac Batorego, aleja 3 Maja, plac Zawiszy Czarnego, Brama Portowa i plac Zwycięstwa
- obszar dawnego fortu Leopolda z ul. Wały Chrobrego z placami Obrońców Westerplatte, Adama Mickiewicza oraz parkiem im. Stefana Żeromskiego (dawnym cmentarzem) i ulicami na nabrzeżu Odry
- główna oś kompozycyjna koncepcji zagospodarowania fortu Wilhelma w zrealizowanych projektach z końca XIX w.: al. Jana Pawła II jako kontynuacja zespołu placów parad wychodząca z ich styku, z placami: Lotników, Grunwaldzkim i zamknięta kompleksem budynków Urzędu Miasta
- tereny zieleni urządzonej - Jasne Błonia - park im. Jana Kasprowicza
- druga oś wyjazdowa z miasta od placu Zwycięstwa w kierunku Tanowa: al. Wojska Polskiego, plac Zgody, plac Szarych Szeregów, do ul. Wawrzyniaka, obudowana do granicy fortyfikacji miejskich zwartą zabudową śródmiejską, a dalej na terenie „Zachodniego Krańca” zabudową rezydencjonalną
- dawna droga wjazdowa z południa: ul. Mieszka I, plac Tadeusza Kościuszki, aleja Piastów - pl. Szarych Szeregów - ul. marsz. Józefa Piłsudskiego z placami Odrodzenia i Grunwaldzkim.

3.14. LOKALNE CENTRA USŁUGOWE

W celu identyfikacji lokalnych centrów usługowych (subcentrów) na terenie miasta przyjęto następujące kryteria:

- koncentracja obiektów o zróżnicowanych funkcjach centrotwórczych, zaspokajających podstawowe, codzienne potrzeby (usługi, w szczególności handel, gastronomiczne, ochrony zdrowia, oświaty, kultury, edukacji pozaszkolnej, kultury fizycznej, sakralne i inne), występujących w grupie min. trzy funkcje i w odległości od siebie nie większej niż 150 m; nie wskazano pojedynczych obiektów
- znaczna koncentracja usług osiedla lub występuje potrzeba i możliwość rozbudowy programu istniejącego lokalnego centrum usługowego
- obszar posiada cechy węzłowe - znajduje się na istotnych powiązaniach komunikacyjnych, przede wszystkim komunikacji publicznej lub posiada inne cechy ośrodka osiedla
- przestrzeń jest użytkowana i chętnie odwiedzana przez mieszkańców lub z powodu innych uwarunkowań sprzyja budowaniu więzi lokalnych i poprawie jakości zamieszkania
- przestrzeń przedstawia wartość użytkową, kulturową, bądź stanowi wyróżniający się układ kompozycyjny np. dawne nawsie układów ruralistycznych.

Lokalizacja zidentyfikowanych centrów lokalnych znajduje się na mapie 1 UWARUNKOWAŃ, a ich zmienna struktura oraz trudny do ustalenia obszar nie pozwalają na szczegółową charakterystykę.

3.15. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ – OBSZARY ZDEGRADOWANE, OBSZARY DO REWITALIZACJI

Dokumentem identyfikującym zdegradowane obszary wymagające najpilniejszej interwencji jest Lokalny Program Rewitalizacji dla Szczecina na lata 2017-2023 (LPR), mający za zadanie integrowanie działań miasta, w oparciu o zinventaryzowany zasób mieszkaniowy i zdiagnozowaną kondycję społeczną. W LPR wskazano obszary zdegradowane, charakteryzujące się koncentracją problemów, w szczególności społecznych, wymagające kompleksowych działań rewitalizacyjnych przy aktywnym udziale mieszkańców. Obszar zdegradowany wyznaczono na podstawie analizy porównawczej osiedli Szczecina. Podział delimitacyjny Szczecina oparto o obowiązujący w mieście podział na jednostki przestrzenno-administracyjne. Zastosowano trzy typy wskaźników degradacji, obejmujące sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną (wskaźniki struktury, natężenia i dynamiki). Uzyskane wartości wskaźników dla osiedli porównywano z wartością referencyjną dla Szczecina. Na podstawie zgromadzonych danych przeprowadzono analizę

współwystępowania negatywnych zjawisk zachodzących na obszarze miasta w przywołanych sferach i wyznaczono obszary zdegradowane w granicach administracyjnych osiedli.

W programie rewitalizacji zidentyfikowano tereny zdegradowane. Obszary, na których zjawiska degradacji zabudowy są szczególnie widoczne, obejmują tereny całego dolnego tarasu nadodrzańskiego lewobrzeżnej części Szczecina z wyłączeniem osiedla Stare Miasto oraz część najstarszej zabudowy wielorodzinnej na Prawobrzeżu.

Obszarem o największych potrzebach są rejony zabudowy kamienicowej w osiedlach Centrum, Śródmieście Zachód, Nowe Miasto i Turzyn. Obszar ten, szczególnie Centrum dotknięty jest depopulacją, substancja mieszkaniowa jest w złym stanie, brak właściwej infrastruktury. Działania rewitalizacyjne powinny objąć zabudowę historyczną w celu podniesienia jakości zamieszkania i przeciwdziałania degradacji w sferze społecznej.

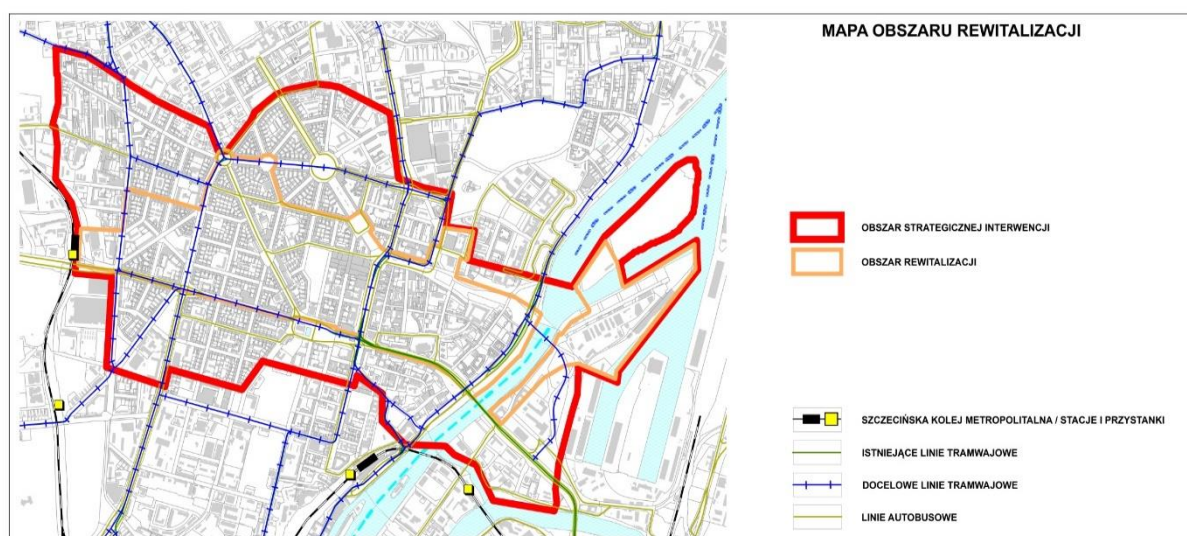
Procesom powstawania obszarów zainwestowanych, nowych zespołów zabudowy, centrów handlowych i produkcyjno-usługowych, towarzyszą jednocześnie procesy: degradacji terenów poza zainteresowaniem inwestycyjnym i powstawanie terenów, na których wyhamował przyrost liczby nowych mieszkańców, użytkowników, zatrzymały się procesy modernizacji i kumulują się niekorzystne zjawiska społeczne.

Obszary zabudowy z okresu od końca XIX w. do pierwszej połowy XX w., o zróżnicowanym standardzie wyposażenia, są traktowane jako wymagające prac remontowych i renowacyjnych, modernizacji energetycznej, a szczególnie zaniedbane i kosztochłonne stanowią potencjalne ośrodki powstawania i utrzymywania się niekorzystnych zjawisk społecznych.

Ważnym zadaniem rewitalizacyjnym o znaczeniu lokalnym jest przekształcenie okolicy ul. Kolumba. Planowane działania rewitalizacyjne mają na celu wydobycie specyficznego potencjału postindustrialnego tego obszaru. W rejonie ul. Krzysztofa Kolumba w dawnych obiektach przemysłowych utrwała się handel towarowy i wielogabarytowy. Zidentyfikowane problemy obejmują: rozproszone własności, ruch tranzytowy do portu, stan techniczny i sposób użytkowania stanowi o potrzebie przebudowa ul. Krzysztofa Kolumba, z uwzględnieniem sąsiedztwa terenów kolejowych.

Zespoły zabudowy blokowej powstałe w latach 60-70 XX w., w tym zabudowy wysokiej do XI kondygnacji wymagają remontów i modernizacji. Są to zespoły mieszkaniowe charakteryzujące się bardzo dobrym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną i zielenią urządzone. Lokalnie pojawiają się problemy dogęszczania zespołów mieszkaniowych z wielkiej płyty oraz rosnącego deficytu powierzchni parkingowych. Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) na terenie miasta: Śródmieście i Łasztownia

Rycina 10. Obszar strategicznej interwencji w mieście



Źródło: opracowanie własne.

OSI to obszar interwencji, które są dokonywane w obszarze Śródmieścia w granicach pomiędzy: linią kolejową i stacją Turzyn, Łasztownią i wyspą Grodzką - według schematu powyżej. Zintegrowane

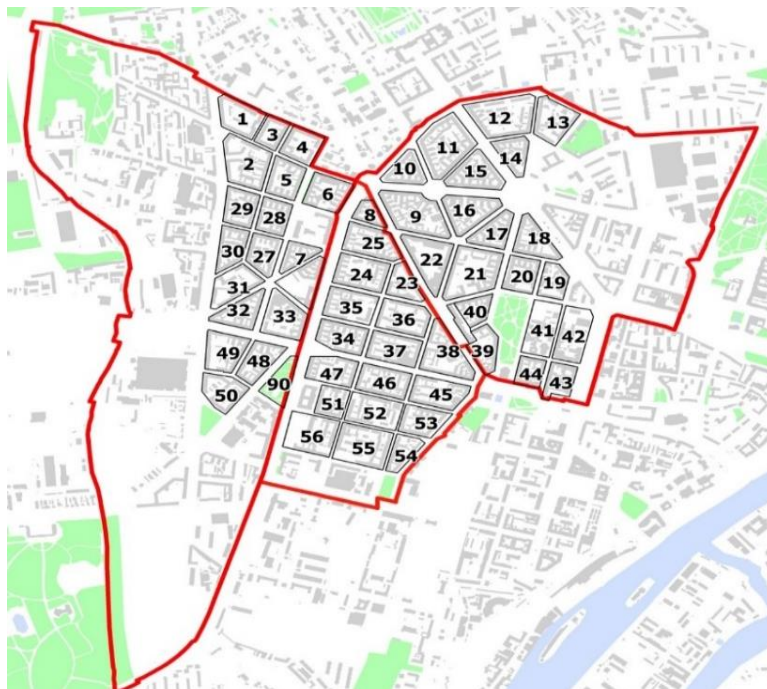
przedsięwzięcia w sferze społecznej, przestrzennej, technicznej i gospodarczej, mające przyczynić się do kompleksowej i trwałej odnowy obszaru, pobudzenia rozwoju gospodarczego i aktywności zawodowej mieszkańców, stworzenia nowych przestrzeni publicznych, w tym wykreowania nowej jakości życia miasta, odwrócenia trendu migracji z centrum i reurbanizacji terenów poprzemysłowych portu na wyspach Międzyodrza, kompleksowe i komplementarne działania w celu integracji osiedli Centrum i Stare Miasto z Łasztownią.

Ustalonym elementem strategicznej interwencji jest śródmiejski odcinek alei Wojska Polskiego pomiędzy placem Zwycięstwa i placem Szarych Szeregów oraz kwartały, wraz z fragmentami przyległych do alei ulic. Przewidywana przebudowa na tym odcinku al. Wojska Polskiego ma na celu wprowadzenie ruchu uspokojonego, w znacznym stopniu ograniczającego ruch pojazdów.

W 2016 roku Miasto przystąpiło do realizacji projektu modelowego pn. „Modelowa rewitalizacja obszaru przestrzeni publicznej i zabudowy śródmiejskiego odcinka al. Wojska Polskiego w Szczecinie”.

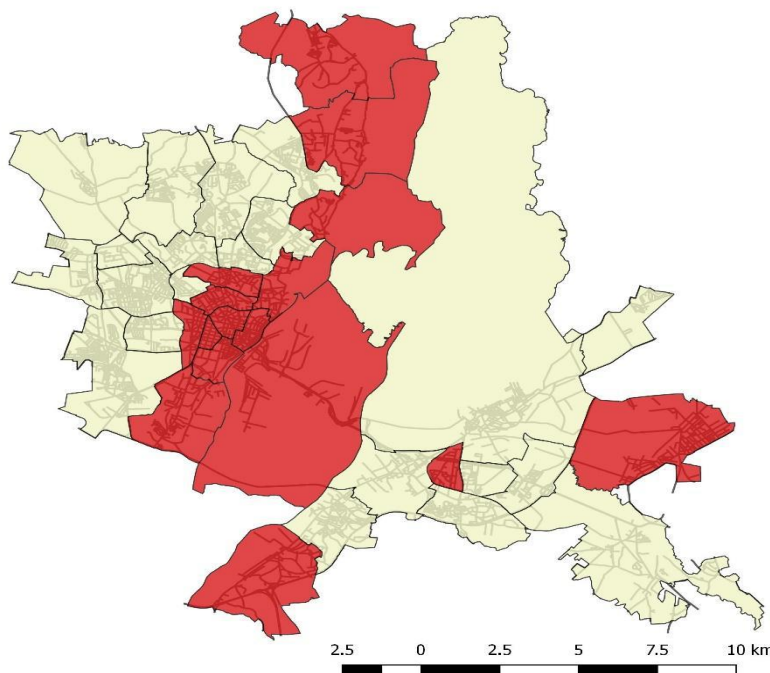
Powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 3,13 km², liczba mieszkańców: 51 774, osiedla: Centrum, Śródmieście Zachód, Turzyn.

Rycina 11. Obszar rewitalizacji



Źródło: LPR dla miasta Szczecin na lata 2017-2023, Szczecin 2018.

Rycina 12. Obszary zdegradowane w osiedlach Szczecina, zidentyfikowane w LPR



* Obszar zdegradowany oznaczono na mapie kolorem czerwonym.

Źródło: LPR dla miasta Szczecin na lata 2017-2023, Szczecin 2018, s. 147.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Mapa 2. Środowisko miasta

Mapa 5. Infrastruktura techniczna

4.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ

System wodociągowy Szczecina obejmuje niemal cały zabudowany obszar miasta, obsługując 98% mieszkańców. Podstawowym źródłem zasilania systemu są dwa ujęcia wód powierzchniowych: MIEDWIE (zlokalizowane poza granicami miasta, w gminie Stare Czarnowo), POMORZANY-KANAŁ KUROWSKI oraz cztery ujęcia wód podziemnych: PILCHOWO, ŚWIERCZEWO, ARKONKA i SKOLWIN. W trybie pracy ciągłej pracują ujęcia: MIEDWIE, PILCHOWO i SKOLWIN, zaś pozostałe stanowią ujęcia zapasowe, które eksploatowane są okresowo. System ten gwarantuje zaspokojenie aktualnego i przewidywanego zapotrzebowania na wodę do celów komunalnych i gospodarczych.

Poza ujęciami komunalnymi na terenie Szczecina zlokalizowane jest 61 ujęć wody podziemnej eksploatowanych przez osoby fizyczne, zakłady przemysłowe i instytucje publiczne oraz 52 ujęcia wody powierzchniowej, z czego z 27 ujęć woda pobierana jest na cele przemysłowe.

Dla największych ujęć wody podziemnej na terenie Szczecina ustanowiono strefy ochronne obejmujące teren ochrony bezpośredniej i pośredniej:

- ujęcie Pilchowo; ul. Wodociągowa, użytkowane przez ZWiK sp. z o.o. w Szczecinie
- ujęcie Świerczewo; ul. Przygodna, użytkowane przez ZWiK sp. z o.o. w Szczecinie
- ujęcie Arkonka, ul. Międzyparkowa, użytkowane przez ZWiK sp. z o.o. w Szczecinie
- ul. Kniewska, użytkowana przez Drobimex sp. z o.o. w Szczecinie.

Strefy ochronne obejmujące wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanowiono dla komunalnego ujęcia wody Skolwin ul. Biwakowa, użytkowanego przez ZWiK sp. z o.o. oraz dla ujęć wody m.in. w następujących obiektach: Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 2 w Szczecinie ul. Powstańców Wielkopolskich, Stocznia Szczecińska, EC Pomorzany ul. Szczawiowa, Carlsberg Polska S.A. Oddział Browar Bosman ul. Chmielewskiego, 109 Szpital Wojskowy w Szczecinie ul. Piotra Skargi, Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ZDROJE", Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Zespolony ul. Arkońska, Oczyszczalnia Ścieków "Ostrów Grabowski".

W obszarze miasta Szczecin znajduje się również strefa ochrony pośredniej ujęcia wody „Grzybowa”, użytkowanego przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Policach.

Całkowite zużycie wody w mieście wynosi około 21 mln m³ rocznie - średnio 57,5 tys. m³ na dobę. Pomimo corocznego wzrostu cen wody, w latach 2012-2019 odnotowywano sukcesywny wzrost zużycia wody. Dzięki rozbudowie Zakładu Produkcji Wody „Miedwie” i budowie drugiej nitki magistrali, Szczecin uzyskał stałe, bezawaryjne źródło czystej i zdrowej, podwójnie filtrowanej wody, w ilościach całkowicie zaspokajających potrzeby miasta. Zdolności produkcyjne zakładów produkcji wody umożliwiają zaopatrywanie w wodę także odbiorców spoza granic administracyjnych miasta. Do szczecińskiej sieci wodociągowej przyłączone są sąsiadujące z miastem części miejscowości: Ostoja i Ustowo (gmina Kołbaskowo), Bezrzecze i Mierzyn (gmina Dobra) oraz Pilchowo (gmina Police). System wodociągowy posiada rezerwy, zapewniające możliwość podłączenia w przyszłości kolejnych odbiorców z gmin ościennych.

Na koniec 2019 roku całkowita długość sieci wodociągowej wynosiła - 985,98 km, w tym: magistralnej - 206,43 km, rozdzielczej - 779,55 km. Znaczne różnice wysokości położenia poszczególnych obszarów miasta powodują konieczność pracy wodociągów w różnych strefach ciśnienia. Ciśnienie w sieci regulowane jest przez 5 zbiorników oraz 9 strefowych pompowni wody.

Tabela 5. Stan techniczny sieci wodociągowej

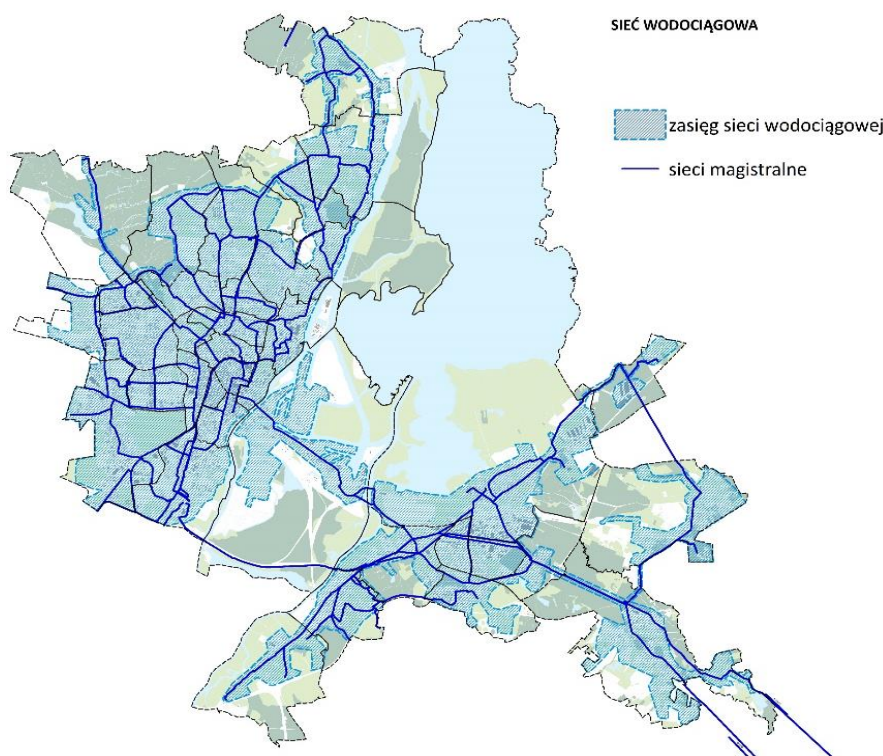
Sieć wodociągowa wg wieku	do 10 lat	11-25 lat	26-50 lat	51-100 lat	powyżej 100 lat
%	35	14	25	25	1

Źródło: ZWiK sp. z o.o.

Uwarunkowania związane z infrastrukturą techniczną systemu zaopatrzenia w wodę to:

- brak deficytów wody na terenie miasta, rezerwy zapewniające możliwość przyłączenia do sieci wodociągowej odbiorców z gmin sąsiednich
- rozległość systemu zaopatrzenia
- poprawa ciągłości dostawy wody dzięki bieżącej modernizacji i rozbudowie systemu wodociągowego
- ograniczenia wynikające z zagrożenia wód jeziora Miedwie przez zanieczyszczenia w jego zlewni.

Rycina 13. Zasięg sieci wodociągowej na terenie miasta



Źródło: Opracowanie własne.

4.2. ODPROWADZANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW

Szczecin nie posiada jednolitego systemu kanalizacyjnego. Na jego obszarze występuje zarówno kanalizacja ogólnospławna (głównie w starszych, centralnych dzielnicach), jak i rozdzielcza (pełna i niepełna) w różnych konfiguracjach zlewni. Głównymi odbiornikami ścieków z miasta są oczyszczalnie ścieków: POMORZANY i ZDROJE.

W 2019 r. łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosiła około 678 km, w tym ogólnospławnej - 231 km i sanitarnej - 447 km. Analogicznie do zużycia wody, pomimo corocznego wzrostu stawek za odprowadzenie ścieków w latach 2012-2019, odnotowywano sukcesywny wzrost ilości ścieków odprowadzanych do kanalizacji.

W lewobrzeżnej części Szczecina do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 99,89% mieszkańców. Ścieki odprowadzane są systemem kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej poprzez kolektory grawitacyjno-tłoczne do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni POMORZANY, o przepustowości 66,0 tys. m³/d. Na oczyszczalnię ścieki dopływają czterema systemami tłocznymi, za pośrednictwem 5 głównych pompowni ścieków: GRABÓW, DOLNY BRZEG, GÓRNY BRZEG, BIAŁOWIESKA i SZCZAWIOWA oraz dodatkowo z punktu zlewnego ścieków dowożonych, zlokalizowanego w bezpośrednim sąsiedztwie oczyszczalni. Dalszy przepływ ścieków przez oczyszczalnię, aż do wylotu do rzeki Odry odbywa się grawitacyjnie.

W zlewni lewobrzeżnej dominują ścieki bytowo-gospodarcze, udział ścieków przemysłowych jest znikomy. Łączna ilość ścieków dopływających do oczyszczalni to ok. 20-23 mln m³/rok. W wyniku procesów oczyszczania ścieków powstają odpady, głównie osady ściekowe, które są suszone i spalane w stacji termicznej utylizacji osadów, zlokalizowanej na terenie oczyszczalni. W procesie spalania osadów uzyskiwana jest energia cieplna i elektryczna, wykorzystywane na potrzeby własne oczyszczalni.

Z przeważającej części terenów Międzyodrza ścieki odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni OSTRÓW GRABOWSKI o przepustowości 3,2 tys. m³/d. Oczyszczalnia odbiera i oczyszcza ścieki komunalne z terenów portowych i przemysłowych. Do oczyszczalni przyjmowane

są także ścieki dowożone ze statków. W obszarze Międzyodrza funkcjonuje również mechaniczno-chemiczna oczyszczalnia PKP PORT CENTRALNY.

W prawobrzeżnej części Szczecina do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 97,56% mieszkańców. Ścieki odprowadzane są kanalizacją sanitarną poprzez kolektory grawitacyjno-tłoczne do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ZDROJE o przepustowości 18 tys. m³/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z oczyszczalni jest kanał Cegielinka-Odra Wschodnia. W wyniku procesów oczyszczania ścieków powstają odpady, głównie osady ściekowe, które są suszone i spalane w stacji termicznej utylizacji osadów w Oczyszczalni Ścieków Pomorzany. Największe pompownie ścieków obsługujące prawobrzeżną część miasta to: PODJUCHY, DĄBIE, TARTACZNA oraz WIELGOWO. Łączna ilość ścieków dopływających do oczyszczalni to ok. 5,5 mln m³/rok.

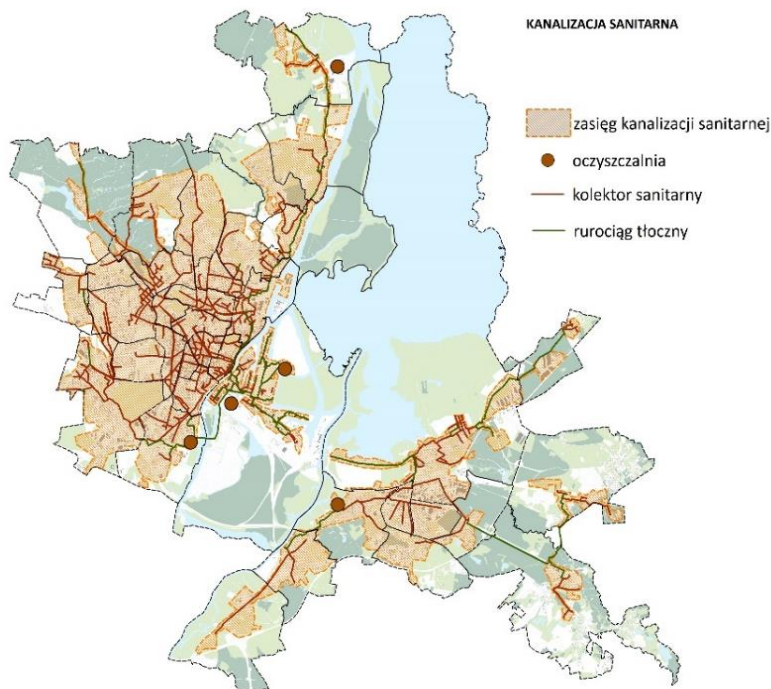
W obszarze miasta wyznaczone zostały 2 aglomeracje ściekowe: Szczecin Lewobrzeże oraz Szczecin Prawobrzeże. Obszar aglomeracji określa zasięg istniejącej oraz planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej dla ścieków komunalnych zakończonych oczyszczalniami ścieków.

Do szczecińskiej sieci kanalizacyjnej przyłączone są sąsiadujące z miastem części miejscowości: Ostoja (gmina Kołbaskowo), Bezrzecze i Mierzyn (gmina Dobra) oraz Pilchowo (gmina Police).

Uwarunkowania systemu gospodarki ściekowej to:

- oddalenie nowopowstającej zabudowy od istniejących i projektowanych systemów kanalizacyjnych w peryferyjnych dzielnicach miasta
- najwyższe, w stosunku do pozostałego uzbrojenia, koszty realizacji systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków
- brak kanalizacji w systemie rozdzielczym powodujący odprowadzenie wód deszczowych do kanalizacji ogólnospławnej, co w czasie opadów deszczu oraz roztopów powoduje nawet trzykrotny wzrost ilości ścieków dopływających do oczyszczalni
- brak rezerw czynnych oczyszczalni ścieków, konieczność ich rozbudowy.
- pomimo sukcesywnego wzrostu opłat za odprowadzenie ścieków w latach 2012-2019 i spadku liczby ludności odnotowuje się sukcesywny wzrost ilości ścieków odprowadzanych do kanalizacji.

Rycina 14. Zasięg sieci kanalizacyjnej na terenie miasta



Źródło: Opracowanie własne.

4.3. GOSPODAROWANIE WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI

Szczecin nie posiada jednolitego systemu gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi. W mieście funkcjonuje zarówno kanalizacja ogólnospławna, jak i rozdzielcza (pełna i niepełna) występująca w różnych konfiguracjach na obszarze zlewni. Sieć kanalizacji deszczowej odprowadza wody opadowe i roztopowe do wód powierzchniowych oraz do kanalizacji ogólnospławnej. Głównymi odbiornikami wód opadowych i roztopowych z miasta są wody powierzchniowe w zlewni rzeki Odry i jeziora Dąbie.

Odpowiedzialność za poszczególne elementy systemu jest rozproszona. Podmioty zarządzające poszczególnymi elementami systemu to: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie podlegający pod Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Zakład Usług Komunalnych, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Szczecinie oraz Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Szczecin.

Na podstawie pozyskanych danych zewidencjonowano łącznie ok. 320 km sieci deszczowej i 231 km sieci ogólnospławnej. Miasto nie posiada aktualnej ewidencji urządzeń wodnomelioracyjnych: rowów i drenaży melioracyjnych, stanowiących najczęściej pozostałość po terenach rolniczych, które zostały przekwalifikowane na tereny budowlane. Regulacji wymagają własności i odpowiedzialność za utrzymanie tych urządzeń.

W związku z postępującą urbanizacją terenów przeznaczonych pod zabudowę przybywa urządzeń wodnomelioracyjnych, którym należy przywrócić sprawność techniczną. Dotyczy to przede wszystkim północnych dzielnic Szczecina (Skolwin, Stołczyn, Warszewo) i terenów na Prawobrzeżu (Wielgowo i Sławocieszce). Prace konserwacyjne mające na celu poprawę stanu technicznego urządzeń wodnomelioracyjnych prowadzone są na bieżąco, w ramach prac modernizacyjnych w latach 2018-2019 przeprowadzone zostały remonty 2,54 km rowów melioracyjnych na terenach miejskich, 238 m rowów na terenach leśnych, 494 m strumieni oraz odmulone zostały 4 zbiorniki wodne.

Dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania istniejącego systemu zrealizowane zostały inwestycje mające na celu poprawę stanu technicznego zbiorników wodnych i cieków na obszarze miasta, m.in.: renowacja Stawu Brodowskiego, rewitalizacja stawu przy ulicy Smutnej, program „Regulacja

stosunków wodnych w parku leśnym Arkońskim”, w tym regulacja strumienia Osówka i przywrócenie funkcjonalności czterech zbiorników wodnych na terenie parku leśnego Syrenie Stawy.

Do realizacji przygotowywane są inwestycje: przerzut wody z jeziora Głębokie do strumienia Osówka, regulacja strumieni Pilchówka, Skolwinka/Żółwinka, Żabiniec, Kijanka, Zielonka, Glinianka, Warszawiec, Arkonka, Bystry Potok, Jasmundzka Struga, Osiniec oraz Osieńczyk wraz z odtworzeniem istniejących i realizacją nowych zbiorników retencyjnych na tych ciekach. Planowane jest również odtworzenie i rozbudowa istniejących zbiorników przy Białej Leśniczówce. Przyrost powierzchni terenów zabudowanych i utwardzonych (zainwestowanych), szczególnie w północnych i zachodnich obszarach miasta zwiększa spływy powierzchniowe na skutek uszczelniania podłoża gruntowego. W świetle zmian klimatycznych i ekonomicznych uwarunkowań realizacji sieci i urządzeń wodnych dla wód opadowych istniejący system retencji jest niewystarczający. Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania obowiązku retencji wód opadowych i roztopowych dla inwestycji realizowanych z zabudową, o powierzchni połaci dachowych i utwardzonych powierzchni terenu większych niż 1000 m², to przykład dobrej praktyki - działań opóźniających spływ wód do kanalizacji i odciążających system odprowadzania wód zwłaszcza w czasie występowania deszczy nawalnych.

Gospodarka wodami opadowymi i roztopowymi jest uwarunkowana:

- częściowym brakiem rozdzielczego systemu kanalizacji, powodującym odprowadzenie wód deszczowych do kanalizacji ogólnospławnej (Lewobrzeże)
- lokalnym brakiem kanalizacji deszczowej, który na terenach o niekorzystnych warunkach gruntowych skutkuje koniecznością realizacji indywidualnych, szczelnych zbiorników na wody opadowe
- postępującą urbanizacją terenów porolniczych i wzrostem powierzchni utwardzonych, skutkującymi zwiększeniem spływów powierzchniowych i brakiem możliwości ich odbioru przez zlewnie, a w konsekwencji lokalnymi podtopieniami
- brakiem koordynacji mało- i wielkoskalowych działań na rzecz podnoszenia zdolności retencyjnej terenów, utrudniającym prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodami opadowymi
- trudnościami w realizacji działań naprawczych, które spowodowane są brakiem aktualnej ewidencji urządzeń wodnomelioracyjnych i drenaży oraz nieuporządkowanym stanem własności utrudniającym bieżącą konserwację i skuteczne zarządzanie systemem na terenach miejskich i gmin sąsiednich
- brakiem kompleksowej i spójnej polityki gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi dla miasta i gmin ościennych w zlewniach, rozproszoną odpowiedzialnością za poszczególne elementy systemu.

4.4. ZAOPATRZENIE W GAZ

Szczecin zaopatrywany jest w gaz ziemny wysokometanowy z krajowego systemu gazowniczego. Zasilanie miasta odbywa się dwustronnie, przez 3 stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia: od strony Polic, poprzez stację WARSZEWO oraz od strony Stargardu, poprzez stacje PODJUCHY i PŁONIA. Dystrybucja gazu na terenie miasta odbywa się przez gazociągi niskiego i średniego ciśnienia, a także poprzez stacje gazowe II stopnia (redukcyjno-pomiarowe) zlokalizowane na terenie miasta. System ten gwarantuje zaspokojenie aktualnego zapotrzebowania na gaz oraz stabilność dostaw do odbiorców.

Na poprawę bezpieczeństwa zaopatrzenia w gaz miasta Szczecin znaczący wpływ ma wybudowany w 2016 roku terminal gazu skroplonego LNG w Świnoujściu wraz z gazociągiem przyłączeniowym relacji Szczecin-Świnoujście.

Stopień gazyfikacji gminy Szczecin wynosi ok. 82,2 %. W 2019 r. zużycie gazu z sieci wyniosło 130 041 tys.m³, a liczba odbiorców 144 945.

Przez obszar miasta przebiegają następujące gazociągi wysokiego ciśnienia:

- gazociąg DN 300 odgałęzienie Police-Szczecin (rok budowy 1992 rok) o ciśnieniu roboczym gazu powyżej 2,5 MPa
- gazociąg DN 250 Stargard-Szczecin (rok budowy 1997 rok) o ciśnieniu roboczym gazu powyżej 2,5 MPa

- gazociąg DN 150 odgałęzienie Szczecin Płonia (rok budowy 1998 rok) o max. ciśnieniu roboczym gazu powyżej 2,5 MPa.

Łączna długość sieci gazowej na terenie miasta Szczecin w roku 2019 wynosiła 933,2 km, w tym średniego ciśnienia – 379,7 km oraz niskiego ciśnienia – 553,5 km. Stan techniczny sieci gazowych należy uznać za dobry, co jest efektem sukcesywnej modernizacji i rozbudowy systemu.

Uwarunkowania związane z infrastrukturą techniczną systemu gazowniczego to:

- znaczny udział, zwłaszcza w przypadku sieci magistralnych stalowej sieci gazowej
- układ sieci gazowej magistralnej średniego ciśnienia wynikający z kierunków zasilania Szczecina w gaz i przestrzennego rozmieszczenia stacji redukcyjno-pomiarowych II-go stopnia będących niezbędną częścią infrastruktury gazownicznej
- strefy kontrolowane dla sieci gazowych wynikające z przepisów odrębnych.

4.5. CIEPŁOWNICTWO

System ciepłowniczy (sieć ciepłownicza) miasta Szczecin zasilany jest z pięciu źródeł: EC Pomorzany, EC Szczecin, CR Dąbska, CR Marlicza oraz Zakład Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów (ZTUO). Wszystkie te źródła zasilają otwarty system ciepłowniczy wspólny dla lewo- i prawobrzeżnej części miasta. Na prawobrzeżu, w dzielnicy Podjuchy funkcjonuje również niezależny system ciepłowniczy oparty o Elektrociepłownię przy ul. Sądzińskiej, docelowo przewidziany do włączenia do wspólnego układu.

ZTUO rozpoczął dostawę ciepła do sieci w I kwartale 2018 r. i wpływa korzystnie na efektywność energetyczną systemu ciepłowniczego, zapewniając dywersyfikację dostaw ciepła przy wykorzystaniu paliwa alternatywnego do obecnie wykorzystywanych, zwiększając tym samym bezpieczeństwo energetyczne Szczecina.

Tabela 6. Źródła ciepła zasilające system ciepłowniczy

Lp.	Nazwa obiektu	Właściciel	Moc zainstalowana kotłów [MW]	Paliwo
1	EC Szczecin	PGE Energia Ciepła S.A.	120	biomasa
2	EC Pomorzany	PGE Energia Ciepła S.A.	195	pył węglowy
3	ZTUO	Gmina Miasto Szczecin	32	odpady komunalne
4	CR Marlicza	SEC sp. z o.o.	52/65	olej napędowy lekki/ gaz ziemny GZ-50
5	CR Dąbska	SEC sp. z o.o.	106	węgiel kamienny
6	EC Sąsiedzka* (niezależny system ciepłowniczy)	SEC sp. z o.o.	8,65	gaz ziemny GZ-50

Źródło: SEC sp. z o.o.

Na koniec 2020 roku liczba klientów korzystających z ciepła systemowego wynosiła ok. 18 000, z czego 82% to klienci indywidualni i 9% klienci instytucjonalni (np.: spółdzielnie mieszkaniowe). Pozostałe 9 % klientów zlokalizowanych poza zasięgiem sieci ciepłej zaopatrywane jest z kotłowni lokalnych. W 2020 roku SEC sp. z o.o. dostarczyła do odbiorców ok. 3,65 mln GJ energii ciepłej oraz ok. 31 000 MWh energii elektrycznej.

Całkowita długość sieci ciepłej wynosi 357 km, w tym 60 % to sieci preizolowane, 32% sieci kanałowe, a 8 % sieci napowietrzne. Sieci ciepłownicze są od wielu lat sukcesywnie modernizowane i rozbudowywane.

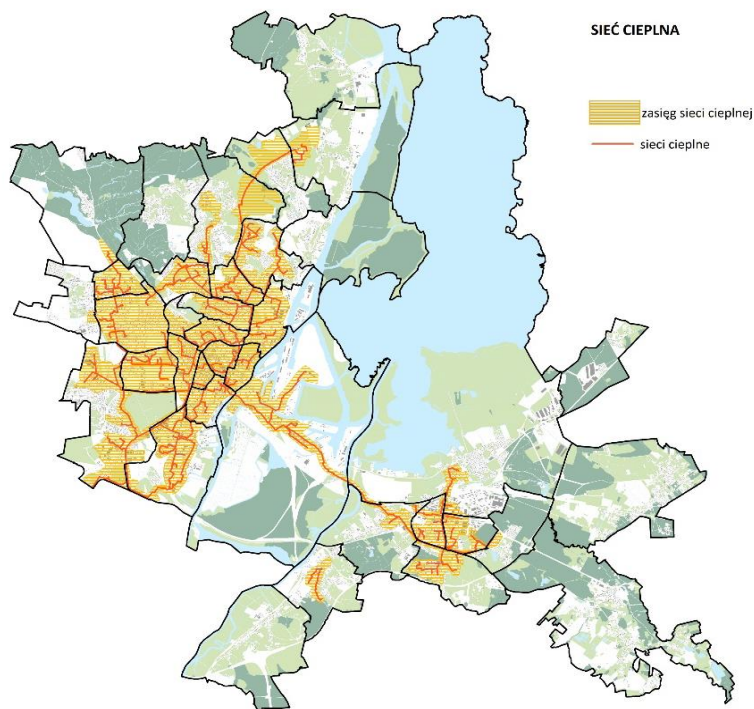
System ciepłowniczy jest sukcesywnie rozbudowywany. Poprzez budowę odcinków tranzytowych i magistral następuje rozwój sieci do części miasta nieobjętych dotychczas systemem ciepłowniczym - szczególnie w północnych i południowych obszarach miasta. SEC sp. z o.o. realizuje nowe sieci doprowadzając je do obszarów do tej pory zasilanych z kotłowni lokalnych. Wraz z rozwojem

budownictwa wielorodzinnego SEC rozbudowuje system ciepłowniczy na terenie Warzymic (gmina Kołbaskowo).

Uwarunkowania związane z infrastrukturą techniczną systemu ciepłowniczego to:

- niezawodność dostaw ciepła oraz rozwój sieci ciepłej i związane z tym ograniczanie niskiej emisji, zwłaszcza w obszarach historycznej zabudowy w centrum miasta
- zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji ciepła
- poprawa efektywności energetycznej systemu dzięki modernizacji i rozbudowie systemu ciepłowniczego, kontynuacja wymiany sieci przestarzałych na preizolowane sieci przesyłowe
- ograniczony zasięg sieci ciepłej na terenie miasta, relatywnie wysokie koszty przyłączenia do sieci ciepłej
- brak mechanizmów zachęt i konkurencyjności sieci ciepłej w stosunku do źródeł indywidualnych.

Rycina 15. Zasięg sieci ciepłej na terenie miasta



Źródło: opracowanie własne.

4.6. ELEKTROENERGETYKA

Głównymi źródłami zasilającymi miasto Szczecin w energię elektryczną są:

- Elektrownia Dolna Odra w Nowym Czarnowie
 - Elektrociepłownia Szczecin (ECS) w Szczecinie
 - Elektrociepłownia Pomorzany (ECP) w Szczecinie,
- należące do Zespołu Elektrowni Dolna Odra.

Elektrownia Dolna Odra, położona w Nowym Czarnowie jest elektrownią systemową konwencjonalną, o mocy elektrycznej 1362 MWe i mocy cieplnej 100,81 MWt. Paliwem podstawowym jest węgiel kamienny, a przemysłowo współpalana jest biomasa. EDO wytwarza energię elektryczną na potrzeby Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, zaś ciepło wytwarzane jest na potrzeby miasta Gryfino.

Elektrociepłownia Pomorzany zlokalizowana jest w południowej części miasta Szczecin, w dzielnicy Pomorzany, przy ul. Szczawiowej. Jest elektrownią zawodową pracującą w układzie skojarzonym o mocy elektrycznej 134,2 MWe i mocy cieplnej 323,5 MWt. Głównym paliwem jest węgiel kamienny, a olej opałowy lekki jest stosowany jako paliwo rozpałkowe. Elektrociepłownia Pomorzany jest

chłodzona w układzie otwartym, źródłem wody chłodzącej jest Odra Zachodnia. Podstawowymi jednostkami pracującymi obecnie w Elektrociepłowni Pomorzany są dwa bloki energetyczne pracujące w układzie skojarzonym.

Elektrociepłownia Szczecin, zlokalizowana przy ul. Gdańskiej, pracuje w układzie skojarzonym o mocy elektrycznej 78 MWe i mocy cieplnej 168 MWt. Podstawowym paliwem jest mieszanka biomasy leśnej i biomasy agro, olej lekki i gaz, będący paliwem rozpałkowym. Elektrociepłownia Szczecin jest chłodzona w układzie otwartym, źródłem wody chłodzącej jest Kanał Parnica. Podstawowymi jednostkami pracującymi w Elektrociepłowni Szczecin są blok energetyczny (kocioł biomasowy K-71 i turbina T1) pracujący w układzie skojarzonym, o mocy elektrycznej 78 MW i mocy cieplnej 120 MWt.

Tabela 7. Zużycie energii elektrycznej na terenie miasta Szczecin z podziałem na przeznaczenie obiektów/odbiorców

	Rok	2018	2019
Zużycie energii elektrycznej, w tym:	MWh	1 127 116,1	1 102 163,5
Przemysł	MWh	524 611,8	497 942,2
Lokale mieszkalne	MWh	329 786,5	333 039,8
Lokale niemieszkalne	MWh	272 717,7	271 181,5

Źródło: Enea Operator sp. z o.o.

Tabela 8. Liczba odbiorców energii elektrycznej na terenie miasta Szczecin z podziałem na charakter obiektów

	Rok	2018	2019
Liczba odbiorców ogółem, w tym:	tys.	208,0	210,9
Przemysł	tys.	0,4	0,4
Lokale mieszkalne	tys.	193,1	195,6
Lokale niemieszkalne	tys.	14,5	14,9

Źródło: Enea Operator sp. z o.o.

Na terenie miasta znajduje się infrastruktura elektroenergetyczna, będąca częścią składową majątku i pozostająca w eksploatacji operatorów systemu przesyłowego i dystrybucyjnego, obejmująca:

- ok. 1,1 km linii napowietrznych najwyższego napięcia 400kV(NWN)
- ok. 9,3 km linii napowietrznych najwyższego napięcia 220 kV (NWN)
- ok. 1,43 km linii kablowych najwyższego napięcia 220 kV (NWN)
- ok. 135 km linii napowietrznych wysokiego napięcia (WN)
- ok. 10,1 km linii kablowych wysokiego napięcia (WN)
- ok. 2830 km linii kablowych średniego napięcia (SN)
- ok. 310 km linii napowietrznych średniego napięcia (SN)
- 1164 szt. stacji transformatorowych SN/nn
- kablowe i napowietrzne linie niskiego napięcia (nn), których długość, z uwagi na swoją docelową funkcję zasilania większości odbiorców, podlega dynamicznym zmianom
- infrastruktura teletechniczna (kable teletechniczne ziemne, kanalizacja teletechniczna, światłowody).

Na terenie miasta znajduje się następująca infrastruktura najwyższego napięcia:

- a) stacje elektroenergetyczne NWN/WN (SE): SE Glinki i SE Pomorzany
- b) napowietrzne linie elektroenergetyczne najwyższego napięcia (NWN):
 - fragment linii o napięciu 400 kV relacji Krajnik-Morzyczyn
 - fragment linii o napięciu 220 kV relacji Krajnik-Morzyczyn
 - fragment linii o napięciu 220 kV relacji Glinki-Police
 - fragment linii o napięciu 220 kV relacji Morzyczyn-Police
 - fragment linii o napięciu 220 kV relacji Glinki-Krajnik

- fragment linii o napięciu 220 kV relacji Glinki-Recław
- c) kablowe odcinki linii relacji Gliki-Recław i Morzyczyn-Police, ułożone pod rzeką Odrą.

Na terenie miasta zlokalizowana jest następująca infrastruktura wysokiego napięcia (WN):

- a) stacje elektroenergetyczne WN/SN, Główne Punkty Zasilające (tzw. GPZ-ty):
 - GPZ Białawieska (BKA), GPZ Dąbie, GPZ Glinki (GLZ), GPZ Gumieńce, GPZ Łączna, GPZ Niemierzyn, GPZ Polmo, GPZ Pomorska, GPZ Skolwin, GPZ Turzyn, GPZ Załom, GPZ Zdroje, GPZ Żelechowo, GPZ Żydowce, EC GPZ Pomorzany (POM), EC GPZ Szczecin (SZC), GPZ PKP Dąbie
- b) napowietrzne linie wysokiego napięcia WN (odcinki linii między poszczególnymi GPZ i EC) relacji:
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Mścięcino (MCO)
 - GPZ Skolwin (SKL) - GPZ Mścięcino (MCO)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Skolwin (SKL)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Police tor 1 (PLC-T1)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Police tor 2 (PLC-T2)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Redlica (RLA)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Łączna (LAC)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Żelechowo (ZEL), odcinek linii napowietrzno-kablowej
 - GPZ Turzyn (TUZ) - GPZ Glinki (GLN)
 - GPZ Białawieska (BKA) - GPZ Łączna (LAC)
 - GPZ Turzyn (TUZ) - GPZ Glinki (GLN) odczep do GPZ Niemierzyn (NMR)
 - GPZ Białawieska (BKA) - GPZ Łączna (LAC) odczep do GPZ Niemierzyn (NMR)
 - GPZ Polmo (PMO) - GPZ Gumieńce (GUM)
 - GPZ Polmo (PMO) - GPZ Żelechowo (ZEL)
 - GPZ Pomorzany (POM) - GPZ Turzyn (TUZ)
 - GPZ Pomorzany (POM) - GPZ Białawieska (BKA)
 - GPZ Pomorzany (POM) - GPZ Gumieńce (GUM)
 - GPZ Pomorzany (POM) - GPZ Redlica (RLA)
 - GPZ Pomorzany (POM) - GPZ Żydowce (ZWC)
 - EC Pomorzany (POM) - EC Szczecin (SZC)
 - EC Szczecin (SZC) - GPZ Dąbie (DAB)
 - GPZ Żydowce (ZWC) - GPZ Gryfino (GRY)
 - EC Szczecin (SZC) - GPZ Dąbie (DAB) odczep do GPZ Zdroje (ZDR)
 - GPZ Dolna Odra (DOD) - GPZ Dąbie (DAB)
 - GPZ Morzyczyn (MON) - GPZ Dąbie (DAB)
 - GPZ Dąbie (DAB) - GPZ Pomorska (PMR)
 - GPZ Pomorska (PMR) - GPZ Załom (ZAL)
 - GPZ Załom (ZAL) - GPZ Łozienica (LOZ)
 - GPZ Dolna Odra (DOD) - GPZ Morzyczyn (MON)
 - GPZ Morzyczyn (MON) - GPZ Kołbacz
- c) kablowe linie wysokiego napięcia WN (odcinki linii między poszczególnymi GPZ i EC) relacji:
 - GPZ Dąbie (DAB) - GPZ Zdroje (ZDR)
 - GPZ Glinki (GLN) - GPZ Żelechowo (ZEL), odcinek linii napowietrzno-kablowej.

Na terenie miasta znajduje się infrastruktura elektroenergetyczna, związana z zasilaniem tras tramwajowych, obejmująca:

- 37,411 km linii kablowych średniego napięcia (SN)
- 134,073 km trakcyjnych linii kablowych (zasilające 90,729 km, powrotne 43,344 km)
- 3,591 km linii kablowych niskiego napięcia (nn)
- 132,951 km sieci trakcyjnej jezdnej
- 18 stacji prostownikowych (w tym jedna w trakcie budowy).

W systemie sieci elektroenergetycznych miasta brak jest (zwłaszcza w Śródmieściu) stacji elektroenergetycznych wysokiego napięcia (WN/SN). Ze względu na istniejące zagospodarowanie miasta stacje lokalizowane w Śródmieściu winny być zasilane liniami kablowymi wysokiego napięcia. Niewystarczający jest też rozwój pierścieniowych układów zasilania i niewrażliwych na brak zasilania w energię systemów sterujących, co w przypadku wystąpienia poważnej awarii może skutkować odcięciem dopływu energii elektrycznej.

Energia elektryczna rozprowadzana jest po mieście i dostarczana do odbiorców poprzez stacje transformatorowe SN/nn, za pośrednictwem napowietrznych i kablowych linii średniego i niskiego napięcia. Linie te, a także stacje transformatorowe i pozostała infrastruktura elektroenergetyczna są przebudowywane, rozbudowywane, remontowane i budowane zgodnie z bieżącymi potrzebami, z uwzględnieniem uwarunkowań ekonomicznych i terenowych, bezpieczeństwa przesyłu i ciągłości dostaw. Preferowane jest wykorzystanie linii kablowych, likwidacja napowietrznych linii lub optymalizacja ich przebiegu umożliwia otwarcie terenów pod nowe inwestycje i zwiększa bezpieczeństwo energetyczne przesyłu.

Na terenie miasta zlokalizowanych jest 18 stacji prostownikowych (jedna w budowie) zasilających trakcję tramwajową, zasilanych z sieci elektroenergetycznej średniego napięcia. Ich przebudowa, rozbudowa, remonty realizowane są zgodnie z bieżącymi potrzebami. Sukcesywna wymiana floty tramwajowej miasta, zwiększenie ilości kursów i długości sieci trakcyjnej wiąże się z lokalizacjami nowych stacji prostownikowych.

Dla napowietrznych linii WN i NWN obowiązują pasy ochrony funkcyjnej, a dla kablowych linii WN i NWN - pasy techniczne, o szerokości ustalonej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W pasach tych obowiązują ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu wynikające z przepisów odrębnych i norm. W przypadku likwidacji lub skablowania linii pasy ochrony funkcyjnej i wynikające z nich ograniczenia przestają obowiązywać.

Sieci dystrybucyjne operatora systemu dystrybucyjnego na terenie miasta pracują głównie jako sieci zamknięte. Powiązane są również z sieciami występującymi w sąsiednich gminach, dostarczając energię elektryczną do i z gmin sąsiednich. Stanowią alternatywne zasilanie w przypadku wystąpienia awarii i tym samym zmniejszeniu ilości obszarów dotkniętych brakiem zasilania i czasu przerw w dostarczaniu energii elektrycznej do odbiorców zarówno na terenie miasta jak i w gminach sąsiednich. Dąży się do zapewnienia pierścieniowego zasilania miasta, jak i indywidualnych odbiorców w mieście.

Na obszarze miasta realizowana jest infrastruktura elektroenergetyczna związana ze zwiększającą się na drogach liczbą pojazdów EV (o napędzie elektrycznym) oraz związana z komunikacją publiczną. Na terenie Szczecina znajduje się 25 ogólnodostępnych punktów ładowania.

Wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną może sprzyjać rozwojowi indywidualnych mikro sieci opartych na OZE (produkcja, zasilanie i akumulacja energii oraz przesył i wymiana pomiędzy mikro sieciami lub oddawanie nadwyżek energii na zasadach prosumenckich do sieci dużych operatorów).

Na terenie miasta, zgodnie z obowiązującymi przepisami, istnieje możliwość przyłączenia źródeł wytwórczych energii elektrycznej do sieci elektroenergetycznej. Techniczne możliwości przyłączenia tych urządzeń i inwestycje niezbędne do realizacji ich przyłączenia do sieci elektroenergetycznej, określane są każdorazowo indywidualnie dla poszczególnych inwestycji po przeprowadzeniu analiz dotyczących technicznych i ekonomicznych warunków przyłączenia.

Energetyka prosumencka rozwija się dynamicznie w Polsce od 2012 roku, a jej najbardziej intensywny rozwój nastąpił w latach 2018-2020, zakłada się kontynuację tego trendu. W odpowiedzi na powszechne zainteresowanie instalacjami prosumenckimi powstało wiele systemów wsparcia umożliwiających inwestycje w mikroinstalacje prosumenckie, takich jak: system opustów, program „Mój Prąd”, ulga termomodernizacyjna w PIT za 2019 r. czy programy priorytetowe NFOSiGW „Prosument”, „Czyste Powietrze”. Mieszkańcy Szczecina i instytucje publiczne są beneficjentami tych programów tworząc rozproszoną strukturę urządzeń wytwarzających energię z OZE.

4.7. PRODUKCJA ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH (PROSUMENCKIE PODEJŚCIE)

Na terenie miasta występują warunki do eksploatacji instalacji wykorzystujących energię: słońca, powietrza, wiatru, wody, ziemi i biomasy. Uwarunkowania:

- energia powietrza i wiatru, ze względów krajobrazowych i środowiskowych może być pozyskiwana tylko z instalacji o niewielkich mocach, głównie z siłowni o pionowej osi wirnika, instalacji wentylacyjnych nawiewno-wywiewnych lub pomp ciepła
- energia słoneczna może być pozyskiwana z ograniczeniami do stosunkowo niewielkich instalacji w zabudowie mieszkaniowej (warunki nasłonecznienia głównie połaci dachowych), a w terenach peryferyjnych wielkość farm fotowoltaicznych może być ograniczana względami środowiskowymi (np.: obszary Natura 2000)
- wytwarzanie energii i ciepła z biomasy wymaga szczególnych rygorów produkcyjnych i generuje duże uciążliwości (scentralizowaną produkcją energii i ciepła z biomasy zajmuje się Elektrociepłownia Szczecin)
- przez obszar miasta przepływa wiele małych rzek uchodzących pośrednio bądź bezpośrednio do Odry, wykorzystanie wody do produkcji energii jest możliwe i ma silnie ugruntowaną tradycję elektrowni wodnych w przedwojennym Szczecinie, jednak związane jest z ingerencją w ekosystem i całkowitą lub częściową blokadą ruchu wodnego, a także uzależnione jest od warunków wodnych na rzece tj. poziomem i przepływem wody
- Szczecin znajduje się w obszarze o dobrych warunkach geotermalnych, temperatura wód podziemnych (na mniejszych głębokościach charakteryzujących się znacznym zasoleniem) wynosi 60-80 °C, co daje możliwości ich wykorzystania, oprócz wykorzystania do produkcji energii, najbardziej efektywne jest pozyskiwanie energii geotermalnej w skojarzeniu z produkcją ciepła i energii elektrycznej i wykorzystaniem ciepła odpadowego w celach rekreacyjnych.

Szczecin znajduje się na obszarze korzystnej strefy wiatru i nasłonecznienia. Ze względu na stabilność wytwarzania energii dominuje eksploatacja instalacji fotowoltaicznych.

Na terenie miasta realizuje się instalacje OZE głównie na potrzeby własne i na potrzeby obiektowe, z możliwością przyłączenia do sieci elektroenergetycznej. W Szczecinie znajduje się 1729 mikroinstalacji przyłączonych do sieci, o zakresie mocy od 0,32 kW do 50 kW, suma mocy przyłączeniowych 12 722 kW (stan na luty 2021). Ograniczenia włączania tych instalacji do sieci energetycznej determinuje stan sieci i jej możliwości przesyłowe.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 9. Najwięksi producenci energii z OZE na terenie Szczecina

Lp.	Inwestor	Rodzaj OZE	Nazwa OZE	Moc przyłączeniowa [MW]
1	Zachodniopomorskie Centrum Onkologii	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna	0,3675
2	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie	fotowoltaiczne	farma fotowoltaiczna na terenie zakładu produkcji wody "Pilchowo"	0,5
3	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o.	kogeneracja	Zakład Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów	12,5
4	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie	wodne	MEW na rurociągu wody pitnej w hali zasuw ZPW "Pomorzany"	0,13
5	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSW	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "SP ZOZ MSW "	0,1
6	SELFA Grzejnictwo Elektryczne S.A.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Selfa-Szczecin"	0,18
7	HULLKON Tomasz Szczepanik	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Hala Nehringa"	0,1
8	Centrum Handlowo-Usługowe "Manhattan" sp. z o.o.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Manhattan"	0,28
9	Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 PUM	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "SPSK 1 PUM"	0,73
10	C.Hartwig Szczecin Spedytorzy Międzynarodowi sp. z o.o.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Obiekt Magazynowo-Usługowy"	0,08
11	Szczecińska Energetyka Ciepła sp. z o.o.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Dąbska 36"	0,08
12	PORTO sp. z o.o.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Posejdon"	0,097
13	Print Group sp. z o.o.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Hala Produkcyjno-Magazynowa"	0,09
14	New Cogen sp. z o.o.	kogeneracja	Kogeneracja Szczecin	8,69
15	SELFA Grzejnictwo Elektryczne S.A.	fotowoltaiczne	elektrownia fotowoltaiczna "Selfa-Szczecin"	0,195
16	Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 2 PUM	kogeneracja	Kogeneracja SPSK 2 PUM (2x0,263kW)	0,53

Źródło: Enea Operator sp. z o.o.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Największym wyzwaniem dla szerokiego zastosowania instalacji OZE jest zapewnienie ciągłości dostaw, na obecnym etapie gwarantowanej tylko przez scentralizowane systemy wytwarzania energii z paliw kopalnych. Uwarunkowaniem są regulacje unijne, ponieważ przyjęte rozwiązania prawne prowadzą do wzrostu kosztów produkcji energii z węgla. W tej sytuacji wymagane jest zapewnienie warunków dla wzrostu udziału energii pochodzącej z OZE oraz zapewnienie warunków do funkcjonowania zawodowej i komunalnej energetyki opartej na paliwach tradycyjnych lub paliwach alternatywnych zapewniając elastyczność systemową i pewność zaopatrzenia odbiorców w ciepło, chłód i energię elektryczną.

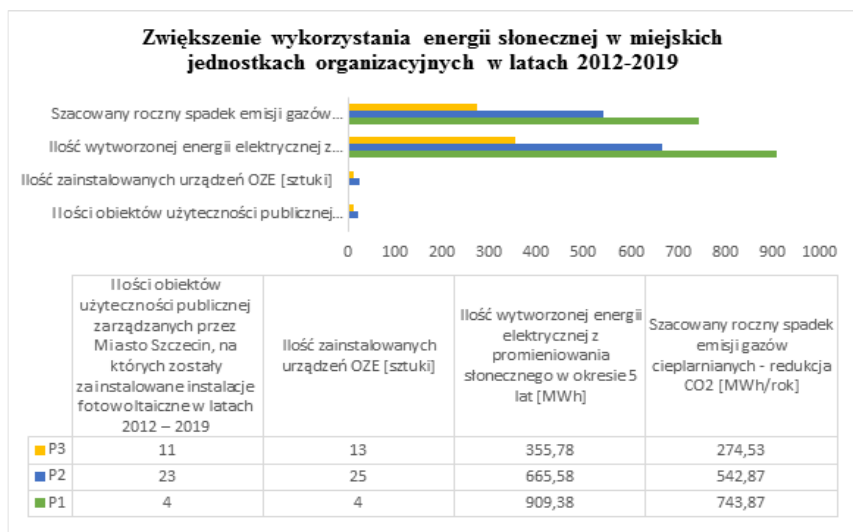
Realizowane programy organizacyjno-finansowe wspierają stosowanie technologii i instalacji OZE. Największym ograniczeniem jest niska świadomość potrzeby zmiany źródeł zasilania i jej korzystnego wpływu na jakość życia, jak również ograniczone możliwości kapitałowe wspólnot mieszkaniowych i podmiotów gospodarczych w zestawieniu z innymi podstawowymi potrzebami inwestycyjnymi.

Realizacja Programu Prosument prowadzonego przez NFOŚ stała się jednym z głównych motorów napędowych transformacji energetycznej w Szczecinie. W ramach wsparcia finansowego realizowana jest budowa małych instalacji i mikroinstalacji OZE, rozproszenie i zróżnicowanie źródeł, paliw energetycznych i technologii, przekształcanie istniejącej zabudowy na indywidualne samowystarczalne mikroelektrownie, tworzenie populacji prosumentów i społeczności energetycznych, z możliwością wykorzystania mikrosieci oraz inteligentnej sieci elektroenergetycznej, zapobieganie ubóstwu energetycznemu i demokratyzacji energetyki, zmiany rynku energetycznego i sposobu funkcjonowania systemowych dystrybutorów. Program przeznaczony jest dla: osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, a także jednostek samorządu terytorialnego i spółek samorządowych. Formy dofinansowania to pożyczki i dotacje.

W latach 2012-2019 w ramach zrealizowanych przez Miasto Szczecin 3 projektów w zakresie rozwoju i zwiększenia wykorzystania energii słonecznej w 38 obiektach użyteczności publicznej zarządzanych przez Miasto Szczecin zainstalowano instalacje fotowoltaiczne, gdzie zainstalowano 42 urządzenia OZE. Projektami objęto: 15 szkół podstawowych, 2 przedszkola, 6 żłobków, 3 obiekty sportowe, 3 Domy Pomocy Społecznej oraz 9 Domów Pomocy Rodzinie.

Ilość wytworzonej energii elektrycznej z promieniowania słonecznego w okresie 5 lat wyniosła 1930,74 MWh. Roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (redukcja CO₂) szacowany jest na 1561,27 MWh/rok. Zrealizowane projekty zwiększają efektywność energetyczną obiektów publicznych, zakładają wariant z włączeniem do sieci i wykorzystaniem maksymalnie dostępnej efektywnej powierzchni w celu uzyskania produkcji maksymalnej ilości energii elektrycznej nieprzekraczającej zapotrzebowania na nią danego obiektu.

Rycina 16. Zestawienie projektów w zakresie rozwoju i zwiększenia wykorzystania energii słonecznej w 38 obiektach użyteczności publicznej zarządzanych przez Miasto Szczecin (lata 2012-2019)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Zarządzania Projektami Urzędu Miasta Szczecin, marzec 2020.

Zasadnicze uwarunkowania możliwości produkcji energii z OZE stanowią:

- brak możliwości stabilizowania dostaw energii ze źródeł odnawialnych (zależnych od warunków pogodowych) i niewystarczające przygotowanie sieci i infrastruktury elektroenergetycznej do jej odbioru i przesyłu
- ograniczenia finansowe dywersyfikacji źródeł energii i kategorii prosumentów energii OZE: publicznych i indywidualnych, spółdzielni społecznych, i innych form wspólnotowych
- organizacyjne i techniczne wzmacnianie dywersyfikacji źródeł energii i rozproszenia małych instalacji i mikroinstalacji tak, aby docelowo w układzie lokalnym mogły wzajemnie bilansować potrzeby energetycznych odbiorców (tworzenie prosumenckich mikrosieci i inteligentnej sieci elektroenergetycznej).

4.8. TELEKOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA INFORMATYCZNA

Rozwój usług i sieci telekomunikacyjnych stał się podstawą rozwoju cywilizacyjnego, odpowiada za procesy globalizacji i wymiany informacji w gospodarce, przeciwdziała wykluczeniu technicznemu i technologicznemu, odgrywa coraz większą rolę w życiu społecznym. Postęp technologiczny jest siłą napędową e-ryнку kreującego oczekiwania konsumentów, tj. chęć wykorzystania nowych technologii, usług i produktów mediów cyfrowych.

Obawy przed wpływem pól wysokiej częstotliwości na zdrowie i bezpieczeństwo są czynnikiem blokującym niezbędny rozwój infrastruktury, prowadzą do konfliktów społecznych. Wprowadzanie ograniczeń lokalizacyjnych dla infrastruktury telekomunikacyjnej konieczne jest również w celu ochrony krajobrazu kulturowego, zarówno w krajobrazie naturalnym, jak i w obszarach intensywnej urbanizacji. Zmniejszenie gęstości pól elektromagnetycznych i oddziaływań na zdrowie ludzi można osiągnąć zwiększając liczbę nadajników (stacji bazowych). Realizacji tego celu sprzyja postępująca cyfryzacja w sferze e-commerce oraz zapotrzebowanie na ogromne i dynamicznie modyfikowane zbiory danych liczone w eksabajtach niezbędne do świadczenia usług na zasadzie Big Data, wymagające technologii 5G. W celu efektywnego wykorzystania sieci komórkowych i ułatwienia do niej dostępu liczba stacji bazowych telefonii komórkowych regularnie się zwiększa. Odpowiednia liczba stacji i odległość między nimi jest niezbędna do skutecznego wykorzystania struktury sieci komórkowej.

W celu uzyskania oczekiwanych parametrów sieci komórkowych (swobodnego dostępu do sieci w dowolnym miejscu i czasie) niezbędna jest budowa infrastruktury usług w technologii 5G wykorzystującej zakres częstotliwości 3,4-3,8 GHz. Szczecin jest jednym z miast, w których jest już dostępna sieć 5G realizowana w oparciu o wykorzystywane już częstotliwości. Technologia 5G stwarza nowe technologiczno-organizacyjne możliwości dla rozwoju miasta inteligentnego opartego na zrównoważonym zarządzaniu danymi i zasobami w czasie rzeczywistym poprzez Internet Rzeczy (IoT), w tym nowoczesnego transportu publicznego i sterowania ruchem, całego spektrum usług publicznych i indywidualnych (np.: monitorowanie i świadczenie usług pomocy oraz opieki społecznej i zdrowotnej, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i pogodowego, optymalizacji i kontroli procesów w sferze komunalnej i gospodarczej).

4.9. GOSPODARKA ODPADAMI I SUROWCAMI WTÓRNYMI, RECYCLING

System gospodarowania odpadami w mieście obejmuje wszystkie nieruchomości, na których powstają odpady komunalne: zamieszkałe, mieszane (zamieszkałe z częścią niezamieszkaną) oraz niezamieszkałe (np. obiekty oświatowe, cmentarze komunalne). Dla zapewnienia sprawnej obsługi miasto podzielone zostało na 4 sektory.

W ramach systemu miasto zapewnia odbiór odpadów bezpośrednio z gospodarstw domowych, z podziałem na frakcje: odpady zmieszane, biodegradowalne, papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne i odpady wielkogabarytowe. Miasto zabezpiecza również odbiór zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego od mieszkańców na wezwanie telefoniczne. System nie obejmuje odbioru pozostałych odpadów (m.in.: medycznych, weterynaryjnych, poprodukcyjnych), dla których właściciel w ramach uzyskanych pozwoleń lub przepisów prawa odpowiada za ich utylizację.

Dopełnieniem systemu są tzw. mini-PSZOK-i, czyli zestaw trzech pojemników do segregacji: papieru, szkła i tworzyw sztucznych wraz z metalami, rozmieszczone w granicach miasta w liczbie 45 zestawów

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

w każdym sektorze. Mieszkańcy mają także możliwość oddania odpadów do punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, tzw. ekoportów (na koniec 2019 r. w mieście funkcjonuje 9 ekoportów).

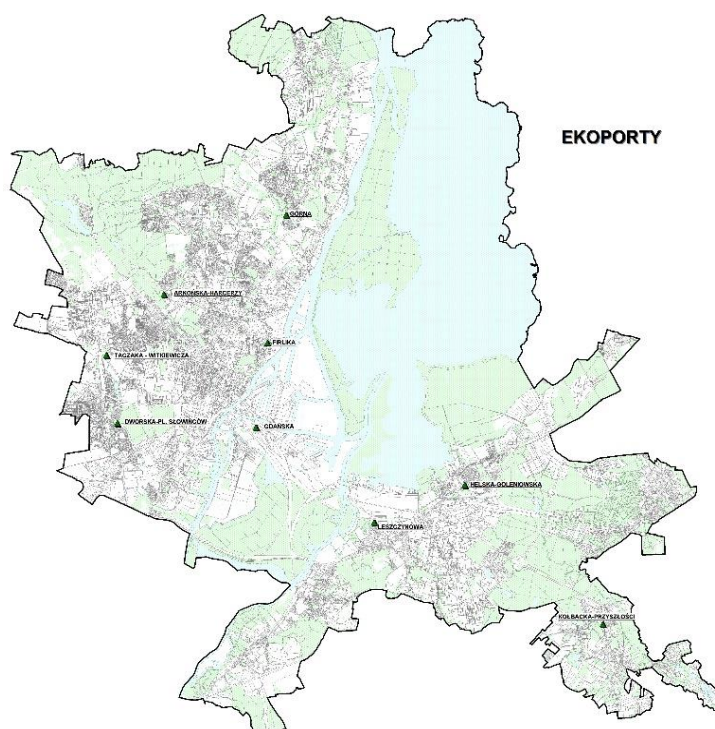
W ekoportach przyjmowane są: odpady opakowaniowe, odpady wielkogabarytowe, odpady biodegradowalne, zużyte opony, przeterminowane leki i opakowania po nich, chemikalia i opakowania po nich, przepracowane oleje silnikowe i smarowe, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, świetlówki i żarówki, nośniki danych (kasety, dyskiety, dyski, płyty), zużyte tonery i naboje do drukarek, tekstylia oraz odpady budowlano-rozbiórkowe.

Tabela 10. Ekoporty - dane bilansowe

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość odebranych odpadów	320 Mg	420 Mg	2300 Mg	4100 Mg	4500 Mg	6000 Mg	7000 Mg	9900 Mg
Liczba odwiedzających	9 tys.	18 tys.	51 tys.	82 tys.	100 tys.	133 tys.	167 tys.	215 tys.

Źródło: WGK UM Szczecin.

Rycina 17. Lokalizacja Ekoportów na terenie miasta



Źródło: opracowanie własne.

Częścią systemu jest oddany do eksploatacji w 2018 roku na terenie Ostrowa Grabowskiego Zakład Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów (EcoGenerator), którego wydajność wraz z systemem selektywnej zbiórki i odzysku odpadów zapewnia możliwość odbioru i utylizacji wszystkich odpadów komunalnych z obszaru aglomeracji szczecińskiej. Zakład umożliwia przetwarzanie strumienia 150 tys. ton odpadów, a dodatkowo wytwarza energię cieplną kierowaną do sieci ciepłej miasta oraz energię elektryczną przekazywaną do sieci energetycznej poprzez GPZ Żelechowa.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 11. Strumienie odpadów przetworzone w ZTUO

Frakcja	2018	2019
19 02 10 paliwo alternatywne	9579,64 Mg	14054,25 Mg
19 12 12 frakcja nadsitowa z mechanicznej obróbki odpadów	91294,70 Mg	106575,37 Mg
20 03 01 zmieszane odpady komunalne	12662,70 Mg	28947,06 Mg

Źródło: WGK UM Szczecin.

W granicach administracyjnych miasta nie ma czynnych składowisk odpadów. Likwidacja dzikich wysypisk śmieci realizowana jest w ramach działań prowadzonych przez jednostki miasta oraz zgłoszeń przyjmowanych w systemie Alert.

Właściciel nieruchomości, objętej systemem gospodarowania odpadami, ponosi z tego tytułu opłaty o wysokości zależnej od rodzaju zabudowy (jednorodzinna, wielorodzinna) oraz od zadeklarowanego sposobu zbierania i odbioru śmieci (selektywne, nieselektywne).

Studium nie reguluje kwestii związanych z pozyskiwaniem i transportem urobku z prac pogłębiarskich (tzw. refulatu).

Składowanie refulatu, załadowanie akwenów lub likwidacja składowisk dotyczy z reguły terenów należących do Skarbu Państwa, zlokalizowanych w granicach obszaru, który wyznacza linia brzegu wód powierzchniowych śródlądowych i morskich wód wewnętrznych. W innych lokalizacjach (np.: w granicach portu morskiego lub w rejonach brzegowych wód powierzchniowych) traktowane jest jak uzdatnianie terenów, ich przygotowanie pod funkcje zgodne z mapą KIERUNKÓW (np. tereny rozwojowe portu, tereny sportu i rekreacji, otwarte tereny przyrodnicze itp.).

Uwarunkowania związane z systemem gospodarki odpadami to:

- kompleksowość i komplementarność systemu gospodarowania odpadami, różnorodne formy zbiórki i selekcji
- wzrost świadomości ludzi w zakresie segregacji śmieci - widoczny wzrost liczby użytkowników Ekoportów
- prowadzenie pionierskich działań z zakresu zorganizowanego recyklingu prosumenckiego - projekty: *Jadłodzielnie, Galeria Szpargatek*
- wciąż znaczny odsetek mieszkańców deklarujących nieselektywną zbiórkę odpadów, utrudnionej w zabudowie spółdzielczej, w budynkach wysokich wyposażonych w zsypy do odpadów
- brak dyscypliny selekcji w zespołach intensywnej zabudowy wielorodzinnej (brak kontroli społecznej)
- brak w mieście instalacji do unieszkodliwiania odpadów medycznych.

5. TRANSPORT

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 4. Systemy komunikacji
- Mapa 5. Infrastruktura techniczna

5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA SZCZECINA W MIĘDZYNARODOWYCH SIECIACH TRANSPORTOWYCH

Z racji swojego położenia, Szczecin pełni ważną funkcję tranzytową w transporcie międzynarodowym w relacjach północ-południe oraz wschód-zachód. W dwupoziomowej strukturze Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T), Szczecin/Świnoujście zostały zdefiniowane jako węzeł miejski w sieci bazowej korytarza Bałtyk-Adriatyk (KBA), przebiegającego przez terytorium Polski.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

W skład Sieci TEN-T wchodzi: szlaki drogowe, kolejowe, lotnicze, morskie oraz rzeczne, a także punktowe elementy infrastruktury w postaci portów morskich, lotniczych, śródlądowych i terminali drogowo-kolejowych. Ponadto, jej integralnym elementem są inteligentne systemy transportowe, których wdrażanie przyczynia się do poprawy przepustowości sieci, bezpieczeństwa ruchu i zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska przez transport.

Na terenie Szczecina do korytarza w ramach sieci bazowej należą:

- droga krajowa S3
- droga krajowa A6
- linie kolejowe: nr 351 Poznań Główny-Szczecin Główny oraz nr 401 Szczecin Dąbie-Świnoujście Port w ruchu towarowym
- fragment Odrzańskiej Drogi Wodnej na odcinku od wejścia do kanału Odra-Hawela do granicy z morskimi wodami wewnętrznymi
- morski i śródlądowy port.

Sieć bazowa TEN-T jest uzupełniona przez infrastrukturę ujętą w sieci kompleksowej TEN-T, do której na terenie Szczecina zaliczają się: linie kolejowe: nr 273 Wrocław Główny-Szczecin Główny, nr 408 i 409 Szczecin Główny-Szczecin Gumieńce-granica RP, oraz linia nr 401 Szczecin Dąbie-Świnoujście Port w ruchu pasażerskim.

5.2. INFRASTRUKTURA DROGOWA

5.2.1. Powiązania sieci ulic miasta z zewnętrznym układem drogowym

Najważniejsze powiązania miejskiej sieci ulic Szczecina z zewnętrznym układem drogowym zapewniają drogi:

- **autostrada A6 (E28)** - od strony zachodniej łączy się z autostradą A11 prowadzącą z obwodnicy Berlina do granicy państwa w rejonie Kołbaskowa, na terenie Szczecina przebiega wzdłuż jego południowej granicy do węzła Kijewo, a następnie w kierunku północnym do granicy miasta z gminą Goleniów, gdzie przechodzi w drogę ekspresową S3; poprzez węzły na obszarze Szczecina z autostradą A6 łączą się: droga ekspresowa S3 (węzeł Klucz), droga krajowa nr 10 (węzeł Kijewo), droga krajowa nr 31 (węzeł Radziszewo), ul. Morwowa - droga powiatowa 5107Z (węzeł Podjuchy), ul. Irydowa i ul. Tczewska - droga powiatowa 5188Z (węzeł Dąbie)
- **droga ekspresowa S3 (E65)** - od strony północnej prowadzi z przeprawy promowej w Świnoujściu, na obszarze Szczecina do węzła Szczecin Klucz o wspólnym przebiegu z autostradą A6, od węzła Klucz na południe w kierunku Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry do południowej granicy państwa
- **droga krajowa nr 10** - biegnie od zachodniej granicy państwa w rejonie Lubieszyna, na obszarze Szczecina ulicami: ul. Ku Słońcu, odcinkami al. Piastów i ul. Gabriela Narutowicza, ul. Mikołaja Kopernika, plac Brama Portowa i ul. ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego, ciągiem ulic Energetyków-Gdańska-Eskadrowa-Hangarowa-Struga-Zwierzyniecka-Szosa Stargardzka w kierunku Stargardu, Bydgoszczy, Torunia i Płońsk; na terenie Szczecina zapewnia dostęp do portu, łączy się z autostradą A6 i drogą ekspresową S3 (węzeł Kijewo), z drogą krajową nr 13, drogą wojewódzką nr 115. Na etapie projektowym jest budowa odcinka S10 od węzła Kijewo do granicy Szczecina, z węzłami Płonia i Zdunowo
- **droga krajowa nr 13** - łączy Szczecin z granicą państwa w rejonie Rosówka; na terenie Szczecina przebiega od drogi krajowej nr 10 aleją Piastów, ul. Mieszka I oraz ul. Południową do ronda Hermana Hakena, gdzie łączy się z drogą krajową nr 31; obecnie GDDKiA realizuje przebudowę odcinka DK13 od ronda Hermana Hakena w Szczecinie do autostrady A6, obejmującą budowę obwodnicy Warzymic i Przeclawia
- **droga krajowa nr 31** - biegnie od ronda Hakena w Szczecinie ulicą Floriana Krygiera, następnie ciągiem ulic Granitowa-Metalowa-Dmowskiego-Rymarska w kierunku Gryfina i Kostrzyna nad Odrą do Słubic; na terenie miasta na rondzie Hakena łączy się z drogą krajową nr 13; poprzez węzeł Radziszewo, którego północna część leży w obszarze Szczecina, łączy się z autostradą A6; GDDKiA

przygotowuje do realizacji obwodnicę Gryfina i budowę w nowym przebiegu odcinka DK31 Gryfino-Radziszewo wraz z węzłem Radziszewo

- **droga wojewódzka nr 115** - przebiega Trasą Zamkową, odcinkiem ul. Matejki, pl. Rodła, al. Piłsudskiego, al. Wojska Polskiego, ul. Zegadłowicza, przez Tanowo do granicy państwa w rejonie Dobieszczyna; w Szczecinie stanowi ważną trasę średnicową, na ul. Gdańskiej łączy się z drogą krajową nr 10
- **droga wojewódzka nr 119** - na terenie miasta biegnie ulicami: Przyszłości i Pyrzycką (dawny przebieg DK3), łączy się z drogą krajową nr 10.

5.2.2. Podstawowy układ drogowy w mieście

Połączenie dzielnicy Prawobrzeże z lewobrzeżną częścią miasta przez Międzyodrze - teren położony między rzekami Odrą (Zachodnią) a Regalicą (Odrą Wschodnią) - zapewniają dwie trasy: droga krajowa nr 31 oraz droga krajowa nr 10, z odgałęzioną od niej drogą wojewódzką nr 115.

Na terenie Szczecina przeprawy drogowe przez Odrę umożliwiają: w ciągu drogi krajowej nr 10 - Most Długi, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 115 - mosty Trasy Zamkowej, w ciągu drogi krajowej nr 31 - Most Pomorzan; przeprawy przez Regalicę to: w ciągu drogi krajowej nr 10 - Most im. Pionierów Miasta Szczecina, w ciągu drogi krajowej nr 31 - Most Gryfitów, a także istotny dla obsługi portu Most Cłowy, łączący ul. Eskadrową z ul. Gdańską.

Poprawa warunków ruchu w ciągu drogi krajowej nr 31 nastąpi po ukończeniu realizacji przebudowy skrzyżowania ul. Floriana Krygiera z ul. Granitową, następnie połączeniu ul. Floriana Krygiera z autostradą A6 drogą o parametrach klasy GP, wraz z przebudową węzła autostradowego w rejonie ul. Morwowej. Takie rozwiązanie odciąży ciąg ulic Granitowa-Metalowa-Dmowskiego-Rymarska oraz umożliwi zmianę przebiegu drogi krajowej nr 31 na trasę spełniającą warunki techniczne.

Ważną rolę w układzie drogowym miasta pełni Obwodnica Śródmieścia, której zrealizowane odcinki prowadzą ul. Przyjaciół Żołnierza i ul. Wszystkich Świętych, łącząc ul. Wilczą i ul. Obotrycką na osiedlu Niebuszewo (a poprzez ul. Komuny Paryskiej i ul. Rugiańską także tereny portowe i stoczniowe) z ul. Arkońską na osiedlu Arkońskie-Niemierzyn. Obecnie budowany jest kolejny odcinek trasy prowadzący do al. Wojska Polskiego na styku osiedli Łękno i Pogodno, gdzie powstaje węzeł przesiadkowy, który będzie obsługiwał pasażerów miejskiej komunikacji autobusowej, tramwajowej i Szczecińskiej Kolei Metropolitalnej.

5.2.3. Podstawowe powiązania drogowe Szczecina z gminami ościennymi

Połączenia drogowe Szczecina z gminą Police zapewnia przede wszystkim ul. Zegadłowicza, leżąca w ciągu drogi wojewódzkiej nr 115, a także ulice: Szosa Polska, Stołczyńska i Przęsocińska.

Główne powiązanie drogowe z gminą Dobra zapewnia ul. Ku Słońcu, leżąca w ciągu drogi krajowej nr 10, a również ulice: Koralowa-Modra, Kupczyka i Łukasieńskiego.

Połączenie z gminą Kołbaskowo zapewniają: ul. Krygiera w ciągu drogi krajowej nr 31 oraz ul. Cukrowa, obecnie w ciągu drogi krajowej nr 13. Przebieg DK13 zostanie zmieniony po wybudowaniu drogi łączącej rondo Hakena w Szczecinie z autostradą A6, wówczas ul. Cukrowa będzie odciążona od ruchu tranzytowego.

Położone na prawobrzeżu: ul. Rymarska, będąca odcinkiem drogi krajowej nr 31, zapewnia połączenie z gminą Gryfino, ul. Pyrzycka, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 119, łączy Szczecin z gminą Stare Czarnowo, ul. Szosa Stargardzka, w ciągu drogi krajowej nr 10 oraz ul. prof. Żuka, łączy z gminą Kobylanka, zaś ul. Lubczyńska - z gminą Goleniów.

5.2.4. Stan sieci ulicznej

Według opracowania pn. „Sporządzenie prognoz ruchu dla komunikacji indywidualnej i zbiorowej dla następujących horyzontów czasowych: 2025, 2030 i 2040 w oparciu o model ruchu wykonany w ramach KBR 2016” z września 2019 roku autorstwa Biura Projektowo-Konsultingowego TransEko, wykonanego na potrzeby Studium, 70% istniejących analizowanych odcinków dróg i ulic układu podstawowego nie spełnia kryterium funkcjonalnego w zakresie swojej

klasy wyznaczonej w Studium 2012, przy czym jako kluczowe zostało przyjęte kryterium odległości pomiędzy skrzyżowaniami. Do takich dróg należą przede wszystkim:

- DK10: odcinek ul. Ku Słońcu, odcinki al. Piastów i ul. Narutowicza, ul. Kopernika, plac Brama Portowa i ul. Wszyńskiego
- DK13: odcinek al. Piastów
- DK31: ciąg ulic Granitowa-Metalowa-Dmowskiego-Rymarska.

Wymagania dla dróg krajowych i wojewódzkich wynikające z przepisów technicznych utrudniają lub uniemożliwiają intensywną zabudowę śródmiejską, z uwagi na ograniczenia dostępności do tych dróg. Z tego powodu należy dążyć do zdjęcia tych kategorii dróg z ulic Śródmieścia w celu umożliwienia kształtowania zabudowy tworzącej właściwą strukturę śródmiejską, ograniczenia w tym obszarze tranzytowego ruchu pojazdów ciężarowych oraz wprowadzania na szerszą skalę obszarów uspokojenia ruchu. Na **mapie 4 UWARUNKOWAŃ** pokazano drogi i ulice układu podstawowego.

5.2.5. Obciążenie ruchem

Według danych GUS, w Szczecinie w 2019 r. liczba zarejestrowanych pojazdów ogółem wyniosła 305 162, w tym samochodów osobowych 231.103, co przy liczbie ludności wg miejsca zamieszkania (zameldowanych na stałe) na koniec 2019 r. wynoszącej 360 784 daje wskaźnik 641 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców.

Według rankingu *TomTom Traffic Index* poziom zatłoczenia na drogach Szczecina wyniósł w 2019 r. 30%, co oznacza o 30% dłuższy czas przejazdu w stosunku do czasu przejazdu przy najniższym zatłoczeniu.

Według generalnego pomiaru ruchu wykonanego w 2015 r. na pozamiejskiej sieci dróg krajowych, w województwie zachodniopomorskim średni dobowy ruch roczny (SDRR) wyniósł 7 954 pojazdy silnikowe na dobę i był niższy od średniej krajowej (wynoszącej 11 178 poj./dobę); w tym na drogach międzynarodowych pomiar dał wynik 13 160 poj./dobę (dla całego kraju 20 067 poj./dobę). Na pozostałych drogach - 5 534 poj./dobę (przy średniej krajowej 7 614 poj./dobę). Największe obciążenie ruchem w rejonie Szczecina w 2015 r. wystąpiło na odcinku autostrady A6 Szczecin Dąbie--Szczecin Kijewo i wyniosło 32 330 poj./dobę.

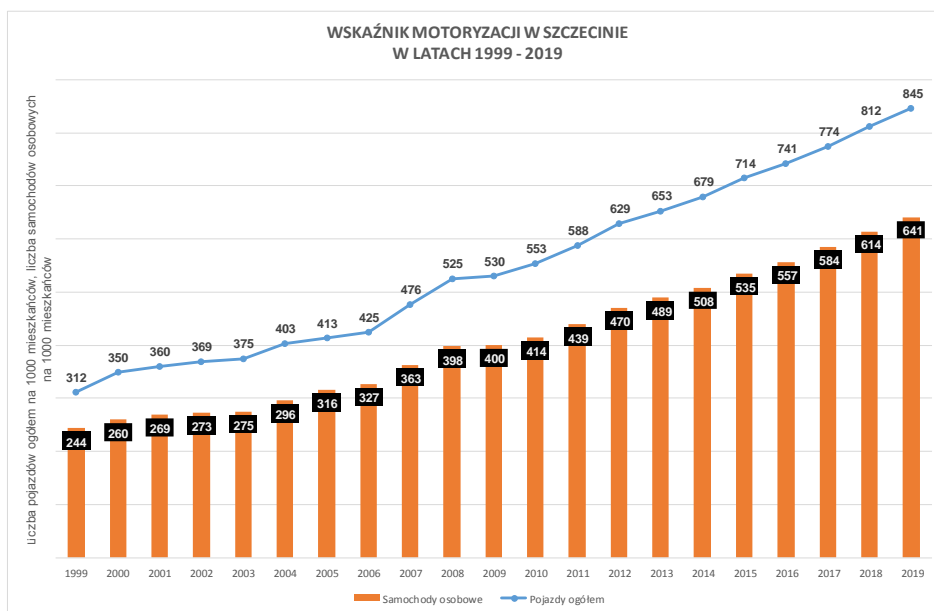
Na podstawie wyników kolejnych generalnych pomiarów ruchu można stwierdzić, że największy wzrost liczby pojazdów na drogach krajowych podlegających zarządowi GDDKiA w rejonie Szczecina wystąpił na odcinku drogi ekspresowej S3 między węzłem Rzęsnica a węzłem Dąbie - z 22 111 poj./dobę w 2010 roku do 31 384 poj./dobę w 2015 r., co oznacza wzrost o 42%. Natomiast na drodze wojewódzkiej nr 115 na odcinku Szczecin-Tanowo średni dobowy ruch roczny w roku 2015 wzrósł o 63% w stosunku do roku 2010 i wyniósł 10 777 pojazdów silnikowych na dobę.

5.3. PARKOWANIE

Podstawowym powodem występowania problemów z parkowaniem pojazdów w mieście jest wzrost wskaźnika motoryzacji, który na przestrzeni lat kształtuje się następująco:

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

Rycina 18. Wskaźnik motoryzacji w Szczecinie w latach 1999-2019



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Udostępniania Danych i Certyfikacji w Departamencie Systemów Państwowych Ministerstwa Cyfryzacji, Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Szczecin oraz Raportów o stanie miasta Szczecin.

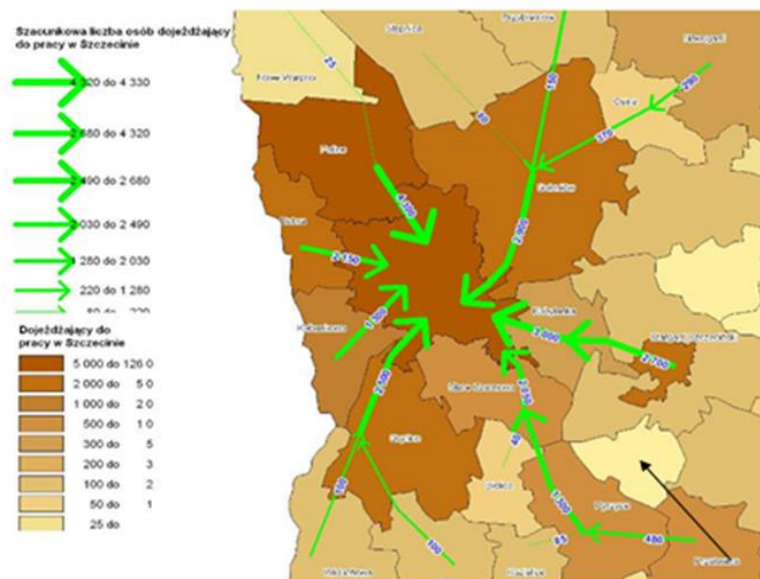
W latach 1999-2019 liczba zarejestrowanych pojazdów w Szczecinie systematycznie rosła, osiągając w 2019 roku stan 305 162 szt., w tym samochodów osobowych 231 103 szt. Liczba pojazdów innych niż osobowe wzrosła 3 razy, a pojazdów osobowych 2,6 razy.

Istotnym uwarunkowaniem dla parkowania, szczególnie w strefie śródmiejskiej, jest pojemność i zdolność przepustowa istniejącej na tym terenie sieci ulic lokalnych oraz zdolność przepustowa ulic doprowadzających ruch do centrum miasta.

Rozkład przestrzenny ruchu jest podyktowany lokalizacją celów codziennych podróży do: miejsc pracy, nauki i usług. Koncentracja miejsc pracy, szkół ponadpodstawowych, uczelni oraz usług w centrum miasta, wyznacza główne, promieniste kierunki podróży do i z centrum. Intensywność podróży indywidualnym środkiem transportu wynika z konkurencyjności indywidualnego transportu w stosunku do transportu publicznego.

Do użytkowników systemu transportowego miasta, w znacznej mierze decydujących o jego obciążeniu w godzinach porannego i popołudniowego szczytu komunikacyjnego, należą mieszkańcy gmin sąsiednich, przede wszystkim: Polic, Kołbaskowa, Dobrej. Dojeżdżający codziennie do pracy, uczelni czy też dowożący dzieci do szkół i przedszkoli przeważnie wybierają transport indywidualny, co skutkuje pogorszeniem warunków ruchu oraz spotęgowaniem problemów z parkowaniem na terenie miasta.

Rycina 19. Szacunkowa liczba osób dojeżdżających do pracy w Szczecinie



Źródło: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego.

Aby określić potrzeby w zakresie zapewnienia miejsc postojowych tylko dla pojazdów osobowych zarejestrowanych w Szczecinie w 2019 r., wyliczono powierzchnię niezbędną do zaparkowania wszystkich zarejestrowanych samochodów osobowych. Przy założeniu ustawienia samochodu osobowego jeden przy drugim i zapewnieniu minimalnej powierzchni miejsca postojowego (2,5 m x 5 m) niezbędnym jest zapewnienie powierzchni 2,9 km², która stanowi 1,2% powierzchni Szczecina (bez jeziora Dąbie). Oznacza to, że taki parking zajmowałby powierzchnię ponad 406 pełnowymiarowych boisk piłkarskich.

Narzędziem racjonalizującym użytkowanie deficytowej powierzchni parkingowej w mieście jest strefa płatnego parkowania i wprowadzenie opłat za parkowanie na poziomie ograniczającym skłonność do korzystania z transportu indywidualnego w sytuacjach, które tego nie wymagają. Strefą płatnego parkowania (SPP) jest obecnie objęta powierzchnia ok. 2,8 km² (łącznie z zabudową). Liczba miejsc postojowych w strefie płatnego parkowania na koniec 2019 r. wynosi 6 853, co oznacza ubytek (wynikający z wyznaczenia miejsc postojowych zgodnie z obowiązującymi przepisami) o 2 039 miejsca postojowe w stosunku do 2012 r.

SPP ze względu na intensywność zagospodarowania terenu oraz oddalenie od centrum podzielono na podstrefy. Pomimo korekty granic oraz zmian podstref problem z rotacją pojazdów pogłębia się. Napełnienie obszaru pojazdami parkującymi w godzinie maksymalnej akumulacji tj. 12:00-13:00 wynosi 97,1% (w 2015 r. wynosiło 76,7%).

Faktyczne napełnienie ulic w całej SPP nie spełnia założenia niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania strefy, tj. 10-30% wolnych miejsc w godzinie maksymalnej akumulacji (największego zatłoczenia).

Badania i analizy funkcjonowania SPP, sporządzone przez Pracownię Inżynierii Komunikacyjnej z Poznania, w IV kwartale 2018 roku wykazały zatłoczenie na ulicach w sąsiedztwie SPP, które wynosi średnio 109% (w godzinie przeciętnej z 9 godzin).

W 2012 roku zliczono, że na obszarze śródmieścia zlokalizowanych było około 41 000 dostępnych miejsc postojowych dla samochodów osobowych, z czego wyznaczonych w pasie drogowym około 17 000; parkingi, tereny nieruchomości, inne place to 13 000 miejsc; w garażach stałych, tymczasowych oraz w budynkach oszacowano 11 000 miejsc.

W wyniku przebudów i remontów układu komunikacyjnego miasta oraz przeorganizowania wnętrza śródmiejskich kwartałów zabudowy i placów na zielone podwórka, część miejsc postojowych zlikwidowano. Zmianą objęto m.in. kwartał ulic: Bolesława Śmiałego, hetm. Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Pocztowej, ks. Piotra Ściegiennego. Przestrzeń publiczną ujednolicono,

przebudowano jezdnie, ciągi piesze, infrastrukturę techniczną, wykonano elementy małej architektury, uporządkowano również miejsca postojowe, czego konsekwencją było zmniejszenie ich liczby.

Obecnie szacuje się, że na obszarze śródmieścia zapotrzebowanie na miejsca postojowe tylko dla mieszkańców może wynosić około 46 000 (przy założonym wskaźniku 1 miejsce postojowe na 1 mieszkanie). Biorąc jednak pod uwagę istniejący wskaźnik motoryzacji zapotrzebowanie może być znacznie wyższe i osiągać liczbę około 66 000 miejsc postojowych.

Problemy parkingowe odczuwane są zwłaszcza w śródmieściu oraz osiedlach mieszkaniowych powstałych poza śródmieściem w latach 60, 70 i 80 takich jak np. os. Słoneczne, Przyjaźni, Kaliny, Klonowica czy Książąt Pomorskich. Na ogół projekty osiedli przewidywały rezerwę w poziomie terenu na miejsca postojowe dla mieszkańców, przy założeniu wskaźnika motoryzacji 150 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców. Zakładano, że potrzeby parkingowe wykraczające poza ten wskaźnik, zaspokojone zostaną poprzez spiętrzenie istniejących parkingów lub budowę parkingów podziemnych. Brak jest jednak inwestorów chcących sfinansować budowę garaży wielopoziomowych, a deficyt miejsc postojowych się pogłębia.

Do odrębnej grupy terenów, gdzie występują problemy parkingowe, należą osiedla, które powstały w ostatnim czasie (m.in. w rejonie ul. Łącznej, ul. Ku Słońcu), w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy, gdzie przestrzenie parkingowe, podobnie jak tereny drogowe wewnątrz zespołów mieszkaniowych, z punktu widzenia deweloperów słabo się sprzedają i są zbędnym obciążeniem finansowym w trakcie realizacji.

W Szczecinie trwają prace nad modyfikacją systemu transportowego, ukierunkowanego na stworzenie właściwych preferencji dla transportu zbiorowego. W ramach nowego systemu powstały parkingi typu Parkuj i Jedź (P&R), które już powstały w sąsiedztwie trasy tramwajowej Szczecińskiego Szybkiego Tramwaju, m.in.: przy pętli tramwajowej „Turkusowa”, przy ul. Citroëna, ul. Hangarowej, a w budowie są dwa kolejne tego typu parkingi, przy przebudowywanej pętli tramwajowej na Głębokim oraz przy budowanej pętli tramwajowo-autobusowej przy ul. Szafera.

5.4. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA

Wyniki badań podróży opracowane w ramach „Kompleksowych Badań Ruchu” przeprowadzonych w 2010 roku wykazały, że udział podróży pieszych wynosi 19,3%, a odbytych rowerem 1,4% ogółu podróży. W badaniach z 2016 roku udział podróży pieszych wzrósł do 29,1%, natomiast udział podróży odbywanych rowerem utrzymał się na podobnym poziomie.

W 2017 roku zostały wprowadzone zarządzeniem prezydenta dokumenty pn. „Katalog mebli miejskich miasta Szczecin” oraz „Katalog nawierzchni miasta Szczecin”. To dokumenty, które nie wpływają bezpośrednio na rozwiązania techniczne i usuwanie barier architektonicznych, ale mają wpływ na uporządkowanie i ujednoczenie przestrzeni publicznych.

W ostatnich latach część ulic śródmieścia została objętych projektami przebudowy w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu i stworzenia przestrzeni przyjaznej dla ruchu pieszych. Są to między innymi odcinek ul. Jagiellońskiej z placem Zamenhofa, odcinek ul. Księcia Bogusława X, ul. Małkowskiego, ul. Królowej Jadwigi. W pasach drogowych pojawiły się elementy małej architektury oraz zieleń, zmianie uległa organizacja ruchu.

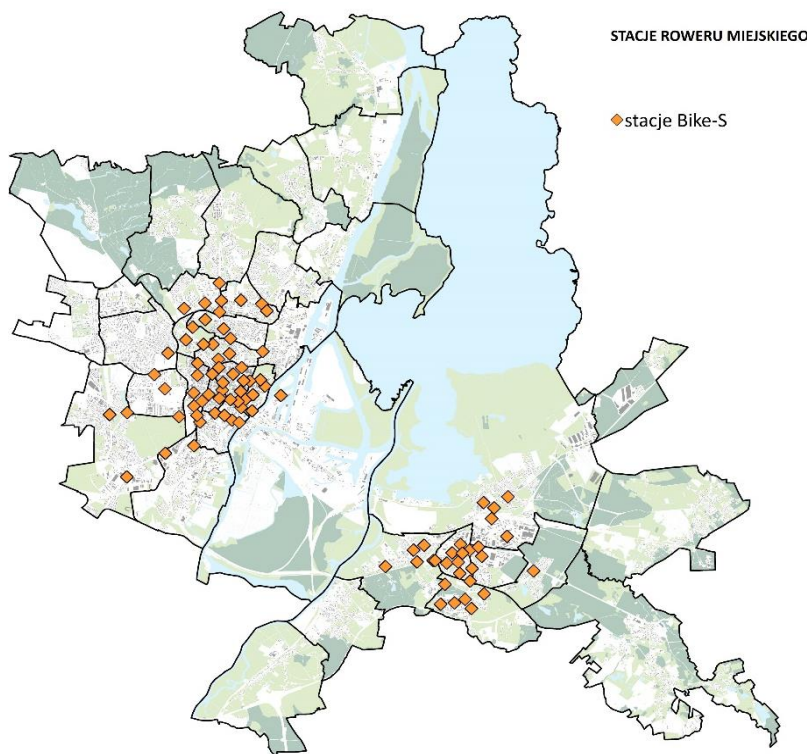
Od 2012 roku długość tras rowerowych w Szczecinie niemal podwoiła się i wynosi około 135 km. Znaczną część tras rowerowych stanowią pasy ruchu dla rowerów (część jezdni przeznaczona do ruchu rowerów w jednym kierunku) około 20,5 km. Do istotniejszych inwestycji z zakresu tras rowerowych oddanych do użytkowania w latach 2012-2020 należą trasy w ciągu ulic: Arkońskiej, Podbórzeńskiej, Gdańskiej (Kanał Parnicki, Eskadrowa-Trasa Zamkowa), Chopina, Łukasińskiego, Włoskiej (Duńska-Warcisława), Wszystkich Świętych, Przyjaciół Żołnierza, Struga, Warcisława, Ku Słońcu oraz 26 Kwietnia, brakujące odcinki tras na al. Wyzwolenia i al. Niepodległości.

W 2012 roku wprowadzone zostały „Standardy projektowe i wykonawcze systemu rowerowego Miasta Szczecin” w celu ujednoczenia i podniesienia jakości projektowanej i realizowanej infrastruktury rowerowej. Standardy zawierają warunki techniczne służące planowaniu, projektowaniu, wykonywaniu i utrzymaniu infrastruktury rowerowej. W 2014 roku powstała „Koncepcja systemu głównych i lokalnych tras rowerowych”.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

W 2014 roku zaczął funkcjonować „Szczeciński Rower Miejski”, na który składały się 33 stacje z 370 rowerami. W 2015 roku system rozbudowano o dwie kolejne stacje. W 2019 r. system SRM tworzyło 87 stacji (58 stacji na lewobrzeżu i 29 na prawobrzeżu) z 742 rowerami.

Rycina 20. Lokalizacje stacji roweru miejskiego wg stanu na rok 2019



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z: <https://bikes-srm.pl>.

Szczecin i gminy SOM zaangażowały się w rozwój turystyki rowerowej, współpracując również z gminami niemieckimi w tym zakresie. „Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego” jako integralna część rowerowego systemu SOM, zakłada 4 priorytetowe trasy rowerowe obejmujące cały obszar województwa zachodniopomorskiego. Trasy przebiegające przez obszar Szczecina to: Blue Velo, Trasa Pojezierzy Zachodnich, Trasa Wokół Zalewu Szczecińskiego, Trasa Doliny Płoni, Trasa Doliny Odry, Trasa Szczecin-Kołobrzeg. Obecnie realizowane są trasy: Trasa Wokół Zalewu Szczecińskiego na odcinku od północnej granicy miasta przy jeziorze Dąbie do ul. Jeziornej, Trasa Pojezierzy Zachodnich na odcinku od ul. Dąbskiej na osiedlu Bukowym do ul. Gościnnej w Jezierzycach oraz w ciągu ul. Kupczyka (przebudowa infrastruktury przy jeziorze Głębokie).

W 2019 roku uruchomiono wypożyczalnię elektrycznych hulajnóg oraz skuterów.

5.5. KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Organizatorem przewozów miejską komunikacją zbiorową w Szczecinie jest Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego (ZDiTM). Przewozy obejmują obszar gmin Szczecin i Police, część gminy Kołbaskowo oraz w niewielkim zakresie gminy Dobra. Od 2012 roku w ramach funduszy unijnych wdrażany jest Centralny System Zarządzania Komunikacją Miejską w Szczecinie. W jego skład wchodzi m.in. system zarządzania flotą pojazdów i system dynamicznej informacji pasażerskiej.

Komunikację miejską w Szczecinie obsługuje pięciu przewoźników: Tramwaje Szczecińskie sp. z o.o., PKS Szczecin sp. z o.o., Szczecińskie Przedsiębiorstwo Autobusowe „Klonowica” sp. z o.o., Szczecińskie Przedsiębiorstwo Autobusowe „Dąbie” sp. z o.o. oraz Szczecińsko-Polickie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne sp. z o.o.

Miasto obsługuje 12 linii tramwajowych o długości ok. 117,63 km. W ich przebiegu znajdują się dwie zajezdnie Golęcín i Pogodno oraz trzynaście pętli (w tym sześć ulicznych). Długość torowisk tramwajowych

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

wynosi 118,52 km toru pojedynczego, w tym 79,90 km toru pojedynczego torowisk wydzielonych z jezdni, co stanowi ponad 67% ogółu torowisk. Daje to podstawę do nadania priorytetu dla komunikacji tramwajowej. Torowiska przystosowane do ruchu tramwajowo-autobusowego to obecnie 4 km toru pojedynczego.

W 2015 roku rozpoczął funkcjonowanie Szczeciński Szybki Tramwaj (SST) stanowiący docelowo bardzo istotne w skali miasta połączenie prawobrzeżnej i lewobrzeżnej części miasta. Trasa SST od pętli Basen Górniczy do pętli Turkusowa stanowi pierwszy etap inwestycji.

Uzupełnienie sieci tramwajowej stanowi komunikacja autobusowa. Zajezdnie autobusowe zlokalizowane są na terenach poszczególnych spółek autobusowych. Pomimo zwiększania liczby tras i wymiany taboru łączna liczba przewiezionych pasażerów w publicznym transporcie zbiorowym oraz łączny przebieg na wszystkich liniach komunikacyjnych, widać tendencję spadkową w przewozach przedstawioną na rycinie 21.

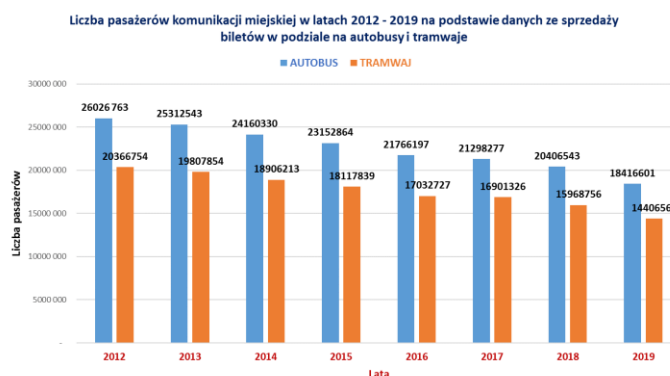
Rycina 21. Liczba pasażerów komunikacji miejskiej w latach 2012-2019



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Szczecin.

ZDiTM liczbę przewiezionych pasażerów w podziale na transport drogowy (autobusowy) i inny szynowy (tramwajowy) oblicza na podstawie przelicznika szacunkowego wynoszącego odpowiednio 56,1% dla transportu autobusowego i 43,9% dla transportu tramwajowego. Wielkość przewozów pasażerów w poszczególnych latach w rozbiu na autobusy i tramwaje przedstawia się następująco:

Rycina 22. Sprzedaż wszystkich rodzajów biletów w podziale na autobusy i tramwaje



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Szczecin.

Od roku 2013 roku w Szczecinie dzięki dofinansowaniu ze środków zewnętrznych, intensywnie rozbudowuje się i przebudowuje infrastrukturę tramwajową. Zrealizowano projekt „Budowa i przebudowa torowisk w Szczecinie”, obejmujący budowę i przebudowę torowisk o łącznej długości 19,97 km toru pojedynczego. W 2017 r. rozpoczęto realizację projektu „Przebudowa torowisk tramwajowych

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

w Szczecinie Etap II”. Całkowita długość budowanych i przebudowanych torowisk wynosi 22,79 km toru pojedynczego.

Kolejny projekt, realizowany od 2017 r. to „Budowa nowych tras tramwajowych w Szczecinie”, polegający na przebudowie układu drogowego poprzez przebudowę i budowę nowych torowisk w obszarze śródmiejskim Szczecina i obejmuje swoim zakresem zadania inwestycyjne, na różnych etapach realizacji. W ramach rozwoju komunikacji miejskiej sukcesywnie odnawiany jest tabor autobusowy w miejskich spółkach przewozowych. W latach 2012-2019 dokonano zakupów nowych autobusów: na potrzeby Szczecińskiego Przedsiębiorstwa Autobusowego „Klonowica” sp. z o.o. zakupiono 58 autobusów; na potrzeby Szczecińskiego Przedsiębiorstwa Autobusowego „Dąbie” sp. z o.o. zakupiono 63 autobusy.

5.6. TRANSPORT KOLEJOWY

Szczeciński węzeł kolejowy tworzy 21 szlaków kolejowych, a łączna długość odcinków linii kolejowych w ramach węzła wynosi 115,375 km.

Przez Szczecin przebiegają linie kolejowe E59 i C-E59 z portów Szczecin i Świnoujście, wchodzące w skład jednej z najważniejszych transeuropejskich sieci drogowo-kolejowych - korytarza transportowego Bałtyk-Adriatyk.

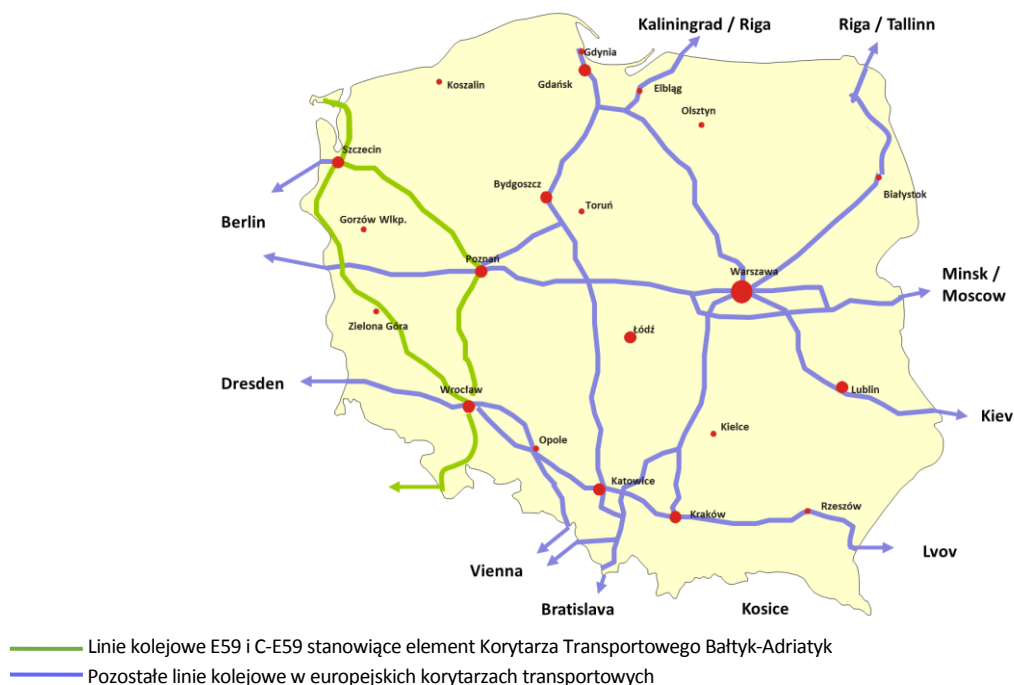
Linia kolejowa E59 jest objęta umową europejską o głównych międzynarodowych liniach kolejowych AGC. W szczecińskim węźle kolejowym w skład ciągu E59 wchodzi linie:

- nr 351 Poznań Główny-Szczecin Główny (linia magistralna)
- nr 401 Szczecin Dąbie-Świnoujście Port (linia pierwszorzędna).

Linia C-E59 stanowi odgańlenie dla ruchu towarowego od linii E59 Wrocław-Poznań-Szczecin (ciąg transportowy Malmö-Ostrawa) i objęta jest umową o głównych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego AGTC. W skład tego ciągu na obszarze szczecińskiego węzła kolejowego wchodzi linie:

- nr 273 Wrocław Główny-Szczecin Główny (linia magistralna)
- nr 428 Szczecin Dąbie SDB-Szczecin Podjuchy (linia drugorzędna).

Rycina 23. Linie kolejowe E59 i C-E59 na tle europejskich korytarzy transportowych



Sieć bazową TEN-T na obszarze Szczecina uzupełniają linie ujęte w sieci kompleksowej TEN-T i oprócz linii nr 273 zaliczają się do niej linie o numerach: 408 (Szczecin Główny-Stobno Szczecińskie-

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

-granica państwa (Pasewalk) (linia pierwszorzędna) oraz 409 (Szczecin Główny - granica państwa (Tantow) Berlin (linia pierwszorzędna), zapewniające połączenia z Berlinem i resztą niemieckiej sieci kolejowej.

Poza wymienionymi liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym szczeciński węzeł kolejowy tworzy jeszcze linia nr 406 Szczecin Główny-Trzebież Szczeciński (linia drugorzędna). Uzupełnieniem są linie kolejowe umożliwiające prowadzenie ruchu kolejowego przez system łącznic znajdujących się w obrębie węzła, między innymi jest to zespół linii i łącznic obsługujących port (o numerach 854, 855, 990, 991, 992, 995).

Stan techniczny części linii nie pozwala na obsługę ciężkich pociągów towarowych o nacisku na oś powyżej 19 ton. Ze względów bezpieczeństwa na wielu odcinkach linii wprowadzono ograniczenia prędkości. Obecnie zadawalające prędkości jazdy pociągów pasażerskich osiągane są głównie na linii nr 351 Poznań Główny-Szczecin Główny, 100-130 km/godz.; linii nr 409 Szczecin Gumieńce-granica państwa (Tantow), 70-120 km/godz.; na krótkim odcinku linii nr 273 Wrocław Główny-Szczecin Główny, w rejonie stacji Szczecin Port Centralny, ok. 100-120 km/godz.

Na pozostałym odcinku tej ostatniej linii dopuszczalna prędkość wynosi 30-70 km/godz. Efektem trwającej modernizacji linii kolejowej 351 (E59) Poznań Główny-Szczecin Główny, w której ujęty jest też odcinek Stargard-Szczecin Dąbie ma być podniesienie prędkości maksymalnej pociągów pasażerskich do 160 km/h, towarowych do 120 km/h i dopuszczalnego nacisku na oś do 225 kN.

Na pozostałych liniach szczecińskiego węzła kolejowego prędkości są zależne od rodzaju taboru (pasażerski czy towarowy) i wynoszą odpowiednio:

- linia nr 401 Szczecin Główny-Świnoujście Port - 80 km/godz. (w ostatnich latach linia została poddana częściowej modernizacji, co pozwoliło na skrócenie czasu przejazdu)
- linia nr 406 Szczecin Główny-Trzebież Szczeciński - 30-70 km/godz.
- linia nr 408 Szczecin Główny-Stobno Szczecińskie-granica państwa (Pasewalk) - 60-120 km/godz.
- linia nr 432 Szczecin Wstowo-Szczecin Turzyn - 30-60 km/godz.
- linia nr 433 Szczecin Główny SG-Szczecin Gumieńce - 40 km/godz.
- linia nr 854 Szczecin Port Centralny SPB-Dziewoklicz - 50 km/godz.
- linia nr 855 Regalica-Szczecin Port Centralny SPA - 50 km/godz.

W granicach miasta obsługę przewozów pasażerskich i towarowych dokonuje się poprzez 11 stacji, z czego 7 jest stacjami węzłowymi, a 4 to stacje pośrednie. W ruchu towarowym czynne stacje to: Szczecin Podjuchy, Szczecin Port Centralny, Szczecin Dąbie, Szczecin Gumieńce, Szczecin Wzgórze Hetmańskie, Szczecin Turzyn, Szczecin Niebuszewo, Szczecin Gocław, Szczecin Stołczyn oraz Szczecin Skolwin. Stacjami obsługującymi ruch pasażerski są stacje: Szczecin Główny, Szczecin Dąbie, Szczecin Gumieńce, Szczecin Podjuchy, Szczecin Port Centralny. Obecnie czynne są trzy przystanki pasażerskie zlokalizowane na terenie szczecińskiego węzła kolejowego: Szczecin Zdroje, Szczecin Załom, Szczecin Zdunowo.

Ze stacji Szczecin Główny wyprowadza się dziennie (średnio) około 150 pociągów. Ze względu na prowadzone prace modernizacyjne stacji, które są kontynuacją modernizacji stacji w latach 2014-2016 nie można jednoznacznie określić, czy jest to tendencja rosnąca, czy też malejąca. Liczba kursujących pociągów pasażerskich na liniach szczecińskiego węzła kolejowego wynosi 1087, a towarowych 416 (wartości średniodobowe).

Tendencja przewozów (liczba pociągów) w szczecińskim węźle kolejowym jest niestabilna. W 2018 roku w stosunku do 2017 zaobserwowano wzrost o 3,21%, a w roku 2019 w stosunku do roku 2018 odnotowano spadek o 6,93%. Nie świadczy to jednak o spadku wielkości przewozów, dla masy pociągów jest to tendencja wzrostowa, w ruchu towarowym wzrost ten wynosi odpowiednio: 13,88% dla roku 2018 w stosunku do roku 2017 i 26,26% dla 2019 roku w stosunku do roku 2018. Podstawową stacją obsługi ruchu towarowego jest stacja Szczecin Port Centralny przygotowana do znacznie większej pracy przewozowej niż obecnie wykonywana.

Do odcinków linii o największym obciążeniu ruchem kolejowym należą Szczecin Zdroje-Regalica (ok. 164 poc./dobę), Szczecin Dąbie-Szczecin Zdroje (ok. 140 poc./dobę), Szczecin Port Centralny-Szczecin Główny (ok. 120 poc./dobę). Pociągi towarowe na odcinkach linii o podstawowym znaczeniu dla pracy węzła stanowią ok. 38% ogólnej liczby pociągów, z wyjątkiem linii Szczecin Główny-Trzebież

Szczeciński, gdzie z uwagi na zawieszenie ruchu pasażerskiego występuje tylko ruch towarowy. Generalnie w obrębie całego kolejowego węzła szczecińskiego występują rezerwy zdolności przelotowej linii i łącznic. Najważniejszą dla obsługi ruchu towarowego jest stacja Szczecin Port Centralny, która została objęta modernizacją w ramach projektu „Poprawy dostępu do morskich portów Szczecin i Świnoujście”. Projekt swoim zakresem obejmuje na stacji Szczecin Port Centralny wybudowanie 61 km torów, budowę 3 wiaduktów kolejowych, w tym wiadukt nad ulicą Gdańską, przebudowę mostu kolejowego nad rzeką Parnicą, elektryfikację dojazdu do Parku Wrocławskiego, modernizację układu kolejowego w rejonie Parku Wrocławskiego w sposób umożliwiający bezpośredni wjazd i wyjazd trakcją elektryczną oraz modernizację torów kolejowych pomiędzy stacją Szczecin Port Centralny a nabrzeżami w rejonie przeładunków masowych w porcie w Szczecinie.

W 2014 roku zamknięto stację postojową pociągów dalekobieżnych Szczecin Pomorzany, a całą obsługę serwisową i sanitarną pociągów przeniesiono do nowej stacji postojowo-serwisowej Szczecin Zaleskie Łęgi. Dla ruchu regionalnego kluczową z punktu widzenia obsługi serwisowej jest stacja Szczecin Wzgórze Hetmańskie, w obrębie której znajduje się lokomotywnia spółki Przewozy Regionalne.

Zmodernizowano stację Szczecin Główny, gdzie celem była poprawa wygody podróżnych oraz umożliwienie samodzielnego dostępu do peronów osobom o ograniczonej możliwości poruszania się oraz poprawa stanu technicznego infrastruktury obsługi podróżnych.

W bardzo złym stanie technicznym znajduje się większość przystanków na linii Szczecin Główny-Trzebież Szczeciński. Zły stan techniczny toru nr 1 na linii nr 406 sprawia, że odcinki Szczecin Niebuszewo-Szczecin Goćław (około 4,5 km) oraz Szczecin Skolwin-Police funkcjonują jako jednotorowe. Na wielu fragmentach linii obowiązuje prędkość 30-40 km/h.

W 2019 roku rozpoczęto budowę systemu Szczecińskiej Kolei Metropolitalnej (SKM). Prace prowadzone są na odcinkach linii kolejowych: Stargard-Szczecin Główny (nr 351), Gryfino-Szczecin Główny (nr 273), Szczecin Dąbie-Goleniów (nr 401) oraz Szczecin Główny-Police (nr 406).

W ramach transportu aglomeracyjnego i rozwiązań stosowanych w szczecińskim węźle kolejowym wdrażany jest Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS) jako podstawowy środek prowadzący do interoperacyjności i zwiększający bezpieczeństwo podróży.

Obecnie opracowywane są analizy w ramach zleconego przez PKP PLK studium wykonalności modernizacji kilku linii w szczecińskim węźle kolejowym m.in. linii 408 i 409, a także linii 432 (Szczecin Wstowo-Szczecin Turzyn), 433 (Szczecin Główny-Szczecin Gumieńce) i 851 (Szczecin Wstowo-Szczecin Gumieńce) oraz fragmentu linii 429 (odcinek Stobno Szczecińskie-Dołuje).

Analizy obejmują między innymi: dostosowanie odcinka linii nr 408 i nr 409 Szczecin Główny-Szczecin Gumieńce-granica Państwa (Tantow) do prędkości 160 km/h dla pociągów pasażerskich i 120 km/h dla pociągów towarowych, elektryfikację linii kolejowej zgodnie z porozumieniem pomiędzy PKP Polskie Linie Kolejowe SA i DB Netz AG w zakresie współpracy w ramach koordynacji, przygotowania i realizacji przedsięwzięć przy rozwoju połączenia kolejowego Berlin-Szczecin. PLK w ramach Studium wykonalności rozważy także wariant z dobudową drugiego toru na odcinkach obecnie jednotorowych.

5.7. TRANSPORT WODNY

Osią transportu wodnego w regionie i na terenie Szczecina jest tor wodny Świnoujście-Szczecin oraz Odrzańska Droga Wodna to śródlądowy szlak żeglugowy na Odrze, mający początek w Gliwicach i kończący się w Szczecinie wraz z kanałem Odra-Szprewa oraz Odra-Hawela, stanowiąc powiązanie z europejskim systemem dróg wodnych. Szlak ten należy do jednego z trzech głównych szlaków wodnych na terytorium Polski, ujętych w Europejskim Porozumieniu w Sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Znaczeniu Międzynarodowym (AGN).

Droga wodna E30, do której należy między innymi Odrzańska Droga Wodna, może w przyszłości połączyć Morze Bałtyckie z Dunajem w Bratysławie lub w Wiedniu (po wybudowaniu sztucznego kanału m.in. przez Czechy), umożliwiając transport towarów z zespołu portów morskich Szczecin-Świnoujście w głąb kontynentu i z powrotem.

Rycina 24. Międzynarodowe śródlądowe drogi wodne w Polsce



Źródło: https://twitter.com/mgmizs_gov_pl, dostęp: 23.03.2020.

Porozumienie AGN z 1996 r, w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym, wskazuje na terenie Polski dwanaście portów śródlądowych o międzynarodowym znaczeniu, zlokalizowanych w dziesięciu miastach, wśród nich port w Szczecinie. Odra jest rzeką graniczną, przez co wymaga wspólnych rozwiązań integrujących systemy transportowe Polski i Niemiec, przy jednoczesnym zapobieganiu zagrożenia powodziowego.

5.8. TRANSPORT MORSKI

Port morski w Szczecinie stanowi część zespołu portowego Szczecin-Świnoujście, którego zarząd znajduje się w Szczecinie pod nazwą „Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A.” W porcie może być prowadzona także inna działalność związana z transportem, jak bazy logistyczne oraz składowanie i konfekcjonowanie, a także produkcja i usługi wymagające dostępu do akwenu żeglugowego. Granica morskiego portu biegnie od północnej granicy miasta nieregularnie wzdłuż linii brzegu Odry aż do centrum miasta. W obszarze portu funkcjonują różne struktury od przemysłowych, przeładunkowo-składowych, usługowych, do związanych z rybołówstwem, administracją, szkolnictwem wyższym oraz obsługą statków pasażerskich i funkcji rekreacyjnych z obsługą jednostek sportowych.

Szczecin nie posiada portu śródlądowego jako odrębnego podmiotu gospodarczego. Żegluga śródlądowa korzysta przede wszystkim z urządzeń portu morskiego i nabrzeży zakładowych.

Ze względu na różny sposób finansowania, infrastruktura niezbędna do funkcjonowania portu dzieli się na infrastrukturę portową rozumianą jako znajdujące się w granicach portu morskiego akwenu portowe oraz ogólnodostępne obiekty, urządzenia i instalacje, związane z jego funkcjonowaniem, oraz infrastrukturę zapewniającą dostęp do portów (tzw. suprastrukturę), w skład której wchodzi tor wodny, wraz z obiektami, urządzeniami i instalacjami związanymi z ich funkcjonowaniem.

Drogą dla transportu morskiego jest tor wodny prowadzący od Świnoujścia do Szczecina przez Zalew Szczeciński, Rostokę Odrzańską aż do północnych granic portu morskiego w Szczecinie, przecinających farwater na Odrze na wysokości południowego cypla Mnisiego Ostrowa, tj. na 53,30 km toru. W porcie szczecińskim tor wodny Świnoujście-Szczecin biegnie rzeką Odrą i Przekopem Mieleńskim do północnej krawędzi obrotnicy na zakończeniu Przekopu Mieleńskiego, a na Odrze Zachodniej biegnie od południowego końca Kanału Grabowskiego i kończy się na wysokości południowego krańca Wyspy Grodzkiej. Tor wodny na całej swej długości posiada zmienną szerokość w dnie, od 90 do 180 m, z poszerzeniami na łukach toru.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

W granicach portu szczecińskiego tor ma szerokość 90 m, na odcinku toru na Odrze Zachodniej szerokość wynosi 80 m. Tor wodny Świnoujście-Szczecin pozwala na wejście do portu w Szczecinie statków o długości całkowitej do 215 m i szerokości 31 m. Przy zanurzeniu statku 9,15 m, jego długość nie może przekraczać 160 m.

Pozostałe obiekty infrastruktury dostępowej w porcie w Szczecinie to: tor wodny na Kanale Grabowskim o szerokości 90 m, obrotnica przy Przesmyku Orlim na Przekopie Mieleńskim u wejścia do Kanału Grabowskiego o średnicy 280 m i głębokości 10,5 m, obrotnica u wejścia do Basenu Górniczego o średnicy 300 m i głębokości 10,5 m, obrotnica na połączeniu Kanału Grabowskiego i Basenu Dębickiego przed Nabrzeżem Belgijskim o średnicy 206 m i głębokości 9,7 m, kotwiczowisko „Inoujście”, pole refulacyjne „Dębina”.

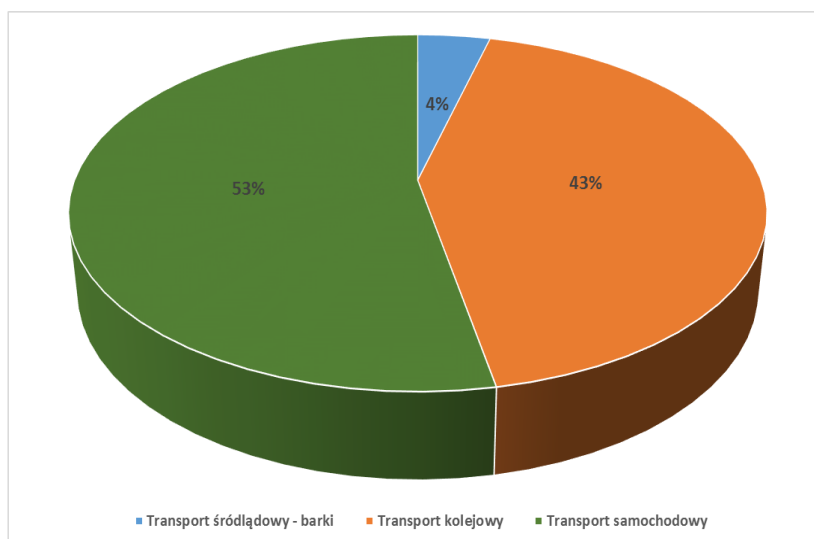
Istniejące parametry toru, uznane za niewystarczające są od roku 2017 przedmiotem inwestycji polegającej na pogłębieniu i częściowym poszerzeniu toru wodnego, w wyniku której tor wodny Świnoujście-Szczecin uzyska głębokość 12,5 m, a szerokość minimalna toru wodnego zostanie zwiększona do 100 m na całej jego długości. Zmiany umożliwią zwiększenie wielkości statków zawijających do portów w Szczecinie i w Policach. Maksymalne dopuszczalne zanurzenie statków wzrośnie do 11,0 m.

Centrum portu szczecińskiego, z obszarami zagospodarowanymi najintensywniej na cele przeładunkowo-składowe i enklawami przemysłu portowego, znajduje się na Łasztowni (rejon przeładunków drobny: basenów Wschodniego i Zachodniego oraz kanałów Grodzkiego i Dębickiego) wokół Basenu Górniczego aż do Regalicy oraz na Ostrowie Grabowskim (rejon przeładunków masowych).

Do portu w 2018 roku zawinęły 3 043 statki transportowe o łącznej pojemności netto 5 373,6 tys., tj. więcej o 68 statków niż w 2017 r., natomiast w porównaniu z 2010 mniej o 142 statki, ale o większej o 6,8% pojemności netto.

W zakresie struktury transportu zaplecza, większość towarów była w 2019 r. dostarczana do portu i z niego wywożona transportem samochodowym - 53%. Udział transportu kolejowego w obsłudze portu wyniósł 43%, pozostała część - 4% była transportowana z wykorzystaniem transportu śródlądowego - barek.

Rycina 25. Struktura transportu zaplecza



Źródło: opracowanie własne na podst. danych Sekcji Prognoz i Analiz Portu Szczecin-Świnoujście.

Portowa działalność związana z obsługą statków pasażerskich, poza terminalem pasażerskim w Świnoujściu, ogranicza się do udostępnienia miejsca postojowego wzdłuż nabrzeży zachodniego brzegu Odry, w granicach portu morskiego, od podpór Trasy Zamkowej (część nabrzeża Wieleckiego) w kierunku północnym do budynku dawnego Dworca Morskiego. W 2018 roku w ramach międzynarodowego ruchu pasażerów w porcie w Szczecinie rozpoczęło lub zakończyło podróż

900 osób, tj. o 13,4% mniej niż 2017 r., a o 32,8% więcej niż w 2010 r. Ruch pasażerów odbywał się głównie w relacji z Niemcami.

Największe obszary rozwojowe portu znajdują się na Ostrowie Mieleńskim i Ostrowie Grabowskim, przy nabrzeżu Spółdzielczym, między ulicami Stanisława Hryniewieckiego - ks. Stanisława Kujota, na zapleczu nabrzeża Wałbrzyskiego przy ul. Gdańskiej, na półwyspie Katowickim oraz na Ostrowie Mieleńskim, razem ok. 205 ha. Większość terenów rozwojowych leży obecnie poza zasięgiem infrastruktury dostępnej od strony lądu i wymaga budowy przepraw mostowych, ciągów komunikacji drogowej i kolejowej po uprzednim przygotowaniu podłoża gruntowego pod zagospodarowanie i zabudowę.

Podstawowym problemem dla inwestorów i użytkowników portu szczecińskiego, wynikającym z położenia portu w ujściu Odry, są warunki gruntowe powodujące konieczność wykonania przed wykorzystaniem terenów na cele budowlane wyprzedzającego wykonania prac przygotowujących podłoże zwiększające jego nośność poprzez uzdatnienie przeciążającym nasypem z gruntu piaszczystego, a przez to skompromowanie gruntów organicznych. Kolejnym wymogiem jest stosowanie palowania pod fundamenty cięższych obiektów oraz zabezpieczenie nabrzeża ścianką szczelną, zależnie od przewidywanych obciążeń.

5.9. ŚRÓDLĄDOWE DROGI WODNE

5.9.1. Infrastruktura śródlądowych dróg wodnych

Szczeciński węzeł transportu wodnego, złożony z układu akwenów naturalnych i sztucznych jest administrowany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie), a nadzór nad bezpieczeństwem żeglugi sprawuje Urząd Żeglugi Śródlądowej w Szczecinie.

W skład wód śródlądowych w obrębie Szczecina, wchodzi rzeki: Odra Zachodnia, Regalica i Parnica, przekopy: Parnicki i Klucz-Ustowo, kanały: Zielony, Klucz, Odyńca (Leśny) i Cegielinka oraz jezioro Dąbie. Śródlądowe drogi wodne w rejonie Szczecina zaklasyfikowane zostały do najwyższej w Polsce klasy Vb dróg o znaczeniu międzynarodowym.

Ze względu na ograniczone parametry szlaku żeglownego statki oraz zestawy pchane i zestawy sprzężone mogą mieć maksymalną szerokość 11,45 m (dla pierwszych dwóch) i 18,0 m dla zestawów sprzężonych przy długości odpowiednio 110,0 m, 156,0 m i 137,0 m. W związku z parametrami mostów ograniczającymi parametry szlaku żeglownego na rzece Parnicy i Przekopie Parnickim oraz na rzece Odrze Zachodniej maksymalna szerokość statków i zestawów ograniczona została do 10,0 m przy maksymalnych długościach odpowiednio 110,0 m i 125,0 m.

Trwające prace inwestycyjne w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły, obejmują budowę przeprawy kolejowej przez rzekę Regalicę z prześwitem 6,20 m powyżej wysokiej wody żeglownej.

Okresowym utrudnieniem dla żeglugi są warunki hydro-meteorologiczne - wysokie stany wody (średnioterminowy wskaźnik występowania stanów Wielkiej Wody Żeglownej - WWŻ) wynosi ok. jednego dnia w sezonie nawigacyjnym. Zjawiska lodowe występują corocznie, średnio przez okres półtora miesiąca. Związana z lodami przerwa nawigacyjna trwa średnio 15-20 dni. Oprócz utrudnień nawigacyjnych i hydrometeorologicznych na śródlądowych drogach wodnych na terenie miasta występuje zauważalny deficyt miejsc postojowych dla taboru rzeczny.

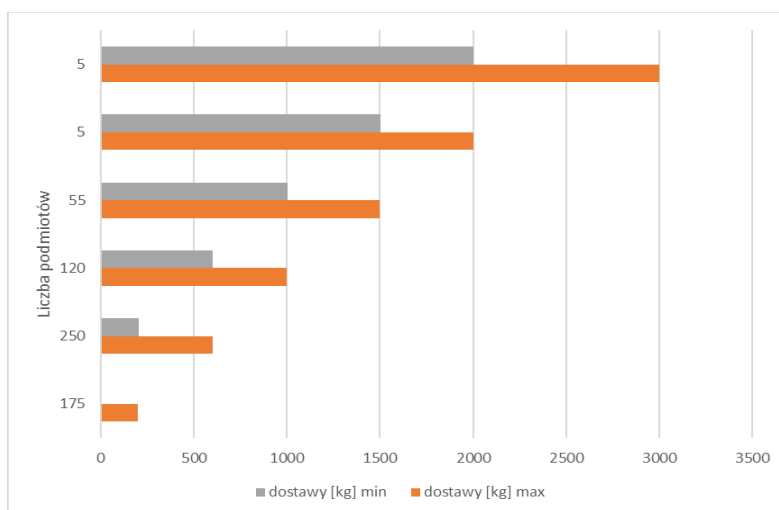
6. PRZEPLYWY TOWARÓW

Wraz z rozwojem Szczecina i wzrostem udziału usług w gospodarce rośnie zapotrzebowanie na przewozy towarowe, w znacznej części realizowane transportem samochodowym. W latach 2012-2019 odnotowano zwiększone zapotrzebowanie na przewozy ładunków, których znaczną część generują produkcja, handel i usługi. To sprawia, że wpływ miejskiego transportu towarowego na środowisko miejskie staje się coraz bardziej znaczący. Około 18% ruchu kołowego na terenie miasta należy do samochodów zajmujących się zaopatrzeniem podmiotów gospodarczych. Kolejne 22% stanowią pojazdy doręczycieli oraz firm spedytorskich obsługujących indywidualnych klientów.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

W realizację przewozów w mieście zaangażowane są głównie firmy prywatne. Akademia Morska w Szczecinie przebadła w samym tylko osiedlu Centrum ok. 890 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sektorach: handlowo-usługowym, *HoReCa*, zakłady produkcyjne, których funkcjonowanie generuje ruch pojazdów dostawczych. Badania pokazują, że 175 podmiotów odbiera regularne dostawy nieprzekraczające 200 kg w jednej dostawie, zaś najwięcej podmiotów (250) odbiera dostawy w przedziale od 201-600 kg. Dostawy podmiotów gospodarczych objętych badaniem na obszarze Centrum pokazuje rycina 27.

Rycina 27. Dostawy podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie Centrum



Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Kijewska i inni, Raporty Projektu GRASS, D3.2.1., Akademia Morska w Szczecinie, 2018.

Tabela 12. Tygodniowe wielkości dostaw

Wielkość dostaw	Jednostki handlowe	Sektor HoReCa	Jednostki usługowe	Zakłady produkcyjne
< 200 kg	12%	13%	24%	0%
201 – 600 kg	34%	39%	45%	2%
601 – 1000 kg	38%	22%	23%	5%
1001 – 1500 kg	11%	15%	5%	7%
1501 – 2000 kg	3%	10%	3%	65%
> 2000 kg	2%	1%	0%	21%

Źródło: K. Kijewska i inni, Raporty Projektu GRASS, D3.2.1., Akademia Morska w Szczecinie, 2018.

6.1. SAMOCHODOWY TRANSPORT TOWAROWY

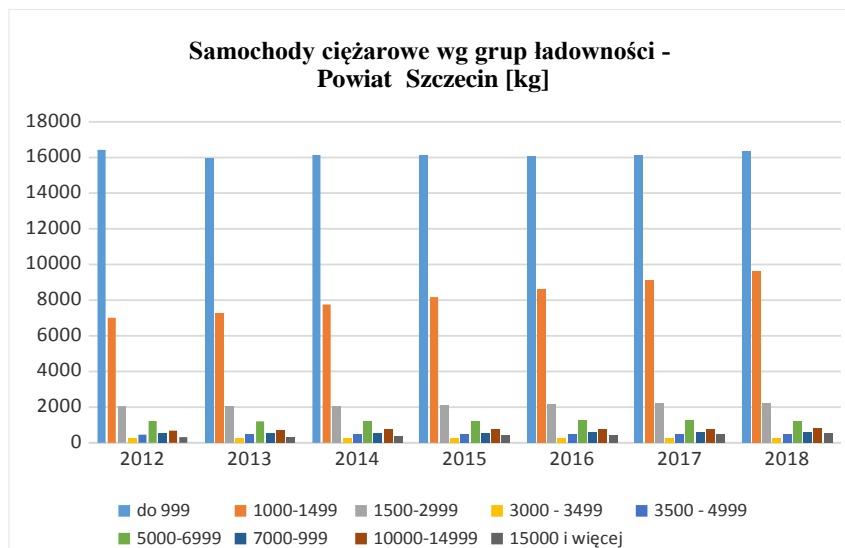
W branży logistycznej, w Szczecinie, w okresie ostatnich 10 lat odnotowano rozwój transportu drogowego towarów oraz działalności magazynowej i wspierającej. Wzrosła znacznie liczba pojazdów na jeden tysiąc mieszkańców (z około 150 przed 1989 r. do około 630 aktualnie), rozwijają się usługi transportowe oferowane przez m.in.: firmy wynajmujące samochody osobowe lub dostawcze, korporacje taksówkarskie, przedsiębiorstwa przewozowe oraz przeprowadzkowe, firmy działające w sektorze turystyki i przesyłek kurierskich. W roku 2018 roku liczba licencji na taksówki w Szczecinie wyniosła 2440.

Wzmożony ruch samochodów ciężarowych obserwuje się na drodze krajowej nr 10, w kierunku portu oraz z terenów Stargardzkiego Parku Przemysłowego. Oczekiwana budowa zachodniego obejścia drogowego Szczecina pozwoli wyeliminować ciężarowy ruch tranzytowy z ulic Szczecina.

Średniorocznie w latach 2012-2019 dokonywano w Szczecinie nowej rejestracji podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON kat. H (transport towarowy): 402 podmioty. Najwięcej samochodów

ciężarowych mieści się w grupie do 1 t ładowności, tj. 16346 szt. w 2018 r. Największy przyrost liczby samochodów ciężarowych w Szczecinie (powiat) w latach 2012-2018 nastąpił w grupie samochodów ciężarowych o ładowności 1,0-1,5 t, tj. o 2583 szt. oraz powyżej 15 t (wzrost o 193 szt.)

Rycina 27. Samochody ciężarowe wg grup ładowności



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, dostęp: 08.05.2020.

Wskaźnik liczby samochodów ciężarowych na 1000 ludności dla powiatu Szczecin wyniósł 91,3 szt. w roku 2018, co oznacza wzrost o 33 % w stosunku do roku 2009. Podatek transportowy w Szczecinie w roku 2019 opłacało łącznie 790 podmiotów (osoby prawne i fizyczne). W marcu 2020 roku zarejestrowanych było 12 samochodów ciężarowych z napędem elektrycznym.

6.2. USŁUGI POCZTOWE I KURIERSKIE, SEKTOR LOGISTYCZNY I MAGAZYNOWY

6.2.1. Rynek usług pocztowych i kurierskich

Rynek usług pocztowych i kurierskich składa się z następujących segmentów: przesyłki kurierskie, usługi powszechne oraz inne usługi pocztowe. Największym operatorem pocztowym na terenie miasta jest Poczta Polska.

W konkurencji o klienta, coraz częściej w ofercie sklepów internetowych i platform E-commerce dostępna jest usługa Odbiór w Punkcie. Poza 70 placówkami Poczta Polska odbiór przesyłek oferowany jest także w obiektach usługowych, umożliwiając elastyczne godziny odbioru i śledzenie przesyłki online. Funkcjonują ponadto automaty do pocztowej obsługi klientów, w tym 52 paczkomaty Poczty Polskiej, 36 paczkomatów InPost. DHL Parcelshop posiada 185 punktów usługowych w mieście.

Przesyłki kurierskie stanowiły w 2018 roku 19,1% całego wolumenu usług pocztowych na rynku, tworząc aż 49,2% jego wartości. Wzrost udziału sektora przesyłek w segmencie usług pocztowych wynika z silnie zwiększającego się wolumenu transakcji E-commerce.

6.2.2. Sektor logistyczny i magazynowy

Zasoby rynku szczecińskiego to zarówno duże parki magazynowe, samodzielne obiekty typu BTS, parki o mniejszej powierzchni, jak również małe magazyny miejskie (tzw. SBU – *small business units*). Na koniec III kw. 2020 roku całkowita podaż nowoczesnej powierzchni magazynowej w Szczecinie osiągnęła poziom 762 tys.m² plasując region na 7 miejscu spośród 11 głównych rynków magazynowych w Polsce. Pod względem ilości powierzchni Szczecin jest rynkiem porównywalnym do Trójmiasta (208 tys. m²) oraz większym od m.in. Krakowa (566 tys. m²) i regionu bydgosko-toruńskiego (361 tys. m²). Szczecin wyróżnia niski w skali kraju poziom wskaźnika powierzchni niewynajętej (0,7%).

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Magazyny wysokiego składowania dopuszcza się m.in.: w rejonie Międzyodrza, tereny stoczniowe, tereny produkcji, składów i magazynów w dzielnicy Północ.

Poza magazynową funkcją portową zasoby rynku szczecińskiego to duże parki magazynowe, samodzielne obiekty typu BTS, parki o mniejszej powierzchni, jak również małe magazyny miejskie (tzw. SBU – *small business units*).

Na terenie SOM funkcjonują następujące centra logistyczne:

- **Waimea Logistic Park Stargard** - centrum logistyczne o łącznej powierzchni zabudowy ok. 80 000 m², w Parku Przemysłowym Nowoczesnych Technologii w Stargardzie, podstrefa Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (teren byłego lotniska Kluczewo); w skład centrum wchodzi 6 nowoczesnych hal klasy A przeznaczonych pod działalność związaną z magazynowaniem, produkcją oraz z obsługą logistyczną.
- **BTS Panattoni Amazon Szczecin** - jest czwartym centrum logistycznym w Polsce amerykańskiego giganta handlu internetowego, wybudowanym w roku 2017 w Kołbaskowie, o powierzchni użytkowej 161,5 tys. m² na działce o 29 ha; jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu przeznaczonych do obsługi sprzedaży internetowej;
- **Prologis Park Szczecin** - nowoczesne centrum dystrybucyjne w Goleniowie, przeznaczone pod składowanie i lekką produkcję; nowoczesne magazyny o całkowitej pow. 41 400 m²
- **Hala Magazynowa Stobno** - nowoczesny obiekt magazynowy położony w Stobnie k. Szczecina w sąsiedztwie granicy polsko-niemieckiej;
- **BTS Goodman Szczecin - Zalando** - działa od 2017 roku w Gardnie k. Gryfina w strefie przemysłowej; jedno z trzech tego typu obiektów tej firmy w Polsce. Centrum w Gardnie ma 130 tys. m² powierzchni i zaliczane jest do największych obiektów logistycznych w Polsce, wyposażone w najnowocześniejsze rozwiązania technologiczne pod kątem potrzeb rynku e-commerce, w tym dwie pięciopiętrowe wieże wysokiego składowania, które mogą pomieścić do kilkunastu milionów sztuk towaru.
- Inne centra logistyczne to: Mapletree Park Szczecin (Goleniów), Panattoni BTS Hydroline Stargard, 7R BTS Goleniów, Panattoni Park Szczecin (Goleniów), Next Step investments - Goleniów.

Na terenie Szczecina funkcjonują następujące centra logistyczne:

- **Zachodniopomorskie Centrum Logistyczne** - teren magazynowo-składowy w Porcie Szczecin o pow. 20 ha, z przeznaczeniem na magazyny niskiego i wysokiego składowania, chłodnie, punkty obsługi taboru, zaplecze usługowe dla klientów itp.
- **North-West Logistics Park** - pierwszy w Szczecinie park logistyczny klasy A, zlokalizowany między ul. Lubczyńską i ul. Goleniowską, o pow. 14 ha, przeznaczony pod logistykę, magazynowanie i produkcję; grupuje firmy specjalizujące się w produkcji komponentów dla elektrowni wiatrowych (KK Wind Solutions, InCom, Rohlig Suus Logistics, Greencarrier Freight Services Poland, Shadowline, Ceva Logistics Poland, Kompania Piwowarska, Animex Foods, My Trendy Phone, Żabka Polska, Cubic, PartyDeco, Animex Foods, HTM);
- **Panattoni Park Szczecin** - nowoczesne centrum logistyczne ulokowane w Załomiu, składające się z dwóch budynków magazynowych klasy A o łącznej powierzchni 51 586 m² z możliwością dalszej rozbudowy, wyposażone w doki rozładunkowe, bramy wjazdowe z poziomu „0”, obszerne place manewrowe i dodatkowe miejsca parkingowe.
- **Exeter Park Szczecin 2** - nowoczesny kompleks produkcyjno-biurowo-magazynowy, z docelową powierzchnią całkowitą ok. 80 tys. m², zlokalizowany przy ul. Kniewskiej.
- **Park 7r City Flex Szczecin** - park logistyczny o ok. 11 000 m² nowoczesnej powierzchni magazynowej, oferujący na wynajem elastyczne moduły o minimalnej powierzchni już od 900 m², mieszczący się prawobrzeżu (os. Majowe), bezpośrednio przy drodze krajowej nr 10, ok. 2 km od autostrady A6.
- **Centrum Logistyczne Freja** – nowe centrum logistyczne w dzielnicy Płonia, na terenie dawnej giełdy samochodowej, uruchomione przez duńską firmę FREJA w 2020 roku, o powierzchni 8 ha, z czego ponad 10 000 m² przeznaczono na składowanie palet; parking dla 250 naczip.

Centra logistyczne w trakcie realizacji:

- MLP Szczecin - centrum logistyczne na działce o pow. 20 ha, z docelową łączną powierzchnią najmu ok. 60 tys. m² na terenie osiedla Drzetowo-Grabowo przy ul. Rugiańskiej
- Panattoni Park Szczecin Trzebusz - centrum logistyczne zlokalizowane przy ul. Cynkowej w sąsiedztwie Specjalnej Strefy Ekonomicznej, o dostępnej łącznej powierzchni ok. 69 000 m² pod składowanie i produkcję lekką
- Centrum Logistyczne 7R Park Szczecin przy ul. Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego o łącznej powierzchni 58 tys. m².

Funkcjonujące terminale przeładunkowe:

1. na terenie SOM:

- Terminal LNG im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu na wyspie Wolin, otwarty w 2015 roku, terminal przeładunkowy i regazyfikacyjny skroplonego gazu ziemnego (LNG), pozwalający na regazyfikację do 5 mld m³ gazu ziemnego rocznie, z możliwością zwiększenia zdolności regazyfikacyjnej do 7,5 mld m³
- Głębokowodny terminal kontenerowy - projektowana inwestycja, która powstanie po wschodniej stronie falochronu osłaniającego istniejący port zewnętrzny (istniejący Falochron Wschodni), oraz w bezpośrednim sąsiedztwie części lądowej istniejącego terminala LNG. W założeniach projektowych, określających przeładunki na poziomie 1,5 mln TEU⁹ rocznie, obsługa ruchu wchodzącego i wychodzącego z terminala w części lądowej odbywać się będzie transportem drogowym i kolejowym.

2. na terenie Szczecina:

- Alfa Terminal Szczecin (ATS) - terminal przeładunkowy ATS, o pow. 50 ha w północnej części Portu Szczecin przy ujściu Odry, w odległości ok. 57,6 km od Morza Bałtyckiego (teren nieistniejącej już Huty Szczecin), pod wyspecjalizowane usługi przeładunkowe, składowania i dodatkowe przy obsłudze ładunków masowych oraz płynnych chemicznych (metanol)
- terminal kontenerowy na Ostrowie Grabowskim, o pow. 33 ha, z możliwością powiększenia terenu do 140 ha.

II. SFERA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

1. DEMOGRAFIA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy
- Mapa 4. Systemy komunikacji
- Mapa 5. Infrastruktura techniczna
- Mapa 6. Infrastruktura społeczna

1.1. AKTUALNA SYTUACJA DEMOGRAFICZNA SZCZECINA

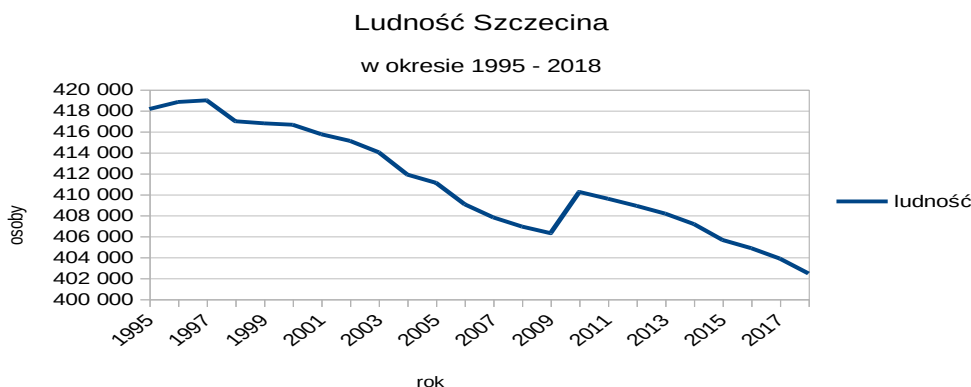
Szczecin jest miastem rdzeniowym funkcjonalnego obszaru zurbanizowanego, w którym w sferze społeczno-gospodarczej zachodzą najbardziej spektakularne zależności demograficzne powstałe jako konsekwencja przemian ustrojowych, ekonomicznych i kulturowych.

Wraz z kształtowaniem się rynku nieruchomości oraz wzrostem oczekiwań dojrzałych mieszkańców w zakresie jakości życia przy nadal skromnych dochodach uwidoczniła się migracja mieszkańców Szczecina do gmin ościennych, a równocześnie nie wygasa naturalna, znana od lat migracja ludzi młodych głównie z obszaru regionu zachodniopomorskiego do Szczecina. Saldo tych migracji jest

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

ujemne, skutkując spadkiem populacji w mieście, przy zachowaniu populacji w obszarze metropolitalnym.

Rycina 28. Ludność Szczecina



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, marzec 2019.

Analogiczne uwarunkowania populacyjne charakteryzują wszystkie większe polskie aglomeracje, które rejestrują spadek liczby mieszkańców, preferujących zamieszkiwanie na terenach podmiejskich, korzystających jednocześnie z udogodnień, jakie oferuje im aglomeracja, takich jak dostęp do opieki medycznej, szkolnictwa i nauki, kultury, rekreacji i rozrywki oraz miejsc pracy.

W większości przypadków migracja następuje przy utrzymaniu dotychczasowego zatrudnienia w obszarze miasta rdzeniowego, co skutkuje spadkiem dochodów aglomeracji przy utrzymywaniu się wszystkich pozostałych obciążeń związanych z obsługą tzw. funkcji metropolitalnych.

Niekorzystne, z punktu widzenia Szczecina, procesy demograficzne, uwidaczniają się w coraz większym stopniu i chociaż aglomeracja zyskuje jako całość dzięki utrzymaniu swojego potencjału ludnościowego i gospodarczego, to w dłuższym horyzoncie czasu będą one powodem coraz większej różnicy pomiędzy rosnącymi potrzebami sfery społecznej i możliwościami ich zaspokojenia.

Liczba ludności w Szczecinie w roku 2018 to 402 465 osób, w tym 191 211 mężczyzn i 211 254 kobiety.

Dane statystyczne ilustrują nie tylko ubytek ludności, będący skutkiem migracji wewnętrznych (wewnątrz krajowych), ale unaocniają także proces starzenia się populacji.

Na zjawisko wchodzenia na rynek pracy populacji wyżu demograficznego zwracano wcześniej uwagę w polityce przestrzennej Szczecina przyjętej w roku 2007, zaś w kolejnej edycji tej polityki w 2012 roku uwzględniano także przewidywane szybkie wychodzenie populacji produkcyjnej z rynku pracy.

Tabela 13. Zmiany w czasie struktury wiekowej ludności

Ludność wg grup wieku	Płeć	1995	2000	2005	2010	2015	2018
ogółem	ogółem	418 156	416 657	411 119	410 245	405 657	402 465
ogółem	mężczyźni	201 128	199 427	195 433	195 439	192 845	191 211
ogółem	kobiety	217 028	217 230	215 686	214 806	212 812	211 254

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Ludność wg grup wieku	Płeć	1995	2000	2005	2010	2015	2018
0-4	ogółem	20 295	17 059	16 362	19 698	17 607	18 843
0-4	mężczyźni	10 437	8 789	8 354	10 110	9 000	9 754
0-4	kobiety	9 858	8 270	8 008	9 588	8 607	9 089
5-9	ogółem	24 537	20 477	16 987	16 242	19 318	18 060
5-9	mężczyźni	12 757	10 543	8 769	8 277	9 953	9 268
5-9	kobiety	11 780	9 934	8 218	7 965	9 365	8 792
10-14	ogółem	31 323	24 199	20 339	16 538	15 941	17 889
10-14	mężczyźni	16 000	12 548	10 456	8 564	8 156	9 217
10-14	kobiety	15 323	11 651	9 883	7 974	7 785	8 672
15-19	ogółem	33 974	33 786	25 674	21 013	18 027	17 165
15-19	mężczyźni	17 138	17 058	13 178	10 799	9 255	8 718
15-19	kobiety	16 836	16 728	12 496	10 214	8 772	8 447
20-24	ogółem	35 585	39 985	37 537	28 331	21 617	19 409
20-24	mężczyźni	17 712	19 878	18 566	14 250	11 020	9 763
20-24	kobiety	17 873	20 107	18 971	14 081	10 597	9 646
25-29	ogółem	26 147	32 443	36 120	35 176	26 928	21 806
25-29	mężczyźni	13 182	16 317	17 873	17 521	13 456	10 938
25-29	kobiety	12 965	16 126	18 247	17 655	13 472	10 868
30-34	ogółem	25 840	25 009	32 268	35 452	36 317	32 571
30-34	mężczyźni	12 909	12 638	16 097	17 661	18 036	16 276
30-34	kobiety	12 931	12 371	16 171	17 791	18 281	16 295
35-39	ogółem	36 035	24 904	24 342	30 858	34 815	36 038
35-39	mężczyźni	17 716	12 441	12 300	15 352	17 392	17 974
35-39	kobiety	18 319	12 463	12 042	15 506	17 423	18 064
40-44	ogółem	40 249	34 485	24 100	23 747	30 101	33 109
40-44	mężczyźni	19 407	16 744	11 994	11 936	14 910	16 388
40-44	kobiety	20 842	17 741	12 106	11 811	15 191	16 721
45-49	ogółem	35 210	38 331	33 228	23 876	23 091	26 145
45-49	mężczyźni	17 091	18 249	15 971	11 816	11 559	13 038
45-49	kobiety	18 119	20 082	17 257	12 060	11 532	13 107
50-54	ogółem	19 359	33 506	36 544	33 020	23 037	21 746
50-54	mężczyźni	9 271	16 012	17 162	15 777	11 252	10 723
50-54	kobiety	10 088	17 494	19 382	17 243	11 785	11 023
55-59	ogółem	21 875	17 956	31 353	35 642	31 505	24 987
55-59	mężczyźni	10 098	8 386	14 658	16 592	14 807	11 824
55-59	kobiety	11 777	9 570	16 695	19 050	16 698	13 163

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Ludność wg grup wieku	Płeć	1995	2000	2005	2010	2015	2018
60-64	ogółem	21 860	20 074	16 475	29 631	33 340	32 110
60-64	mężczyźni	9 674	9 006	7 455	13 619	15 063	14 746
Ludność wg grup wieku	Płeć	1995	2000	2005	2010	2015	2018
60-64	kobiety	12 186	11 068	9 020	16 012	18 277	17 364
65-69	ogółem	20 055	19 616	17 998	15 279	27 157	30 329
65-69	mężczyźni	8 280	8 268	7 678	6 714	11 994	13 137
65-69	kobiety	11 775	11 348	10 320	8 565	15 163	17 192
70 i więcej	ogółem	25 812	34 827	41 792	45 742	46 856	52 258
70 i więcej	mężczyźni	9 456	12 550	14 922	16 451	16 992	19 447
70 i więcej	kobiety	16 356	22 277	26 870	29 291	29 864	32 811
70-74	ogółem	-	-	16 910	15 924	13 587	19 152
70-74	mężczyźni	-	-	6 719	6 447	5 679	8 125
70-74	kobiety	-	-	10 191	9 477	7 908	11 027
75-79	ogółem	-	-	13 586	13 896	13 587	12 036
75-79	mężczyźni	-	-	4 817	5 148	5 153	4 663
75-79	kobiety	-	-	8 769	8 748	8 434	7 373
80-84	ogółem	-	-	8 007	9 957	10 609	10 919
80-84	mężczyźni	-	-	2 484	3 225	3 630	3 762
80-84	kobiety	-	-	5 523	6 732	6 979	7 157
85 i więcej	ogółem	-	-	3 289	5 965	9 073	10 151
85 i więcej	mężczyźni	-	-	902	1 631	2 530	2 897
85 i więcej	kobiety	-	-	2 387	4 334	6 543	7 254
0-14	ogółem	-	-	-	-	52 866	54 792
0-14	mężczyźni	-	-	-	-	27 109	28 239
0-14	kobiety	-	-	-	-	25 757	26 553

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, marzec 2019.

Przykładowo, podczas gdy liczba osób w wieku 70 lat i więcej w okresie 1995-2018 podwoiła się, to liczba osób w grupie wiekowej 15-19 lat zmalała o połowę. Populacja weszła w okres starzenia się, a począwszy od 2009 roku zapoczątkowany został proces wychodzenia roczników wyżu demograficznego z rynku pracy.

W przestrzeni osiedli Szczecina przyrost liczby ludności odnotowuje się w peryferyjnych osiedlach nowej zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej. W pozostałych osiedlach, za wyjątkiem osiedli dzielnicy Północ, liczba ludności maleje, podczas gdy intensywnie rozwija się zabudowa na terenach podmiejskich gmin: Dobra Szczecińska, Kołbaskowo i Kobylanka.

W strukturze demograficznej ludności przeważa liczba osób w wieku produkcyjnym z rosnącym udziałem populacji niemobilnej oraz populacji w wieku poprodukcyjnym. Cechą charakterystyczną procesu migracji wewnątrz miasta jest spadek populacji osiedli o największej gęstości zaludnienia,

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

osiedli zabudowy wielorodzinnej spółdzielczej, ale największe znaczenie ma spadek populacji osiedli śródmiejskich.

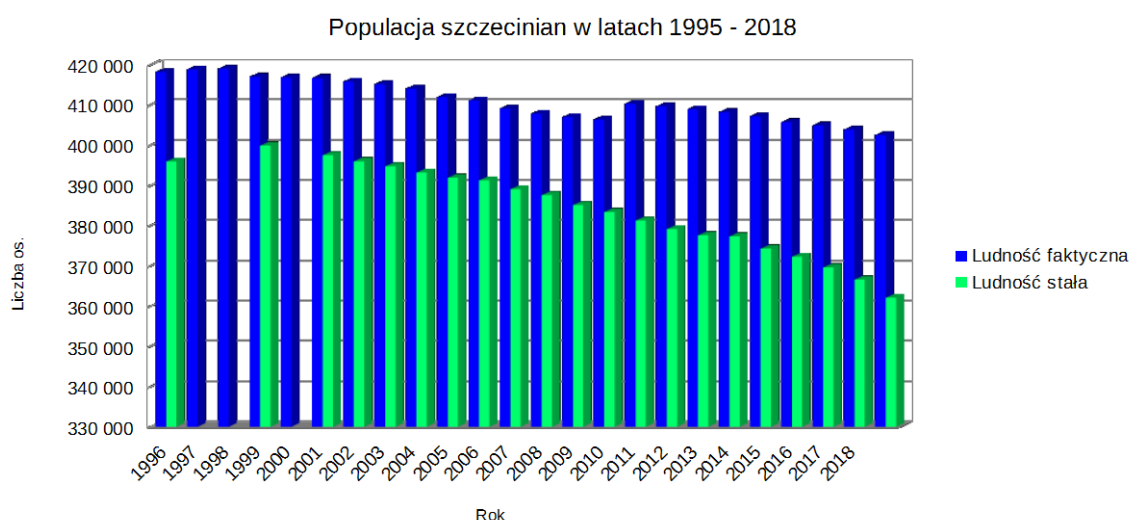
Tabela 14. Ubytek ludności stałej w osiedlach śródmiejskich Szczecina w okresie 2000-2019

Nazwa osiedla	2019	2010	2000	Różnica 2010-2000	Różnica 2019-2000	Zmiana 2010-2000 [%]	Zmiana 2019-2000 [%]
Międzyodrze-Wyspa Pucka	887	1099	1273	-174	-386	-13,7	-30,3
Niebuszewo-Bolinko	19674	22439	25351	-2912	-5677	-11,5	-22,4
Centrum	16667	21052	27453	-6401	-10786	-23,3	-39,3
Drzetowo-Grabowo	15201	17266	18168	-902	-2967	-5,0	-16,3
Łęknio	3074	3500	3722	-222	-648	-6,0	-17,4
Nowe Miasto	8208	8091	8066	25	142	0,3	1,8
Śródmieście-Północ	11108	12518	14655	-2137	-3547	-14,6	-24,2
Stare Miasto	4073	4808	5681	-873	-1608	-15,4	-28,3
Turzyn	17534	20412	22664	-2252	-5130	-9,9	-22,6
Śródmieście-Zachód	13246	15982	18263	-2281	-5017	-12,5	-27,5
Śródmieście razem:	109672	127167	145296	-18129	-35624	-12,5	-24,5
Szczecin	359398	381243	397557	-16314	-38159	-4,1	-9,6

Źródło: opracowanie własne.

W okresie 1995-2018 zmieniała się znacząco liczba ludności przebywającej czasowo w Szczecinie. Jest to od roku 2003 stała tendencja - **stale maleje liczba ludności stałej, równocześnie rośnie liczba ludności przebywającej czasowo (i ludności przebywającej w Szczecinie bez zameldowania)**. Zjawisko to łagodzi tempo spadku liczby ludności ogółem.

Rycina 29. Populacja szczecinian w latach 1995-2018



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Terenowego Banku Danych i danych GUS, BDL; dostęp: marzec 2020.

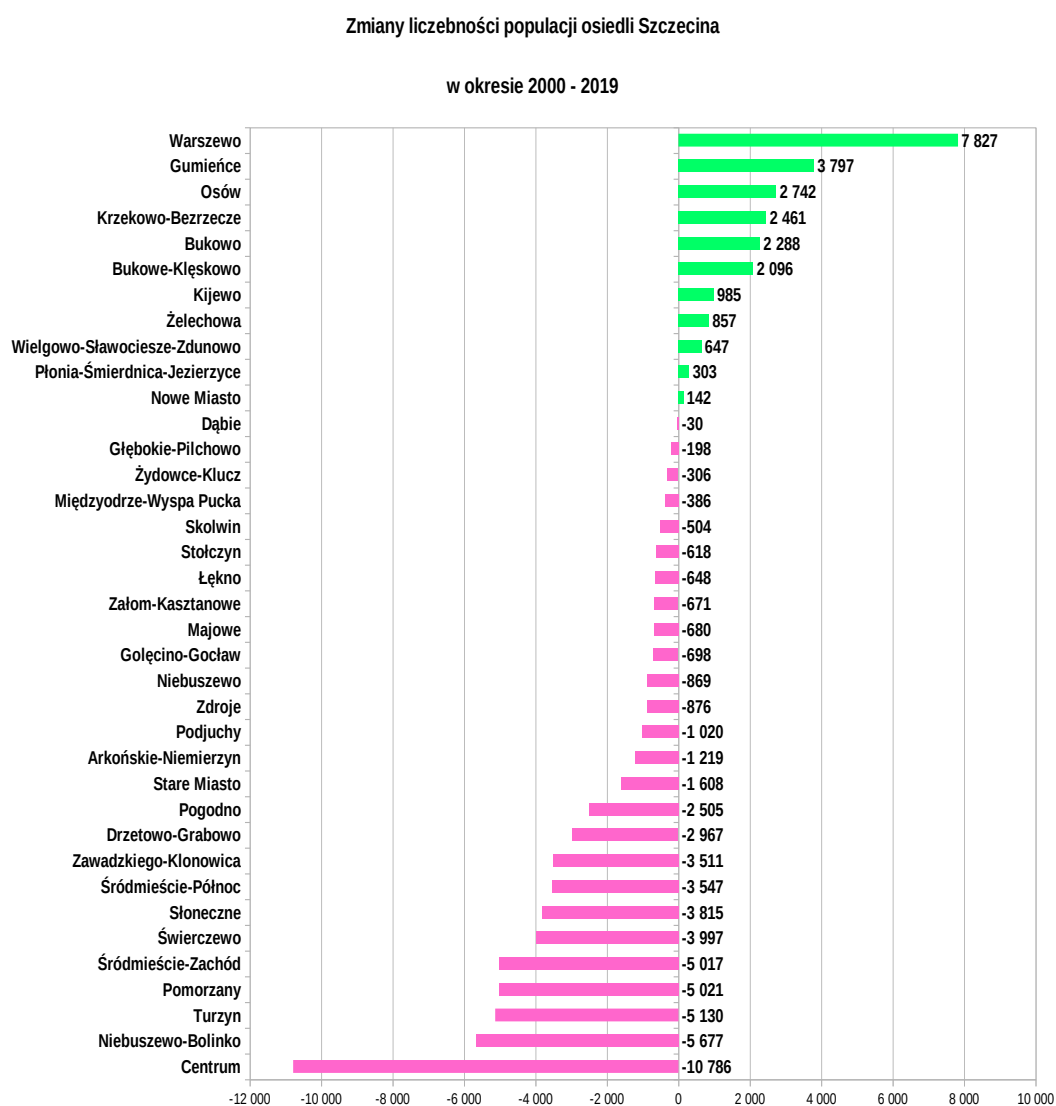
**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

W roku 2011 zauważalny jest skok wartości wynikający ze spisu powszechnego i zmiany metodyki GUS. Przy stałym trendzie dla populacji stałej ujawnia się większy udział ludności przebywającej w Szczecinie czasowo.

Wraz z urynkowaniem gospodarki rośnie liczba osób świadczących pracę lub korzystających z oferty usługowo-edukacyjnej i naukowej ośrodka metropolitalnego. Udział ludności przebywającej czasowo w Szczecinie to już ponad 40 tysięcy osób, udział imigrantów z innych krajów w tej populacji można szacować na 25% do 30%.

Na potrzeby Studium, opracowana została „Analiza migracji i prognoza demograficzna dla Szczecina do roku 2050”, szczegółowo opisująca problematykę przemian demograficznych w układzie przestrzennym w Szczecinie i w gminach SOM.

Rycina 30. Zmiany liczebności populacji osiedli Szczecina

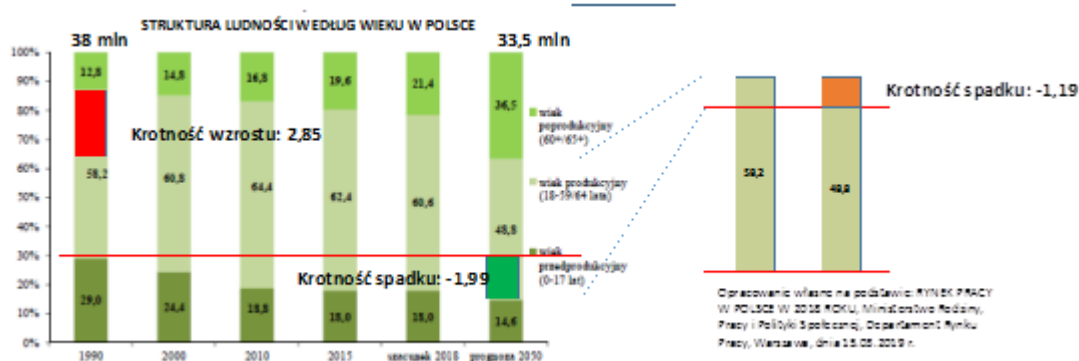


Źródło:

Opracowanie własne na podstawie danych Terenowego Banku Danych.

Obecnie polski rynek pracy otwiera się na imigrację, głównie z kierunku wschodniego. Jest to konieczne, ponieważ od 1990 r. w Polsce, populacja poprodukcyjna wzrośnie do 2050 roku blisko 3 razy, przy równoczesnym spadku populacji przedprodukcyjnej o około 2 razy.

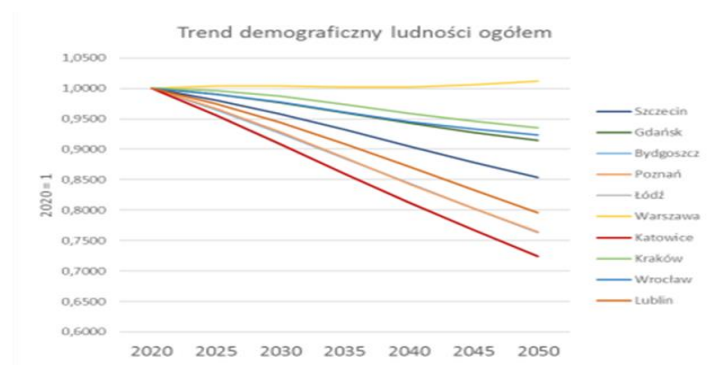
Rycina 31. Struktura ludności według wieku



Źródło: Opracowanie własne.

Populacja produkcyjna spadnie o około 20%, z równoczesnym wzrostem udziału populacji produkcyjnej w wieku niemobilnym (45+). Nawet przy aktywnej polityce prorodzinnej państwa, malejąca populacja kobiet w wieku reprodukcyjnym (nawet o około 36%) nie zapewni oczekiwanego wzrostu przyrostu naturalnego.

Rycina 32. Trend demograficzny ludności ogółem

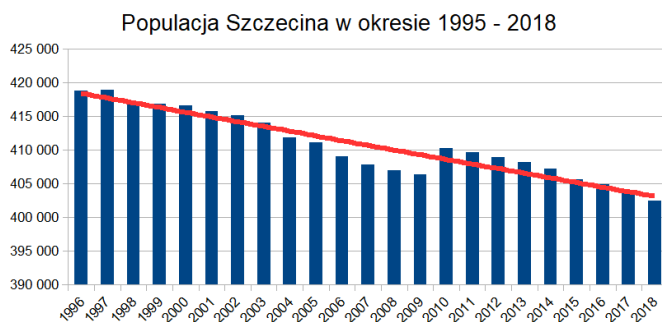


Źródło: Opracowanie własne.

Więszego spadku liczebności populacji należy oczekiwać w miastach, przy czym spadek ten w miastach może stanowić nawet 2/3 spadku ogółem. Struktura wiekowa populacji zamieszkującej w obszarach wiejskich, nawet przy znacznym wzroście migracji do miast, nie zrekompensuje spadku populacji miast.

Miasta metropolitalne będą konkurowały o nowych mieszkańców. Prognozy dla innych miast metropolitalnych są podobne, a naturalną tendencją będzie dalsze różnicowanie się siły miast. Pomimo wyludniania się centrów miast, odziedziczona tendencja utrzyma dalszą suburbanizację podmiejskich terenów wiejskich (udział ludności miast w populacji ogółem spadnie z ok. 60% do 55%).

Rycina 33. Populacja Szczecina w okresie 1995-2018



Źródło: Opracowanie własne.

Przyszły stan populacji szacowany jest w prognozach GUS i są to najbardziej wiarygodne spośród dostępnych danych. Cechą charakterystyczną prognoz długoterminowych jest zawyżanie szacowanego przyrostu ludności w prognozach budowanych w okresach rosnącej liczby urodzeń (dodatniego przyrostu naturalnego) i zaniżanie oszacowań tych przyrostów w prognozach opartych na trendzie spadkowym przyrostu naturalnego.

Rycina 34. Populacja rzeczywista i prognozowana przez GUS



Źródło: Opracowanie własne.

Jeśli odwołać się do linii trendu opartej na stanie rzeczywistym ludności z okresu 2015-2018 roku i trendzie opisanym prognozą GUS, to ta różnica wynosiłaby (na korzyść stanu rzeczywistego) nawet 39,9 tysiąca osób, wskazując na liczbę ludności Szczecina w 2050 roku na poziomie około 379960 osób, przy wyniku z prognozy GUS 340 074 osób. Z kolei, zakładając kontynuację trendu opartego na danych z okresu 1995 do 2018 roku otrzymujemy stan populacji Szczecinian w 2050 na poziomie około 381163 osoby.

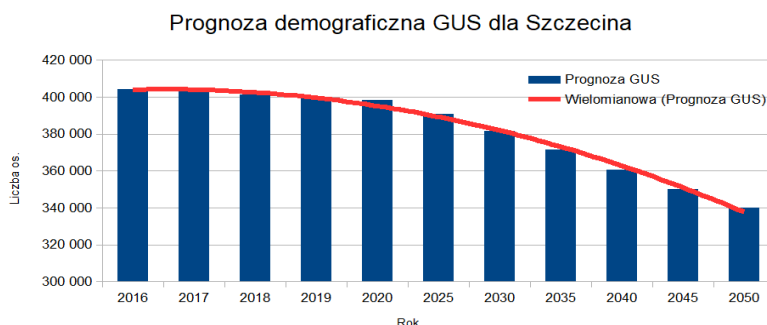
Linia trendu opisującego zmianę populacji Szczecina w badanym okresie mieścić się będzie w korytarzu wyznaczonym wartościami - 401 tysiące osób w 2018 roku i liczbie mieszkańców w roku 2050 w przedziale pomiędzy 382 tysiące osób (+/- 5%).

W Szczecinie pojawiła się znaczna grupa imigrantów, głównie z kierunku wschodniego (głównie Ukraina, Białoruś, Gruzja). Szacunki dla tej populacji nie są pewne, niemniej jak się ocenia grupa ta już obecnie, liczy około 20% do 25% ludności przebywającej czasowo.

W szczecińskich szkołach podstawowych uczy się już około 1186 dzieci obcokrajowców (rok szkolny 2019/2020, ogółem 1577).

Obecna struktura gospodarcza kraju i poziom rozwoju są tu rozstrzygające, pomimo dość szybko rosnącej wydajności pracy luka niedoboru pracowników na rynku pracy będzie wciąż znaczna.

Rycina 35. Prognoza demograficzna GUS dla Szczecina



Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę natężenia zmian na rynku pracy i znaczny napływ imigrantów (Ukraina i Białoruś) można przewidywać znacznie mniejszy spadek liczby ludności w stosunku do przewidywań i oszacowań dokonanych w prognozach. Dane historyczne informują o dwukrotnym wzroście tzw. populacji czasowej.

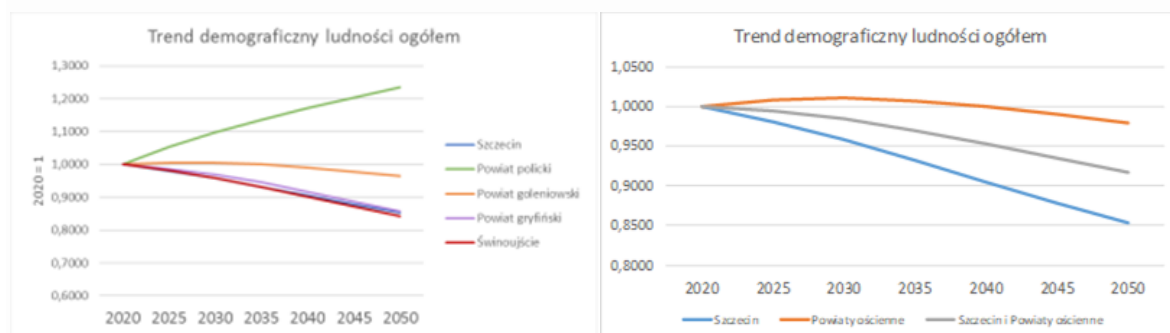
Jest to populacja mobilna osób w wieku 21-40 lat (67%), w wieku rozrodczym i najbardziej aktywna, również pod względem wyboru miejsca zatrudnienia. Liczba cudzoziemców mieszkających lub przebywających w Szczecinie jest generalnie trudna do określenia. Ogółem jest to około 11 tys. osób - 25% ludności przebywającej czasowo i około 2,75% populacji faktycznej. Około 2050 r. może to być nawet 10%-12% tej populacji.

1.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA W SOM

O sile oddziaływania miasta decyduje wartość jego potencjału demograficznego, określa go liczebność populacji, jej cechy i struktura. Zmienność tych wartości w czasie wpływa na wartość własnego potencjału demograficznego, ale o konkurencyjności i szansach rozwoju aglomeracji zdecyduje potencjał łączny miasta i jego otoczenia funkcjonalnego.

W roku 2050 gminy takie, jak: Szczecin, Police, Goleniów, Gryfino i Stare Czarnowo osiągną stan dojrzałości, w którym liczba osób w wieku poprodukcyjnym osiągać będzie swoje maksimum (już nie będzie rosła), zacznie nawet spadać tak, jak to ma miejsce w Szczecinie z powodu długotrwałego ujemnego ruchu naturalnego ludności. Gminy Dobra i Kołbaskowo oraz Kobylanka odnotowywać będą duży wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Rycina 36,37. Trendy demograficzne ludności ogółem



Źródło: Opracowanie własne.

Tylko w powiecie polickim można oczekiwać przejściowego wzrostu populacji ogółem (o ok. 19 tys. os.). O sytuacji tej rozstrzyga populacja gminy Dobra Szczecińska. Demografię w powiecie goleniowskim poprawiają populacje gmin wiejskich będących poza obszarem funkcjonalnym Szczecina.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

Podczas, gdy populacja SOM zgodnie z prognozami zmaleje o 8,35%, to populacja powiatów ościennych zmaleje o około 2,05%. O spadku populacji w obszarze metropolitalnym decyduje spadek populacji miasta Szczecin (uwzględniając proces suburbanizacji). Istotą przemian demograficznych, ze wszystkimi ich skutkami, będzie utrzymanie się liczebności populacji w otoczeniu Szczecina, przy równoczesnym spadku liczby mieszkańców w Szczecinie.

2. MIESZKALNICTWO

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy
- Mapa 4. Systemy komunikacji
- Mapa 5. Infrastruktura techniczna
- Mapa 6. Infrastruktura społeczna

2.1. MIESZKANIOWY ZASÓB GMINY I JEGO STAN

Według danych GUS z 31 grudnia 2019 r. zasoby mieszkaniowe w Szczecinie obejmowały 183 237 mieszkań o powierzchni użytkowej 11690, 1 tys. m², w których znajdowało się 651 959 izb. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wynosiła 3,56, a przeciętna powierzchnia jednego mieszkania: 63,8, pow. użytkowa na 1 osobę wyniosła: 29,1 m².

Tabela 15. Mieszkania w Szczecinie

Stan w dniu 31 grudnia	2010	2015	2017	2018	2019
Mieszkania	165191	172310	177766	180049	183237
Izby w mieszkaniach	599293	621366	636903	643337	651959
Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	10496,8	11017,5	11351,2	11495,4	11690,1
Przeciętna w zasobach:					
Liczba izb w 1 mieszkaniu:	3,63	3,61	3,58	3,57	3,56
Pow. użytkowa w m ²					
1 mieszkania	63,5	63,9	63,9	63,8	63,8
Na 1 osobę	25,6	27,2	28,1	28,6	29,1
Liczba osób na:					
1 mieszkanie	2,48	2,35	2,27	2,24	2,19
1 izbę	0,68	0,65	0,63	0,63	0,62

Źródło: GUS Szczecin.

Mieszkania wyposażone w gaz z sieci: 84,3%, centralne ogrzewanie: 90,1%, łazienkę: 96,3%. W 2019 roku oddano do użytku ogółem 3215 mieszkań, o powierzchni użytkowej w tys. m²: 199 387.

Gmina jest jednym z głównych właścicieli zasobów mieszkaniowych, obok podmiotów prywatnych, głównie osób fizycznych (w budynkach objętych wspólnotą mieszkaniową lub indywidualnych) i spółdzielni mieszkaniowej.

Liczba lokali mieszkalnych w zasobie komunalnym gminy zmniejszyła się od 2012 roku z 2639 lokali do 1754 w 2019 r. Na koniec roku 2020 liczba lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy wyniesie 13 835, w tym 2330 lokali socjalnych i nadal będzie maleć (sprzedaż dotychczasowym najemcom; rozbiórka zdekapitalizowanych budynków mieszkalnych, zmiana dotychczasowej funkcji mieszkalnej na użytkową). Pomimo jednoczesnego stałego wzrostu ogólnej liczby mieszkań w Szczecinie nadal odczuwalny jest deficyt mieszkań oraz zapotrzebowanie na uzbrojone tereny budowlane. Największa koncentracja mieszkań komunalnych ma miejsce w dzielnicy Śródmieście.

Udziały własności gminy w strukturach mieszkaniowych kształtują się następująco:

- 70% mieszkań komunalnych znajduje się w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy. Najwięcej wspólnot z udziałami gminy (866) znajduje się w budynkach wybudowanych w latach 1900-1945.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

- 30% mieszkań komunalnych znajduje się w budynkach stanowiących wyłączną własność gminy, z czego 95% budynków wybudowano przed II wojną światową. Najwięcej budynków pozostających w zasobie gminy powstało w latach 1900-1945.

Lokalami mieszkaniowymi w zasobie gminy zarządzają dwa podmioty. Większością mieszkań komunalnych (84,0%) zarządza Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych (ZBiLK), pozostałymi (16%) TBS sp. z o.o. W budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy, gdzie znajduje się 70% lokali komunalnych, zarząd nieruchomością wspólną, zgodnie z decyzją współwłaścicieli, sprawują różne podmioty. Ponadto 121 mieszkań komunalnych położonych w placówkach oświatowych miasta zarządzanych jest przez te placówki.

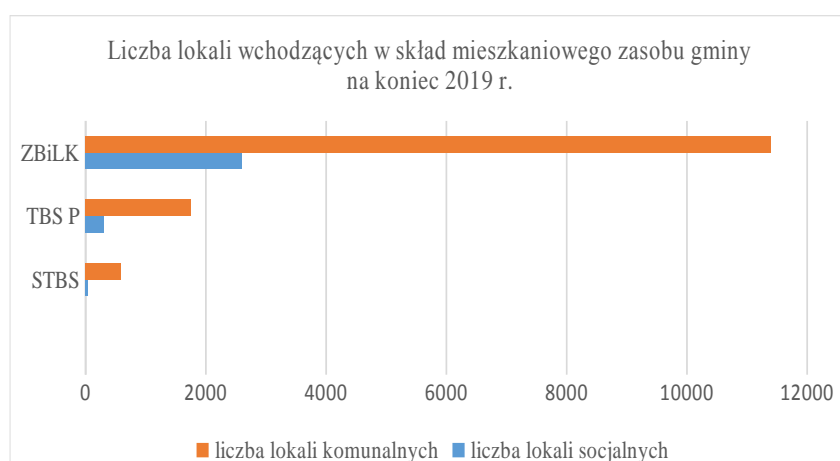
W 2019 roku TBS Prawobrzeże zarządzał 426 budynkami, w których w przynajmniej jednym lokalu nie ma WC; 399 lokalami bez WC, oraz 938 lokalami bez łazienek. Na koniec 2020 roku prognozuje się liczbę lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy na: 13 835, w tym 2330 lokali socjalnych.

Tabela 16. Mieszkaniowy zasób gminy w podziale na podmioty zarządzające lokalami, stan na rok 2019

Mieszkaniowy zasób gminy	Liczba budynków [szt.]	Liczba mieszkań [szt.]	Powierzchnia mieszkań [m ²]
w budynkach stanowiących wyłączną własność Gminy, w tym:	868	5 920	265 919
ZBiLK	500	4 399	193 662
TBSP	345	1 352	65 584
STBS	23	169	6 673
w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy, w tym:	2 076	13 674	705 881
ZBiLK	1 736	12 061	617 040
TBSP	244	1 139	58 528
STBS	96	474	30 313
OGÓŁEM:	2 944	19 594	971 800

Źródło: opracowanie własne.

Rycina 38. Lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy w 2019 roku



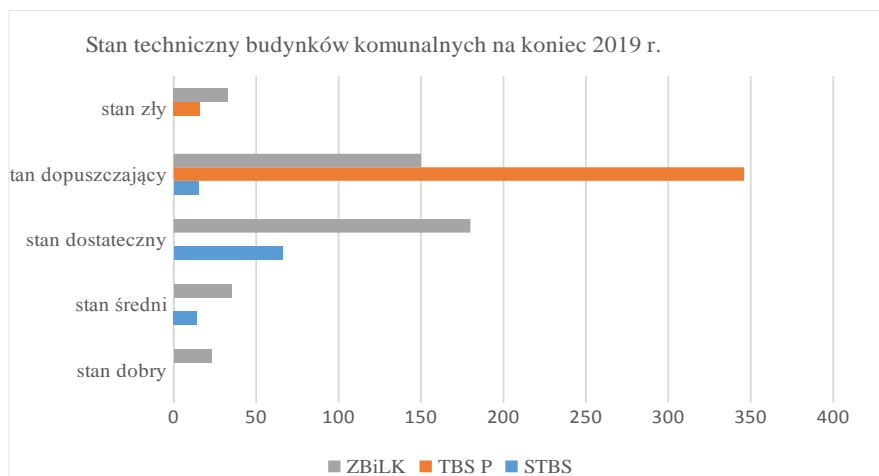
Źródło: opracowanie własne.

Mieszkania i budynki komunalne należą przeważnie do najstarszych w Szczecinie. Często ponad stuletni okres eksploatacji zabudowy przy niewystarczających nakładach finansowych na remonty i modernizacje (olbrzymie zaległości remontowe z czasów gospodarki sprzed 1990 roku), jest przyczyną złego stanu technicznego i niskiego standardu znacznej części mieszkaniowego zasobu gminy.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Największa koncentracja starych zasobów występuje w centrum i w północnej części miasta (Stołczyn, Skolwin).

Rycina 39. Stan techniczny budynków zasobu mieszkaniowego - rok 2019



Źródło: Opracowanie własne na podst. danych Urzędu Miasta Szczecin.

W latach 2010-2019 sukcesywnie wzrastała liczba lokali socjalnych oraz liczba pomieszczeń tymczasowych. Wielkość tego zasobu pod koniec 2019 r. przedstawia tabela 17.

Tabela 17. Lokale socjalne i pomieszczenia tymczasowe w mieście

Rodzaj lokalu	W budynkach stanowiących wyłączną własność Gminy				W budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem Gminy				Razem			
	2014		2019		2014		2019		2014		2019	
	[szt.]	[m ²]	[szt.]	[m ²]	[szt.]	[m ²]	[szt.]	[m ²]	[szt.]	[m ²]	[szt.]	[m ²]
Lokale socjalne	615	23 218	917	36 573,97	1 119	48 652	2 038	93 121,1	1 734	71 870	2 955	126 695,07
Pomieszczenia tymczasowe	62	1 172	73	1 338,56	111	2 073	136	2 306,63	173	3 245	209	3 545,19

Źródło: Opracowanie własne.

2.3. MIESZKANIOWY ZASÓB NA WOLNYM RYNKU

W Szczecinie nie maleje popyt na mieszkania deweloperskie głównie w zabudowie wielorodzinnej, realizowanej w formie zespołów na terenach poza Śródmieściem (Skolwin, Warszewo, Osów, Bezrzecze, Mierzyn, Kijewo) a także w formie zabudowy uzupełniającej w atrakcyjnych lokalizacjach śródmiejskich.

Zainteresowanie zabudową jednorodziną utrzymuje się na stałym poziomie. Podstawową wadą realizacji deweloperskich oraz indywidualnych powstających na przedmieściach, jest monofunkcyjność. Niepełny dostęp do usług podstawowych, społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych i ogólnomiejskich zwiększa transportochłonność osiedli, powoduje konieczność codziennych podróży, zmniejsza komfort zamieszkania. Inwestycje na terenach poza zwartą zabudową, ubogich w infrastrukturę generują dodatkowe obciążenia dla gminy (zapewnienie transportu publicznego, usług społecznych, infrastruktura techniczna).

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 18. Wydane decyzje administracyjne

Lp.	Liczba wydanych decyzji administracyjnych z rozbiem na rodzaj decyzji i przedmiot		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Liczba decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	szt.	109	94	87	76	13	60	77	71
3	Liczba decyzji o warunkach zabudowy dla nowej zabudowy:	szt.	148	85	113	108	31	322	232	
4	mieszkańkowej wielorodzinnej, w tym z usługami	szt.	14	8	20	8	4	48	35	46
5	jednorodzinnej	szt.	71	43	57	48	15	135	113	90
6	Usługowej, w tym garaże	szt.	60	26	35	46	11	81	67	57
7	produkcyjnej	szt.	3	8	1	6	1			
8	Liczba decyzji o pozwoleniu na budowę (łącznie)	szt.	2001	1895	2019	1874	407			
9	Liczba decyzji o pozwoleniu na budowę wydanych na terenach z miejscowym planem	szt.	1080	717	705	944	223			
10	Liczba decyzji o pozwoleniu na budowę wydanych na terenach bez miejscowego planu (na podstawie dwz)	szt.	484	330	335	344	69			

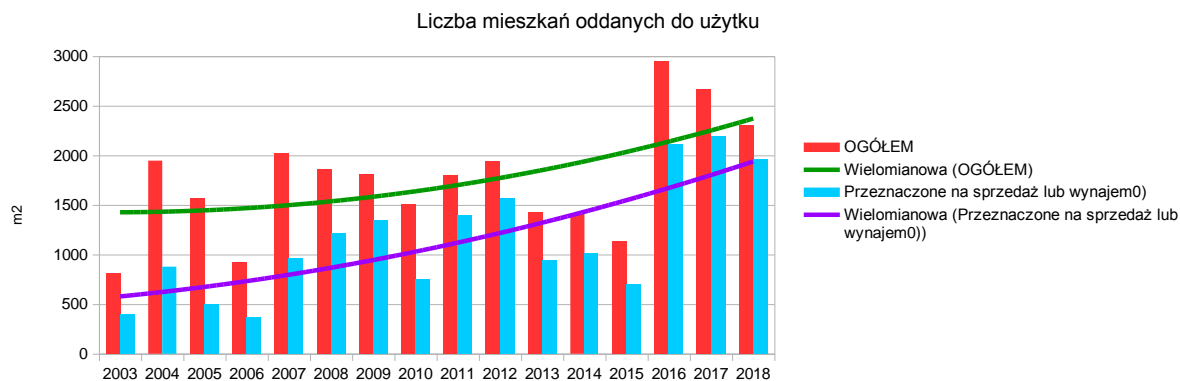
Rok	Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy					Łączna powierzchnia terenów (działek własnościowych lub innych powierzchni), dla których wydano decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	
		Ogółem	w tym dotyczące zabudowy:				Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy
			Mieszkańkowej wielorodzinnej	Mieszkańkowej jednorodzinnej	Usługowej	Innej		
		Liczba					ha	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2017	60	322	48	135	81	58	72,0	85,9
2018	77	232	35	113	67	17	57,8	49,2
2019	71	237	46	90	57	44	55,1	50,2

Źródło: opracowanie własne.

W roku 2017 wydano 16 odmownych decyzji o warunkach zabudowy, zaś w roku 2018 wydano 18 negatywnych decyzji o warunkach zabudowy, w tym 1 odmowną decyzję o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Z kolei w roku 2019 wydano 8 decyzji odmownych, w tym 2 decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Rycina 40. Liczba mieszkań oddanych do użytku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań PINB w Szczecinie.

Tabela 19. Mieszkania w budynkach mieszkalnych i o innym przeznaczeniu

Mieszkania oddane do użytku	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OGÓŁEM	816	1947	1571	923	2017	1861	1811	1509	1804	1944	1428	1408	1131	2953	2662	2299
I Indywidualne	231	416	375	257	275	229	255	199	348	337	423	343	302	443	388	123
Spółdzielcze	138	409	376	301	299	177	185	76	60	39	59	23	34	48	47	164
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	397	878	494	365	960	1210	1350	753	1396	1568	946	1012	701	2107	2191	1963
Komunalne	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30	0	0	0	0
Spółeczne czynszowe	0	244	326	0	483	245	21	481	0	0	0	0	24	325	36	39
Zakładowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	70	30	0	0

Źródło: opracowanie własne.

2.4. POLITYKA MIESZKANIOWA MIASTA

Polityka mieszkaniowa miasta obejmuje obszary działania związane z:

- kształtowaniem infrastruktury towarzyszącej (technicznej i społecznej), niezbędnej do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gminy (np. drogi, obiekty oświaty, opieki zdrowotnej itp.)
- planowaniem przestrzennym poprzez ustalanie ograniczeń lub ułatwień dla określonego sposobu wykorzystania terenu, w tym zapewnienia warunków dla rozwoju funkcji chronionych
- utrzymaniem zasobu i zarządzaniem sektorem mieszkań uspołecznionych
- wspieraniem i budowaniem kapitału społecznego, poprzez programy wspierające absolwentów uczelni wyższych wchodzących na rynek pracy
- przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu
- promowaniem i wspieraniem inwestycji termomodernizacyjnych i remontowych
- rewitalizacją funkcji mieszkaniowych na obszarach objętych LPR
- realizacją programu na rzecz społecznego budownictwa czynszowego.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

Realizowany jest Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miasta Szczecin (Uchwała nr XXII/502/16 Rady Miasta Szczecin z dnia 6 września 2016 r.), którego celem jest tworzenie warunków do właściwego i sprawnego realizowania ustawowych zadań Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz zapewniania lokali socjalnych i zamiennych. Do priorytetów Programu należy:

- zapewnienie lokali zamiennych osobom wykwaterowanym z budynków mieszkalnych przeznaczonych do rozbiórki oraz lokali socjalnych osobom eksmitowanym z zasobów innych właścicieli
- zmniejszenie kosztów utrzymania poprzez poprawę struktury własnościowej nieruchomości, w których znajdują się lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy
- sukcesywna poprawa stanu technicznego i standardu lokali mieszkalnych, w szczególności poprzez: wymianę stolarki okiennej, zmianę sposobu ogrzewania, wyposażenie w łazienkę/WC, szczególnie w lokalach zamieszkałych przez rodziny wielodzietne i osoby niepełnosprawne
- sukcesywna poprawa stanu technicznego i standardu budynków komunalnych, w szczególności poprzez: termomodernizacje, remonty dachów, wymianę instalacji elektrycznej, izolacje wodochronne
- optymalizacja i racjonalizacja wynajmu lokali z mieszkaniowego zasobu gminy poprzez dostosowanie wielkości wynajmowanych lokali do potrzeb i możliwości najemców (polityka czynszowa, system zamian itp.).

Gmina kontynuuje programy służące podnoszeniu jakości zamieszkania, w tym remontowe, najemców lokali komunalnych oraz mieszkańców wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy, poprzez:

- Program Małych Ulepszeń, polegający na dofinansowaniu, dokonywanych przez najemców modernizacji mieszkań komunalnych
- Programy: „Zielone Podwórka Szczecina” i „Zielone Przedogródki Szczecina”, polegające na dofinansowaniu działań wspólnot mieszkaniowych w zakresie zagospodarowania terenów gminy przyległych do nieruchomości wspólnych
- Podwyższanie kapitału zakładowego Szczecińskiego Funduszu Pożyczkowego sp. z o.o., udzielającego wspólnotom mieszkaniowym niskoprocentowanych pożyczek na realizację remontów części wspólnych budynków mieszkalnych stanowiących współwłasność gminy lub jednostek organizacyjnych z udziałem gminy.

Liderem w zakresie społecznych programów mieszkaniowych jest Szczeciński TBS, który realizuje szereg projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych, odpowiadających na potrzeby demograficzne, cywilizacyjne, wspierających seniorów i osoby niepełnosprawne, studentów, absolwentów, rodziny młode i wielodzietne, dzieci z pieczy zastępczej. Szczeciński TBS realizuje następujące programy:

1. Dom dla Seniora, program realizowany od roku 2015, skierowany do osób starszych, które nie wymagają całodobowej opieki w domach pomocy społecznej lub w innych placówkach społecznych, ale nie mają zdolności zapewnienia sobie stosownych do ich wieku warunków zamieszkania. Dzięki programowi mieszkania i infrastrukturę w nowo wybudowanych i zmodernizowanych budynkach dostosowano do potrzeb osób starszych.

Mieszkańcy mają możliwość: korzystania z porad i wsparcia pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie udzielanych w punkcie konsultacyjnym, korzystania z oferty Społecznego Ośrodka Wsparcia Dziennego, korzystania w razie potrzeby ze wsparcia w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych oraz korzystania z innych propozycji lub udogodnień, w tym całodobowego monitoringu w ramach zainstalowanego w mieszkaniach systemu opieki domowej. Funkcjonowanie mieszkań wspomaganych jest integralnie związane z programem Społecznego Ośrodka Wsparcia Dziennego - Dzienny Dom Senior WIGOR. Łączna pula mieszkań to 38 lokali, w tym 18 mieszkań jednopokojowych, 19 mieszkań dwupokojowych, 1 mieszkanie trzypokojowe. Lokale położone są w nowo wybudowanych i zmodernizowanych budynkach wnętrza śródmiejskiego kwartału ograniczonego ulicą Bohaterów Getta Warszawskiego, Królowej Jadwigi

- i Aleją Wojska Polskiego. Położenie łączy w sobie możliwość korzystania z dobrze rozwiniętej struktury usługowo-komunikacyjnej, jednocześnie zapewniając zaciszną atmosferę z dala od zgiełku zatłoczonych ulic centrum Miasta.
2. Dzienny Dom Senior WIGOR, funkcjonuje jako świetlica ze zróżnicowaną ofertą dla różnych grup wiekowych, ze szczególną preferencją potrzeb osób starszych. Seniorom udostępniono infrastrukturę (ok. 200 m²) pozwalającą na aktywne spędzanie czasu wolnego, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe na rzecz środowiska lokalnego, w tym pomoc pielęgniarce.
 3. Standard mieszkań dla osób starszych i niepełnosprawnych - mieszkania specjalnie przystosowane dla osób starszych i niepełnosprawnych, Pierwsze takie lokale w zasobach miasta powstały w ramach projektu „Rewitalizacja Razem”, którym objęty został kwartał 23 w śródmieściu (al. Wojska Polskiego, al. Bohaterów Getta Warszawskiego, ul. Królowej Jadwigi). Zarówno lokale jak i sam budynek jest w całości przystosowany do potrzeb osób starszych i poruszających się na wózkach inwalidzkich. Teren wewnątrz kwartału 23 zaprojektowano tak, by poruszanie po nim nie sprawiło problemu osobom mniej sprawnym ruchowo - szerokie alejki, wygodne podjazdy.
 4. Dom dla Studenta, program służący zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób wymagających wsparcia, skierowany do studentów szczecińskich uczelni wyższych na stałe mieszkających poza Szczecinem. Mieszkania wytypowane do programu położone są w bezpośrednim sąsiedztwie szczecińskich uczelni, są przystosowane do potrzeb studentów i w pełni wyposażone. Wysokość czynszu w studenckim „M” jest blisko dwukrotnie niższa niż na rynku prywatnym. Umowy najmu zawierane są na cały okres studiów, jednak nie dłużej niż na 6 lat. W 2019 roku Szczecińskie TBS proponowało miejsca w pokojach jedno- lub dwuosobowych w 22 mieszkaniach położonych w lokalizacjach w Śródmieściu, w rejonie ulic: Bohaterów Getta Warszawskiego, Bolesława Śmiałego, Jana Karola Chodkiewicza, Jagiellońskiej, ks. Piotra Ściegiennego oraz al. Wojska Polskiego i al. Piastów. Program pozwala na efektywne wykorzystanie lokali o dużych powierzchniach w zasobie spółki i łagodzenie skutków odpływu ludności z centrum miasta. Program ten realizuje model *co-living* zakładający współdzielenie przestrzeni przez ludzi na tym samym etapie życia, podobnych wartościach, zainteresowaniach, porównywalnym uposażeniu.
 5. Dom dla Absolwenta, program adresowany do absolwentów wyższych uczelni i szkół ponadgimnazjalnych zatrudnionych lub mających ofertę zatrudnienia w podmiotach działających na terenie miasta w branżach szczególnie istotnych dla rozwoju miasta. Obecnie beneficjentami programu są: informatycy, filolodzy, ekonomiści, fizycy, biotechnolodzy, specjaliści związani z branżą morską oraz medycy. Mieszkania znajdują się między innymi w przebudowanych i zmodernizowanych budynkach Szczecińskiego TBS przy ul. Jana Karola Chodkiewicza 8 i 9 oraz na terenie osiedla mieszkaniowego SIENNO przy ul. Pelikana, Flaminga i Łącznej.
 6. Dom dla Dziecka, program mieszkaniowy realizowany od roku 2016, skierowany do osób i podmiotów wykonujących zadania pieczy zastępczej. Ma on na celu wspierać dzieci, których rodzice nie mają możliwości zapewnienia opieki i wychowania. Z programu mogą skorzystać osoby lub organizacje pozarządowe, które w formie rodziny zastępczej albo rodzinnego domu dziecka realizują funkcje rodzinnej pieczy zastępczej, zapewniając dzieciom całodobową opiekę i wychowanie. Program stanowi uzupełnienie przewidzianych ustawowo instrumentów pomocowych dla osób realizujących zadania pieczy zastępczej przez stworzenie możliwości zamieszkania w dogodnych warunkach techniczno-funkcjonalnych, wynajmowanych za czynsz społeczny, czyli o umiarkowanej wysokości.
 7. Dom na Start, program mieszkaniowy realizowany od 2015 roku, skierowany do pełnoletnich wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz usamodzielniających się osób niepełnosprawnych, którzy muszą przystosować się do realiów codziennego, samodzielnego życia oraz sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie. Program skierowany jest do wychowanków pieczy zastępczej oraz do osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły jeszcze 35 roku życia, są dotknięte niepełnosprawnością, ale zdolne do funkcjonowania w samodzielnych, dostosowanych do ich potrzeb mieszkaniach. Dla wychowanków pieczy zastępczej program ma dwie formy wsparcia dostosowane do dwóch etapów samodzielności. Obie mają postać

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

mieszkania wspomaganego i polegają na: w wariantcie I - możliwości pobytu w mieszkaniu chronionym dalej zwanym inkubatorem (na 3 lata lub do momentu ukończenia nauki i zakłada się, że wychowanek opuszczający „inkubator” przeprowadzi się do swojego samodzielnego mieszkania); w wariantcie II - możliwości uzyskania samodzielnego mieszkania.

8. Nowy Dom, program mieszkaniowy realizowany od 2016 roku, skierowany do najemców komunalnych lub gminnych lokali mieszkalnych posiadających lokale w starych zasobach gminnych lub komunalnych, którzy chcą zamienić swoje mieszkanie na lokal o nowoczesnym standardzie technicznym i funkcjonalnym oraz posiadają zdolność czynszową do opłacania wyższego czynszu komunalnego uwzględniającego ten standard.
9. Duża Rodzina, program mieszkaniowy realizowany od 2016 roku, skierowany do rodzin wychowujących czworo i więcej dzieci, które ze względu na sytuację majątkową i możliwości zarobkowe nie są w stanie zapewnić sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych we własnym zakresie. Rodziny wielodzietne do udziału w programie są wskazywane przez MOPR w Szczecinie. Program ma za zadanie stworzyć tym rodzinom dobre warunki do życia i rozwoju, zapewniając mieszkania spełniające podstawowe normy powierzchni mieszkalnej oraz wyposażonego w łazienkę i WC oraz niezbędne media.
10. Agencja Mieszkaniowa Miasta (AMM) - oferuje pełną informację o dostępnych lokalach oraz programach mieszkaniowych realizowanych przez Szczecin. W AMM można otrzymać aktualne informacje na temat dostępnych mieszkań z zasobu Zarządu Budynków i Lokali Komunalnych, Szczecińskiego TBS i TBS Prawobrzeże.

Prowadzone przez TBS od lat programy mieszkaniowe realizują progresywne pionierskie modele operacyjno-finansowe, aby wyrównać zaniedbania techniczne, szanse i nierówności społeczne, jednak w przeliczeniu na liczbę wybudowanych lub dostosowanych lokali mieszkalnych prezentują wciąż niezadowolające rezultaty. Wynika to z ograniczonej dostępności środków, a stosowane modele operacyjno-finansowe wymagają zintegrowania wielu mechanizmów prawnych rozproszonych w odrębnych przepisach.

Najnowszy projekt TBS, w trakcie realizacji, obejmuje kwartał w Śródmieściu nr 36 o pow. 10 ha (al. Wojska Polskiego, al. Bohaterów Getta Warszawskiego, ul. Bł. Królowej Jadwigi, Andrzeja Małkowskiego, Ks. Bogusława). Działania te są ściśle powiązane z planowaną przez miasto rewitalizacją centrum Szczecina, której osią będzie przebudowa al. Wojska Polskiego.

Projekt zakłada stworzenie czytelnich przestrzeni publicznych, półpublicznych i prywatnych z zielonym wnętrzem i elementami małej architektury, ograniczenie do minimum ruchu kołowego wewnątrz kwartału z zapewnieniem miejsc rekreacyjnych, odpoczynku dla dzieci i osób starszych, miejsc integracji mieszkańców. Zaplanowano budowę dwupoziomowego parkingu na min. 150 miejsc, żłobek dla min. 20 dzieci, oraz miejsca integrujące dla mieszkańców, a także budowę nowego budynku mieszkalnego z 30 mieszkaniami, przeznaczonymi dla osób starszych, w tym niepełnosprawnych ruchowo oraz jeden lokal dla wychowanków pieczy zastępczej.

Znaczącą powierzchnię obszaru przeznaczono na funkcje rekreacyjne. W południowo-wschodniej części kwartału utrzymano ogród sąsiedzki założony przez mieszkańców.

Zaplanowano również działania inwestycyjne w obrębie kwartału nr 33, obejmujące m.in. prace związane z przebudową i modernizacją zespołu oficyn mieszkaniowych przy ul. Bolesława Śmiałego 34,35 i 36. Łącznie na tym obszarze powstanie 41 mieszkań, w tym 18 dla osób starszych.

TBS planuje kompleksową przebudowę i modernizację kilku budynków mieszkalnych położonych w śródmieściu, m.in.: przy ul. Księcia Bogusława X 47 oraz 49, ul. Edmunda Bałuki 20,21 oraz przy ulicy Stanisława Więckowskiego 5. Łącznie zaplanowano modernizację blisko 100 mieszkań.

Projekt zakłada również adaptację poddaszy na cele mieszkalne oraz utworzenie lokali usługowych w parterze budynków. TBS zrealizuje również działania związane z rewitalizacją Starego Dąbia. Inwestycja obejmie m.in. budynki przy ul. Oficerskiej 4,4a, 6,7 i 8, gdzie w ramach nowej zabudowy powstanie 45 nowych mieszkań. Kolejne 21 nowych lokali znajdzie się w budynkach przy ulicy Mierniczej 3 i 4.

3. KAPITAŁ SPOŁECZNY, STAN SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa 2.	Środowisko miasta
Mapa 3.	Krajobraz kulturowy
Mapa 4.	Systemy komunikacji
Mapa 5.	Infrastruktura techniczna
Mapa 6.	Infrastruktura społeczna

3.1. PARTYCYPACJA PUBLICZNA

Prezydent Miasta realizuje politykę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, poprzez włączanie społeczności lokalnych w procesy zarządzania miastem, identyfikując ich najważniejsze problemy i oczekiwania, wzmacniając kompetencje i rolę rad osiedli, monitorując potrzeby organizacji pozarządowych i wspierając je w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania projektów oraz zachęcając do udziału w partnerstwie publiczno-prywatnym. Celem tych działań jest podniesienie jakości zarządzania miastem i uzyskanie społecznej akceptacji dla działań organów władzy publicznej i zaufania obywateli jako warunków skuteczności jej działań.

Partycypacja publiczna jest istotnym elementem procesu sporządzania dokumentów planistycznych. Udział społeczny w procedurze planistycznej jest koniecznością w myśl *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (wraz z późn. zm.), która mówi o „zapewnieniu udziału społeczeństwa w pracach nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego [...] oraz o zachowaniu i jawności i przejrzystości procedur planistycznych” (art.1. ust. 2 pkt 11 i 12).*

Partycypacja publiczna jest właściwym narzędziem do poinformowania mieszkańców oraz zaproszenia ich do udziału w dyskusji i tworzenie wspólnej polityki planistycznej.

Miasto Szczecin, jako lider we współpracy z organizacjami pozarządowymi¹⁰, realizuje działania we współpracy lub na rzecz lokalnych organizacji pozarządowych, mających na celu wspólne angażowanie w partycypację oraz działania na rzecz lokalnych społeczności poprzez organizację wspólnych wydarzeń i projektów III sektora, wspieranie organizacji ubiegających się o środki z programów, w których nie przewidziano prefinansowania (projekt tzw. „wkładów własnych” w trybie konkursu ofert dla organizacji pozarządowych) oraz Szczeciński Fundusz Pożyczkowy dla Organizacji Pozarządowych). Głównymi formami wsparcia udzielanego przez Miasto organizacjom pozarządowym są dotacje oraz przyznanie lokalu na działalność statutową organizacji.

W latach 2012-2017 można zaobserwować wzrost aktywności mieszkańców poprzez stały przyrost zarejestrowanych organizacji (2877), a następnie spadek ich liczby w 2018 roku (2358) i stopniowy wzrost w 2019 (2426).

Miasto stale współpracuje z ponad 300 organizacjami pozarządowymi. Współpraca polega głównie na promowaniu ich działań, organizacji wspólnych przedsięwzięć i realizacji różnych zadań publicznych. Prowadzona przez organizacje pozarządowe działalność stanowi ważne ogniwo wspomagające rozwój miasta, jest także najlepszym sposobem budowania społeczeństwa obywatelskiego i wzbogacenie oferty kulturalnej Szczecina. W Szczecinie organizacje pozarządowe prowadzą działania na wielu polach. Najwięcej organizacji pozarządowych aktywnych jest w sferze sportu, kolejno w kulturze¹¹, zdrowia i pomocy społecznej. Inne wybrane dziedziny aktywności obejmują: oświatę, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, turystyka, bezpieczeństwo. Największe deficyty w działalności III sektora w Szczecinie można odnotować w zakresie rozwoju lokalnego. W szczególności dotyczy do dzielnicy Północ i bezpośrednio przekłada się na niską aktywność obywatelską.

¹⁰ W 2019 roku w konkursie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego Gmina Miasto Szczecin otrzymała tytuł lidera we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W Polsce w grudniu 2018 roku zarejestrowano ok. 143 tys. organizacji pozarządowych (wg REGON).

¹¹ W mieście działa ponad 200 organizacji pozarządowych, które wskazują kulturę i sztukę jako cel i pole swojej aktywności kierowanej do szerokiego grona odbiorców, organizujące imprezy o randze ogólnopolskiej lub międzynarodowej.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 20. Zestawienie liczbowe i grupy organizacji pozarządowych zarejestrowanych w Szczecinie w latach 2012-2019

Zestawienie ilościowe organizacji pozarządowych w latach 2012-2019								
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych:	2442	2478	2563	2682	2823	2877	2358	2426
a) Stowarzyszenia (posiadające osobowość prawną)	47	38	32	37	27	40	180	25
b) Fundacje wpisane do KRS	34	64	59	48	75	46	133	48
c) Stowarzyszenia zwykłe	30	16	18	19	13	38	61	39
d) Stowarzyszenia kultury fizycznej (nieprowadzące działalności gospodarczej)	7	10	9	4	5	7	7	6
e) Uczniowskie kluby sportowe	5	2	4	2	3	3	1	5
f) Organizacje sportowe, którym KRS nadał osobowość prawną	3	3	6	6	10	10	5	4
g) Oddziały terenowe organizacji, których siedziba zarządu głównego zlokalizowana jest poza Szczecinem	14	4	2	14	2	5	46	3

Źródło: opracowanie własne.

Miasto zleca organizacjom realizację zadań publicznych, udzielając od 2012 roku wsparcia finansowego poprzez Szczeciński Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o., z którego organizacje mogą starać się o uzyskanie jednorazowej pożyczki w wysokości do 100.000 PLN. W celu prowadzenia działalności pożytku publicznego miasto udostępnia organizacjom pozarządowym swoje zasoby lokalowe na warunkach preferencyjnych, w tym w ramach powołanych i działających na terenie miasta inkubatorów: Szczecińskiego Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych „Sektor 3” oraz Szczecińskiego Inkubatora Kultury.

Łącznie w latach 2012-2019 przekazano organizacjom pozarządowym 93 lokale użytkowe w celu prowadzenia działalności pożytku publicznego. W latach 2012-2019 udzielono organizacjom pozarządowych 4551 dotacji na łączną kwotę 224 744 096,94 PLN, w łącznej liczbie konkursów 556 (średniorocznie między 65-79 konkursów), oraz w trybie pozakonkursowym udzielono 1188 dotacji na łączną kwotę 7 170 832,3 PLN. Kwota dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w trybie pozakonkursowym konsekwentnie rośnie od roku 2012 - od 493,478,50 PLN do 1 684 294,00 PLN w 2019 roku.

Trwałym elementem partycypacji społecznej w mieście jest budżet obywatelski, zwany również partycypacyjnym. **Szczeciński Budżet Obywatelski (SBO)** jest bezpośrednim źródłem pozyskiwania danych o lokalnych potrzebach mieszkańców w zakresie zagospodarowania przestrzeni, edukacji, kultury, sportu, środowiska, zdrowia. Wnioskowane zadania w ramach SBO pozwalają wskazać do realizacji inwestycje, realizujące, potrzeby społeczne, cywilizacyjne i środowiskowe mieszkańców. SBO to istotne narzędzie w budowaniu zaufania społecznego, które umożliwia mieszkańcom współpracę z władzami miasta.

W ramach SBO zrealizowanych zostało ponad **20** projektów za łączną kwotę ponad **15** milionów PLN. Do najważniejszych inwestycji należą m.in.: Szczeciński Rower Miejski, rewitalizacja stawu Brodowskiego, remont schroniska dla zwierząt, budowa boisk w formule „Orlik”. Kwota przeznaczana na SBO w Szczecinie systematycznie rośnie - od 5 mln PLN w 2014 roku do 9 mln PLN w 2019 r. Rozkład dzielnic zamieszkania osób głosujących w SBO dzieli się niemal na cztery równe części, gdzie każda z czterech dzielnic uczestniczy w głosowaniu w równym stopniu. W edycji SBO 2019 odnotowano duży

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

spadek liczby osób głoszących w odniesieniu do rekordowej pod względem frekwencji, edycji SBO w 2015, w której wzięło udział blisko 50 000 szczecinian.

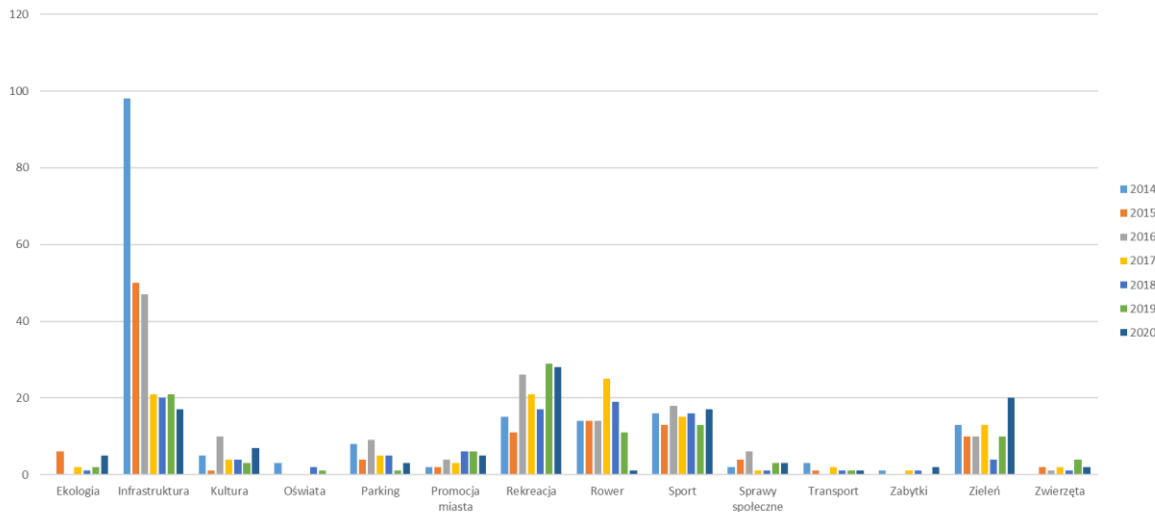
Tabela 21. Liczba projektów SBO w realizacji i zrealizowanych w latach 2014-2019

Rok SBO	Status wniosku		
	Do realizacji	Zadania w trakcie realizacji	Zrealizowane
2014	2	0	2
2015	9	0	9
2016	8	3	5
2017	13	6	7
2018	13	5	8
2019	13	12	1
RAZEM	58	26	32

Źródło: opracowanie własne.

W 2020 roku zrealizowano 55,4% projektów, a 44,6% projektów znajduje się w trakcie realizacji.

Rycina 41. Realizacja projektów SBO w latach 2014-2020



Źródło: Opracowanie własne.

3.2. KONSULTACJE SPOŁECZNE

W ramach dostępu do informacji publicznej od 2012 roku urząd miasta prowadzi konsultacje społeczne z mieszkańcami oraz z organizacjami pozarządowymi (www.bip.szczecin.pl).

W latach 2012-2019 przeprowadzono łącznie 58 konsultacji z mieszkańcami w zakresie infrastruktury drogowej, budżetu miasta, koncepcji zagospodarowania wnętrz kwartałów przy al. Wojska Polskiego, SBO, zmiany granic administracyjnych, uchwały w sprawie inicjatywy lokalnej itp.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

Od 2014 roku przeprowadzane są konsultacje społeczne z organizacjami „3 Sektora” dotyczące Programu współpracy Gminy Miasta Szczecin z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W ramach bezpośrednich spotkań z mieszkańcami realizuje się np. prototypowanie urbanistyczne, czyli testowanie różnych wariantów rozwiązań urbanistycznych i organizacyjnych danego miejsca w realnej przestrzeni. Jest to szczególna forma konsultacji, która wskazuje realne potrzeby użytkowników, zweryfikowane w wyniku eksperymentu (np. prototypowanie przestrzeni placu Orła Białego).

3.3. AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW POPRZEZ RADY OSIEDLI

Na terenie Szczecina działa 37 osiedli - jednostek pomocniczych gminy. Głównym zadaniem rady osiedla jest reprezentowanie interesów mieszkańców osiedla wobec organów miasta, miejskich jednostek organizacyjnych oraz innych instytucji i organizacji działających na terenie osiedla. Rady zgłaszają wnioski i opiniują projekty plany budżetu miasta, wieloletnie programy inwestycyjne, plany, projekty, zabudowy i zagospodarowania terenu oraz realizację zadań w odniesieniu do terenu osiedla. W latach 2016-2019 z inicjatywy rad osiedli złożono do budżetu miasta 712 wnioski inwestycyjne, dotyczące głównie inwestycji infrastrukturalnych i społecznych.

3.4. AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW W WYBORACH LOKALNYCH

Poziom zainteresowania szczecinian wyborami lokalnymi, w tym wyborami do rady miasta i prezydenta miasta, oraz do jednostek pomocniczych, można określić jako niski do umiarkowanego. W wyborach do rady miasta od roku 2010 można odnotować jedynie w roku 2018 znaczący wzrost frekwencji do 43,15%, z czego największą liczbę głosów oddano w okręgu 4. Średnia wieku kandydatów do rady miasta w wyborach 2018 r. to 45 lat (śr. wieku kobiet 46, śr. wieku mężczyzn 44).

Tabela 22. Aktywność wyborcza mieszkańców

Lp.	Rok wyborczy	Liczba mandatów do rady miasta	Liczba obwodów	Liczba wyborców	Liczba zarejestr. list kandydatów	Liczba zarejestr. kandydatów	Liczba wydanych kart	Liczba ważnych głosów	Frekwencja %
1	2010	31	206	318 878	46	473	119 414	115 289	37,45
2	2014			310871	18	505	109 944	101708	35,37
3	2018			300 186	31	245	156 152	153 017	43,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.pkw.gov.pl; dostęp: 14.02.2020.

W wyborach do rad osiedli w 2015 roku udział w głosowaniu wzięło udział jedynie 7,88% uprawnionych, z czego największa frekwencja dotyczyła Rady Osiedla Międzyodrze-Wyspa Pucka - 31,93%, a najniższa osiedla Śródmieście-Zachód - 1,76%. W wyborach do Sejmu i Senatu (2019) w Szczecinie frekwencja wyniosła 66,5%.

4. STAN ZDROWIA PUBLICZNEGO, OCHRONA ZDROWIA, OPIEKA SPOŁECZNA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy

- Mapa 4. Systemy komunikacji
Mapa 5. Infrastruktura techniczna
Mapa 6. Infrastruktura społeczna

4.1. STAN ZDROWIA PUBLICZNEGO

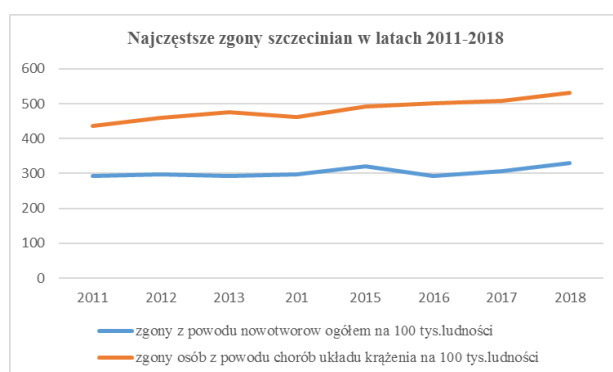
Stan zdrowia mieszkańców ma istotne znaczenie dla dobrostanu szczecinian i jego gospodarki. Zdrowie może przyczynić się do pobudzania wzrostu gospodarczego miasta, ponieważ przedłuża okres aktywność na rynku pracy, wydajność w pracy, sprawności i samodzielności.

Stan zdrowia, determinujący jakość życia, jest wypadkową wielu czynników, wśród których najistotniejsze są te związane ze stylem życia, w tym również z warunkami życia powiązanych z określonym statusem społeczno-ekonomicznym.

W Szczecinie, podobnie jak w całej Polsce, widoczne jest utrzymywanie się kluczowych wyzwań identyfikowanych w obszarze zdrowia, tj. starzenie się ludności i wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i zdrowotne, problem niewystarczających medycznych zasobów kadrowych, czy narastająca zawodowa luka pokoleniowa, związana ze starzeniem się populacji pracowników systemu ochrony zdrowia.

W mieście utrzymuje się wysoki współczynnik zgonów na 1000 ludności - 11,39 (za Świnoujściem: 11,82) w 2017 roku. Wskaźnik ten będzie rósł w następnych latach z powodów obiektywnych - szybkiego starzenia się populacji. Przeciętna liczba zgonów kształtująca się obecnie na poziomie około 4600 os./rok wzrośnie w kolejnych latach do poziomu około 4900 os./rok. Rosnąć będą także wskaźniki umieralności z powodu chorób, występujących w podeszłym wieku. Stan zdrowia szczecinian stopniowo poprawia się, ale na tle ogółu kraju i poszczególnych krajów UE sytuację należy uznać za jeszcze wciąż niezbyt zadowalającą. Analizując strukturę przyczyn zgonów można stwierdzić, że najwyższa liczba zgonów szczecinian następuje z powodu chorób układu krążenia. Z tego powodu w latach 2011-2018 zmarło 13 588 osób (z czego w 2018 roku 531 os.). Drugą, co do wielkości przyczyn zgonów w Szczecinie, są od lat choroby nowotworowe, dotyczące szczególnie mężczyzn. W latach 2011-2017 zmarło z tego powodu 8 557 osób (z czego w 2018 r. 329 os.). Z ogólnej liczby zgonów na choroby nowotworowe 97,4% zgonów miało charakter złośliwy (układ oddechowy i klatka piersiowa, narządy trawienne, żeńskie narządy płciowe i nowotwory złośliwe sutka). Współczynnik zachorowalności na nowotwory złośliwe na 100 tys. mężczyzn w województwie zachodniopomorskim w 2017 roku wyniósł 215,5, a kobiet 206,5.

Rycina 42. Najczęstsze zgony szczecinian w latach 2011-2018



Źródło: Opracowanie własne.

Największy wzrost zachorowalności w latach 2011-2017 dotyczy chorób układu oddechowego. Ponadto z danych Głównego Inspektoratu Sanitarnego wynika, że w Polsce, w tym również w Szczecinie, wzrasta liczba przypadków zatruć z powodu śmiertelnie niebezpiecznych syntetycznych opioidów i innych narkotyków syntetycznych nowej generacji. Niepokojący jest również wzrost zarejestrowanych w województwie zachodniopomorskim od 2012 roku ok. 200 nowych zachorowań

na gruźlicę, z czego połowa to mieszkańcy Szczecina. Wskaźnik zachorowalności na gruźlicę na 100 tys. mieszkańców wynosi 12,3.

W Szczecinie rośnie liczba osób cierpiących z powodu problemów psychicznych związanych z tempem życia, stresem, nieporozumieniami w rodzinie, problemami emocjonalnymi czy finansowymi. Generalnie zwiększa się też liczba osób, które źle oceniają swoją kondycję i odporność psychiczną. Szczególnie niepokojące są próby samobójcze wśród młodych szczecinian. W latach 2016-2019 w Szczecinie średnio 5,3 osób między 7 a 18 rokiem życia, w każdym roku, podjęło taką próbę.

Na terenie Szczecina wsparcie w zakresie ochrony zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień świadczy ponad 220 organizacji i instytucji, przy czym najwięcej - 62 podmioty działają w zakresie edukacji integracyjnej (m. in. poradnie psychologiczno-pedagogiczne i placówki edukacyjne).

Infrastruktura pomocy społecznej liczy 26 podmiotów; 5 organów administracji publicznej świadczy wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego oraz 51 organizacji pozarządowych. W obszarze ochrony zdrowia usługi świadczy 48 podmiotów, w tym podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe oraz jednostki miejskie. Na terenie miasta funkcjonuje również 30 grup AA.

W Szczecinie znajdują się 2 poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży oraz 1 poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

Zasoby instytucjonalne na terenie miasta w zakresie świadczenia psychiatrycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej obejmują: 14 poradnie zdrowia psychicznego, 3 poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, 2 poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, 2 poradnie terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych, 2 zespoły leczenia środowiskowego (domowego) i 1 program leczenia substytucyjnego. W zakresie leczenia stacjonarnego psychiatrycznego zasoby obejmują 2 oddziały psychiatryczne dla dorosłych, 1 oddział psychiatryczny dla dzieci i młodzieży, 1 oddział rehabilitacji psychiatrycznej, 1 oddział terapii uzależnień od alkoholu i leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych. W zakresie psychiatrycznej opieki długoterminowej w Szczecinie znajduje się 1 zakład opiekuńczo-leczniczy. Ponadto do dyspozycji osób z zaburzeniami psychicznymi znajdują się 2 oddziały dzienne, 1 oddział terapii uzależnień od alkoholu, 1 oddział rehabilitacyjny i 1 oddział dzienny leczenia zaburzeń nerwicowych.

W Szczecinie i w województwie zachodniopomorskim nasila się od kilkadziesiąt lat zjawisko niepłodności. Generalnie ogólny współczynnik płodności w województwie zachodniopomorskim wynoszący blisko 38 dzieci na tysiąc kobiet w wieku rozrodczym jest czwartym najniższym w Polsce. Jest to wynik o 2 dzieci na tysiąc kobiet niższy od wartości ogólnopolskiej i zgodnie z założeniami prognozy demograficznej należy oczekiwać jego spadku do 34,2 urodzeń w 2029 r. Na podstawie wyliczeń dla miasta Szczecina, wielkość niepełnej populacji można szacować na ok. 12 000 par, zaś wielkość populacji wymagającej leczenia metodami IVF/ICSI na 230 par.

Rada Miasta Szczecin uchwaliła Program polityki zdrowotnej - program dofinansowania do leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego na lata 2019-2021 dla mieszkańców Szczecina (kobiety w wieku od 25 do 40 la, mężczyźni od 25 do 55 roku życia), u których stwierdzono niepłodność, a inne możliwości terapeutyczne nie istnieją lub się wyczerpały. Program prowadzony jest przez dwa podmioty: Vitrolive sp. z o.o z siedzibą w Szczecinie i Invicta sp. z o.o w Gdańsku.

W 2019 roku w programie wzięło udział 76 par; wykonano 84 procedury, zakończone 30 stwierdzonymi ciążami klinicznymi. Program dofinansowania zwiększa dostępność do leczenia niepłodności dla mieszkańców Szczecina w zakresie leczenia niepłodności zaawansowanej.

4.2. KONDYCJA ZDROWOTNA MIESZKAŃCÓW, KULTURA FIZYCZNA

Niska świadomość zdrowotna jest jednym z podstawowych problemów społecznych, skutkuje unikaniem wykonywania podstawowych badań, a w konsekwencji niską wykrywalnością chorób zmniejszającą szanse na całkowite wyleczenie.

W ostatniej dekadzie obserwuje się stały wzrost liczby otyłych szczecinian, w szczególności dzieci i młodzieży. Do zwiększonego przyrostu masy ciała dochodzi zwykle około 8 roku życia i w późniejszym wieku większość dzieci utrzymuje masę ciała na tym samym poziomie w okresie dojrzewania.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Ze współpracy Miasta z organizacjami „3 sektora” wynika, że generalnie niewielu szczecinian wykonuje systematyczne pomiary ciśnienia tętniczego krwi, pomiary wydolności oddechowej czy pomiary masy ciała. Mało osób posiada wiedzę dotyczącą głównych przyczyn powstawania poważniejszych dolegliwości zdrowotnych. Szczecińska młodzież posiada niewielki stopień świadomości jak łatwo można doprowadzić do powstania uzależnienia od używek, Internetu itp. Utrwalany niewłaściwy model życia prowadzi do otyłości, zaburzeń snu, alienacji społecznej. Brakuje również wiedzy na temat tego jak udzielać pierwszej pomocy w sytuacjach zagrożenia zdrowia czy życia. Tego typu zaniedbania są przyczyną wielu problemów zdrowotnych i chorób. Istotne jest prowadzenie działań profilaktycznych i zwiększanie świadomości ludności. W 2018 roku osoby ćwiczące (w klubach) na 1000 mieszkańców do 18 roku życia wynosiła 144.

Tabela 23. Profilaktyczne badania lekarskie dzieci i młodzieży w 2017 roku

Wiek	Liczba dzieci podlegających badaniu	Liczba dzieci zbadanych	Odsetek dzieci i młodzieży zbadanych w %
2 lata	13661	9949	72,8
4 lata	13729	8678	63,2
5 lat*	11335	4716	41,6
10 lat	16083	12129	75,4
13 lat	14507	10342	71,3
16 lat	14500	9946	68,6
18-19 lat	22375	13059	58,4

* (tylko u dziecka nieodbywającego przygotowania przedszkolnego)

Źródło: Informator Statystyczny ochrony zdrowia województwa zachodniopomorskiego za rok 2017.

4.3. STAN INFRASTRUKTURY OCHRONY ZDROWIA (PUBLICZNA I NIEPUBLICZNA) I JEJ DOSTĘPNOŚĆ

Na stan zdrowia mieszkańców ma wpływ efektywność systemu ochrony zdrowia, którego poziom decyduje o jakości kapitału ludzkiego i jakości życia, oraz w znaczący sposób wiąże się z ilością i jakością pracy wykonywanej przez mieszkańców. Wpływa także na poziom wydatków budżetu przeznaczonych na zdrowie publiczne (i odwrotnie poziom inwestycji w ochronę zdrowia wpływa na stan zdrowia ludności).

W Szczecinie koncentruje się znaczący potencjał medyczny, w tym związany z Pomorskim Uniwersytetem Medycznym (PUM). Miasto jest medycznym centrum regionu, realizując funkcje o charakterze ponadregionalnym, w tym w pewnych specjalnościach dla całej północno-zachodniej Polski. Uniwersytet posiada: Wydział Medycyny i Stomatologii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Wydział Farmacji, Biotechnologii Medycznej i Medycyny Laboratoryjnej. Jednostki wykonujące szeroki zakres procedur specjalistycznych w ramach stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki medycznej to: Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1, Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 2, Uniwersytecka Klinika Stomatologiczna, Centrum Innowacyjne Edukacji Medycznej, Centrum Symulacji Medycznej.

W Szczecinie znajduje się 7 szpitali: 1 szpital III stopnia, 4 szpitale ogólnopolskie, 1 szpital onkologiczny oraz 1 szpital pediatryczny. W mieście zlokalizowanych jest 6 hospicjów i zakłady świadczące usługi pielęgnacyjne.

Odczuwalnym obszarem deficytu jest dynamicznie malejąca liczba lekarzy specjalistów i średniego personelu medycznego przy podnoszonych standardach usług opieki zdrowotnej. Trend rosnącego niedoboru kadry medycznej ma związek ze zmianami demograficznymi, wyhamowaniem szkolnictwa zawodowego, warunkami zatrudnienia, zmianami systemowymi oraz emigracją grup zawodowych do innych krajów. Brak dostępu do publicznej placówki ochrony zdrowia generuje rozwój placówek niepublicznych i dalsze pogłębienie nierówności dostępu do tych usług. W 2018 roku przeciętny pobyt chorego mieszkańca w szpitalu wynosił 5,3 dnia. Bardzo niekorzystne jest zjawisko długiego oczekiwania na wizyty u specjalistów i usługi rehabilitacyjne.

Liczba lekarzy na 10 tys. ludności wynosi 61 (2018). Średnia liczba mieszkańców przypadających na jedną przychodnię w Szczecinie wynosi 1364. Liczba pielęgniarek i położnych zarejestrowanych

w Okręgowej Izbie Pielęgniarek i Położnych w Szczecinie wynosi aktualnie 2334 os. Rzeczywista liczba pielęgniarek przypadających na 10 tys. mieszkańców wyniosła 76,9. Liczba pracujących położnych przypadających na 10 tys. mieszkańców wynosiła w powiecie polickim: 11,0, a w Szczecinie 7,8; liczba pracujących lekarzy dentyistów przypadających na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku wynosiła: 9,1. Zmiany demograficzne i cywilizacyjne generują określone trendy i potrzeby związane z usługami ochrony zdrowia, które w najbliższych latach będą rosnąć. W Szczecinie rynkiem do zaspokojenia jest wciąż leczenie w ramach stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki medycznej z zakresu: geriatry, neurologii, nefrologii, ortopedii, chorób miażdżycowych, cukrzycy, itp. To wciąż deficytowe specjalizacje w Szczecinie. Tylko jeden szpital posiada oddział geriatryczny (przy ul. Arkońskiej) i 2 poradnie geriatryczne (Arkońska, Unii Lubelskiej). Wzrosła liczba aptek w Szczecinie - w 2012 roku zarejestrowano 141 aptek, zaś w 2019 roku 154 apteki.

4.4. INFRASTRUKTURA OPIEKI SPOŁECZNEJ

Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Polsce jest obecnie na poziomie niższym od przeciętnego dla UE. Największą poprawę obserwuje się w przypadku dzieci i młodzieży poniżej 18 lat, natomiast brak jest poprawy w przypadku osób najstarszych w wieku 65 lat i więcej, ale również w tej grupie odsetek osób zagrożonych jest niższy od przeciętnego dla krajów UE.

W mieście znajdowało się w 2018 roku 10 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, dysponujące 1013 miejscami. Od 2014 roku maleje udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – 4,3% do 2,7% w 2018 roku. W 2019 roku prowadzonych jest 35 placówek wsparcia dziennego, gdzie zabezpieczono 1125 miejsc dla dzieci i młodzieży z rodzin w kryzysie. W ramach Programu Szczecin Przyjazny Rodzinie, do końca 2019 r. wydano 1 637 Szczecińskich Kart Rodziny oraz 2 344 Szczecińskich Kart Seniora, a liczba Partnerów realizujących program wyniosła na koniec 2019 r. ponad 300 partnerów.

W Szczecinie znajdują się 3 Domy Pomocy Społecznej dysponujące łącznie 566 miejscami, z czego:

- a) DPS „Dom Kombatanta” ul. Krucza 17, przeznaczony dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych - 241 miejsc
- a) DPS DOM KOMBATANTA I PIONIERA ZIEMI SZCZECIŃSKIEJ, ul. Eugeniusza Romera 21-29, przeznaczony dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych - 251 miejsc
- a) DPS ul. Władysława Broniewskiego 4/6, przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych - 74 miejsca.

W ramach programu mieszkaniowego DOM DLA SENIORA do końca 2019 roku oddano łącznie 38 lokali mieszkalnych wspomaganych, w pełni wyposażonych dostosowanych do potrzeb osób starszych bez barier architektonicznych. Pierwsze 23 lokale mieszkalne, powstały w ramach programu „Dom dla Seniora” uruchomiono w 2015 roku, a kolejne 15 mieszkań oddano w 2019 roku.

Mieszkania chronione wspierane dla seniorów, prowadzone są przez MOPR. W 2019 roku jest 11 mieszkań przeznaczonych dla łącznie 74 osób, z tego 3 mieszkania (dla 18 osób) zostaną zasiedlone w kolejnym roku. Mieszkania wspomagane oddane do użytku w ramach programu „Dom dla seniora” są elementem polityki mieszkaniowej miasta, natomiast mieszkania chronione i wspierane prowadzone przez MOPR (z zasobów miasta - ZBiLK lub TBS), to program społeczny, oparty na ustawie o pomocy społecznej, a osoby są kierowane do mieszkań chronionych na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez MOPR, z obowiązkiem opłat, jak w przypadku osób kierowanych do DPS. Na koniec marca 2020 r. w mieszkaniach chronionych wspieranych przebywa 46 osób starszych w 8 lokalach mieszkalnych.

W Szczecinie realizowany jest Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013-2020, którego realizatorami są jednostki pomocy społecznej oraz systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, prowadzonej przez miasto i inne podmioty, instytucje wymiaru sprawiedliwości, Policję, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, instytucje ochrony zdrowia i oświaty. Szczególną rolę pełni Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jako koordynator działań na rzecz rozwiązywania problemów przemocy domowej oraz inicjator nowych działań, potrzeb i strategii. Niektóre zadania

i usługi wspierające realizację Programu są zlecane organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zespół określa główne kierunki działań w obszarze przeciwdziałania przemocy, wypracowuje modele i zasady podstawowym działaniem interwencyjnym jest wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”¹². W Szczecinie odnotowuje się wzrost liczby wszczynanych procedur NK na terenie całego miasta, co potwierdza wysoki stopień ujawniania i zgłaszania zjawiska przemocy. Każda wszczęta procedura ma swoją kontynuację w pracy indywidualnej z osobami doznającymi przemocy, ale również z osobami stosującymi przemoc. Najwyższa liczba zgłoszeń NK dotyczy Śródmieścia i Zachodu, z tendencją wzrostu porównywalną. Na Północy liczba rośnie z mniejszą dynamiką, na Prawobrzeżu obserwuje się zdecydowanie najwolniejszy przyrost NK.

Generalnie odnotowuje się niski udział sektora Ochrony Zdrowia i GKRPA w wykrywaniu przemocy w rodzinie. Z danych statystycznych wynika, że to głównie Polica podczas przeprowadzania interwencji domowych wszczyna procedurę NK. Ogólna liczba interwencji odnosi się do wszystkich zdarzeń domowych. Osobami, które najczęściej padają ofiarami przemocy domowej są kobiety. Z danych za okres 2016-2018 wynika, że sytuacja ta nie uległa zmianie. Wzrosła ilość sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu. Aż 76% kobiet doświadczających przemocy w rodzinie wskazuje, że ich partnerzy - sprawcy przemocy, nadużywają alkoholu; z kolei ze statystyk policyjnych wynika, że blisko 70% sprawców podczas interwencji domowych w związku z przemocą, znajduje się pod wpływem alkoholu. Zjawisko stosowania przemocy w rodzinie, w tym przez dziecko, przekłada się na wzrost liczby udzielanych pomocy psychologiczno-pedagogicznych. Zjawisko dziedziczenia przez dzieci modelu życia w przemocy powinno stanowić element polityki naprawczej.

Miasto Szczecin nie prowadzi specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. W mieście jest jeden hostel dla osób doświadczających przemocy w rodzinie prowadzonych przez MOPR.

5. SPORT MASOWY, INDYWIDUALNY I REKREACJA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa 2.	Środowisko miasta
Mapa 3.	Krajobraz kulturowy
Mapa 4.	Systemy komunikacji
Mapa 5.	Infrastruktura techniczna
Mapa 6.	Infrastruktura społeczna

5.1. ROLA SPORTU I REKREACJI W ROZWOJU MIASTA

Sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową składają się na kulturę fizyczną i stanowią składową dobrostanu mieszkańców.

Miasto realizuje następujące zadania ze sfery sportu:

- wspieranie rozwoju kultury fizycznej mieszkańców, oraz działalności stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych mających siedzibę na terenie miasta Szczecina
- organizacja i nadzór nad działalnością szkół sportowych i oddziałów sportowych
- organizacja i nadzór nad współzawodnictwem sportowego dzieci i młodzieży
- nadzór nad realizacją Programu Morskiej Edukacji Dzieci i Młodzieży
- organizacja i współorganizacja imprez rekreacyjno-sportowych masowych i lokalnych.

¹² Procedura „Niebieskiej karty”, wprowadzona w życie w 2010 roku na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (realnie stosowana w 2012 roku), ma na celu dobro i bezpieczeństwo osób doznających przemocy w rodzinie, ale także skuteczną współpracę przedstawicieli różnych instytucji, które są zobowiązane do reagowania w przypadku wystąpienia przemocy domowej.

Uczestnictwo w sporcie, regularne lub okazjonalne, zwłaszcza w pobliżu miejsca zamieszkania jest kluczem do budowania dobrostanu rozumianego jako zdrowie fizyczne, psychiczne, spójność społeczna.

W Szczecinie najczęściej realizowanymi formami aktywności fizycznej są: spacer, jazda pojazdami sportowymi i rekreacyjnymi, ćwiczenia na siłowniach plenerowych, *Nordic Walking*, bieganie i pływanie, fitness, joga, a po nich gry zespołowe: piłka nożna, siatkowa i koszykowa. Wprowadzenie do infrastruktury Szczecina współdzielonych jednośladów (np. Rower Miejski, hulajnogi elektryczne) i dalszy rozwój infrastruktury rowerowej i spacerowej skutkuje: zmniejszeniem transportochłonności, poprawą stanu zdrowia publicznego, obniżeniem kosztów opieki zdrowotnej, obniżaniem emisji cząstek stałych do atmosfery, zmniejszeniem wydatków na komunikację. Infrastruktura sportowa jest stale rozbudowywana w formule swobodnych lokalizacji według potrzeb i możliwości, w zróżnicowanym programie i skali w celu zwiększenia dostępności.

5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA, JEJ DOSTĘPNOŚĆ

Miejskie przestrzenie, tereny i obiekty sportowe można zasadniczo podzielić na infrastrukturę formalną i nieformalną. Infrastruktura formalna służy rekreacji i aktywności sportowej amatorskiej i kwalifikowanemu uprawianiu sportu. Jest ona wykorzystywana w większym stopniu i lepiej służy zróżnicowanym użytkownikom. W Szczecinie do miejskiej infrastruktury sportowej należą: obiekty MOSRiR (baseny, hala sportowa, sale sportowe, siłownie, profesjonalna obsługa medyczna i rehabilitacyjna), hala widowiskowo-sportowa, tor kolarski, miejska hala sportowa, stadiony i boiska klubów sportowych, korty tenisowe, inne miejskie obiekty sportowe i rekreacyjne (m.in.: osiedlowe, szkolne, pływalnie miejskie, siłownie plenerowe, ścieżki rowerowe, trasy turystyczne skateparki, place zabaw, parki miejskie). Wszystkie obiekty dostępne są dla stowarzyszeń kultury fizycznej i klubów prowadzących zajęcia sportowe. Duże obciążenie wynikające z zapotrzebowania szczecińskich klubów sportowych ogranicza dostępność obiektów dla mieszkańców.

Sport w mieście uprawiany jest także w przestrzeniach nieprzystosowanych do aktywności sportowej i rekreacji (infrastruktura nieformalna): miejskie przestrzenie publiczne, podwórka, place, ulice z wykorzystaniem elementów architektonicznych i małej architektury. W takich przestrzeniach uprawianie sportu nie zawsze jest akceptowane, chociaż coraz bardziej powszechne (skateboarderzy). Sport uprawiany jest również w przestrzeniach, które w sposób nieformalny z inicjatywy społecznej, przystosowane zostały na potrzeby poszczególnych aktywności. Główną cechą tej infrastruktury jest jej społeczny charakter. Często są to przestrzenie odzyskane, przywrócone miastu ze stanu zdegradowania, nieużytku, zagospodarowane przez mieszkańców lub subkultury (np. deskorolkowe). Skateparki w nieużytkowanych przestrzeniach pod wiaduktami, ściany wspinaczkowe na nieużytkowanych budynkach lub schronach, „dzikie” tory dla bmx-ów w lasach miejskich. Miejscom tym nadawane jest nowe znaczenie, a użytkownicy utożsamiają się z nimi, wprowadzając np. elementy sztuki ulicznej, *grafitti* czy innych wyznaczników wizualnych, graficznych. Nieformalna infrastruktura sportowa w rozproszonych lokalizacjach w mieście jest intensywnie wykorzystywana przez mieszkańców w różnych grupach wiekowych. Istnienie kolejnych potrzeb mieszkańców w tym zakresie potwierdzają zgłaszane projekty do Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego.

Dla mieszkańców Szczecina, w kontekście infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, największe znaczenie mają obiekty i tereny w pobliżu miejsca zamieszkania, ogólnodostępne (bezpłatne), dające możliwość podejmowania różnorodnych aktywności w towarzystwie rodziny lub znajomych, o dowolnej porze.

Analiza przestrzeni miejskiej pod kątem terenów i obiektów sportowych pokazuje, że odczuwany brak infrastruktury, w dużej mierze spowodowany jest jej degradacją lub limitowaniem dostępu dla lokalnych społeczności wynikającym z ograniczeń korzystania z obiektów (np. boiska szkolne po zajęciach lekcyjnych, Orliki, boiska treningowe).

W ostatnich latach w Szczecinie stale rośnie zainteresowanie i możliwości uprawiania sportów wodnych tj. kajakarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne, co jest silnie ugruntowane w kulturze miasta. Estuarium Odry wraz z kanałami i jeziorami jest unikalnym i atrakcyjnym akwenem dla uprawiania sportów wodnych. W granicach miasta funkcjonuje kilkanaście przystani, największe ich zagęszczenie występuje nad jeziorem Dąbie. Miasto wspiera ten rodzaj aktywności, promując jego wyjątkowe walory

przyrodnicze i krajobrazowe poprzez udział w wydarzeniach sportowych o randze krajowej i międzynarodowej. Miasto kontynuuje realizację programu MARE DAMBIENSIS, rozbudowując sieć zakątków wodnych na wyspach Międzyodrza.

Na Prawobrzeżu od wielu lat funkcjonuje Aeroklub Szczeciński, który umożliwia uprawianie sportów lotniczych. W klubie dostępne są sekcje: szybowcowa, spadochronowa, motolotniowa, modelarska, samolotowa i paralotniowa.

5.3. OBIEKTY SPORTOWE

Baza sportowa Szczecina jest sukcesywnie rozwijana. Nie zaprzestaje się modernizowania istniejącej oraz budowania nowej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Na obszarach sportowo-rekreacyjnych umożliwia się wprowadzanie nowych usług i urządzeń sportowych, uwzględniając zmieniające się preferencje mieszkańców we wszystkich grupach wiekowych. Rozmieszczenie obiektów sportu jest wciąż nierównomierne.

Większość budowanych obiektów jest finansowana ze środków własnych gminy, w tym w ramach SBO. W ostatnich latach w ramach tej inicjatywy powstały takie obiekty jak: nowoczesne kryte boisko ze sztuczną nawierzchnią zlokalizowane przy ul. Władysława Nehringa, a także pełnowymiarowe boisko trawiaste przy ul. Orlej. W trakcie realizacji są boiska pełnowymiarowe przy ul. ks. bp. Władysława Bandurskiego. W ramach prowadzonych prac modernizowane i remontowane były obiekty zlokalizowane między innymi na os. Kasztanowym, przy ul. Modrej, ul. Pomarańczowej, ul. Topolowej czy też przy ul. Tenisowej. Częściową modernizację przeszła Hala Miejska przy ul. Kazimierza Twardowskiego oraz hala przy ul. Gabriela Narutowicza. Funkcjonują profesjonalne obiekty takie jak hala widowiskowo-sportowa oraz zadaszona hala tenisowa, w której zlokalizowane są trzy korty z nowoczesną nawierzchnią. Aktualnie w trakcie budowy są dwa obiekty sportowo-rekreacyjne o znaczeniu regionalnym i transgranicznym, z których będą mogli korzystać mieszkańcy SOM: Stadion Miejski (piłkarski) wraz z centrum szkolenia dzieci i młodzieży przy ul. Mieczysława Karłowicza i „Fabryka Wody” - wodny park edukacyjny w miejscu dawnego kąpieliska „Gontyna”.

Zarządzaniem i utrzymaniem miejskiej bazy sportowo-rekreacyjnej oraz współpracą z organizacjami pozarządowymi aktywnymi na polu sportu, rekreacji i turystyki zajmuje się Miejski Ośrodek Sportu Rekreacji i Rehabilitacji - jednostka budżetowa miasta Szczecin. Będące w gestii MOSRiR obiekty na prawobrzeżu to boiska piłkarskie wraz z zapleczem. Brak jest w tym rejonie obiektów do uprawiania dyscyplin halowych.

Najwięcej obiektów sportowych znajduje się w osiedlach: Arkońskie-Niemierzyn, Śródmieście-Północ, Turzyn, Nowe i Stare Miasto, najmniej: Bukowo, Gołęcino-Goćław, Warszewo, Żelechowa.

Bez obiektów sportowych pozostają osiedla: Głębokie-Pilchowo, Krzekowo-Bezrzecze, Płonia, Śmierdnica, Wielgowo-Sławocieszce, Kijewo. Obciążenie obiektów rozkłada się nierównomiernie, wiele z nich wymaga modernizacji. Stan techniczny obiektów zarządzanych przez MOSRiR jest zróżnicowany - od dostatecznego do bardzo dobrego. Przeważają obiekty w stanie dobrym. W trakcie przebudowy znajduje się stadion miejski przy ul. Kazimierza Twardowskiego 8 oraz obiekt sportowy przy al. Wojska Polskiego 127 (nowa hala z 3 kortami tenisowymi).

Poza obiektami zarządzanymi przez MOSRiR bazę sportową miasta stanowią boiska szkolne, sale gimnastyczne i baseny w szkołach oraz licznie realizowane w ostatnich latach siłownie plenerowe. Istotnym elementem są kompleksy boisk realizowane w ramach programu „Moje boisko - Orlik 2012” oraz budowa i modernizacja osiedlowych i dzielnicowych centrów sportu i rekreacji. Do obiektów spełniających najwyższe wymagania i służących do organizowania dużych imprez należy wybudowany basen olimpijski SDS oraz zrealizowana hala widowiskowo-sportowa.

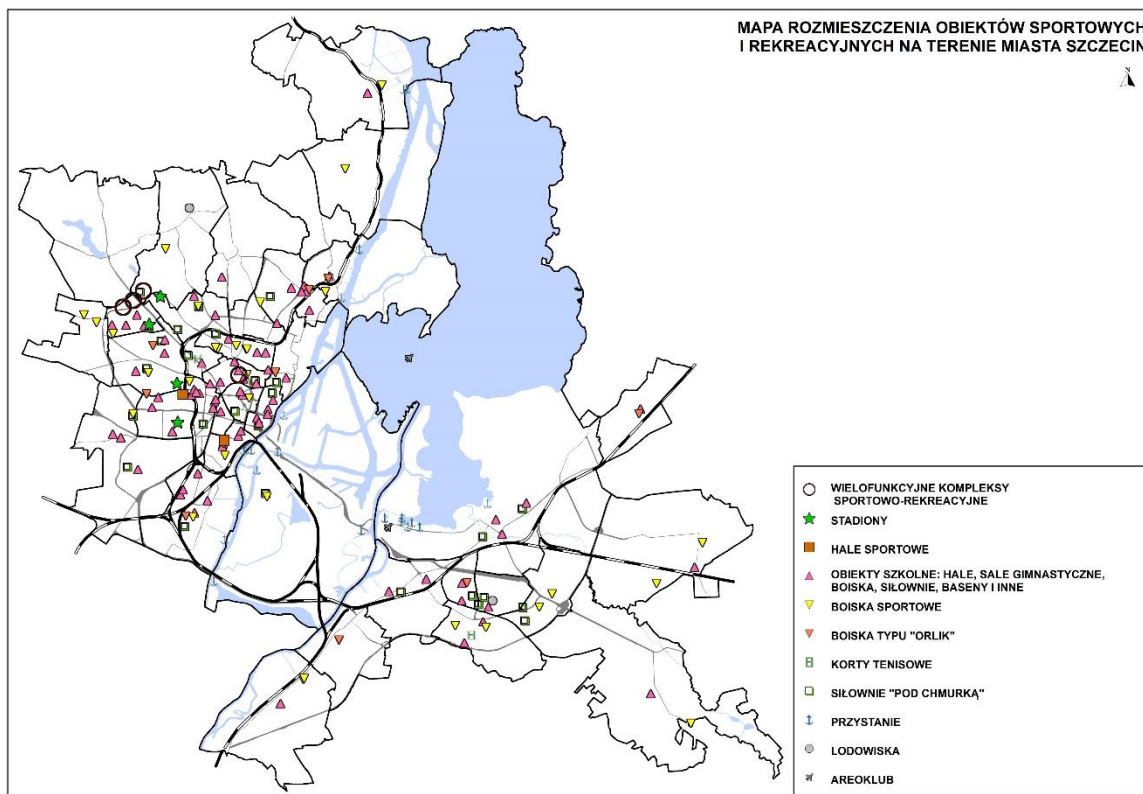
W trakcie realizacji jest wodny park edukacyjny „Fabryka wody” - inwestycja o regionalnym i transgranicznym zasięgu. Centrum rozrywki, będzie oferować otwartą przestrzeń rekreacyjną z basenami i miejscami wypoczynku, ścieżki edukacyjne oraz laboratoria dla uczniów oraz przestrzeń wystawienniczą, strefę rozrywkową (kręgielnia, bilard), strefę sportową, (ścianka wspinaczkowa, siłownia, korty do *squasha*, lodowisko sezonowe).

Dla masowych imprez sportowych przewidziano lokalizacje: stadion miejski (ul. Mieczysława Karłowicza - mecze piłki nożnej Pogoń Szczecin), hala widowiskowo-sportowa „Netto Arena”

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

(ul. Władysława Szafera - mecze piłki ręcznej, koszykówki, futsal, siatkówka) oraz Hala Miejska (ul. Kazimierza Twardowskiego - mecze piłki ręcznej, futsal, siatkówka). Łączna liczba meczów zrealizowanych w mieście w latach 2016-2019 wynosi: 402. Najwięcej wydarzeń sportowych dotyczyło piłki nożnej (75) i piłki ręcznej (62). Średnia liczba kibiców rocznie (Pogoń Szczecin S.A.) w danym okresie wyniosła ok. 3 800 osób. Dla masowych imprez o charakterze artystyczno-rozrywkowym przewidziano lokalizacje: hala widowiskowo-sportowa „Netto Arena”, Hala SDS, dziedziniec Zamku Książąt Pomorskich, Teatr Letni, Łasztownia, Wały Chrobrego, Jasne Błonia. Średnia liczba imprez tego typu w roku w latach 2013-2019 wynosi 47, w których uczestniczyło średnio ok. 193 101 osób (w skali roku).

Rycina 43. Rozmieszczenie obiektów sportowych i rekreacyjnych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Szczecin, 2020.

Tereny rekreacyjne w lokalizacjach rozproszonych, posiadające wyjątkową urodę miejsca, unikalną funkcję lub szczególne znaczenie dla mieszkańców:

- os. Osów - Gubałówka
- os. Głębokie - kąpielisko Głębokie
- os. Arkońskie-Niemierzyn - Syrenie Stawy, park leśny i kąpielisko Arkonka,
- os. Międzyodrze - wyspy z zakątkami wodnymi, kąpielisko Dziewoklicz z kanałem Odyńca
- os. Zdroje - okolice jeziora Szmaragdowego
- os. Warszewo - zespół krajobrazowy Wodozbiór
- os. Dąbie – jezioro Dąbie z przystaniami żeglarskimi i plażą miejską.

5.4. ŚCIEŻKI ROWEROWE

Miejskie ścieżki rowerowe na terenie Szczecina mają ponad 135 km (dane z 31.12.2018), a ich liczba i długość systematycznie wzrasta przy okazji przeprowadzania modernizacji i przebudowy ciągów komunikacyjnych na terenie miasta.

Poprzez wprowadzanie ograniczeń parkowania w centrum oraz ustanawianie stref płatnego parkowania i zmianę organizacji ruchu, dąży się do powiązania nowych i istniejących ścieżek w ciągu komunikacyjne

usprawniające poruszanie się po mieście pieszo lub alternatywnymi środkami transportu, które jednocześnie mogą być formą aktywności sportowej wykonywanej przy okazji codziennych obowiązków. Od sierpnia 2014 r. na części obszaru miasta (głównie śródmieście oraz jego obrzeżach) funkcjonuje Szczeciński Rower Miejski, którego zasięg przestrzenny w zakresie lokalizacji stacji jest stopniowo poszerzany. W mieście znajduje się 87 stacji systemu S_Bikes, w których można korzystać z ok. 500 rowerów. W 2019 roku rowery miejskie w Szczecinie wypożyczano 410 tys. razy, a w systemie zarejestrowanych jest 47,6 tys. użytkowników.

Poza miejskimi drogami rowerowymi wytyczone są trasy rowerowe w miejskich kompleksach leśnych połączone funkcjonalnie z ościennymi gminami.

6. EDUKACJA I OŚWIATA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKWAŃ:

Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Mapa 4. Systemy komunikacji

Mapa 6. Infrastruktura społeczna

6.1. SIEĆ SZCZECIŃSKICH SZKÓŁ I PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

6.1.1. Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz punkty przedszkolne

Według stanu na 30 września 2020 r. w Szczecinie funkcjonowało łącznie 105 przedszkoli: 53 przedszkola niepubliczne, dotowanych przez Miasto i 52 przedszkola publiczne (w tym 6 filii). Liczba dzieci w przedszkolach publicznych wyniosła 8 257, a w przedszkolach niepublicznych - 2 807. W tym samym czasie w szkołach podstawowych funkcjonowały także oddziały przedszkolne dla dzieci w wieku 3-5(6) realizujące obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dla 3 620 dzieci. W Szczecinie według stanu na 30 września 2019 r. funkcjonowało także 26 niepublicznych punktów przedszkolnych, w których 435 dzieci realizowało wychowanie przedszkolne. Integralną częścią systemu opieki nad dziećmi, które nie korzystają ze zorganizowanych placówek, jest wsparcie w formie bonów opiekuńczych. W latach 2016-2019, po weryfikacji wniosków, wypłacono 21 722 bonów opiekuńczych - 500 PLN, które objęły wsparciem średnio 453 osoby miesięcznie. Do szczecińskich przedszkoli publicznych, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych w roku 2019 uczęszcza łącznie 116 dzieci obcokrajowców. Największą grupę stanowią obywatele Ukrainy.

Rozkład szczecińskich szkół i placówek oświatowych w mieście pokazuje rysunek UWARUNKWAŃ nr 6. Infrastruktura społeczna.

6.1.2. Szkoły podstawowe

Według stanu na 30 września 2019 r. w Szczecinie funkcjonowały 74 szkoły podstawowe: 47 szkół publicznych prowadzonych przez Miasto Szczecin, 4 szkoły publiczne prowadzone przez inny podmiot niż jednostka samorządu terytorialnego oraz 23 szkoły niepubliczne. Obowiązek szkolny w tym typie szkoły realizowało: 29 395 uczniów w szkołach publicznych i 2 941 uczniów w szkołach niepublicznych.

W publicznych szkołach podstawowych działają: 73 oddziały integracyjne (1344 uczniów), 147 oddziałów sportowych (3317 u.), 16 oddziałów mistrzostwa sportowego (329 u.) oraz 4 oddziały dwujęzyczne (107 u.). W Szczecinie funkcjonuje publiczna, artystyczna szkoła podstawowa - Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia im. prof. Marka Jasińskiego, przy ul. Bolesława Śmiałego 42-43z oddziałami dla ok. 500 uczniów realizująca obowiązkowe kształcenie ogólne oraz artystyczne muzyczne. Jedną publiczną szkołą podstawową dla dorosłych Nr 4, przy ul. Małopolskiej 22 (wg stanu na 30.09.2019 - 147 słuchaczy).

Szkoły podstawowe sportowe: Zespół Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego, Centrum Mistrzostwa Sportowego, Centrum Kształcenia Sportowego.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Szkoły podstawowe przyjmują dzieci cudzoziemców zamieszkujące na terenie gminy - 894 dzieci łącznie w 2019 roku. Najlichnieszta grupa to dzieci pochodzące z Ukrainy i Białorusi. Integracja dzieci ludności napływowej najefektywniej przebiega w przedszkolach i szkołach podstawowych, ze względu na łatwość pokonania bariery językowej. W szkołach podstawowych gmina zapewnia zajęcia wyrównawcze, w tym 2 godziny zajęć dodatkowych z języka polskiego.

6.1.3. Szkoły ponadpodstawowe

Według stanu na 30 września 2019 r. w Szczecinie funkcjonowały łącznie 63 szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży: 41 publicznych i 22 niepublicznych. Obowiązek nauki w tych szkołach spełniało łącznie 19 233 uczniów (tabela nr 1). W Szczecinie funkcjonowały także szkoły ponadpodstawowe, w których osoby dorosłe mogły uzupełnić wykształcenie albo zdobyć lub podnieść swoje kwalifikacje zawodowe. Według stanu na 30 września 2019 r. w tych typach szkół pobierało naukę łącznie 7 327 słuchaczy.

Tabela 24. Słuchacze szkół ponadpodstawowych wg typów szkół (stan na 30 września 2019 r.)

Typ szkoły ponadpodstawowej dla młodzieży	Liczba szkół	Liczba uczniów
Publiczne licea ogólnokształcące prowadzone przez Miasto	18	8 272
Publiczne licea ogólnokształcące prowadzone przez inne podmioty	1	184
Niepubliczne licea ogólnokształcące	13	1 523
Publiczne technika prowadzone przez Miasto	12	6 272
Publiczne technika prowadzone przez inne podmioty	0	0
Niepubliczne technika	7	1 730
Publiczne branżowe szkoły I stopnia prowadzone przez Miasto	9	806
Publiczne branżowe szkoły I stopnia prowadzone przez inne podmioty	1	349
Niepubliczne branżowe szkoły I stopnia	2	97
Razem	63	19 233
Typ szkoły ponadpodstawowej dla dorosłych	Liczba szkół	Liczba uczniów
Publiczne licea ogólnokształcące dla dorosłych prowadzone przez Miasto	1	0
Niepubliczne licea ogólnokształcące dla dorosłych	7	1 221
Publiczne szkoły policealne prowadzone przez Miasto	1	0
Publiczne szkoły policealne prowadzone przez inne podmioty	0	0
Niepubliczne szkoły policealne	26	6 106
Razem	35	7 327

Źródło: Opracowanie własne.

W Szczecinie znajduje się 55 **szkół średnich**, w tym 27 liceów ogólnokształcących publicznych oraz 22 licea ogólnokształcące niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej, 1 państwowe liceum sztuk plastycznych, 2 ogólnokształcące szkoły muzyczne, 2 prywatne szkoły muzyczne (1 i 2 stopnia) i 1 niepubliczna ogólnokształcąca szkoła muzyczna; 43 szkoły policealne, w tym 5 szkół niepublicznych i 1 prywatna.

W szczecińskich liceach kontynuuje naukę ok. 40% uczniów spoza Szczecina, dla których uruchomiono internaty na terenie miasta (w budynku Zespołu Szkół nr 2 przy ul. Portowej 21, w budynku przy ul. Kazimierza Twardowskiego 12 dla potrzeb Centrum Mistrzostwa Sportowego, w budynku Centrum Kształcenia Sportowego przy ul. Lucjana Rydla 49) oraz podjęto decyzje o rozbudowie już istniejących, m.in.: w budynku przy ul. gen. Józefa Sowińskiego 6 dla potrzeb Zespołu Szkół nr 6, w budynku przy ul. Pokoju 48 dla potrzeb Bursy Szkolnej nr 2 w ZSO nr 7).

Wyniki te oznaczają, że zdawalność języka niemieckiego i hiszpańskiego w latach 2012-2019 znajduje się poniżej 0,75 średniej krajowej. Lepiej kształtuje się zdawalność dwujęzycznej matury z języków: angielskiego i francuskiego – na odpowiednio wysokim poziomie. Od lat wiodącymi liceami z najlepszymi wynikami zdawalności matury dwujęzycznej są: LO XIII oraz II LO. Obserwuje się

stopniowy spadek zainteresowania nauką języka niemieckiego, co ma niebagatelne znaczenie dla przyszłości TRMS (tylko 3,6% uczniów wybrało j. niemiecki na maturze 2020).

W roku szkolnym 2019/2020 do szczecińskich liceów uczęszczało 55 obcokrajowców z największym udziałem obywateli Ukrainy. W placówkach oświatowych oraz szkołach i placówkach artystycznych uczyło się łącznie 13 obcokrajowców.

Szkoły branżowe

Kształcenie branżowe (po zmianach systemu oświaty, od 1 września 2017 r.) prowadzą następujące szkoły: 3-letnia branżowa szkoła I stopnia dla młodzieży (w miejsce dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej), 5-letnie technikum dla młodzieży. Od 1 września 2020 r. rozpoczyna działalność branżowa szkoła II stopnia, przeznaczona dla absolwentów branżowej szkoły I stopnia.

W Szczecinie znajdują się 22 szkoły branżowe, kształcące młodzież i dorosłych w zawodach o szczególnym znaczeniu dla rozwoju województwa zachodniopomorskiego, umożliwiającym zdobycie zawodu i dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w następujących branżach: administracyjno-usługowej, budowlanej, mechanicznej, elektryczno-elektronicznej, rolniczo-leśnej, turystyczno-gastronomicznej oraz artystycznej, oraz 20 techników. Wszystkie szczecińskie szkoły zawodowe współpracują z pracodawcami, wykorzystując różne formy: programy stypendialne, umowy patronackie, realizacja praktyk zawodowych, szkolenia dla nauczycieli zawodu, udział pracodawców w targach szkół ponadpodstawowych, itp.

Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jedno kwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczonym na poziomie technikum. W publicznych technikach prowadzono kształcenie w 47 zawodach, w technikach niepublicznych - w 11 zawodach. W publicznych branżowych szkołach I stopnia prowadzono kształcenie w 28 zawodach, w niepublicznych - w 3 zawodach. W 2019 roku w szkołach zawodowych uczy się 73 cudzoziemców zamieszkujących w Szczecinie, w tym z Ukrainy (67 os.). Absolwenci branżowej szkoły I stopnia mogą kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły.

W Szczecinie rozwijana jest edukacja celowana, ukierunkowana na kształcenie specjalistów z szerokimi kompetencjami cyfrowymi (IT) poprzez uruchomienie technikum technologii cyfrowych przy współpracy i wsparciu Parku Technologicznego Pomerania i firm z branży IT oraz kształcenie morskie przy wsparciu Akademii Morskiej w Szczecinie i Zachodniopomorskiego Klastra Morskiego.

6.1.4. Szkoły i ośrodki kształcenia specjalnego

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież w wieku od 3 lat. Ten typ kształcenia dotyczy uczniów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (uczniowie niesłyszący, słabosłyszący, niewidomi, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem (w tym z afazją), z niepełnosprawnościami sprzężonymi, dzieci i młodzież niedostosowane lub zagrożone niedostosowaniem społecznym, z zaburzeniami w zachowaniu, zagrożonych uzależnieniami, z zaburzeniami psychicznymi i z chorobami przewlekłymi). Grupa dzieci i młodzieży, o której mowa wyżej, wymaga stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, którą w Szczecinie zapewniają następujące szkoły specjalne:

- 10 publicznych szkół podstawowych specjalnych
- 2 licea ogólnokształcące specjalne dla młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej
- 5 branżowych szkół specjalnych I stopnia
- 2 specjalne szkoły przysposabiające do pracy.

W wymienionych szkołach specjalnych objęto kształceniem specjalnym wychowanków: młodzieżowych ośrodków socjoterapii (2 ośrodki), młodzieżowego ośrodka wychowawczego (1 ośrodek), specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych (3 ośrodki), zespołu szkół specjalnych (1 zespół).

Na terenie miasta działa również 13 niepublicznych ośrodków specjalnych i placówek oświatowo-wychowawczych, realizujących zadania edukacyjne, profilaktyczne, opiekuńcze, prozdrowotne, kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne.

W ostatnich latach liczebność uczniów ww. szkół znajduje się na podobnym poziomie lub lekko spadkowym, w związku ze zwiększoną ofertą niepublicznych placówek specjalnych.

Szkoły zlokalizowane są w różnych częściach miasta, wszystkie w budynkach wymagających remontu i przystosowania. Żadna z tych nieruchomości nie jest w pełni dostosowana do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością ruchową.

6.1.5. Placówki oświatowe rozwijające zainteresowania oraz uzdolnienia dzieci i młodzieży w formach szkolnych i pozaszkolnych

W Szczecinie funkcjonują placówki oświatowe (publiczne i prywatne), rozwijające zainteresowania i uzdolnienia dzieci i młodzieży w formach pozaszkolnych. Do placówek publicznych należą:

- Pałac Młodzieży - Pomorskie Centrum Edukacji, al. Piastów
- Akademia Sztuki, pl. Orła Białego
- Zespół Szkół Sportowych, ul. Małopolska
- Międzyszkolny Ośrodek Sportowy, ul. Gabriela Narutowicza
- Ognisko Pracy Pozaszkolnej Szczeciński Chór Chłopięcy „Słowiki” (ul. Cyryla i Metodego)
- Centrum Żeglarskie, ul. Przestrzenna
- Państwowe Ognisko Baletowe, ul. Henryka Pobożnego
- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia, al. Wojska Polskiego 115) i jej filia na Prawobrzeżu ul. Portowa
- Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia, ul. Bolesława Śmiałego
- Zespół Szkół Muzycznych, ul. Staromłyńska
- niepubliczne przedszkola i szkoły muzyczne ogólnokształcące I stopnia: Promyk, Piwoni
- Prywatna świetlica edukacyjna Akademia Młodego Technika, ul. Szczepowa
- Szczeciński oddział Akademii Twórczego Rozwoju - BYSTRZAK, ul. Duńska.

Szczecińskie uczelnie wyższe biorą udział w podnoszeniu kompetencji niezbędnych na rynku pracy, oferując atrakcyjne sposoby nauczania dla uczniów w wieku 6-16 lat, m.in. Akademii Młodego Naukowca wykraczające poza ramy programów nauczania szkolnego.

6.2. SZKOLNICTWO WYŻSZE

Z perspektywy historycznej okres istnienia uczelni w Szczecinie jest krótki w porównaniu z wielowiekową tradycją akademicką innych ośrodków w Polsce. Zważywszy, że powstawanie i rozwój uczelni w mieście odbywało się w warunkach masowych migracji i odbudowy kraju po II wojnie światowej przy braku miejscowej kadry naukowej i dydaktycznej, a następnie jak w pozostałych dziedzinach życia narażonych na skutki kryzysów okresów przed i po 1989 r., mijające lata można uznać za wielkie dokonanie. Akademickość jest ważnym wyznacznikiem, atutem i zaczynem procesów rozwoju miasta, uczelnie mają istotny wpływ na poziom kapitału ludzkiego, ogólny wizerunek miasta i jego witalność.

W Szczecinie znajduje się 12 szkół wyższych, w tym 4 uniwersytety oraz 7 wyższych szkół niepublicznych. Są to:

- Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
- Pomorski Uniwersytet Medyczny
- Uniwersytet Szczeciński
- Akademia Morska w Szczecinie
- Akademia Sztuki w Szczecinie
- Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum
- Wyższa Szkoła Administracji Publicznej
- Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
- Wyższa Szkoła Integracji Europejskiej

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

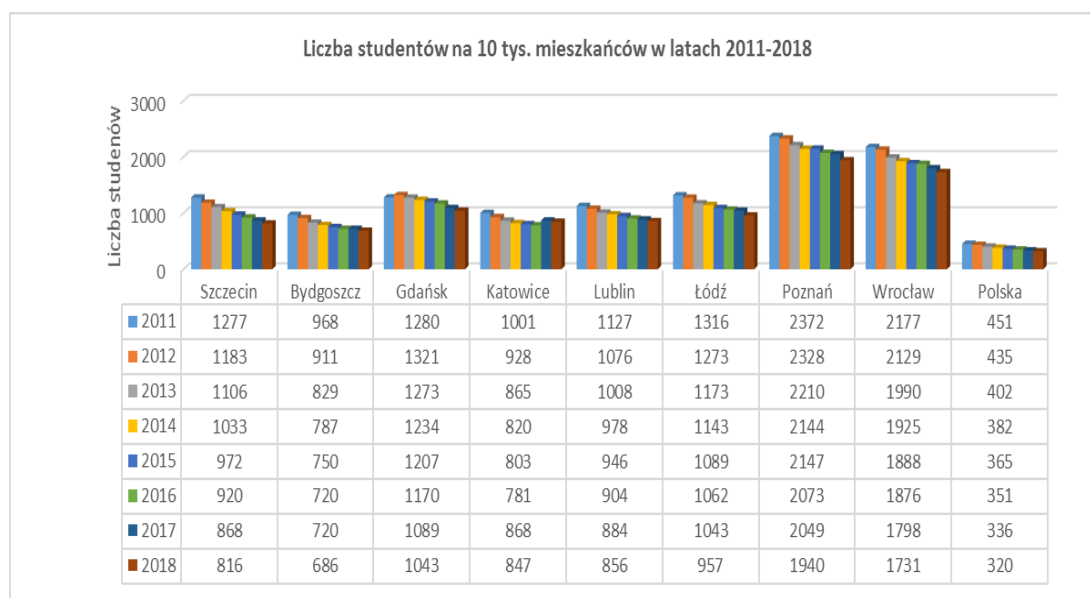
- Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna
- Zachodniopomorska Szkoła Biznesu
- Wyższa Szkoła techniczno-Ekonomiczna.

Szczecińskie uczelnie w webometrycznym akademickim rankingu uniwersytetów świata zajmują odległe miejsca. Wyjątkiem jest klasyfikacja kierunku Inżynieria chemiczna na ZUT w czwartej setce na świecie.

W skali Polski Szczecin plasuje się na 7 miejscu pod względem liczby uczelni w roku akademickim 2017/2018, tj. 3% ogółu uczelni w Polsce. Liczba obcokrajowców studiujących na szczecińskich uczelniach w roku akademickim 2018/2019 wynosiła 1 400. Szczecińskie uczelnie plasują się w pierwszej 50 szkół wyższych w Polsce. Wśród uczelni medycznych PUM plasuje się na 2 miejscu, wśród uczelni technicznych ZUT zajmuje 9 miejsce, wśród uniwersytetów Uniwersytet Szczeciński plasuje się na 17 miejscu, a Akademia Morska klasyfikowana jest na 22 miejscu.

Drastyczny spadek liczby studentów obserwuje się od roku 2007 - z ok. 60 tys. do poziomu ok. 33 tys. w roku akademickim 2017/2018, tj. ok. 2,5% wszystkich studiujących w Polsce. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców w 2018 roku wyniosła: 816 os. z 1277 os w roku 2011. Spadek ten jest bezpośrednim następstwem niekorzystnych tendencji demograficznych, przejawiających się w ogólnym spadku liczby ludności, w szczególności w grupie wiekowej potencjalnych studentów oraz odpływem młodzieży do innych ośrodków akademickich kraju. Pod względem liczby studentów na tle innych dużych miast wojewódzkich Szczecin nie wypada najlepiej. Dystans w stosunku do Warszawy, Poznania, Krakowa i Wrocławia jest duży, ale należy zaznaczyć, że są to ośrodki akademickie o wieloletnich tradycjach i ugruntowanej pozycji w kraju. Łącznie uczelnie wyższe w Szczecinie zatrudniają 3070 pracowników akademickich i naukowych.

Rycina 44. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców w latach 2011-2018



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dostęp: styczeń 2020.

W Szczecinie - mieście położonym na styku granic Polski, Niemiec i Skandynawii, w dalszym ciągu problemem jest umiędzynarodowienie uczelni. Studiuje tu mało obcokrajowców, oferta wymiany międzynarodowej jest ograniczona, kompetencje językowe kadry akademickiej należy ocenić jako wymagające poprawy.

Miasto Szczecin od lat aktywnie współpracuje ze środowiskiem naukowym uczelni szczecińskich w realizacji programu „Akademicki Szczecin”, polegającego na tworzeniu i wdrażaniu długookresowych dokumentów programowych oraz wypracowanej wspólnie z uczelniami Polityki wspierania rozwoju

nauki i szkolnictwa wyższego w tym stypendiów naukowych Prezydenta Szczecina dla studentów i doktorantów.

6.2.1. Potencjał intelektualny i naukowy uniwersytetów

Odsetek studentów na kierunkach ścisłych w ogólnej liczbie studentów studiujących na uczelniach szczecińskich wynosi 23,8% w roku 2018. Liczba absolwentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2018 roku wyniosła: 190,7; dla porównania w roku 2011 wynosiła 368,5.

1. **Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny** kształci oraz prowadzi badania naukowe w zakresie: nauk technicznych, rolniczych, ekonomicznych, biologicznych, chemicznych i matematycznych. Uniwersytet posiada 10 wydziałów z 47 kierunkami: biotechnologii i hodowli zwierząt; budownictwa i architektury; ekonomicznym; elektrycznym; informatyki; inżynierii mechanicznej i mechatroniki; kształtowania środowiska i rolnictwa; nauk o żywności i rybactwa; techniki morskiej i transportu oraz technologii i inżynierii chemicznej. Kadra naukowo-badawcza ZUT liczy: 891 nauczycieli akademickich i pracowników naukowych.

W latach 2012-2019 ZUT uzyskał 687 patentów i praw ochronnych, wzorów użytkowych, głównie w dziedzinach: inżynierii chemicznej, nauki o żywności, techniki morskiej i transportu, architektury i budownictwa, mechatroniki itd. Tylko w 2018 roku ZUT dokonał 98 zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych i uzyskał 106 patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe plasując się na 1 miejscu wśród uczelni wyższych w Polsce. ZUT zajął pierwsze miejsce w zestawieniu podmiotów krajowych i zagranicznych, którym udzielono największej liczby patentów na wynalazki w 2019 roku. W opublikowanym w lipcu 2020 roku 21. Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy 2020 uczelnia zajęła drugie miejsce w kategorii „Innowacyjność”. Patenty uzyskane w 2019 roku przez ZUT, których autorami są pracownicy naukowci uniwersytetu dotyczyły m.in.: sposobów wytwarzania i modyfikowania różnych materiałów (np. taśm, katalizatorów, folii), konstrukcji mechanicznych w tym mieszadeł do procesów chemicznych, głowic do formowania betonu oraz metod badania materiałów.

W latach 2012-2018 pracownicy ZUT otrzymali łącznie 445 indywidualnych nagród, przyznawanych za działalność naukowo-badawczą. W grudniu 2016 r. Komisja Europejska przyznała ZUT prestiżowe wyróżnienie „*HR Excellence in Research*”, które otrzymują instytucje zapewniające najlepsze warunki pracy naukowcom oraz prowadzące procesy rekrutacyjne zgodnie z wytycznymi Europejskiej Karty Naukowca i Kodeksu Postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych¹³. W latach 2011-2019 ZUT zrealizował 639 projektów naukowych, w tym 52 projekty dofinansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

2. **Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie** jest jedną z najstarszych uczelni wyższych w Szczecinie. PUM posiada 3 wydziały: Medycyny i Stomatologii, Farmacji, Biotechnologii Medycznej i Medycyny Laboratoryjnej oraz Wydział Nauk o Zdrowiu i oferuje 14 kierunków studiów. Prowadzi jednolite studia magisterskie, studia I, II i III stopnia, studia podyplomowe. Od 1996 roku kierunek medycyna i stomatologia jest wykładany również w języku angielskim. Kadra naukowo-dydaktyczna liczy 677 pracowników, w tym 92 profesorów, 98 doktorów habilitowanych i 385 doktorów. PUM utrzymuje kontakty naukowe z renomowanymi ośrodkami zagranicznymi. Szczególne osiągnięcia naukowe PUM odnotowano w genetyce i patologii nowotworowej, a także w badaniach nad komórkami macierzystymi. Do osiągnięć klinicznych należą m.in.: zabiegi w zakresie kardiologii inwazyjnej, chirurgii ręki i gastroenterologii. PUM świadczy profesjonalne usługi medyczne w dwóch szpitalach klinicznych: SPSK nr 1 (z oddziałem w Policach) oraz SPSK nr 2. **W latach 2012-2019 PUM uzyskał 18 patentów i praw ochronnych w zakresie genetyki, dietetyki i nowotworów;** uczelnia zrealizowała 81 projektów naukowych.

3. **Uniwersytet Szczeciński** został utworzony w 1984 roku z połączenia Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Politechniki Szczecińskiej oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Obecnie

¹³ Europejska Karta Naukowca oraz Kodeks Postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską w 2005 r. jako ważny krok w kierunku utworzenia Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Karta i Kodeks są zbiorem rekomendowanych zasad, które powinny być stosowane przez instytucje badawcze i instytucje finansujące w całej Europie.

jest to największa na Pomorzu Zachodnim, zatrudniająca 1004 nauczycieli akademickich uczelnia wyższa, pełniąca ważną rolę kulturotwórczą w mieście i regionie, na której studiuje ok. 14 tys. studentów. Uczelnia obecnie oferuje ok. 70 kierunków studiów, prowadzonych w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym na 7 wydziałach, tj. wydziale nauk ścisłych i przyrodniczych; humanistycznym; nauk społecznych; ekonomii, finansów i zarządzania; kultury fizycznej i zdrowia; prawa i administracji oraz teologicznym. W latach 2012-2019 US uzyskał 6 patentów w zakresie: biologii i nauk matematyczno-fizycznych; uczelnia zrealizowała 232 projekty naukowe.

4. **Akademia Morska w Szczecinie** jest państwową uczelnią techniczną, kontynuatorką tradycji szczecińskich szkół morskich, istniejących w mieście od 1947 roku oraz Wyższej Szkoły Morskiej (2004). AMS kształci kadry oficerskie (nawigatorów i mechaników) zgodnie z wymogami współczesnej floty transportowej i rybackiej, szkoli eksploatacyjne służby armatorskie i portowe floty morskiej oraz śródlądowej na najwyższym światowym poziomie. Edukacja prowadzona jest obecnie na 5 wydziałach: nawigacyjnym, mechanicznym, inżynieryjno-ekonomicznym transportu, mechatroniki i elektroniki oraz informatyki i telekomunikacji na studiach inżynierskich, magisterskich i doktoranckich w języku polskim i angielskim. W gospodarce morskiej Akademia jest renomowaną jednostką naukową, w szczególności w zakresie inżynierii ruchu morskiego. Tematyka prac badawczych dotyczy: bezpieczeństwa żeglugi i statku, doskonalenia metod nawigacji w żegludze śródlądowej, rzecznych systemów informacyjnych (RIS), systemów informacji przestrzennej, teledetekcji, analiz obrazów cyfrowych, bezpieczeństwa i ochrony statku i obiektu portowego, eksploatacji rybackiej wybranych rejonów Morza Bałtyckiego. Liczba nauczycieli akademickich i pracowników naukowych wynosi: 239 os. W latach 2012-2019 AMS otrzymała 31 patentów i praw ochronnych w zakresie inżynierii transportu, mechaniki i nawigacji; w latach 2012-2019 Akademia zrealizowała 140 projekty naukowe.
5. **Akademia Sztuki** powstała w 2010 roku dzięki połączeniu rozproszonych w poprzednich latach kierunków artystycznych w Szczecinie. W jeden organizm połączono szczecińską Filię Akademii Muzycznej w Poznaniu, Wyższą Szkołę Sztuki Użytkowej w Szczecinie (uczelnia niepubliczna) oraz Katedrę Edukacji Artystycznej Uniwersytetu Szczecińskiego. Akademia Sztuki w Szczecinie jest uczelnią artystyczną, która jako jedyna w Polsce łączy w sobie kształcenie muzyczne (m.in. instrumentalistyka, wokalistyka), edukację artystyczną w zakresie sztuki muzycznej oraz sztuki wizualne (m.in.: grafika, architektura wnętrz, nowe media, wzornictwo). Struktura uczelni obejmuje 2 kolegia: Kolegium Sztuk Muzycznych, składający się z 3 wydziałów: edukacji artystycznej, instrumentalnego, wokalnego oraz Kolegium Sztuk Wizualnych z 5 wydziałami: architektury wnętrz, grafiki, malarstwa, sztuki mediów oraz wzornictwa. W cyklu edukacyjnym uczelnia kształci ok. 500 studentów. Liczba nauczycieli akademickich i pracowników naukowych wynosi: 251 os. W latach 2013-2020 uczelnia zrealizowała 48 projektów naukowych, dofinansowanych z różnych źródeł.

6.3. JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE

Przy wszystkich głównych szczecińskich uczelniach działają centra innowacji, transferu wiedzy i technologii. W dynamicznie zmieniającej się sytuacji gospodarczej uczelnie wyższe pogłębiają współpracę z otoczeniem gospodarczym. W ten sposób silniej oddziałują na rozwój lokalny i regionalny. Uczelnie i ich jednostki naukowo-badawcze odpowiadają za podaż wiedzy i innowacji w metropolii, tworząc jej potencjał rozwojowy.

1. Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny

1.1. **Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii (RCiITT)**, jako jednostka ogólnouczelniana przekształcona z Biura Programów Międzynarodowych, funkcjonuje od 1999 r. Główne cele RCiITT obejmują tworzenie kultury innowacji i przedsiębiorczości, inicjowanie i wspieranie współpracy między środowiskiem akademickim a biznesowym, zwiększenie skuteczności procesu udostępniania i wdrażania do gospodarki innowacyjnych technologii, oraz inicjowanie i usprawnianie transferu technologii z sektora badawczo-rozwojowego do gospodarki.

1.2. **Centrum Bioimmobilizacji i Innowacyjnych Materiałów Opakowaniowych (CBIMO)** jest wyodrębnioną jednostką ZUT, funkcjonującą w strukturach Wydziału Nauk o Żywności i Rybactwa. Centrum ściśle współpracuje poza macierzystym z jednostkami innych wydziałów uniwersytetu: z Wydziałem Technologii i Inżynierii Chemicznej, Wydziałem Inżynierii Mechanicznej i Mechatroniki, Wydziałem Kształtowania Środowiska i Rolnictwa, a także z Wydziałem Biotechnologii i Hodowli Zwierząt. CBIMO zatrudnia grupę specjalistów z dziedziny nowoczesnych technik immobilizacji oraz ekspertów z dziedziny innowacyjnych materiałów i nowoczesnych technologii i systemów opakowaniowych. Nowoczesna infrastruktura badawcza Centrum umożliwia prowadzenie badań, a także kształcenie przyszłych pracowników. Jako jednostka samofinansująca, działalność CBIMO opiera głównie na współpracy z partnerami przemysłowymi w ramach realizowanych projektów oraz umów dwustronnych. Wskaźnik liczby patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe udzielone przez UPRP podmiotom krajowym wg województw w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców dla województwa zachodniopomorskiego w 2018 roku wynosił: 10,0. W 2018 roku ZUT zgłosił 98 wynalazków i wzorów użytkowych i uzyskał 106 patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe plasując się na 1 miejscu wśród uczelni wyższych w Polsce.

2. Akademia Morska w Szczecinie

2.1. **Centrum Transferu Technologii Morskich Akademii Morskiej (CTTM)**, utworzone w grudniu 2010 roku, koncentruje się głównie na branży morskiej. Zadania CTTM obejmują: obsługę procesów komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, wykorzystania infrastruktury uczelni, oraz wsparcie realizacji krajowych i międzynarodowych projektów badawczo-rozwojowych (Horyzont 2020, Południowy Bałtyk, Region Morza Bałtyckiego, ERA-NET, Bonus, krajowe i regionalne programy operacyjne).

2.2. **Centrum Innowacji Akademii Morskiej sp. z o.o.**, powołane w 2013 roku wspiera uczelnię w zakresie komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, współpracy z biznesem, wspierania transferu wiedzy z uczelni na rynek. Do zadań Centrum należy przede wszystkim komercjalizacja własności przemysłowej, realizacja projektów badawczo-naukowych z dofinansowaniem zewnętrznym. Od marca 2019 roku prowadzona jest realizacja unikatowej w skali kraju inwestycja Akademii Morskiej w Szczecinie, tj. Akademickie Centrum Eksploatacji Obiektów Pływających, przy ul. Dębogórskiej testujące modele jednostek pływających.

3. Uniwersytet Szczeciński

Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług US prowadzi Service Inter-Lab - Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji dla Sektora Usług, łączące w sobie funkcje jednostki naukowej, placówki edukacyjnej, ośrodka badawczo-rozwojowego, centrum transferu wiedzy i technologii, inkubatora przedsiębiorczości, instytucji otoczenia biznesu.

4. Pomorski Uniwersytet Medyczny

4.1. **Centrum Transferu Technologii (CTTPUM)** jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie. Misją CTT PUM jest pobudzenie społeczności akademickiej i przedsiębiorców do wzajemnej współpracy i przedsiębiorczości, promocja potencjału intelektualnego Uniwersytetu, a także zapewnienie korzystnych warunków do transferu wiedzy i technologii z nauki do przemysłu, w zakresie nauk o życiu, w szczególności w zakresie medycyny, biologii medycznej, biotechnologii, stomatologii, nauk o zdrowiu, farmakoeconomiki, ekologii.

4.2. Konsorcjum medyczno-morskie pn. **Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Medycznego i Centrum Innowacji Akademii Morskiej**, realizuje projekt MareMed w ramach programu „Inkubator Innowacyjności” Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dzięki projektowi konsorcjum zainwestuje, w co najmniej 13 rozwiązań z branży medycznej i morskiej.

5. Technopark Pomerania

Technopark Pomerania to zespół obiektów zarządzanych przez **Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny**, gdzie realizowane są programy wsparcia rozwoju przedsiębiorstw, wynajem biur oraz świadczenie usług w centrum danych. Technopark Pomerania nie posiada osobowości prawnej, jest nazwą przyjętą dla określenia miejsca i wyróżnienia marki. W celu wzbogacenia oferty Technoparku i uatrakcyjnienia go dla firm współpracuje z innymi instytucjami otoczenia biznesu w regionie oraz branżowymi organizacjami pozarządowymi. Pozostała działalność Spółki koncentruje się na: realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE w zakresie szkoleń, edukacji oraz nauki i biznesu, oraz świadczeniu usług doradztwa i konsultingu ICT dla administracji publicznej oraz podmiotów prywatnych.

6. Instytuty badawczo-naukowe, jednostki szkoleniowo-doradcze

W Szczecinie prowadzą również działalność naukowo-badawczą i doświadczalną:

- Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie – o/Pomorski, ul. Henryka Wieniawskiego 20
- Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie, ul. Klemensa Janickiego 30
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy Zachodniopomorski Ośrodek Badawczy w Szczecinie, ul. Czesława 9
- Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych - Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Szczecinie Dąbiu, ul. Goleniowska 56a.

Według rejestru instytucji szkoleniowych prowadzonego przez WUP w mieście prowadzi działalność szkoleniowo-doradczą 296 podmiotów (stan z grudnia 2020 r.), w tym m.in.:

- EUROPABIZ.PL Centrum Rozwoju Nauki i Biznesu, ul. Krzysztofa Kolumba 88/89 2A
- Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego - Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości, ul. Krzysztofa Kolumba 86
- Ośrodek Szkolenia Zawodowego Gospodarki Morskiej sp. z o.o., pl. Stefana Batorego 4
- Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa o/Szczecin, ul. Juliusza Słowackiego 2.

7. KULTURA, PRZEMYSŁY KREATYWNE

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKWAŃ:

- Mapa 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
- Mapa 2. Środowisko miasta
- Mapa 3. Krajobraz kulturowy
- Mapa 4. Systemy komunikacji
- Mapa 6. Infrastruktura społeczna

7.1. PLACÓWKI I INSTYTUCJE KULTURALNE

Szczecin jako miasto metropolitalne, jest organizatorem 14 instytucji kultury. Na terenie miasta znajdują się liczne instytucje kulturalne, w tym kilka o znaczeniu ponadregionalnym i transgranicznym, którymi są:

- Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza przy ul. Małopolskiej (2014) - nowy ikoniczny budynek z trzema estradami i doskonałą akustyką, zaprojektowany przez barcelońskie Estudio Barozzi Veiga; współprowadzony z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Opera na Zamku
- Zamek Książąt Pomorskich
- Ośrodek Teatralny Kana przy pl. Św. Piotra i Pawła, współprowadzony z samorządem województwa zachodniopomorskiego
- Centrum Dialogu PRZEŁOMY na placu Solidarności (2015), będące częścią Muzeum Narodowego
- Muzeum Techniki i Komunikacji - Zajezdnia Sztuki przy ul. Niemierzyńskiej, zaadaptowane z zabytkowej zajezdni tramwajowej, obecnie w trakcie rozbudowy
- Teatr Współczesny przy ul. Wały Chrobrego

- Teatr Lalek Pleciuga przy pl. Teatralnym
- Teatr Polski
- Trafostacja Sztuki przy ul. św. Ducha (2012), powstała w zabytkowym budynku stacji transformatorowej
- wielofunkcyjny obiekt widowiskowy (hala widowiskowo-sportowa)
- Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica
- Miejska Biblioteka Publiczna przy ul. Józefa Hoene-Wrońskiego wraz z 34 filiami, w tym Mediateka.

Budynki takie jak gmach nowej filharmonii czy Muzeum Dialogu (wielokrotnie nagradzane w plebiscytach i konkursach międzynarodowych i krajowych architektoniczne ikony) przełamały pewne konwencje, stając się znakami rozpoznawczymi w krajobrazie miasta, prawdziwymi brandami na turystycznej mapie Szczecina, Polski i Europy.

Pozostałymi istotnymi obiektami w przestrzeni i funkcjonowaniu miasta zrealizowanymi w ostatnich latach lub obecnie realizowanymi są:

- Dom Kultury KRZEMIENI, nowo powstała w 2019 roku instytucja pełniąca rolę ponadosiedlowego centrum kultury, obejmującego swoim zasięgiem, poza Podjuchami również osiedla Zdroje, Klucz i Żydowce
- samorządowa instytucja kultury pn. WILLA LENTZA, przy al. Wojska Polskiego – wpisana do rejestru zabytków, odrestaurowana z myślą o organizacji działań artystycznych, kulturalnych i reprezentacyjnych (2020)
- Morskie Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha na Łasztowni - obecnie w trakcie budowy, w którym znajdzie swoją siedzibę m.in.: muzeum, planetarium, pracownie naukowe oraz będą organizowane warsztaty związane z tematyką morską (2021).

Większość instytucji kultury w Szczecinie znajduje się w zabytkowych obiektach, które zostały zaadaptowane i dostosowane do nowych funkcji, co ogranicza rozwój placówek. Do takich obiektów należą: Teatr Polski, Teatr Współczesny, Opera na Zamku, Teatr Kana, filie Miejskiej Biblioteki Publicznej. W obszarze Śródmieścia trwa przebudowa i rozbudowa siedziby Teatru Polskiego, realizowana jest budowa Mediateki na Prawobrzeżu, planuje się budowę obiektów kultury wysokiej, w tym teatru w preferowanych lokalizacjach na Łasztowni lub Śródmieściu.

Występuje potrzeba dalszej koncentracji obiektów kultury skomercjalizowanej (galerie, pracownie rzemiosła artystycznego, wydawnictwa, aktywności kreatywne, animacje itp.), na terenie Starego i Nowego Miasta, w rejonie ulicy Kolumba, w zabytkowych zespołach i obiektach na Łasztowni.

Podstawowa sieć lokalnych placówek kulturalnych w ostatnich dekadach została poważnie ograniczona. Aktualnie w Szczecinie funkcjonują: Pałac Młodzieży, 4 domy kultury, obiekty prowadzone przez różne podmioty na zasadach komercyjnych, świadczących usługi edukacji pozaszkolnej, klubowej i kultury fizycznej. Zauważalny obecnie jest trend i oczekiwanie szczecinian na koncentrację osiedlowych centrów wielofunkcyjnych, które zaspakajałyby podstawowe codzienne potrzeby społeczne, hobbystyczne, kultury fizycznej i duchowej.

7.1.1. Kina i sale kinowe

W Szczecinie znajdują się 3 wielkopowierzchniowe kina komercyjne: Multikino w Centrum Handlowo-Rozrywkowym Galaxy przy al. Wyzwolenia, Kino Helios w Centrum Handlowo-Rozrywkowym Kupiec przy ul. Bolesława Krzywoustego oraz Kino Helios w Outlet Park Szczecin przy ul. Andrzeja Struga. Sale kinowe, utrzymywane na zasadach niekomercyjnych, znajdują się na Zamku Książąt Pomorskich - KINO ZAMEK oraz w Klubie Delta, działającym przy Miejskim Ośrodku Kultury w Dąbiu. Przy al. Wojska Polskiego znajduje się niewielkie kino PIONIER, posiadające tytuł najstarszego nieprzerwanie działającego kina na świecie od 1907 roku. Kino posiada 2 sale, jedną główną historyczną i drugą tzw. „kiniarnię”, która jest połączeniem kina i kawiarni, nawiązującą do tego typu obiektów z początku XX w.

7.1.2. Biblioteki

Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica przy ul. Podgórznej jest centralną biblioteką regionu Pomorza Zachodniego o statusie publiczno-naukowym, w której gromadzone są m.in. zbiory specjalne, w tym dotyczące Pomorza.

Największą sieć biblioteczną tworzy 31 filii Miejskiej Biblioteki Publicznej, zlokalizowanych w większości osiedli. Pozostałe to specjalistyczne biblioteki przy uczelniach wyższych, m. in. Biblioteka Główna PUM przy al. Powstańców Wielkopolskich, Biblioteka Główna ZUT przy ul. Ku Słońcu, Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego przy ul. Franciszka Tarczyńskiego. Istotne zbiory biblioteczne posiadają: Archiwum Państwowe, Muzeum Narodowe, Zamek Książąt Pomorskich i Instytuty PAN.

Istniejąca sieć bibliotek w mieście jest anachroniczna i nieadekwatna do potrzeb mieszkańców. Postępująca degradacja techniczna niektórych lokali i zbyt mała powierzchnia uniemożliwia rozwój filii i tym samym opłacalności ich remontu. Dynamiczny rozwój nowych technologii, zwłaszcza cyfrowych, wymusza na bibliotekach uruchamianie działań innych niż tradycyjne i stałe podnoszenie poziomu atrakcyjności poprzez zwiększanie i bieżące uzupełnianie księgozbiorów, e-booków, audiobooków itd., oraz wzbogacenie oferty programowej biblioteki. Innowacją jest zamówienie książki w sieci z możliwością jej odbioru we wskazanej placówce. Mobilność zamówienia jest szansą zwiększenia czytelnictwa przy racjonalizowaniu kosztów funkcjonowania instytucji biblioteki i odpowiedzią na potrzeby osób starszych.

7.1.3. Teatry (9)

W Szczecinie znajdują się teatry dramatyczne: Teatr Polski przy ul. Swarozycza, Teatr Współczesny w budynku Muzeum Narodowego przy ul. Wały Chrobrego (ze sceną kameralną Teatr Mały na Deptaku Bogusława), Teatr Lalek PLECIUGA przy pl. Teatralnym, Opera na Zamku w Zamku Książąt Pomorskich. Działają też mniejsze teatry nieinstytucjonalne: Ośrodek Teatralny Kana przy pl. Św. Piotra i Pawła, Teatr Kameralny Szczecińskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki (we wnętrzu dawnej Bramy Portowej), Piwnica przy Krypcie na Zamku Książąt Pomorskich. Ponadto na terenie miasta działają różnego rodzaju stowarzyszenia teatralne, korzystające z siedzib innych instytucji, należą do nich m.in.: Teatr NIE MA, Teatr ABANOIA.

7.1.4. Domy kultury

Na terenie miasta działa kilkanaście domów kultury, najważniejszymi z nich są: Dom Kultury 13 MUZ przy placu Żołnierza Polskiego, Dom Kultury SŁOWIANIN przy ul. Józefa Korzeniowskiego oraz Miejski Ośrodek Kultury w Dąbiu. Na prawobrzeżu Szczecina powstała druga po Miejskim Ośrodku Kultury w Dąbiu, samodzielna instytucja kultury - Dom Kultury KRZEMIENI, wypełniająca lukę kulturalną w tej części miasta. We wrześniu 2020 roku utworzono samorządową instytucję kultury pn. WILLA LENTZA, działającej w formie organizacyjnej właściwej dla ośrodka kultury.

7.1.5. Muzea (11) i galerie sztuki (27)

Muzeum Narodowe w Szczecinie z oddziałami (największa instytucja kultury w województwie zachodniopomorskim) i miejskie Muzeum Techniki i Komunikacji - Zajezdnia Sztuki przy ul. Niemierzyńskiej to najważniejsze muzea Szczecina. Muzeum Narodowe mieści się w pięciu lokalizacjach: gmach główny Muzeum Narodowego przy ul. Wały Chrobrego, Centrum Dialogu Przełomy na pl. Solidarności, Muzeum Sztuki Współczesnej i Muzeum Tradycji Regionalnych przy ul. Staromłyńskiej, Muzeum Historii Szczecina przy ul. Księcia Mściwoja.

Centrum sztuki współczesnej TRAFO Trafostacja Sztuki w Szczecinie przy ul. Św. Ducha organizuje autorskie wystawy, programy badawcze i rezydencyjne, wydawnictwa, spotkania, koncerty, wykłady oraz działalność edukacyjną. W 2018 roku w Trafostacji Sztuki odbyło się ogółem 255 wydarzeń, w których wzięły udział łącznie 49 493 osoby (2018).

W roku 2019 Muzeum Techniki i Komunikacji pozyskało z prywatnych zbiorów największą na świecie kolekcję samochodów i innych urządzeń rodzimej marki Stoewer.

W mieście znajduje się jeszcze kilkadziesiąt małych obiektów galeriowych, w tym Galeria Architektów FORMA funkcjonująca w strukturach ZUT pod patronatem Muzeum Narodowego (2006), przy ul. Żołnierskiej, organizująca wystawy o tematyce związanej głównie z szeroko rozumianą twórczością architektoniczną.

7.1.6. Szczecińska Agencja Artystyczna (SAA) jest miejską instytucją kultury organizującą wydarzenia o charakterze kulturalnym, artystycznym i rozrywkowym o zróżnicowanej skali zasięgu oraz ofercie gatunkowej. Należą do nich festiwale, koncerty kameralne i masowe, recitale, spektakle teatralne, festyny, pikniki, wystawy, jubileusze i imprezy okolicznościowe. W 2018 roku SAA była organizatorem 174 wydarzeń, w których wzięło łącznie udział 399 340 osób, a także była koordynatorem bądź realizatorem 20 kampanii promocyjnych i partycypacyjnych.

7.1.7. Stowarzyszenia, fundacje, związki twórcze

W Szczecinie istnieje łącznie kilkadziesiąt organizacji związanych z szeroko pojętą kulturą i twórczością artystyczną, działających na rzecz wzbogacenia życia społecznego miasta. Działalność prowadzi ok. 200 organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością w sferze kultury. Procentowy udział środków dla NGO w części bieżącej zrealizowanego budżetu miasta - 2,46%. Kwoty przeznaczone na dotacje dla NGO w ramach otwartych konkursów na mieszkańca to 2,5 PLN. Są to organizacje związane ze sztuką, teatrem, kinem, literaturą, muzyką, sportem, architekturą, rzemiosłem artystycznym oraz inne. W otoczeniu formalno-prawnym działalności kultury w Szczecinie funkcjonuje Rada Działalności Pożytku Publicznego. Obecność rady kultury lub innego ciała konsultacyjnego wspierającego komercjalizację kultury mogłaby zapoczątkować myślenie o kulturze jak o ekonomicznej dźwigni rozwoju miasta jak i całego obszaru metropolitalnego.

Na terenie miasta działają liczne stowarzyszenia/ związki twórcze. Do najliczniejszych należą m.in.:

- Zachodniopomorska Izba Inżynierów Budownictwa, ul. Energetyków 9 (5 400 członków)
- Zachodniopomorska Okręgowa Izba Architektów RP, licząca 630 aktywnych członków
- Stowarzyszenie Architektów Polskich - SARP o/Szczecin (175 członków)
- Związek Polskich Artystów Plastyków (ZPAP) - ul. Koński Kierat 14 (126 członków)
- Polska Rada Architektury (35 członków)
- Związek Literatów Polskich Oddział w Szczecinie - (1950), al. Wojska Polskiego 90 (26 członków).

Inne aktywne stowarzyszenia i związki twórcze na terenie miasta obejmują:

- Związek Zawodowy Nauczycieli Akademickich Akademii Sztuki w Szczecinie
- Fundacja Forum Gryf - ul. Niemierzyńska 27b/19
- Fundacja IT - ul. Jagiellońska 67E
- Konsorcjum Europejski Region Kultury Szczecin 2016 (2009)
- Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość (2004)
- Zachęta Sztuki Współczesnej (2004)
- Stowarzyszenie Twórców i Producentów Sztuki SZCZECIŃSKA SZTUKA
- Stowarzyszenie Twórcze Artystów Rzeźbiarzy
- Fundacja Edukacji Artystycznej i Promocji Sztuki PRO ARTE - ul. Krzysztofa Kolumba 61
- Fundacja Historii Filozofii Polskiej - ul. Staromłyńska 3/5
- Stowarzyszenie Archeologów Polskich o/Szczecin
- Stowarzyszenie Historyków Sztuki o/Szczecin
- Fundacja na rzecz rozwoju Wydziału Budownictwa i Architektury ZUT
- Zrzeszenie Studentów Polskich Rada Okręgowa w Szczecinie
- Stowarzyszenie INSPIRACJE MŁODYCH
- Szczecińskie Towarzystwo Miłośników Komunikacji Miejskiej
- Stowarzyszenie Rewaloryzacji Zabytków Sakralnych i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego w Szczecinie KATEDRA
- Stowarzyszenie Winda Kreatywnych

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

- Szczecińskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki
- KLUB STORRADY Stowarzyszenie na rzecz wzbogacania i rozwoju życia społecznego miasta (2002)
- Centrum Kultury Euroregionu STARA RZEŹNIA na Łasztowni
- Stowarzyszenie K2 PARTNERS
- Stowarzyszenie OFFicyna (2002)
- Fundacja ANIMATICA - ul. Kaszubska 4/3
- Fundacja Akademia Muzyki dawnej - ul. Monte Cassino 22a/5
- Fundacja Balet - ul. Bolesława Leśmiana 7
- Fundacja MARE ARTICUM - ul. Monte Cassino 22a/5
- Pomorskie Towarzystwo Oświatowo-Kulturalne
- Klub Garnizonowy 12 Dywizji Zmechanizowanej
- Fundacja POD SUKNIAMI
- Stowarzyszenie Aktywności Kulturalnej GAMBA
- Fundacja Kultury i Sportu Prawobrzeże - ul. Seledynowa 91A
- Stowarzyszenie *Make It Funky Production*
- Stowarzyszenie Teatr KANA Uniwersytetu Szczecińskiego
- Stowarzyszenie Teatralne NIE MA
- Towarzystwo Kultury Teatralnej, Oddział okręgowy Szczecin
- Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku
- Pomorskie Stowarzyszenie Instrumentalistów ACADEMIA
- Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Jazzowe
- Stowarzyszenie OPERAHAUS
- Fundacja na rzecz Instrumentów Dętych - al. Piastów 44/8B
- Stowarzyszenie Orkiestra Jazzowa
- Stowarzyszenie Przyjaciół Wilna, Ziemi Wileńskiej, Nowogródzkiej i Polesia - ŚWITEŻ
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce o/Szczecin
- Związek Ukraińców w Polsce Oddział w Szczecinie.

Wśród innych organizacji na uwagę zasługuje FiKa, czyli kameralna klubo-księgarnia przy al. Papieża Jana Pawła II 8, oferująca m.in. kreatywne pomysły zachęcające do czytania, cykle spotkań autorskich, warsztaty, zajęcia, zabawy dla najmłodszych.

7.1.8. Obiekty sakralne

W Szczecinie funkcjonują kościoły i związki wyznaniowe, w tym:

- Kościół Rzymskokatolicki obrządku łacińskiego
- Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
- Związek Wyznania Świadców Jehowy
- Kongregacja Wyznania Mojżeszowego
- Kościół Ewangelicko-Augsburski
- Kościół Polsko-Katolicki
- Kościół Greko-Katolicki
- Kościół Zielonoświątkowców
- Kościół Chrześcijan Baptystów.

Na terenie miasta znajduje się ponad 50 kościołów należących do kościoła rzymsko-katolickiego. Część budynków kościołów stanowią obiekty zabytkowe.

7.2. UCZESTNICTWO W KULTURZE

Dla mieszkańców Szczecina udział w życiu kulturalnym wiąże się zarówno z twórczością artystyczną, jak i konsumpcją dóbr publicznych i uczestnictwem w wydarzeniach artystycznych.

W Szczecinie znajdują się 22 instytucje kultury, które odwiedziło 73,1% mieszkańców w ciągu ostatnich dwóch lat. Statystycznie, kobiety (57,9%) częściej niż mężczyźni (42,1%) deklarują kontakt z instytucjami

kultury. Mężczyźni zdecydowanie częściej odwiedzają domy kultury (np. DK DĄBIE 50,0%; DK KLUB SKOLWIN - 47,4%).

Szczecinianie częściej uczestniczą w wydarzeniach plenerowych lub festynach (66,4%), muzyka na żywo (33,3%), muzea i galerie 23,8 % badanych. Mieszkańcy prawie w połowie przypadków (43,2%) wybierają takie oferty, których odbiorcami mogą być również dzieci i młodzież. Bariery uczestnictwa mieszkańców w kulturze są finanse, w szczególności wysokie ceny biletów na wydarzenia. W odniesieniu do 2017 roku wskaźnik sprzyjania kulturze¹⁴ określony w rankingu miast przez Res Publica im. H. H. Krzeczowskiego dla Szczecina wynosi: 44,8; zaś liczba mieszkańców przypadających na 12 miejskich instytucji kultury wynosi: 34 133 osób. Wydarzeniami kulturalno-rozrywkowymi najczęściej wskazywanymi przez szczecinian za wizytówkę miasta są Dni Morza (42,2%) oraz Pyromagic (26,5%), a spośród instytucji kultury za wizytówkę miasta uznaje się: Filharmonię im. Mieczysława Karłowicza (30,3%), Zamek Książąt Pomorskich (15,5%), Muzeum Narodowe (8,3%) oraz Operę na Zamku (7%).

Rośnie popularność miejsc, gdzie zwiększona jest intensywność i atrakcyjność wydarzeń kulturalnych w skali miasta. Taki charakter mają wydarzenia, odbywające się w ogrodzie różanym „Różanka”, w Klubie 13 Muz i kompleksie obiektów Starej Rzeźni na Łasztowni jako element kreowania miejsca i jego klimatu.

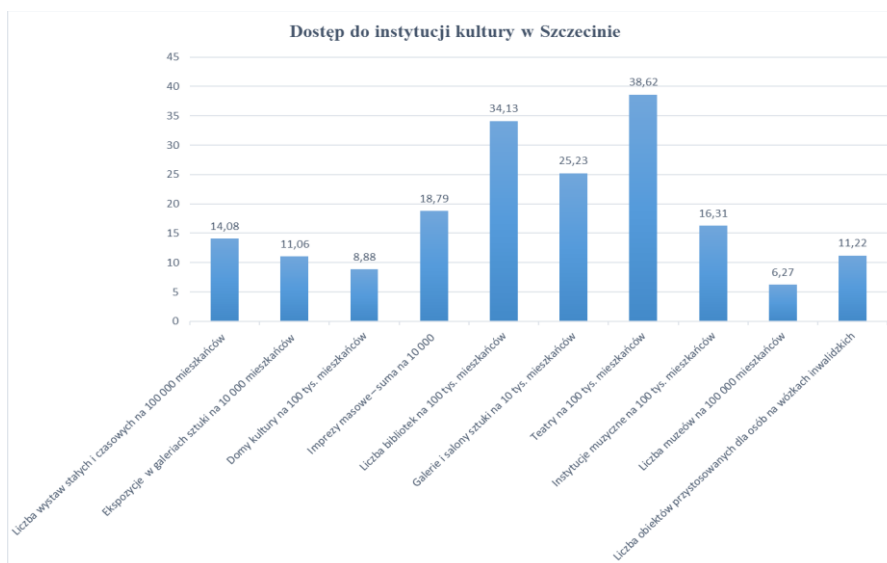
Klimat ten można również kreować poprzez intensywne działania rewitalizacyjne, w tym w sferze kultury, wykorzystując fakt, że Szczecin jest miastem o wysokich walorach historycznych i kulturowych przestrzeni śródmiejskiej. Odtworzenie przestrzeni śródmiejskiej poprzez rewitalizację możliwe jest dzięki zachowanemu porządku przestrzennemu. Równocześnie w mieście występują przestrzenie, które straciły dotychczasową funkcję gospodarczą, co na nie wpłynęło degradująco oraz pogłębiło występujące w obszarze problemy społeczne. Przestrzenie postindustrialne i niedostosowane do pełnionej funkcji obiekty historyczne są spuścizną po okresie transformacji w XX wieku.

W przestrzeni miasta można zidentyfikować wiele przykładów udanej adaptacji: Trafostacja Sztuki, część obiektów Starej Rzeźni, Hotel „Dana”, d. Dom Handlowy POSEJDON, Fabryka II, dawna elektrownia przy ul. Storrady-Świętosławy, itd. Proces rewitalizacji obiektów postindustrialnych, przy poszanowaniu tradycji miejsca i różnorodności krajobrazu wymaga wielu działań ekonomicznych, społecznych i projektowych i środków finansowych.

¹⁴ Zob. Kreatorzy rozwoju kultury miejskiej. Ranking. DNA Miasta, Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczowskiego, projekt finansowany przez NCK, Narodowe Centrum Kultury, 2017.

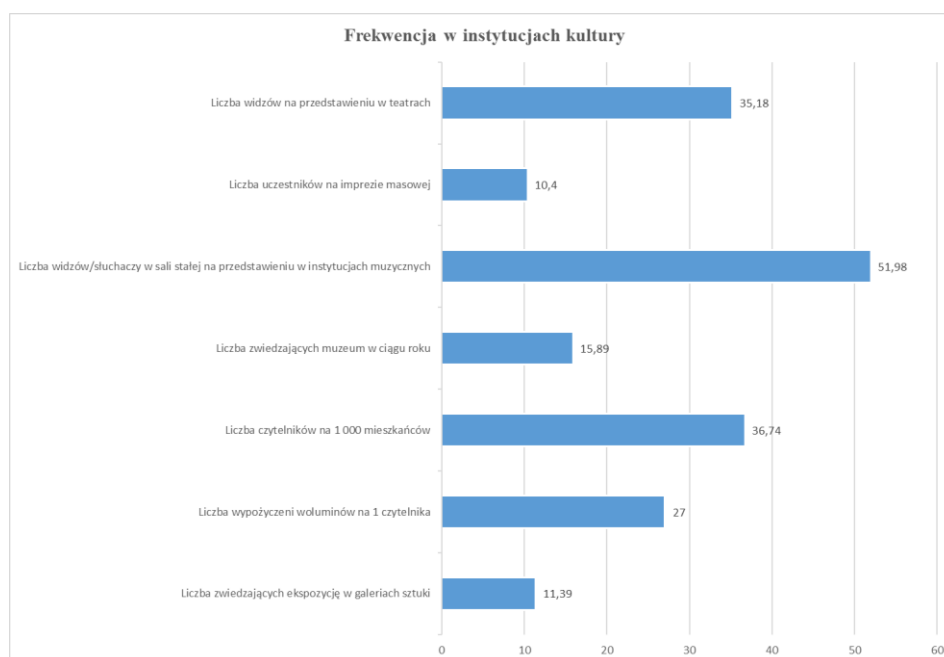
**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Rycina 45. Dostęp do instytucji kultury w Szczecinie



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Fundacja Res Publica im. H. H. Krzeczowskiego, DNA Miasta, Kreatorzy rozwoju kultury miejskiej. Ranking, Narodowe Centrum Kultury, 2017.

Rycina 46. Uczestnictwo szczecinian w kulturze - frekwencja w instytucjach kultury



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Fundacja Res Publica im. H. H. Krzeczowskiego, DNA Miasta, Kreatorzy rozwoju kultury miejskiej. Ranking, Narodowe Centrum Kultury, 2017.

Szczecinowi brakuje „Dzielnicy kultury” jako transgranicznego obszaru specjalizacji, w której mogłyby istnieć koncentracja działalności kulturalnej, twórczej i innowacyjnej inicjowanej przez instytucje, podmioty prywatne i mieszkańców.

Lokalnie, na obszarze objętym rewitalizacją niezbędne jest utrzymanie instytucji kultury w obiektach istniejących, o uznanej renomie i tradycji miejsca oraz budowa lub rozbudowa obiektów dla instytucji nieposiadających właściwych siedzib, lub których siedziby nie spełniają wymaganych

standardów. Wskazane jest wprowadzanie takiej działalności w obszarze lokalnych centrów usługowych na poziomie osiedli.

7.3. DZIAŁALNOŚĆ MIASTA W SFERZE KULTURY

7.3.1. Mecenat miasta, upowszechnianie kultury

Działania miasta w sferze kultury to między innymi promowanie wizerunku miasta w oparciu o tradycję, otwartość na kulturę współczesną oraz wartościowe zjawiska artystyczne; współpracę ze środowiskami kulturotwórczymi, organizacjami pozarządowymi i instytucjami realizującymi cele kulturalne, oświatowe i naukowe; wspieranie młodych i utalentowanych artystów; ochrona i rewaloryzacja historycznej struktury przestrzennej miasta, krajobrazu kulturowego oraz zabytków ruchomych i nieruchomych; wspieranie aktywnej działalności kulturalnej i twórczej prowadzonej w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych; wspieranie twórczości artystycznej (Nagroda Artystyczna Miasta Szczecina - od 1991 r. dla twórców i artystów związanych z miastem, Tytułu Mecenasa Kultury Szczecin od 1997 r. dla instytucji lub osób wspierających mecenatem przedsięwzięcia kulturalne i artystyczne, Stypendia Twórcze Miasta Szczecin od 2016 r.).

Działalność kulturalna w przestrzeniach publicznych miasta, zwłaszcza reprezentacyjnych, polega na cyklicznie organizowanych koncertach, festiwalach, przedstawieniach ulicznych, corocznych imprezach zbiorowych.

7.3.2. Wizerunek miasta

Miasto wspiera kulturę wysoką poprzez organizację i finansowanie obiektów kultury i wydarzeń kulturalnych. Wizerunek miasta tworzą wyjątkowe formy architektoniczne obiektów kultury: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza, Centrum Dialogu PRZEŁOMY, Morskie Centrum Nauki (w budowie) oraz obiekty o wartościach historycznych: Muzeum Narodowe z oddziałami, Trafostacja Sztuki, Willa Lentza. Istotnym elementem postrzegania miasta jako ośrodka kultury i atrakcyjnego miejsca do życia, jest działalność popularyzatorska i edukacyjna, promocja wartości historycznych i dziedzictwa kulturowego. W tej dziedzinie ważną rolę odgrywają publikacje i wydawnictwa specjalistyczne, naukowe, popularno-naukowe, turystyczne min.: Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Archiwum Państwowego, Towarzystwa Przyjaciół Książnicy Pomorskiej, a także wydawnictwa prywatne i portal sedina.pl.

Marka miasta Szczecin *Floating Garden* to długofalowa strategia zarządzania w mieście, integrująca działania wizerunkowe, popularyzatorskie, przestrzenne i ochronę środowiska i zakładająca, że rozwój Szczecina będzie oparty na naturalnych atutach miasta: powrocie centrum nad wodę (nabrzeża Odry, wyspy Międzyodrza), walorach przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych; połączonych, rozwijanych i wykorzystywanych w zrównoważony sposób, łącząc zalety metropolii i miasta przyjaznego mieszkańcom.

7.3.3. Edukacja kulturalna i artystyczna

Edukacja osób o szczególnych uzdolnieniach lub zainteresowaniach jest dostępna na każdym etapie kształcenia. Edukacja artystyczna na poziomie szkół podstawowych realizowana jest przez Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia oraz funkcjonujące w niektórych szkołach klasy z tzw. innowacjami pedagogicznymi w zakresie klas artystycznych, które realizują autorskie programy w dziedzinie edukacji teatralnej, plastycznej i muzycznej. Na poziomie ponadpodstawowym: Liceum Plastyczne, Zespół Państwowych Szkół Muzycznych oraz Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II stopnia. Szkolnictwo artystyczne na poziomie wyższym odbywa się w Akademii Sztuki (2010), kształcącej na wydziałach malarstwa i nowych mediów, instrumentalnym, sztuk wizualnych oraz edukacji muzycznej. Uzupełnieniem tego systemu jest pozaszkolna edukacja kulturalna realizowana przez organizacje pozarządowe oraz samorządowe instytucje kultury, tj. m.in.: Fundacja Las Sztuki (różnego rodzaju warsztaty tematyczne dla dzieci i młodzieży), Fundacja Kultury, Sportu i Aktywności Lokalnej Prawobrzeże (pracownie plastyczne, muzyczne dla dzieci i młodzieży, grupy teatralne dla dorosłych, filmowy klub dyskusyjny), Stowarzyszenie OFFicyna (sztuka filmowa i nowe media).

Edukację artystyczną prowadzą miejskie instytucje kultury; uzupełniana przez Program Stypendiów dla uczniów szczecińskich szkół artystycznych oraz pozaszkolną edukację artystyczną, w formie Programu

Wspierania Rozwoju Edukacji Artystycznej będącego systemem wspomaganie inicjatyw związanych z promocją osiągnięć szkolnictwa artystycznego oraz Akademii Sztuki, współfinansowaniem projektów i imprez kulturalnych. Istotnym segmentem społecznym i jakościowym jest młodzieżowa edukacja kulturalna, realizowana przez podmioty publiczne i prywatne. Do placówek o znaczeniu ogólnomiejskim należy Pałac Młodzieży - Pomorskie Centrum Edukacyjne w Szczecinie z 70-letnią tradycją, w którego pracowniach odbywają się zajęcia edukacyjne, rozwijające pasje i zainteresowania artystyczne, naukowo-techniczne, żeglarskie i sportowe młodych szczecinian. Z oferty Pałacu rocznie korzysta ok. 1500 stałych uczestników.

7.4. PRZEMYSŁY KREATYWNE I INICJATYWY KREATYWNE

W 2015 roku przy Akademii Sztuki powstało Centrum Przemysłów Kreatywnych, będące jednostką transferu wiedzy i technologii AS, na które składa się 16 profesjonalnych laboratoriów, których celem jest wspieranie firm oraz instytucji poprzez współtworzenie innowacyjnych rozwiązań i wynajem laboratoriów. Są to:

- laboratorium grafiki bitowej i wektorowej
- laboratorium *Virtual Design*
- laboratorium cyfrowego druku prototypowego
- laboratorium projektowe architektury wnętrz
- laboratorium form przestrzennych 1 i 2
- laboratorium cyfrowego modelowania 2D i 3D
- laboratorium realizacji
- laboratorium technik ceramicznych
- laboratorium obrazu filmowego
- laboratorium postprodukcji filmowej
- laboratorium nagrań dźwiękowych
- laboratorium obrazu i dźwięku
- laboratorium *fashion design*
- laboratorium form złotniczych
- laboratorium serigrafii.

W Szczecinie od 2012 roku istnieje Zachodniopomorski Klaster Przemysłów Kreatywnych, skupiający firmy skupione wokół Północnej Izby Gospodarczej. Tworzy platformę współpracy dla firm i instytucji związanych z sektorem kreatywnym, zrzeszającym zarówno praktyków rynku, jak i jego entuzjastów i prognostyków. W ramach Klastra wypracowywane są niestandardowe przedsięwzięcia, rozwiązania technologiczne, organizacyjne oraz innowacje społeczne, wpływające na lokalny rozwój sektora kreatywnego, wykorzystując potencjał biznesu w dziedzinie animacji cyfrowej, wzornictwa, efektów specjalnych czy multimediiów. Klaster tworzą firmy z obszaru marketingu, multimediiów, grafiki, projektowania, mediów, architektury, sztuki i kultury.

INKU Szczeciński Inkubator Kultury, powołany w 2011 roku jako odpowiedź na potrzeby organizacji trzeciego sektora, tworzy warunki do powstawania i rozwoju inicjatyw społecznych działających w sferze kultury na terenie miasta; prowadzi program „mikrogranTy”, skierowany do kreatywnych działaczy społecznych, chcących realizować małe inicjatywy dla lokalnej szczecińskiej społeczności.

Od 2014 roku funkcjonuje na Łasztowni powstałe z inicjatywy prywatnej firmy **Centrum Kultury Euroregionu STARA RZEŹNIA**, promujące inicjatywy i przedsięwzięcia związane z kulturą, sztuką i twórczością artystyczną oraz edukacją, upowszechniające portowe i morskie tradycje Szczecina. Centrum promuje też szczecińskie marki - wydawnictwa, publikacje oraz pamiątki tworzone przez lokalnych artystów.

Od 2014 r. przy ul. Zygmunta Chmielewskiego działa Off-Marina Przystań Kultury, miejsce dające możliwość twórczych działań, udostępniania powierzchni wspólnej na potrzeby tzw. coworkingu, skupiająca wszelkiego rodzaju artystów, młodych przedsiębiorców i niezatrudnionych na etacie specjalistów z różnych branż tzw. *freelanser'ów*. Jedną z udanych cyklicznych inicjatyw Off-Mariny jest

Szczeciński Bazar Smakosza, skupiający lokalnych i regionalnych producentów i wytwórców żywności oraz produktów użytkowych.

W 2017 r. na Wyspie Grodzkiej utworzono Miejską Strefę Letnią, będącą miejscem odpoczynku i rekreacji, gdzie w sezonie letnim odbywają się koncerty, imprezy, pokazy filmowe, wydarzenia sportowe i inne.

W mieście funkcjonują także inicjatywy oddolne - nowe organizacje zakładane przez mieszkańców, zaliczające się do tzw. ruchów miejskich m.in.: Stowarzyszenie Estetycznego i Nowoczesnego Szczecina SENS, Stowarzyszenie Rowerowy Szczecin, Nowy Szczecin, Zielony Szczecin i inne.

W 2018 roku stworzono markę „**Zrobione w Szczecinie**”. Znak graficzny marki został ustalony w drodze konkursu przy udziale Akademii Sztuki w Szczecinie. Marka „Zrobione w Szczecinie”, przyznawana jest przez Gminę Miasto Szczecin oryginalnym szczecińskim produktom lub usługom, wyróżniającym się wysoką jakością oraz kreującym pozytywny wizerunek miasta. Celem marki jest promowanie działań kreatywnych, gospodarczych, proinwestycyjnych i innowacyjnych na terenie miasta, wzmacnianie szczecińskiej tożsamości, patriotyzmu lokalnego oraz rozpoznawalności szczecińskich marek. Budowanie pozytywnego wizerunku miasta, promocja szczecińskich przedsiębiorców i instytucji, wzrost jakości produktów i usług oferowanych w mieście, zwiększenie lojalności klientów wobec lokalnych produktów i usług oraz zwiększenie prestiżu przedsiębiorców, instytucji i innych podmiotów kojarzonych z marką. Procesem przyznawania marki zarządza Agencja Rozwoju Metropolii Szczecińskiej sp. z o.o.

8. BEZPIECZEŃSTWO LUDZI I MIENIA

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa 2.	Środowisko miasta
Mapa 4.	Systemy komunikacji
Mapa 5.	Infrastruktura techniczna
Mapa 6.	Infrastruktura społeczna

8.1. STAN BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Zapewnienie realnego bezpieczeństwa mieszkańcom na terenie Szczecina i SOM stanowi efekt zintegrowanego działania (organizacyjnego i technologicznego) powołanych do tego służb: Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Straży Miejskiej, Straży Granicznej, profesjonalnych i ochotniczych służb ratowniczych, pogotowia medycznego i technicznego, wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych, oraz inicjatyw obywatelskich.

Główną rolą organów samorządu lokalnego są działania zapewniające mieszkańcom spełnienia podstawowych wymogów ochrony przed niebezpieczeństwami (zagrożenia o charakterze naturalnym, jak klęski żywiołowe) i likwidacją ich skutków, działania koordynujące i wspierające w zakresie rejonizacji służb, polityki przestrzennej, zarządzania miastem i współdziałania z miejską jednostką zarządzania kryzysowego.

W ramach struktury miejskiej występuje zróżnicowanie w obrębie poszczególnych dzielnic w zakresie występowania zjawisk patologicznych stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego i prowadzących do wykluczenia społecznego. Zjawiska te w sposób najbardziej widoczny mają miejsce w dzielnicach Północ oraz Śródmieście. Mieszkańcy tych dzielnic są największymi beneficjentami pomocy społecznej (udział w budżecie pomocy społecznej na poziomie niemal 30%).

W Szczecinie do podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa osobistego zalicza się: kradzieże samochodów, pobicia i bójki, napady połączone z rabunkiem i wandalizm. W 2018 roku wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców wynosił 26, zaś w 2019 roku liczba ta w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła 25. Szczecin generalnie charakteryzuje wysoki stopień wykrywalności przestępstw - 85%.

Straż miejska, funkcjonująca w mieście od roku 1991, wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego oraz inne czynności i zadania określone przez prezydenta miasta.

W ramach wypełniania ustawowych obowiązków, Miasto przyjmuje zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzeń. Z roku na rok rośnie liczba wpływających zawiadomień o organizowanych zgromadzeniach publicznych (roku 2019 wpłynęło 150 zawiadomień). Najczęstsza lokalizacja zgromadzeń w mieście to place: Rodła, Solidarności, Armii Krajowej, Grunwaldzki, Żołnierza, Lotników, Adamowicza, zaś obszary imprez masowych to: Wały Chrobrego, Łasztownia, Jasne Błonia.

8.2. JEDNOSTKI RATOWNICZE

Jednostki Państwowej Straży Pożarnej działają w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, który ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez: walkę z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, ratownictwo chemiczne, ratownictwo ekologiczne, ratownictwo medyczne, współpracę z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz centrami powiadamiania ratunkowego.

Głównymi podmiotami w działaniach ratowniczych są straż pożarna i ratownictwo medyczne. Podmioty specjalizujące się w działaniach ratowniczych to głównie: Policja, Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego, w tym Lotnicze Pogotowie Ratownicze, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wydział Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności Urzędu Miasta Szczecin, Polski Czerwony Krzyż Zachodniopomorski Zarząd Okręgowy i inne podmioty oraz instytucje ustawowo zobowiązane do takich działań na podstawie przepisów o ochronie zdrowia, prawa energetycznego i in.

1. Straż Pożarna

Organizacja i koordynacja działań Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) na terenie miasta należy do obowiązków Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) w Szczecinie, której podlega 5 jednostek ratowniczo-gaśniczych (JRG): na Lewobrzeżu 4 (ul. Grodzka, ul. Sebastiana Klonowica, ul. Nad Odrą, ul. Teofila Firlika) oraz 1 na Prawobrzeżu (ul. Andrzeja Struga).

Podmioty ratownicze SP obejmują: jednostki ratowniczo-gaśnicze, w tym posterunki JRG PSP, jednostki OSP włączone do KSRG, Ochotnicze Straże Pożarne spoza KSRG.

Jednostka JRG5 z lokalizacji Nad Odrą zostanie przeniesiona do nowej siedziby przy ul. Szosa Polska i ul. Policka. Jest to lokalizacja gwarantująca obsługę rejonu działania, zapewniająca krótszy czas dojazdu, bardziej koncentryczna w rejonie jej działania. Po zakończeniu budowy Trasy Północnej, nowa lokalizacja jednostki zagwarantuje bardzo krótki czas dojazdu do zdarzeń w rejonie Niebuszewa i w rejonie śródmiejskim, poprawi warunki jej funkcjonowania i bezpieczeństwo osób i mienia w rejonie działania jednostki i na lewobrzeżu.

Planowane jest przeniesienie jednostki JRG1 z jej ponad stuletniej lokalizacji przy ul. Grodzkiej w rejon ul. 26 kwietnia (przy Wydziale Elektrycznym ZUT). Umożliwi to lepsze koordynowanie działań służb ratowniczych. W nowej siedzibie JRG1 powstaną dobre warunki szkoleniowe, ćwiczebne i warsztatowe dla utrzymania sprzętu. Możliwe będzie zapewnienie miejsca na terenie dla wysoko specjalistycznego sprzętu ratowniczego. Jednostki JRG1 będą miały także szybki dostęp poprzez obwodnicę śródmiejską do rejonów innych jednostek, co znacznie poprawi warunki bezpieczeństwa osób i mienia w lewobrzeżnej części Szczecina.

2. Policja

W 2019 roku Policja w Szczecinie wszczęła ogółem 10 098 postępowań przygotowawczych, co stanowi wzrost o 10,7% w porównaniu do 2018 roku. Jednocześnie znacznie wzrosła wykrywalność przestępstw i w 2019 roku wynosiła 84,9% (w porównaniu do roku 2018 odnotowano wzrost tego wskaźnika o 12,8%). W ocenie stanu bezpieczeństwa ważne są też liczby obrazujące zdarzenia odnotowane w ruchu drogowym. W 2019 roku Policja odnotowała 7 768 kolizji (o 7,89% więcej w porównaniu do roku poprzedniego). Wypadków drogowych, odnotowano 504 (wzrost o 22,63%), w których rany odniosło 581 osób (wzrost o 17%), a śmierć poniosło 19 osób (w roku 2018

- 12 osób). Statystycznie najwięcej przestępstw w 2019 roku zdarzyło się w os. Śródmieście, następnie kolejno w os. Niebuszewo-Bolinko, Pogodno, Dąbie i Stołczyn.

W zakresie realizacji polityki bezpieczeństwa między innymi w ramach Programu „Bezpieczne Miasto Szczecin” w roku 2019 kontynuowano realizację projektów: wsparcie służb mundurowych, profilaktyka zagrożeń dzieci i młodzieży, bezpieczne akwenty, w tym w akcje edukacyjne „Błękitny Patrol”.

Ponadto prowadzono działania, takie jak: kampanie informacyjno-edukacyjne dla zarządców przystani, żeglarzy, motorowodniaków, szkolenia młodzieży z form i zasad zachowań nad wodą. Wśród imprez edukacyjnych organizowanych w ramach promowania prawidłowych, bezpiecznych zachowań nad wodą wymienić należy: Piknik z WOPR oraz Bezpieczne Bulwary.

W 2019 roku odnotowano najwyższą ocenę działalności Policji przez mieszkańców w całej historii prowadzonych badań. Aż 75% respondentów oceniło pracę Policji na najwyższym poziomie, a tylko 15% miało do niej zastrzeżenia.

Od 2016 roku szczecinianie mają możliwość korzystania z narzędzia informatycznego pod nazwą Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB) - jest to platforma wymiany informacji o zagrożeniach między Policją a społecznościami lokalnymi, umożliwiającą również weryfikację publikowanych przez ośrodki badania opinii publicznej ocen poczucia bezpieczeństwa obywateli z analizami/danymi własnymi Policji.

Społecznym udziałem w budowaniu poczucia bezpieczeństwa i sprawczości jest działająca aplikacja „Alert”, na stronach której zgłaszane są w czasie rzeczywistym zdarzenia, które przez zarządcę aplikacją są weryfikowane i kierowane do odpowiednich służb.

3. Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie

Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w ramach systemu powszechnego ratownictwa medycznego udziela wyjazdowej pomocy medycznej dla mieszkańców Szczecina w ramach dwóch filii, mieszczących się przy al. Wojska Polskiego 92/94 oraz przy ul. Gryfińskiej 2a (Dąbie). Stacja pracuje w systemie całodobowym. Średni czas dojazdu jednostki ratownictwa medycznego do pacjenta wynosi 5 minut 38 sekund. Planowana jest budowa nowej siedziby stacji w rejonie ul. Kazimierza Twardowskiego i ul. 26 kwietnia. Skróci to czas dojazdu do pacjenta w rejonie śródmiejskim i południowo zachodnim, a poprzez lokalizację w rejonie przyszłego węzła obwodnicy śródmiejskiej zapewni bardzo dobre warunki dotarcia do pacjentów na północy Szczecina, gwarantując poprawę warunków funkcjonowania pogotowia ratunkowego i jakość obsługi w trosce o bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców Szczecina.

4. Szczecińskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

Od 2009 roku WOPR w Szczecinie wypełnia misję niesienia pomocy osobom tonącym oraz rozwój i upowszechnianie kultury fizycznej. W mieście znajdują się dwa oddziały: na Lewobrzeżu i Prawobrzeżu, zabezpieczające akwenty i bezpieczeństwo podczas ich użytkowania na terenie Szczecina. WOPR bierze również udział w akcjach ratowniczych prowadzonych na wodach. WOPR prowadzi działania profilaktyczne na wszystkich kąpieliskach miasta Szczecina: Dziewoklicz, Arkonka, Głębokie oraz Dąbie, w tym szkoli z zakresu udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym, z naciskiem na użycie automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED).

8.3. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ

Na terenie miasta występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, z zagrożeniem zarówno od strony morza, jak i od strony rzek (Odra, Regalica, Płonia), dla których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi wynosi 10%, 1% oraz obszary między linią brzegu a wałem przecipowodziowym. Na obszarach tych obowiązują zakazy i ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z przepisów odrębnych.

Zagrożenia powodziowe w rejonie Szczecina wynikają między innymi z usytuowania terenów miejskich w obrębie dolnego dorzecza rzeki Odry oraz wpływu niekorzystnych wiatrów i sztormów na wybrzeżu. Na obszarze Szczecina występują powodzie: zatorowe, roztopowe (wiosenne), opadowe (letnie), charakteryzujące się tzw. „cofką” czyli wlewaniem się wód morskich do Zalewu Szczecińskiego, jeziora

Dąbie i dalej w górę Odry oraz zatorowe (zimowe). Szczególnie niebezpieczną sytuację powodziową może spowodować zjawisko nałożenia się fali powodziowej przemieszczającej się w dół Odry z tzw. „cofką”.

W przeważającej części obszary szczególnego zagrożenia powodzią są to użytki zielone, ogrody działkowe oraz tereny portowe i przemysłowe. Tereny zamieszkane to obszary położone w okolicach jeziora Dąbie Małe, wzdłuż rzeki Odra Zachodnia, a także na Międzyodrze-Wyspa Pucka. Obszary te częściowo chronione są wałami przeciwpowodziowymi, których stan techniczny wymaga systematycznych modernizacji. Teren Wyspy Puckiej wskazuje się jako obszar szczególnego zagrożenia powodziowego 1%, ponieważ wały przeciwpowodziowe nie chronią wyspy na całym jej obwodzie - brak jest stałego zabezpieczenia w rejonie ulicy Marynarskiej. Z analiz wykonanych w ramach map zagrożenia powodziowego dla obszaru Wyspy Puckiej wynika, że kluczowym zagrożeniem dla wyspy, z uwagi na charakter gruntu, jest możliwość przerwania wału przeciwpowodziowego w przypadku wezbrania sztormowego, spowodowanego tzw. cofką wiatrową.

Teren Wyspy Puckiej zamieszkuje aktualnie około 300 mieszkańców stałych. W rejonie ul. Przestrzennej i części osiedla Dąbie liczba zamieszkujących na terenach zagrożonych wynosi ok. 220 osób. Ewakuacja ludności byłaby przewidywana w przypadku prognozowanego długotrwałego utrzymywania się bardzo wysokich stanów wody w oparciu o procedury ewakuacji przewidziane w Miejskim Planie Zarządzania Kryzysowego.

Średni wieloletni poziom wód rzeki Odry wynosi 515 cm. Najwyższy odnotowany poziom wody wystąpił dwukrotnie: w 1850 i 1946 roku i wynosił 1,69 m n.p.m., co odpowiada stanowi 680 cm na wodowskazie usytuowanym przy Moście Długim. Najniższy poziom wynosił 0,77 m n.p.m. (434 cm), został odnotowany dwukrotnie: w 1988 i 1993 r. W czasie powodzi w lipcu 1997 r. poziom Odry w Szczecinie osiągnął stan ostrzegawczy wynoszący wówczas 560 cm. Obecnie dla wodowskazu przy Moście Długim stan ostrzegawczy to 570 cm, a stan alarmowy to 600 cm.

Ryzyko powodziowe jest okresowo weryfikowane. Można oczekiwać wzrostu tego ryzyka w związku ze stale rosnącym poziomem wód w Bałtyku.

8.4. SYSTEM MONITOROWANIA I WCZESNEGO OSTRZEGANIA

Zakresy monitorowania zagrożeń w Szczecinie odpowiadają kompetencjom służb ratowniczych:

- Komendant Miejski Państwowej Straży Pożarnej w Szczecinie monitoruje możliwości wystąpienia pożaru, powodzi, skażenia chemicznego wód śródlądowych, gleby i powietrza; wystąpienia awarii w zakładzie chemicznym, w bazie paliw płynnych; wystąpienia skutków ekstremalnych warunków pogodowych.
- Komendant Miejski Policji w Szczecinie prowadzi monitorowanie, analizowanie i prognozowanie zagrożeń w zakresie: możliwości wystąpienia naruszeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, niebędących zamachem terrorystycznym; możliwości wystąpienia zamachu terrorystycznego; oraz możliwości wystąpienia niepokojów społecznych.
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Szczecinie prowadzi monitorowanie i prognozowanie zagrożeń w zakresie możliwości wystąpienia skażenia chemicznego wód śródlądowych, gleby i powietrza; możliwości wystąpienia zakażenia ludzi; skażenia radiacyjnego; skażenia biologicznego.
- Powiatowy Lekarz Weterynarii w Szczecinie prowadzi monitorowanie i prognozowanie zagrożeń w zakresie możliwości wystąpienia zakażenia zwierząt.
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie prowadzi monitorowanie i prognozowanie zagrożeń w zakresie: możliwości wystąpienia skażenia sieci wodociągowej.

W Szczecinie zanotowano w centrum powiadamiania ratunkowego w 2017 roku łącznie 1 021 041 połączeń dla numeru alarmowego 112, przy czym najwięcej połączeń alarmowych zarejestrowano między godz. 13.00-19.00. Centrum powiadamiania ratunkowego przekazuje informacje o zdarzeniach alarmowych często jednocześnie do więcej niż jednej służby.

Obecnie na terenie miasta funkcjonuje system monitoringu wizyjnego obejmujący główne węzły i ciągi komunikacyjne, kluczowe obiekty sportowe oraz obiekty administracji publicznej. W 2020 roku

rozpoczęto rozbudowę systemu monitoringu wizyjnego miasta wraz z systemem inteligentnej analizy obrazu (z podsystemami rozpoznawania tablic rejestracyjnych, identyfikacji rodzaju pojazdu, analizy płynności ruchu, analizy zgromadzeń, itp.), oraz potrzeba zainstalowania na terenie miasta kamer w 97 miejscach, głównie na skrzyżowaniach ulic, głównych drogach wjazdowych i wyjazdowych do/z miasta oraz w innych miejscach istotnych z punktu zachowania bezpieczeństwa mieszkańców. Rozbudowa miasta, zwłaszcza na obrzeżach, wymaga ciągłych inwestycji w system ostrzegania i alarmowania oraz lokalizacji nowych syren alarmowych. Rozbudowa systemu wczesnego ostrzegania i systemu alarmowania szczecinian, obejmująca swoim zasięgiem całe miasto będzie również przydatna dla mieszkańców gmin sąsiednich.

8.5. BEZPIECZEŃSTWO CYFROWE I DOSTĘP DO SIECI

Nadal występuje potrzeba rozbudowy usług cyfrowych w mieście. Obok usługi Administracja on-line, funkcjonuje na stronach internetowych miasta „Portal BEZPIECZNI RAZEM” (www.pbr.szczecin.pl), będący elektroniczną platformą społecznościową i edukacyjną z systemami informacyjnymi, dostępem do zasobów poświęconej szeroko rozumianemu bezpieczeństwu, umożliwiającą szybki kontakt ze służbami. Portal ten jest siostrzanym projektem Portalu Edukacyjnego, stanowiący jego uzupełnienie i podstawowe źródło informacji o tematyce bezpieczeństwa. Jego celem jest rozwój aplikacji i systemów informatycznych dla sektora publicznego oraz wzrost usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w sferze bezpieczeństwa.

Planowana jest budowa „Portalu Mieszkańca”, skupiającego ważne usługi świadczone przez Miasto. Obecnie na terenie miasta działa ok. 450 miejskich hot-spotów w ponad 200 lokalizacjach, nie licząc tych tworzonych przez lokalnych dostawców usług cyfrowych oraz punktów dostępu do Internetu w środkach komunikacji miejskiej uruchomionych przez ZDiTM. Strefy WI-FI znajdują się we wszystkich publicznych szczecińskich szkołach i placówkach szkolno-wychowawczych umożliwiając darmowy dostęp do Internetu dla uczniów oraz kadry nauczycielskiej. Ponadto strefy znajdują się siedzibach rad osiedli, obiektach usług publicznych, kultury, administracji i głównych przestrzeniach publicznych.

W ramach projektu "Aktywnie i interaktywnie w Lasach Miejskich Szczecina", uruchomiany jest sezonowo od kwietnia do października dostęp do bezprzewodowego Internetu w następujących lokalizacjach:

- Lewobrzeże: Kąpielisko Głębokie, Centrum Informacji Turystycznej i Przyrodniczej Lasów Miejskich Szczecina wraz z Edukacyjną Pracownią Przyrodniczą, otoczenie Stawu Uroczysko, Polana Sportowa, Polana Biała, Ścieżka Edukacyjna, Polana Miodowa
- Prawobrzeże: Polana Widok, otoczenie Zajazdu Szmaragd, Polana Słoneczna, Szczecińskie Centrum Informacji Turystycznej "Szmaragdowe-Zdroje", polana z psim wybiegiem przy ul. Kopalnianej.

Komenda Miejska Policji w Szczecinie od 2013 roku realizuje nagrodzony przez Europejską Sieć Zapobiegania Przemocności (EUCPN) program pn. „Cyberdżungla”, skierowany do dzieci, ich opiekunów oraz nauczycieli. Celem jest budowanie świadomości o zagrożeniach i sposobach korzystania z Internetu, zmniejszenie liczby czynów karalnych popełnianych przez nieletnich przy użyciu Internetu oraz liczby nieletnich ofiar przestępstw w Internecie. W latach 2013-2019 w ramach programu odbyło się 371 spotkań z uczniami i nauczycielami szczecińskich szkół.

8.6. BUDOWANIE BEZPIECZEŃSTWA W DOBIE ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Największym wyzwaniem przyszłych dekad dla Szczecina jest budowanie odporności miasta na zmiany klimatu i wdrożenie zmian w zarządzaniu infrastrukturą miasta, w tym gospodarki o obiegu zamkniętym, jak i skuteczne prowadzenie polityki klimatycznej, która może służyć ograniczeniu ryzyka klimatycznego dla zdrowia i życia mieszkańców oraz rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Priorytetem powinno być bezpieczne i zdrowe środowisko miejskie, którego warunkiem jest zachowanie struktur i funkcji przyrodniczych. Narastającym problemem z zakresu ochrony środowiska i zdrowia jest hałas, oddziaływanie pól elektromagnetycznych.

Wśród najważniejszych zagrożeń dla Szczecina można wskazać: zagrożenia meteorologiczne, jak: częstsze ekstremalne wartości temperatury (rosnąca liczba dni i nocy tropikalnych), zwiększona intensywność jednostkowych opadów atmosferycznych, wzrost częstotliwości i intensywności wichur, występowanie mgieł; zagrożenia biologiczne (rozwój groźnych mikroorganizmów i insektów, wprowadzanie gatunków obcych flory i fauny); zagrożenia hydrologiczne (powodzie, cofki, sztormy, w tym tzw. biały szkwał, zwiększone zniszczenia powodowane przez: spływ fali wezbraniowej wód opadowych, wichury i huragany, podtopienia i ryzyko powodzi, biologiczne i pogodowe szkody w uprawach itp.), oraz zagrożenia klimatologiczne (niedobory zasobów wód śródlądowych, częstsze występowanie susz, zwiększone ryzyko pożarów lasów, fale upałów, wyspy ciepła).

Szczecin może być narażony na czynniki środowiskowe (w znaczeniu środowiska przyrodniczego i warunków życia ludzi), jak: zanik bioróżnorodności biologicznej, okresowy deficyt wody, spadek opłacalności produkcji rolniczej, długotrwałe przerwy w dostawie energii, szkody i degradacja zasobów przyrodniczych (np.: w lasach), rosnąca presja na ekosystemy prowadząca do zakłócenia równowagi biologicznej, niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych (szczególnie wód podziemnych), eutrofizację, okresowe problemy z zaopatrzeniem w wodę, zdrowotne zagrożenia zdrowia i życia związane ze zjawiskiem występowania miejskich wysp ciepła.

Mieszkańcy posiadają relatywnie słabą świadomość narastania zagrożeń klimatycznych, nie widząc powiązania zmian klimatu z działaniami własnymi oraz z powodu niewystarczającej edukacji i upowszechnienia proekologicznych, codziennych działań i nawyków.

W działaniach publicznych większe znaczenie przywiązuje się do: tzw. zielonych zamówień publicznych, partnerstwa publiczno-prywatnego w działaniach prośrodowiskowych oraz uwzględniania w miejskich projektach inwestycyjnych analizy ryzyka klimatycznego (rezyliencji na zmiany klimatu).

Przewiduje się szybki wzrost zapotrzebowania na gromadzenie danych środowiskowych oraz wykorzystania systemów informatycznych do zarządzania. Prowadzenie polityki klimatycznej wymaga wykorzystania systemów informacyjnych (zbiorów danych i metod ich przetwarzania w celach zarządczych), w tym w zakresie zarządzania zielenią w mieście (optymalna lokalizacja i dobór gatunków), a także włączenie mieszkańców w zwiększanie zasobu zielonej infrastruktury.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera samorządy zaangażowane w proces podnoszenia odporności miast w ramach Programu priorytetowego pn. „Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska”, mającego na celu podniesienie poziomu ochrony przed skutkami zmian klimatu i zagrożeń naturalnych oraz poważnych awarii, usprawnienie usuwania ich skutków oraz wzmocnienie wybranych elementów zarządzania środowiskiem.

8.7. RYZYKO WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ

Awarie lub katastrofy przemysłowe (tzw. nadzwyczajne zagrożenia środowiska) mogące wystąpić w transporcie towarowym albo na terenie zakładów wytwarzających lub wykorzystujących w produkcji i magazynujących niebezpieczne materiały i substancje chemiczne są najczęściej spowodowane błędem ludzkim. W dalszej kolejności powodowane są niedostatkami techniki lub technologii albo stanem technicznym instalacji. Zagrożenie o charakterze stałym, w zależności od nagromadzenia materiałów niebezpiecznych (pojemności: zbiorników, magazynów lub instalacji) ogranicza się do terenu zakładu, strefy przemysłowej (o ile została utworzona) lub występuje w rejonach bezpośrednio przyległych do tych zakładów. Ryzyko wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska w Szczecinie jest niewielkie, związane jest z kolejowym transportem towarowym i w niewielkiej dziedzinie: produkcji, składów i magazynów.

Na terenie miasta znajdują się zakłady przemysłowe, w których magazynowane są niebezpieczne substancje chemiczne, w tym Toksyczne Środki Przemysłowe (TSP). Zakłady przemysłowe magazynujące niebezpieczne substancje zlokalizowane są głównie na obszarze Zarządu Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A. i na terenie nadodrzańskim w północnej części miasta. Wśród najważniejszych można wymienić: Terminal Przetładunkowy Zakładów Chemicznych BALTCHEM S.A., Fosfan S.A., Zakłady Mięsne AGRYF sp. z o.o., Baza Przetładunkowa Asfaltów i Olejów Transformatorowych NYNAS sp. z o.o.

Transport materiałów niebezpiecznych stwarza największe zagrożenie w przypadku obszarów gęsto zaludnionych, szczególnie w centrum miasta. Najbardziej zagrożone są trasy kolejowe i stacje na liniach kolejowych: Stargard-Police (linia przebiegająca przez centrum Szczecina) i linia kolejowa Mieszkowice-Szczecin Port Centralny, którymi transportuje się: paliwa, amoniak, kwas siarkowy czy kwas fosforowy. Do najbardziej zagrożonych stacji rozrządowych można zaliczyć: Szczecin Dąbie, Szczecin Port Centralny czy Szczecin Gumieńce. Transport drogowy, z wykorzystaniem cystern samochodowych z TŚP, realizowany jest w ramach dwóch wariantów: na trasach długich dla zamówień jednorazowych, mniejszych od pojemności kolejowych (max. do 40 T.) i na trasach krótkich w obrocie hurtowym i jednostkowym do poszczególnych odbiorców.

9. INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA W MIEŚCIE

W latach 2012-2020 miasto Szczecin podejmowało szereg przedsięwzięć w zakresie wdrażania inteligentnych i pilotażowych rozwiązań technologicznych w ramach koncepcji SMART CITY, mających na celu: wzmacnianie odporności miasta na zmiany klimatu, zwiększenie niskoemisyjności, energooszczędności, funkcjonalności miasta m.in.: w zakresie transportu publicznego i indywidualnego, podniesienie jakości życia mieszkańców, wsparcie procesów rewitalizacyjnych w wybranych dzielnicach miasta oraz przeciwdziałanie procesom depopulacji i suburbanizacji.

Inteligentne rozwiązania inicjują jednocześnie zmiany strukturalne: społeczne (zachowania i potrzeby), technologiczne i organizacyjne. Są one realizowane głównie w dziedzinach takich jak: budownictwo, informacja i usługi, komunikacja, nauka i edukacja:

1. Innowacje w budownictwie mieszkaniowym i użyteczności publicznej, polegające na wdrażaniu projektów ukierunkowanych na energooszczędność, termomodernizację zasobu komunalnego i obiektów użyteczności publicznej, wspieraniu termorenowacji obiektów prywatnych; budowa nowych energooszczędnych obiektów oświatowych; zintegrowane rozwiązania energetyczne (elektryczne i termiczne); równoważenie produkcji energii odnawialnej i bilansów energetycznych budynków usług publicznych; programy polityki rodzinnej ("Szczecin przyjazny rodzinie"), program zielone podwórka, przedogródki; programy mieszkaniowe celowane (mieszkania chronione, mieszkania dla absolwenta, medyków itd.)
2. E-usługi dla mieszkańców, obniżające transportochłonność i usprawniające przepływ informacji i usług m.in.: rozwój aplikacji smart np. Alert Szczecin, E-Cmentarze, Portal Edukacyjny, Mobilna Karta Miejska Szczecin, e-Urząd i płatności on-line za czynności urzędowe; Portal Bezpieczni Razem; portal Szczecin.eu i Wiadomości Szczecin; Portal Systemu Informacji Przestrzennej Miasta Szczecin dla mieszkańców; sieciowe wypożyczalnie książek poza biblioteką przynależności czytelnika; budowa własnych sieci światłowodowych w mieście; e-Ośrodek; call center Urzędu Miasta; videotransmisje sesji rady miasta
3. Innowacje w zakresie zrównoważonego transportu, wprowadzono w kilku grupach działań:
 - a. *na rzecz podnoszenia jakości i bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego*: wprowadzenie systemu ITS (Inteligentny System Transportowy) - zarządzanie ruchem miejskim, przebudowa skrzyżowań, akomodacyjna sygnalizacja świetlna na skrzyżowaniach; buspasy i wspólne przystanki tramwajowo-autobusowe; listwy LED przed przejściami dla pieszych, zintegrowane przystanki wyposażone w parkingi: Park&Ride, Kiss&Ride lub Bike&Ride
 - b. *telematyczne rozwiązania logistyczne*, zwiększające efektywność transportu publicznego - Centralny System Zarządzania Komunikacją Miejską, w tym System Optymalizacji Sieci Komunikacyjnej, System Zarządzania Flotą, System Lokalizacji Pojazdów Technicznych, wraz z aplikacjami umożliwiającymi otrzymywanie informacji na smartfona, bezgotówkowe płatności w transporcie; systemy kart miejskich (Szczecińska Karta Aglomeracyjna, Szczecińska Karta Turystyczna); elektroniczne bilety jednorazowe i okresowe zintegrowane z systemem Karty Strefowej w Strefie Płatnego Parkowania, usługę „Transport na żądanie”, uzupełniającą regularną komunikację miejską; nowoczesne technologie na przystankach autobusowych (Wi-Fi, zasilanie solarne); współdzielenie transportu publicznego z gminami ościennymi poprzez realizowanie umów komunikacyjnych z przyległymi gminami (Dobra, Police, Kołbaskowo, Gryfino (linia autobusowa nr 1 na trasie Szczecin-Gryfino-Dolna Odra)

- c. *rozwiązania obniżające emisyjność transportu* - wymiana wyeksploatowanego, tradycyjnego taboru autobusowego na elektryczny lub hybrydowy, miejski program elektromobilności, system S_Bike („rower miejski”); skutery i hulajnogi elektryczne; ekrany dźwiękochłonne, nowoczesne nawierzchnie, zielone torowiska
 - d. *rozwiązania podnoszące efektywność i niskoemisyjność transportu indywidualnego: carsharing*, stacje ładowania w mieście.
4. Rozwiązania w zakresie logistyki miejskiej - zróżnicowane systemy i sposoby dostaw towarów dla odbiorców indywidualnych (paczkomaty, banki odbioru przesyłek i towarów, bezpośredni zakup z magazynu i dostawa do domu, itp.), usługa rower *cargo* do realizacji dostaw; *carsharing* i *carpooling* na terenie SOM; energooszczędne, inteligentne systemy załadunkowe; dostawy przez aplikacje np. UberEats i Glovo; wagi miejskie w ulicach w celu kontroli dopuszczalnych nacisków na oś pojazdów; sieć ekoportów w zarządzaniu odpadami komunalnymi
 5. Rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu, wdrożenie pilotażowego monitoringu miejskiej wyspy ciepła pod kątem praktycznej realizacji Planu Adaptacji do zmian klimatu dla Szczecina; cykliczne pomiary zanieczyszczeń powietrza; videomonitoring przestrzeni miejskich oraz w budynkach użyteczności publicznej; wdrożenie Systemu informacji publicznej o warunkach pogodowych i nagłych zjawiskach; mapy awarii sieci infrastruktury); wdrożenie inteligentnych ulicznych systemów oświetleniowych; zastosowanie kogeneracji w ciepłownictwie; farmy fotowoltaiczne (Miedwie, Pompownia, oczyszczalnia ścieków Pomorzany), EcoGenerator
 6. Innowacje w nauce i edukacji, polegające na rozwijaniu nowoczesnych metod nauczania z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych w procesie dydaktycznym, umożliwiających prowadzenie zajęć w wirtualnej rzeczywistości (*WebQuest*; metody waloryzacyjne, projekt badawczy, gry dydaktyczne; nauczanie hybrydowe); Centrum E-learningu Akademii Morskiej w Szczecinie zapewniające dostęp do nowych technologii w nauce i w pracy dydaktycznej, międzynarodowy program IB PYP (*Primary Years Programme*) dla dzieci od 3 do 12 lat, rozwijający kreatywność, wrażliwość, odpowiedzialność oraz myślenie krytyczne
 7. Innowacje w badaniach naukowych, obejmują głównie nowoczesną infrastrukturę badawczą, umożliwiającą prowadzenie badań w sferze biogospodarki, gospodarki morskiej, inżynierii chemicznej, usług i innych, a także kształcenie przyszłych pracowników na europejskim poziomie (*Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii ZUT; Centrum Bioimmobilizacji i Innowacyjnych Materiałów Opakowaniowych (CBIMO) ZUT*). Rozwijane są Inicjatywy klastrowe, prowadzące działania na rzecz łączenia nauki i biznesu we wspólnych działaniach projektowo-badawczych (Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia” - Krajowy Klaster Kluczowy w Polsce, centra transferu wiedzy, technologii i innowacji, o funkcji ośrodka badawczo-rozwojowego, inkubatora przedsiębiorczości i placówki edukacyjnej (Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji dla Sektora Usług Uniwersytetu Szczecińskiego (Service Inter-Lab) przy ul. Cukrowej 12; Centrum Transferu Wiedzy i Technologii US przy ul. Adama Mickiewicza 64; Centrum Transferu Technologii Morskich Akademii Morskiej).
 8. Innowacje społeczne - Jadłodzielnia, dzielenie się dobrami np. “książka na wynos”, wymiana ubrań “Swap Party”, galeria “Szpargałek”, Szczecińska Liga Superbohaterów, niezależne serwisy informacyjne (Infoludek.pl, wSzczecinie.pl; Wspieram.To (największy w Polsce serwis crowdfundingowy); platforma Pomagamy.im
 9. Organizacja przestrzeni publicznej - “Katalog mebli miejskich miasta Szczecin”, “Katalog nawierzchni miasta Szczecin” - narzędzia porządkujące przestrzenie publiczne w mieście i służące uzyskaniu spójności estetycznej.
 10. Innowacje w sferze zarządzania miastem, w tym instrumenty terytorialne, pozwalające na zintegrowane planowanie strategiczne i realizację inwestycji gminnych w obszarze funkcjonalnym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne; narzędzia finansowe: wdrożenie elektronicznego zasobu danych finansowych miasta - ZSI-FK, zawierającego agregowane dane finansowe i umożliwiającego sprawne planowanie budżetowe; Centrum Usług Wspólnych; System Informacji Miejskiej (SIM).

10. STAN BAZY EKONOMICZNEJ

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa 2.	Środowisko miasta
Mapa 3.	Krajobraz kulturowy
Mapa 4.	Systemy komunikacji
Mapa 5.	Infrastruktura techniczna
Mapa 6.	Infrastruktura społeczna

10.1. SFERA GOSPODARCZA, RYNEK PRACY I BILANS POTRZEB TERENOWYCH (ZAPOTRZEBOWANIE NA TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I USŁUG)

10.1.1. Rynek pracy i struktura gospodarcza Szczecina

W ujęciu historycznym Szczecin miał bardzo ograniczone warunki do rozwoju gospodarki z uwagi na status twierdzy (do 1872). Miasto liczyło niespełna 76 tys. mieszkańców. Dynamicznie zaczął rozwijać się przemysł oparty na surowcach lokalnych i w dziedzinach niewymagających bezpośredniego zaplecza naukowego, technicznego i technologicznego. Powstawały głównie miejsca pracy dla robotników w: stoczniach, cementowniach, papierniach, przemyśle włókienniczym i konfekcyjnym, hucie, zakładach chemicznych, produkcji maszyn do szycia, rowerów, samochodów i konstrukcji stalowych. W mieście o tradycjach garnizonowych powstawały głównie miejsca pracy dla robotników. Rozwój transportu kolejowego szczególnie kolei obwodowej, przebiegającej przez dzielnice: Pomorzany, Turzyn, Pogodno, Łękno, Niebuszewo, Dżetowo, Gołęcino, Goław, Stołczyn i Skolwin przyczynił się do podniesienia atrakcyjności miasta i jego konkurencyjności.

W okresie powojennym polska administracja podjęła wyzwania modernizacji gospodarki miasta, podtrzymując robotniczy charakter Szczecina. Rozwijano przemysł: stocznioowy, odzieżowy, spożywczy, chemiczny (nawozowy), papierniczy, hutniczy i maszynowy wspierane przez rozwój uczelni technicznych i zaplecza badawczo-rozwojowego dla produkcji statków. Towarzyszyły tym procesom korzystne przemiany demograficzne - wzrost populacji w ciągu 40 lat do ponad 400 tys. mieszkańców. Przebieg rozwoju Szczecina i kształtu jego struktury gospodarczej, w sytuacji przebudowy systemu polityczno-gospodarczego po 1989 roku skutkowało upadkiem lub likwidacją przedsiębiorstw państwowych, prowadząc do likwidacji głównie robotniczych miejsc pracy.

Bliskość granicy w pierwszych, trudnych latach transformacji gospodarki, pozwoliła zachować miastu witalność dzięki aktywności lokalnych przedsiębiorców. Bardzo dynamicznie rozwinął się rynek usług i przygraniczny handel. W sferze produkcji nastąpiły równie dynamiczne zmiany: upadłości, likwidacje a także powstawanie nowych podmiotów. Przekształcenia te nie doprowadziły do odtworzenia wcześniejszej skali produkcji w ujęciu branżowym, jak i klas wielkości podmiotów. Istniejące warunki lokalizacyjne i majątkowe sprzyjają odtwarzaniu działalności o profilu zbliżonym do przedtransformacyjnego. Unowocześnienie gospodarki Szczecina wymaga kontynuacji przekształceń na rynku pracy, wzmocnienia powiązań i wsparcia w tworzeniu miejsc pracy w dziedzinach zaliczanych do zaawansowanej technicznie, technologicznie i organizacyjnie innowacyjnej gospodarki. Położenie Szczecina u ujścia Odry i w powiązaniu z Bałtykiem pozwala utrzymać gospodarkę morską i znaczenie Szczecina jako węzła w korytarzu transportowym na osi północ-południe oraz na osi Szczecin-Berlin.

Zwiększył się znacznie udział usług zarówno ogólnospołecznych, jak i związanych z obsługą podmiotów gospodarczych. Skutkowało to zmianami struktury rynku pracy, doprowadzając do powstania ponad 50 tys. podmiotów gospodarczych działających w skali mikro (do 9 zatrudnionych). Od 2009 roku obserwuje się szybko postępujące starzenie się populacji w wieku produkcyjnym, co w warunkach obserwowanego od 2015 roku przyśpieszenia gospodarczego doprowadziło do spektakularnego spadku stopy bezrobocia.

W świetle obserwowanych trendów w bliskim i dalszym otoczeniu oraz aktualnego stanu gospodarki miasta do najważniejszych problemów mających wpływ na rynek pracy, należy zaliczyć pozyskiwanie nowych mieszkańców i pracowników. Rosnąca obecność nowej niejednorodnej populacji będąca efektem rosnącej liczby imigrantów (aktualnie ok. 3% populacji, przy przewidywanym ich udziale

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

w 2050 r. na poziomie co najmniej 12%) może skutkować zaburzeniami integracji i identyfikacji lokalnej. Już obecnie notowany jest spadek liczby ludności stałej i coraz bardziej niekorzystna struktura wiekowa (populacja poprodukcyjna rośnie i stanowić będzie, co najmniej 1/3 ludności).

Migracja wewnątrzmijska i do obszaru funkcjonalnego prowadzi do wyludniania się centrum, przy jednoczesnym oczekiwaniu wyposażenia przedmieść w odpowiednią infrastrukturę usługową i techniczną. Pochodną struktury gospodarczej, odziedziczonej z okresu przed 1989 r. jest częściowe niedostosowanie zasobów pracy do potrzeb unowocześniającej się gospodarki, m.in.: z powodu wysokiej mediany wieku pracowników i niedostosowania ich kwalifikacji do nowych oraz szybko zmieniających się potrzeb rynku.

W relacji do dużych przedsiębiorstw, zbyt dużo jest firm mikro (do 9 zatrudnionych), a zbyt mało małych (do 50 zatrudnionych) i średnich. W tej sytuacji, kluczowe dla kontynuacji wzrostu gospodarczego jest zwiększanie udziału w rynku dużych (powyżej 250 zatrudnionych) i wielkich przedsiębiorstw (powyżej 500 i 1000 zatrudnionych), poprzez łańcuchy zależności stworzą one warunki do powstawania podmiotów z niższych klas.

W Szczecinie, w 2019 roku funkcjonowało ogółem ponad 69 tys. podmiotów. W okresie ostatnich blisko trzydziestu lat zlikwidowana została praktycznie własność państwowa. Wzrost liczby firm ogółem wynika z bardzo wysokiej aktywności mieszkańców (mierzonej liczbą podmiotów na 1000 mieszkańców), wzrosła głównie liczba firm mikro. Nastąpił prawie dziesięciokrotny wzrost liczby spółek typu joint venture. Liczba firm działających na prawie spółek handlowych (głównie spółki akcyjne i spółki z o.o.) wzrosła ponad osiem razy. Na uwagę zasługuje również aktywność mieszkańców w sferze organizacji pozarządowych - w tej grupie wzrost jest blisko stukrotny.

Tabela 25. Zestawienie porównawcze – zmiany w okresie dwudziestolecia: 1991-2010-2019

Wyszczególnienie	1991	2010	2019
LICZBA Firm ogółem	26133	65 761	69163
STRUKTURA firm:			
Sektor publiczny	525	1 796	1689
Sektor prywatny	25608	63 965	66285
Spółki <i>joint ventures</i>	202	1 955	1838
Mikro (do 9 zatrudnionych)	24031	47 880	66939
Przedsiębiorstwa państwowe	135	5	2
Zakłady fundacji	6	176	540
Sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	0	1102	1441
Sektor prywatny - spółki handlowe	1002	6 639	8647
Bezrobocie [%]	7	9,6	2,4

Źródło: Urząd Statystyczny w Szczecinie, dostęp: 16/04/2020.

Liczba pracujących ogółem w mieście w 2017 r., w których są ujęci pracownicy sieci handlowych to 172 102 osób¹⁵, z czego 118 473 osób¹⁶ to zatrudnieni łącznie z rolnictwem indywidualnym i pracującymi w organizacjach, fundacjach, związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (w 2018 r. było to 121,6 tys. osób).

¹⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

¹⁶ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego i duchownych.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 26. Liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach PKD 2007

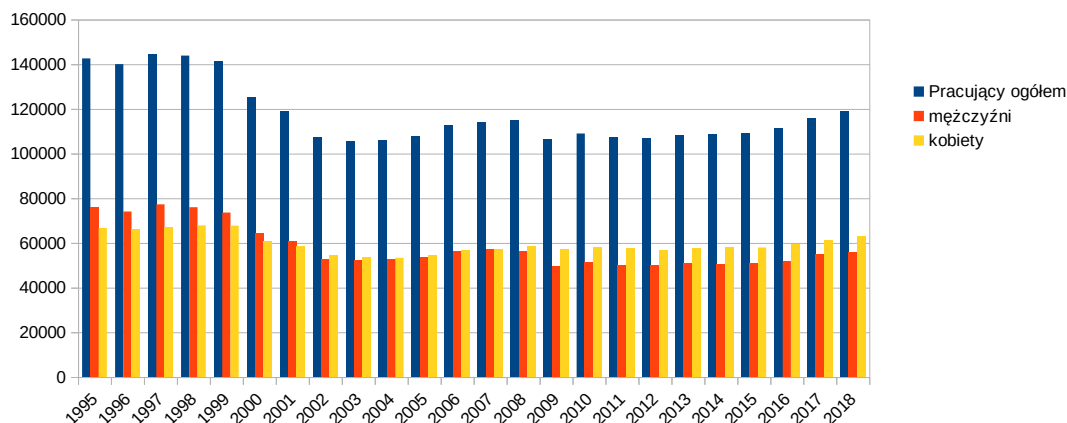
Szczecin	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	64373	65761	65134	66106	67292	67316	67989	68839	69769	69055	69 163
Sekcja A	384	408	399	412	433	380	381	397	396	385	395
Sekcja B	35	34	37	38	39	37	38	39	38	33	30
Sekcja C	5061	5178	5152	5280	5425	5442	5516	5534	5676	5452	5 502
Sekcja D	156	175	202	229	298	320	339	359	358	352	366
Sekcja E	133	139	134	151	159	164	173	167	169	155	159
Sekcja F	7501	7693	7712	7878	7853	7701	7764	7868	8025	8033	8 371
Sekcja G	16021	16198	15654	15528	15494	15246	15058	14843	14602	13753	12 875
Sekcja H	5375	5309	5066	4986	4950	4821	4841	4882	4993	4976	4 929
Sekcja I	1814	1872	1880	1916	1949	1975	2007	2030	2026	2044	2 072
Sekcja J	1642	1791	1872	1983	2133	2314	2414	2572	2697	2874	3 009
Sekcja K	2317	2344	2283	2212	2265	2189	2122	2072	2056	2009	1 958
Sekcja L	4492	4624	4735	4770	4862	4931	5018	5126	5280	5330	5 426
Sekcja M	6921	7129	7091	7210	7420	7549	7728	7964	8093	8184	8 153
Sekcja N	2255	2303	2332	2401	2563	2634	2679	2771	2789	2810	2 882
Sekcja O	108	106	104	102	102	101	103	103	102	101	102
Sekcja P	1622	1698	1733	2040	2115	2105	2121	2116	2096	2177	2 230
Sekcja Q	4069	4171	4167	4247	4387	4484	4640	4768	4879	5009	5 148
Sekcja R	963	968	968	991	1014	1018	1027	1054	1082	1062	1 052
Sekcje S i T	3498	3615	3607	3726	3825	3898	3954	3991	4138	3983	4 107
Sekcja U	6	6	6	6	6	7	7	6	6	6	5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, dostęp: 17/04/2020.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.

W ciągu ostatnich 24 lat, po okresie spadku zatrudnienia do 2000 roku i wzrastającej liczbie bezrobotnych, sytuacja na rynku pracy systematycznie poprawiała się, aż do kryzysu w roku 2008. Po okresie stagnacji wzrost zatrudnienia następuje od roku 2015. Stopa bezrobocia spadła do nienotowanego wcześniej poziomu 2,4%. Wskazuje to na deficyt siły roboczej, co potwierdzają dane o szybkim wzroście populacji ludności czasowej, w której coraz większą grupę stanowią imigranci. Zmianom struktury zatrudnienia towarzyszy zmiana struktury i liczby podmiotów gospodarczych. Proces ten zilustrowano prezentując zmianę liczby podmiotów w sekcjach PKD oraz zmianę procentową tych podmiotów w okresie ostatnich 11 lat.

Rycina 47. Zatrudnienie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób

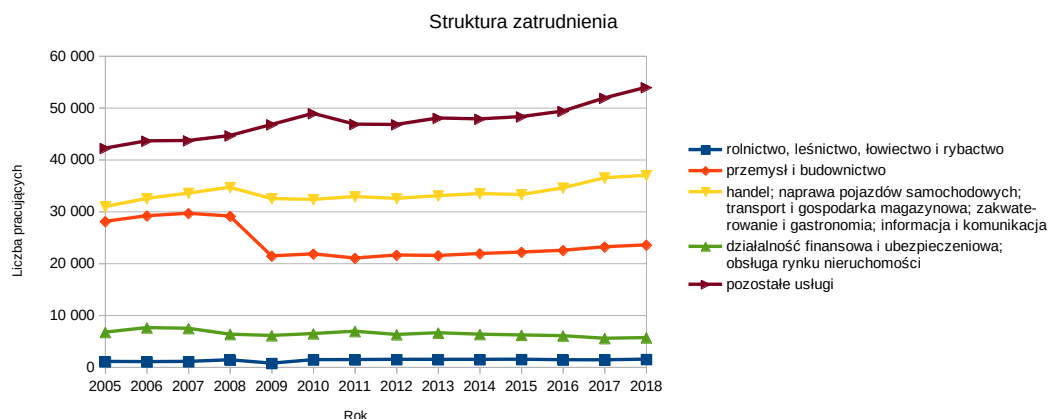


Źródło: BDL, dostęp: 16/04/2020.

Zmiany struktury gospodarki są korzystne: rośnie liczba osób zatrudnionych w usługach, w tym w usługach świadczonych na rzecz ludności w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz edukacji; spada natomiast liczba zatrudnionych w przemyśle i budownictwie przy równoczesnym wzroście liczby podmiotów, co można zinterpretować jako wzrost wydajności pracy na jednego zatrudnionego, świadczący o unowocześnianiu się gospodarki.

Podstawowe ograniczenia rynku pracy wynikają z obecnej struktury wielkości podmiotów. Dominują podmioty mikro i małe, w części powstałe na bazie zlikwidowanych lub sprywatyzowanych zakładów państwowych. W warunkach trwającej wciąż transformacji gospodarki miasta i obserwowanej, korzystnej dywersyfikacji rynku pracy powstały różne organizacje przedsiębiorców (np. izby przemysłowe) i zawiązki klastrów, które ze względu na krótki okres ich funkcjonowania są w fazie organizacji i konsolidacji.

Rycina 48. Struktura zatrudnienia



Źródło: BDL, dostęp: 17/04/2020.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Analizując stan i strukturę gospodarki miasta wykonano także analizy przestrzennego rozmieszczenia przedsiębiorstw, z uwzględnieniem klas ich wielkości. Dane z rejestru REGON po uwzględnieniu danych o zatrudnieniu pozwoliły zobrazować na mapie rynek pracy ogółem, w podziale na osiedla i w rejonach komunikacyjnych. Wykonano także analizę przestrzennych zależności pomiędzy obszarami produkcji i składów oraz usług, uzbrojenia tych obszarów w infrastrukturę inżynierską i komunikacyjną.

Przedmiotem analiz były także obszary styku funkcji chronionych z obszarami będącymi, zgodnie z mapą użytkowania, obszarami produkcji, składów i usług. Brano pod uwagę rezerwy terenowe dedykowane w Studium 2012 działalności komercyjnej i z przeznaczeniem na cele ogólnospołeczne.

Tabela 27. Liczba osób zatrudnionych ogółem w podmiotach zatrudniających 10 i więcej pracowników

Powiat m. Szczecin	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	107480	110918	109025	108622	110622	110962	111379	113821	118473	121609
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	741	1416	1428	1477	1468	1474	1492	1399	1381	1 510
Przemysł i budownictwo	21424	21820	21002	21591	21501	21876	22166	22497	23177	23 542
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	32476	32329	32865	32516	33039	33443	33262	34537	36491	36 959
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	6079	6444	6902	6268	6597	6330	6172	6040	5541	5 668
Pozostałe usługi	46760	48909	46828	46770	48017	47839	48278	49312	51883	53 930

Źródło: BDL, dostęp: 17/04/2020.

Analizą przestrzennego rozkładu firm i siły roboczej objęto populację aktywnych jednostek gospodarczych (firm) wyodrębnionych spośród wszystkich jednostek zarejestrowanych w Szczecinie w systemie REGON.

Analiza map przestrzennej koncentracji przedsiębiorstw w Szczecinie pozwala sformułować następujące wnioski:

1. Nie ma wyraźnego rozdziału pomiędzy miejscem prowadzenia działalności gospodarczej, a miejscem zamieszkania. Działalność nieuciążliwa (w odbiorze społecznym i w kategoriach prawnych) jest lokowana również w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.
2. Średnia gęstość rozmieszczenia firm odnoszona do liczby mieszkańców jest podobna w całej aglomeracji, o czym rozstrzygają firmy mikro. Im większa gęstość zaludnienia, tym więcej firm mikro. Nie można wskazać obszarów, które wyróżnia ponadprzeciętna aktywność mieszkańców na tle pozostałych. Sytuacja ta odzwierciedla strukturę gospodarki zdominowaną przez firmy mikro. Firmy zatrudniające powyżej 10 pracowników koncentrują się w śródmieściu i w rejonie wielkich osiedli mieszkaniowych Prawobrzeża.
3. Tereny produkcji i składów oraz usług wskazane w polityce przestrzennej miasta, w znacznej części wykorzystywane są ekstensywnie lub stanowią rezerwę dla nowej lub przenoszonej działalności gospodarczej. Tereny te wykorzystywane są również przez firmy posiadające swoją siedzibę poza tymi obszarami, co ze względu na brak odpowiednich informacji nie mogło być uwzględnione.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Ważnym elementem rozwoju Szczecina jest współpraca z samorządami w obszarze metropolitalnym, w tym wspólna promocja ofert inwestycyjnych. Uzasadnieniem dla takich działań jest również brak możliwości lokowania w granicach Szczecina produkcji wymagającej dużych terenów (50 ha i więcej), które to możliwości oferują tylko parki przemysłowe w SOM.

Tabela 28. Jednostki gospodarcze w Szczecinie według klas wielkości

Klasy wielkości	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	65761	65134	66106	67292	67316	67989	68839	69769	69055
0 - 9	63286	62656	63655	64808	64824	65496	66341	67280	66765
10 - 49	1998	2006	1993	2035	2046	2051	2065	2063	1875
50 - 249	407	405	395	386	384	380	373	366	355
250 - 999	59	56	53	52	51	52	50	50	50
1000 i więcej	11	11	10	11	11	10	10	10	10

Źródło: Bank Danych Lokalnych, dostęp: 18/04/2020.

Koncentracja działalności produkcyjnej w Szczecinie i w granicach SOM ma ważne znaczenie dla rozwoju lokalnego rynku pracy. Sfery B+R+I oraz szczecińskiego ośrodka akademickiego to klastry działające w regionie, i chociaż są w początkowym stadium wzrostu, stają się ważnym narzędziem realizacji strategii Szczecina i zwiększania funkcjonalno-przestrzennej spójności SOM.

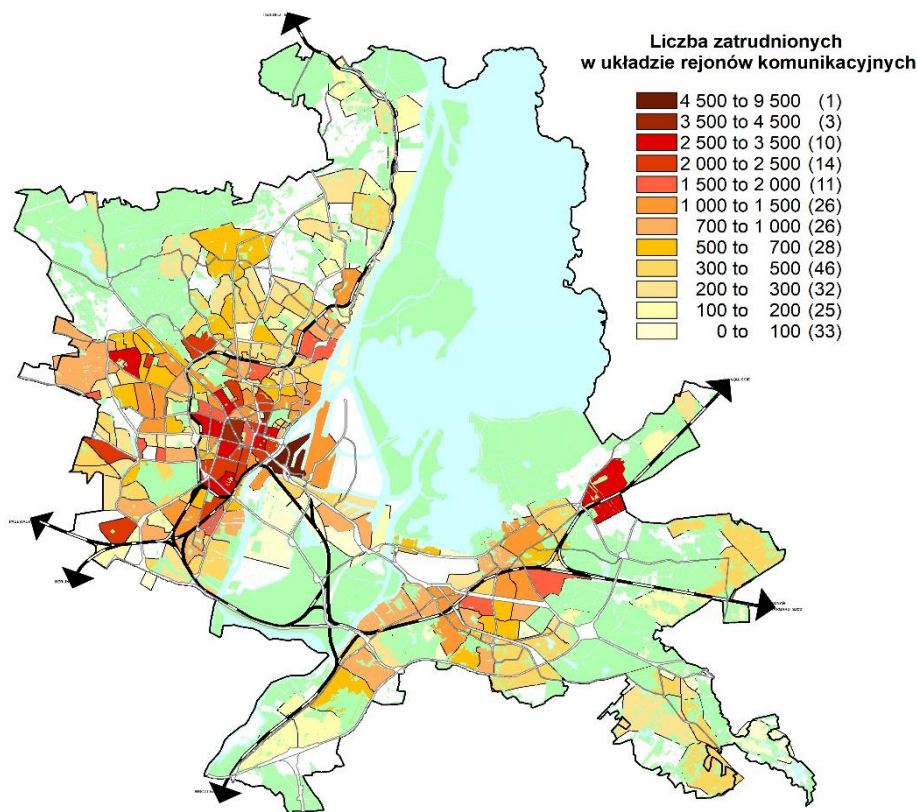
W wyniku współpracy przedsiębiorców, szkół wyższych i samorządów powstało wiele inicjatyw klastrowych.

W regionie funkcjonuje aktualnie 17 klastrów i inicjatyw klastrowych¹⁷:

- Zachodniopomorski Klaster Spożywczy (Szczecin)
- Szczeciński Klaster Meblowy (Szczecinek)
- Klaster Chemiczny Zielona Chemia (Szczecin)
- Zachodniopomorski Klaster Morski (Szczecin)
- Zachodniopomorski Klaster Budowlany (Szczecin)
- Zachodniopomorski Klaster Medyczny iSynergia (Szczecin)
- Bałtycki Klaster sEaNergia (Kołobrzeg)
- Polski Klaster Żeglarski (Szczecin)
- Klaster Morski Pomorza Zachodniego (Szczecin)
- Transgraniczny Klaster Szlak wodny Berlin-Szczecin-Bałtyk (Szczecin)
- Klaster Firm Informatycznych - Klaster ICT Pomorze Zachodnie (Szczecin)
- Zachodniopomorski Klaster Przemysłów Kreatywnych (Szczecin)
- Klaster Metalowy Metalika (Szczecin)
- Centrum Klasteringu (przy RCIiT ZUT w Szczecinie)
- Klaster eBiznesu Pomorza Zachodniego (handel elektroniczny) (Goleniów)
- Zachodniopomorski Klaster Wsparcia Rozwoju i Biznesu (PIG) (Szczecin)
- Klaster Praktyki Zarządzania Procesowego (PIG).

¹⁷ Więcej: <http://eregion.wzp.pl/obszary/klastry>.

Rycina 49. Rozmieszczenie miejsc pracy w rejonach komunikacyjnych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru REGON i danych o zatrudnieniu.

Zachodniopomorskie firmy mają wysoki potencjał kooperacyjny. Dominacja w strukturze podmiotów gospodarczych mikro- i małych przedsiębiorstw oraz brak stabilizującego wpływu średnich i dużych firm na lokalny i regionalny rynek pracy nie sprzyja tworzeniu silnych powiązań współpracy i struktur klastrowych.

Analiza przestrzennego rozmieszczenia podmiotów o obecnej lub potencjalnej przynależności do klastrów prowadzi do wniosków:

1. Firmy o profilu działalności mieszczącym się w formule klastra rozmieszczone są w przestrzeni w sposób swobodny, tylko w przypadku klastra morskiego znaczna część firm średnich i dużych zlokalizowana jest na terenach mających powiązania z wodą, w obszarach produkcji i składów, w granicach Portu Morskiego Szczecin-Świnoujście.
2. Branże gospodarki, w których działają klastry reprezentowane są przez podmioty, których oddziaływanie na otoczenie (tereny mieszkaniowe lub tereny przyrodnicze) nie rodzi konfliktów, podmioty duże zlokalizowane są na terenach przemysłowych lub portowych.

Szczecin posiada w swojej ofercie tereny inwestycyjne dla firm produkcyjnych, gdzie jedynym ograniczeniem może być wielkość działki i znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na warunki życia ludzi.

Nie zidentyfikowano klastrów zorientowanych na wspólne działanie międzybranżowe (rozproszone lub ograniczone do konkretnego obszaru), co mogłoby poprzez znacznie szersze i zintegrowane podejście biznesowe wzmacniać pozycję rynkową szczecińskich (działających na obszarze SOM) przedsiębiorstw i ich innowacyjności, służąc w ten sposób również promocji i pozycjonowaniu Szczecina.

Analiza przestrzennego rozmieszczenia miejsc pracy w osiedlach wskazuje na ich koncentrację w obszarze śródmiejskim, jak również w obszarach intensywnego zagospodarowania w obrębie

dzielnic (np. osiedla spółdzielcze). Przedstawienie rozkładu miejsc pracy w rejonach komunikacyjnych uwypukla specyfikę rozkładu miejsc pracy w ramach osiedli obszaru śródmiejskiego, ich koncentrację w konkretnych rejonach komunikacyjnych w mieście. Dane o rozmieszczeniu siły roboczej są wykorzystywane w prognozach komunikacyjnych.

11. HANDEL I WIELKOPOWIERZCHNIOWE OBIEKTY HANDLOWE

Ilustrację tekstu stanowią mapy UWARUNKOWAŃ:

Mapa 1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna
Mapa 4.	Systemy komunikacji
Mapa 5.	Infrastruktura techniczna
Mapa 6.	Infrastruktura społeczna

11.1. USŁUGI HANDLU, CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA

Miasto cechuje zróżnicowane rozmieszczenie obiektów handlowych. Tylko 60% obiektów obsługuje populację trzy tysiące i więcej mieszkańców. Obiekty handlowe zlokalizowane peryferyjnie lub przy granicy miasta, dzięki dostępności transportem publicznym i prywatnym, powstały z uwzględnieniem obsługi mieszkańców gmin ościennych. Niektóre wyposażone w przestrzenie wspólne i zróżnicowaną ofertę usługowo-handlową współtworzą sieć lokalnych centrów usługowych. Analiza powierzchni obiektów o przeznaczeniu handlowo-usługowym w Szczecinie przeprowadzona na podstawie ewidencji gruntów i budynków prowadzi do następujących wniosków:

1. W Szczecinie ma miejsce bardzo duże zróżnicowanie dostępności powierzchni handlowo-usługowych dla mieszkańców, od 0,29 m²/mieszk. do 32,30 m²/mieszk.
2. Przeciętnie w mieście na mieszkańca przypada 4,52 m² (brutto) powierzchni handlowo-usługowych. Pozwala to szacować zapotrzebowanie na powierzchnię sprzedaży w obszarach rozwoju zabudowy na około 406,8 tys. m² powierzchni zabudowy, co odpowiada ok. 101,7 ha terenów przeznaczanych na ten cel.
3. Mediana dla powierzchni zabudowy budynkami handlowo-usługowymi wynosi 1,85 m²/mieszkańca.

Prywatny charakter handlu i jego specyfika (konkurowanie o klienta przez sieci handlowe korzystającego coraz częściej z innych form handlu) powodują, że co do zasady usługi handlu nie powinny być limitowane poprzez arbitralne wskazywanie konkretnych lokalizacji, tym bardziej, jeśli miałyby to dotyczyć obiektów o niewielkich powierzchniach sprzedaży. Małe obiekty handlu detalicznego powinny powstawać na zasadach komercyjnych w oparciu o doświadczenie i wiedzę przedsiębiorców o specyfice rynku i zachowaniach klientów. Dostrzegając deficyt dostępności usług handlu, w obszarze miasta limituje się ich lokalizacje tylko w ograniczonym zakresie, utrzymując już istniejące, ukształtowane obszary koncentracji handlu i usług, albo wskazując obszary, gdzie w ramach rozwoju zabudowy celowe jest wykreowanie lokalnego centrum handlowo-usługowego. Lokalizacja nowych, mniejszych jednostek handlu i usług zawsze będzie pochodną popytu generowanego przez obszar zabudowy i jego bliskie otoczenie, a nie tylko wielością możliwości lokalizacyjnych. Potwierdza to praktyka urbanistyczna, tj. doświadczenie wynikające z dwóch poprzednich okresów realizacji polityki przestrzennej Szczecina, Studium z lat 2007 i 2012.

W przypadku jednostek handlu o dużej skali działania, obsługujących bardzo dużą populację klientów, mamy do czynienia z tzw. wielkopowierzchniowymi obiektami handlowymi (WOH), o których lokalizacji rozstrzyga się w polityce przestrzennej.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECINA
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

Tabela 29. Zestawienie powierzchni zabudowy o charakterze handlowo-usługowym w osiedlach Szczecina, na podstawie ewidencji gruntów i budynków (stan na koniec 2019 r.)

NAZWA	Mieszkańcy ogółem	Gęstość zaludnienia	Powierzchnie zabudowy handlowo-usługowej [m ²]	Handel na mieszkańca
Podjuchy	8314	1621	14721	1,77
Słoneczne	12529	8762	82555	6,59
Wielgowo-Sławociesze-Zdunowo	3904	300	2260	0,58
Załom-Kasztanowe	834	190	1233	1,48
Zdroje	8324	1297	64608	7,76
Kijewo	3429	864	8761	2,55
Majowe	7085	3729	123194	17,39
Dąbie	12690	157	120427	9,49
Żydowce-Klucz	2239	217	2752	1,23
Bukowe-Kłęskowo	14195	3093	10429	0,73
Płonia-Śmierdnica-Jezierzyce	4016	233	21644	5,39
Goleścino-Gocław	3048	298	5641	1,85
Niebuszewo	16885	10359	30663	1,82
Warszewo	10930	1508	16430	1,50
Żelechowa	14384	3765	28331	1,97
Skolwin	2922	232	850	0,29
Stołczyn	4189	334	4882	1,17
Bukowo	4619	960	4857	1,05
Centrum	15794	15334	225721	14,29
Drzetowo-Grabowo	22341	5714	22603	1,01
Niebuszewo-Bolinko	19674	10991	25518	1,30
Nowe Miasto	8208	4717	43452	5,29
Stare Miasto	4073	3703	27944	6,86
Turzyn	17534	11168	115595	6,59
Śródmieście-Północ	8807	6246	12714	1,44
Śródmieście-Zachód	13246	24992	20763	1,57
Łękno	3074	3074	6175	2,01
Międzyodrze-Wyspa Pucka	887	28	28651	32,30
Arkońskie -Niemierzyn	11245	4427	24394	2,17
Gumieńce	22042	2115	168625	7,65
Głębokie-Pilchowo	1152	92	1363	1,18
Osów	4366	536	2081	0,48
Pogodno	23176	5531	21117	0,91
Zawadzkiego-Klonowica	11472	7261	12135	1,06
Świerczewo	15259	6254	50960	3,34
Krzekowo-Bezrzecze	4443	1163	25225	5,68
Pomorzany	19455	2760	145018	7,45

Źródło: opracowanie własne.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA SZCZECIN
TOM I UWARUNKOWANIA – CZĘŚĆ 1.**

11.2. ISTNIEJĄCE WIELKOPOWIERZCHNIOWE OBIEKTY HANDLOWE

Zestawienie istniejących obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² obrazuje ich rozkład przestrzenny.

Tabela 30. Istniejące WOH w Szczecinie - stan 2019

Lp.	Nazwa	Adres	Rodzaj	Pow. działki [m ²]	Pow. zabudowy [m ²]
Śródmieście - Zachód					
1	Ster - Castorama	ul. Ku Słońcu	CH - galeria	124 455	Ster - 35 282 Castorama - 13 358
2	Makro	ul. Południowa	CH - W	71 831	Makro - 19 961
3	Castorama	ul. Południowa	CH - budowlane	23 678	Castorama - 11 586
4	Molo - Komfort	ul. Milczańska - Białowieska	CH	60 936	Molo - 24 486 Komfort - 2 922
5	Tesco	ul. Milczańska - Białowieska	CH	44 757	Tesco - 11 897
6	Carrefour - Turzyn	ul. Boh. Warszawy - 26 Kwietnia	CH - galeria	89 756	Carrefour - 23191
7	Turzyn II	ul. Boh. Warszawy - 26 Kwietnia	CH	25 050	8 625
8	Węglbud	ul. Boh. Warszawy - 26 Kwietnia	CH - budowlane	17 738	4 412
9	Domar	ul. Twardowskiego	CM	22 256	6 653
10	Platan	ul. Jagiellońska	CM	10 421	3 686
11	Helios	ul. Krzywoustego	CH - galeria	3 567	3 658
12	Kaskada	ul. Bałuki	CH - galeria	22 039	21 600
13	Posejdon	al. Niepodległości - Partyzantów	CH - galeria	7 036 (teren elementarny)	6 663
14	Galaxy	ul. Wyzwolenia - Malczewskiego	CH - galeria	30 678	28 335
15	Fala	ul. Wyzwolenia	CH - galeria	4 442	4 442
Północ					
16	Leroy Merlin	ul. Obotrycka	MB	30038	9219
17	Dom Handlowy ODZIEŻOWIEC	al. Niepodległości 18-22	CHU	2844	2264
18	Sklep Meblowy DOMAR Materiały budowlane BEHCICKI	ul. Tama Pomorzańska 17c	CHU	11445	4844
Prawobrzeże					
19	Top Shopping	ul. Hangarowa 13	CH - meblowe	75 540	11 091
20	Wiosenna Struga	ul. A. Struga 29	CH	86 194	15 784
21	Gryf	ul. A. Struga 31	CH - galeria	163 971	53 219
22	Outlet Park	ul. Struga 42	CH - galeria	67 524	32 720
23	Auchan	ul. Struga 36	CH	33 881	12 814
24	Stoneczne	ul. Struga 18	CH	7 682	2 948
25	Helios	ul. Rydla 52	CH	31 139	9 874
26	Selgros	ul. Walecznych 67	CH - N	125 536	16 192

* CH - centrum handlowe; CH-W - centrum handlowe - wielobranżowe; CM - centrum meblowe; CHU - centrum handlowo-usługowe; CH-N - częściowo niezrealizowane; MB - market budowlany

Źródło: opracowanie własne.

Korzystne zmiany formuły handlu prowadzonego przez kupców i właścicieli małych sklepów, współpracujących w formule targowiska lub podobnej, na zorganizowaną w obiekcie, są reprezentowane przez: kompleks handlowo-usługowy KUPIEC z kinem HELIOS; centrum handlowo-usługowe TURZYN II wraz z zapleczem parkingowym. Podobną funkcję, ale znacznie skromniej obudowaną, pełnią targowiska osiedlowe jako lokalne spółki z utrwaloną lokalizacją i obszarem obsługi dostosowanym do kondycji klientów.

11.3. TARGOWISKA

Targowiska pełnią w Szczecinie rolę lokalnych, osiedlowych centrów handlowo-usługowych. Mają duże znaczenie, szczególnie w zakresie drobnego handlu owocowo-warzywnego, zdrowej żywności, obuwiem i odzieżą, artykułami użytkowymi (tekstylne, chemiczne), a także gastronomii i drobnych usług dla mieszkańców, niedostępnych w handlu sieciowym i wielkopowierzchniowym.

Jakość przestrzeni sprzedażowej targowisk jest coraz wyższa. Rozstrzygnięcie o dalszym funkcjonowaniu targowisk, ich przeniesieniu, albo likwidacji uzależnia się od: zmiany rozmieszczenia ludności związane z rozwojem zabudowy i migracjami, przekształcenia układu komunikacyjnego i lokalizacji węzłów przesiadkowych, zmiany rozkładu przestrzennego miejsc pracy, konkurencyjności handlu detalicznego oraz zmiany zwyczajów klientów, (np. zakupy przez Internet, dostawy do domu). Lokalizacja części targowisk ma charakter tymczasowy.

Tabela 31. Targowiska działające w Szczecinie - stan 2019

Lp.	Nazwa	Adres	Pow. działki [m²]
R-1	Turzyn - rynek	ul. Bohaterów Warszawy	12 896
R-2	Pogodno - rynek	ul. Mickiewicza	5 982
R-3	Manhattan - rynek	ul. Staszica	13 226
R-4	Kilińskiego - rynek	ul. Wyzwolenia	4 353
R-5	Zawadzkiego - rynek	ul. Zawadzkiego	3 126
R-6	Centrum Handlowe Wilcza	ul. Wilcza	5 135
R-7	Podjuchy	Plac Wolności 1-2	5 000
R-8	Zdroje (Lidl)	ul. Młodzieży Polskiej 26b	6 140
R-9	Słoneczne - Jasna	ul. Jasna 15	4 197
R-10	Słoneczne (Helios)	ul. Rydla 50-51	3 458
R-11	Dąbie	ul. Dziennikarska 15	2 551

Źródło: Opracowanie własne.